Ref. Ares(2022)729199 - 01/02/2022
With qualified electronic signature(s)

EURÓPSKA VÝKONNÁ AGENTÚRA PRE KLÍMU, INFRAŠTRUKTÚRU A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

DODATOK č. 1 DOHODY O GRANTE PRE PROJEKT

LIFE18 IPE/SK/000010

LIFE – IP SK AQ Improvement

DODATOK č. 1

K DOHODE O GRANTE LIFE18 IPE/SK/000010

Európska výkonná agentúra pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie (ďalej ako „agentúra"), konajúca na základe právomocí delegovaných Európskou komisiou (ďalej ako „Komisia"), a na účely podpísania tohto dodatku zastúpená **Anne BURRILLOVOU**, vedúcou oddelenia, alebo jej riadne splnomocneným zástupcom,

na jednej strane,

a

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
Námestie Ľ. Štúra 1
812 35 Bratislava
Slovenská republika

(ďalej ako „Koordinujúci prijímateľ"), zastúpený na účely podpisu tohto dodatku k Dohode o grante Jánom Budajom, ministrom životného prostredia Slovenskej republiky

na druhej strane,

KEĎŽE

(1) Dohoda o grante č. **LIFE18 IPE/SK/000010**, ďalej ako „Dohoda o grante", nadobudla platnosť dňa 8. Novembra 2019,

(2) Do Dohody o grante boli doplnení Pridružení prijímatelia: Bratislavský samosprávny kraj (BSK) a Centrum pre trvalo udržateľné alternatívy, o. z. (CEPTA),

(3) Príloha II Dohody o grante (popis projektových aktivít) bola upravená,

(4) Príloha III Dohody o grante (odhadovaný rozpočet projektu) bola upravená,

(5) Príloha IV Dohody o grante (mandáty poskytnuté Koordinujúcemu prijímateľovi inými prijímateľmi) boli upravené,

(6) Na účely podpísania tohto dodatku má Koordinujúci prijímateľ mandáty všetkých Pridružených prijímateľov zúčastňujúcich sa na Dohode o grante.

Sa dohodli nasledovne:

Článok 1

Dohoda o grante **LIFE18 IPE/SK/000010** (ďalej ako „Dohoda o grante“) sa upravuje nasledovne:

(1) Kontaktné údaje Koordinujúceho prijímateľa v článku I.6.3 Dohody o grante sa nahrádzajú takto:

Gabriel Adamek
Koordinátor projektu
Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovenská republika
e-mailová adresa: gabriel.adamek@enviro.gov.sk

(2) Bratislavský samosprávny kraj (BSK) a Centrum pre trvalo udržateľné alternatívy, o. z. (CEPTA) sa pripájajú k projektu od 01/01/2022 ako Pridružení prijímatelia so sídlom v Slovenskej republike a stávajú sa zodpovednými za implementáciu aktivít uvedených v priloženom formulári A4.

(3) Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky sa k projektu pripája od 01/01/2022 ako spolufinancovateľ so sídlom v Slovenskej republike, pričom zodpovedá za realizáciu aktivít uvedených v priloženom formulári A6.

(4) Príloha II Dohody o grante (popis projektových aktivít) sa nahrádza prílohou „Annex II-bis“ pripojenou k tomuto dodatku.

(5) Príloha III Dohody o grante (odhadovaný rozpočet projektu) je zrušená a nahradená prílohou „Annex III-bis“ pripojenou k tomuto dodatku.

(6) Mandáty Bratislavského samosprávneho kraja (BSK) a Centra pre trvalo udržateľné alternatívy, o.z. (CEPTA) sú doplnené do prílohy IV k Dohode o grante (Splnomocnenia poskytnuté Koordinujúcemu prijímateľovi).

Článok 2

S výnimkou úprav zavedených týmto dodatkom zostávajú všetky ostatné ustanovenia Dohody o grante v plnej platnosti. Tento dodatok č. 1 tvorí neoddeliteľnú súčasť Dohody o grante.

Článok 3

Tento dodatok nadobudne platnosť dňom posledného podpisu zmluvných strán Dohody o grante.

PODPISY

Za agentúru,

Anne BURRILL, vedúca oddelenia

Dátum

Podpis

Vykonané v Bruseli, v dvoch vyhotoveniach, v angličtine

Za Koordinujúceho prijímateľa,

Pán Ján Budaj, Minister životného prostredia Slovenskej republiky

Dátum

Podpis

Vykonané v , v dvoch vyhotoveniach, v angličtine

EUROPEAN CLIMATE, INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT EXECUTIVE AGENCY

AMENDMENT NO 1
TO GRANT AGREEMENT FOR PROJECT

LIFE18 IPE/SK/000010
LIFE - IP SK AQ Improvement

AMENDMENT No. 1

TO GRANT AGREEMENT LIFE18 IPE/SK/000010

The European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (hereinafter referred to as "the Agency"), acting under powers delegated by the European Commission (hereinafter referred to as "the Commission"), and represented for the purposes of signature of this amendment by **Anne BURRILL**, Head of Unit, or her duly authorised representative,

of the one part,

and

Ministry of Environment of the Slovak Republic
Namestie L. Stura 1
812 35 Bratislava
Slovakia

("the coordinating beneficiary"), represented for the purposes of signature of this grant amendment by Jan Budaj, the Minister of Environment of the Slovak Republic

of the other part,

WHEREAS

(1) The grant agreement No. **LIFE18 IPE/SK/000010**, hereinafter referred to as "the grant agreement", entered into force on 8 November 2019,

(2) The associated beneficiaries: The Bratislava Self-Governing Region (BSK) and Centre for Sustainable Alternatives (CEPTA) have been added to the Grant Agreement,

(3) Annex II to the grant agreement (description of the action) has been revised,

(4) Annex III to the grant agreement (estimated budget of the project) has been revised,

(5) Annex IV to the grant agreement (mandates provided to the coordinating beneficiary by the other beneficiaries) has been revised,

(6) The coordinating beneficiary has the mandates of all associated beneficiaries participating in the grant agreement for the purpose of the signature of this amendment.

Have agreed as follows:

Article 1

The grant agreement **LIFE18 IPE/SK/000010** (hereinafter referred to as "the grant agreement") is modified as follows:

(1) The communication details of the coordinating beneficiary in Article I.6.3 of the grant agreement are replaced by:

Gabriel Adamek
Project Coordinator
Ministry of Environment of the Slovak Republic
Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail address: Gabriel.Adamek@enviro.gov.sk

(2) The Bratislava Self-Governing Region (BSK) and Centre for Sustainable Alternatives (CEPTA) join the project as of 01/01/2022 as associated beneficiaries established in Slovak Republic becoming responsible for the implementation of the actions indicated in form A4 attached.

(3) The Ministry of Environment of the Slovak Republic joins the project as of 01/01/2022 as co-financer established in Slovak Republic becoming responsible for the implementation of the actions indicated in form A6 attached.

(4) Annex II to the grant agreement (description of the project) is replaced by the Annex II-bis attached to this amendment.

(5) Annex III to the grant agreement (estimated budget of the project) is cancelled and replaced by Annex III-bis attached to this amendment.

(6) The mandates of The Bratislava Self-Governing Region (BSK) and Centre for Sustainable Alternatives (CEPTA) are added to Annex IV to the grant agreement (Mandates provided to the coordinating beneficiary).

Article 2

With the exception of the modifications introduced by the present amendment, all other provisions of the grant agreement remain in full force. This amendment No. 1 forms an integral part of the grant agreement.

Article 3

This amendment will enter into force on the day of the last signature of the parties to the grant agreement.

SIGNATURES

For the Agency,

Anne BURRILL, Head of Unit

Date

Signature

Done in Brussels, in duplicate, in English,

For the coordinating beneficiary,

Mr Jan Budaj, Minister of Environment of the Slovak Republic

Date

Signature

Done in , in duplicate, in English

EUROPEAN COMMISSION

Executive Agency for Small and Medium-Sized Enterprises

GRANT AGREEMENT

LIFE18 IPE/SK/000010

LIFE-IP SK AQ Improvement

EUROPEAN COMMISSION
Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises/Directorate General Environment

Unit B3 LIFE and CIP Eco-Innovation

GRANT AGREEMENT FOR INTEGRATED PROJECTS [1]

AGREEMENT NUMBER — LIFE18 IPE/SK/000010 - LIFE-IP SK AQ Improvement

This Agreement ('the Agreement') is concluded between the following parties:

on the one part,

The European Union ('the Union'), represented by the European Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (hereinafter referred to as "the Agency") and acting under the powers delegated by the European Commission, represented for the purposes of signature of the Agreement by Mr. Angelo SALSI, Head of Unit,

and

on the other part,

1. 'the coordinating beneficiary'

Ministry of Environment of the Slovak Republic (MoE SR)

Public body

Official registration No: 42181810

Namestie L. Stura 1, 812 35 Bratislava, Slovak Republic

VAT number: 2023106679,

represented for the purposes of signature of the Agreement by the Director-General of Directorate of Climate Change and Air Protection, Gabriela Fischerová,

and the following other associated beneficiaries:

2. Slovak Environment Agency (SEA) — established in the Slovak Republic

[1] Within the framework of the Regulation (EC) No 1293/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the establishment of a Programme for the Environment and Climate Action (LIFE) and repealing Regulation (EC) No 614/2007, OJ L 347 of 20/12/2013, p.185 (hereinafter "the LIFE Regulation") and the Commission Implementing Decision of 19 March 2014 on the adoption of the LIFE multiannual work programme for 2014-17, OJ L116 of 17/04/2014, p. 1.

3. Banska Bystrica Self-governing Region (BBSK) — established in the Slovak Republic

4. Trenčiansky samosprávny kraj (TSK) — established in the Slovak Republic

5. Self-governing Region of Trnava (TTSK) — established in the Slovak Republic

6. Žilina Self-governing Region (ŽSGR) — established in the Slovak Republic

7. Prešov Self-governing Region (PSK) — established in the Slovak Republic

8. Košice Self-governing Region (KSR) — established in the Slovak Republic

9. Slovak Hydrometeorological Institute (SHMI) — established in the Slovak Republic

10. PEDAL Consulting s.r.o. (PEDAL) — established in the Slovak Republic

11. Vysoká škola báňská Technická univerzita Ostrava (VSB) — established in the Czech Republic

duly represented for the signature of the Agreement by the coordinating beneficiary by virtue of the mandate*[s]* included in Annex II form*[s]* A4

Unless otherwise specified, references to 'beneficiary' and 'beneficiaries' include the coordinating beneficiary.

The parties referred to above

HAVE AGREED

to the Special Conditions ('the Special Conditions') and the following Annexes:

Annex I General Conditions ((hereinafter referred to as 'the General Conditions')

Annex II Description of the project

Annex III Estimated budget of the project: Forms R1, R2 and all F-Forms in Annex II

Annex IV Mandate[s] provided to the coordinating beneficiary by the other beneficiary[ies] Form[s] A4 in Annex II

Annex V Model technical report: The applicable model technical reports are to be found on the website: https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project)

Annex VI Model financial statement: The applicable model financial reports are to be found on the website: https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project)

Annex VII Model terms of reference for the certificate on the financial statements *to be found on the website: https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project)*

Annex VIII Model terms of reference for the certificate on the compliance of the cost accounting practices: **not applicable**

Annex IX Model terms of reference for the operational verification report: **not applicable**

Annex X Financial and Administrative guidelines
http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm

Annex XI Guidelines for applicants
http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm

which form an integral part of the Agreement.

The provisions in the Special Conditions of the Agreement take precedence over its Annexes.

The provisions in Annex I 'General Conditions' take precedence over the other Annexes.

SPECIAL CONDITIONS

TABLE OF CONTENTS

SPECIAL CONDITIONS 5

TABLE OF CONTENTS 5

Article I.1 — Subject matter of the agreement 7

Article I.2 — Entry into force and implementation period of the agreement 7

Article I.3 — Maximum amount and form of the grant 7

Article I.4 — Reporting — Requests for payment and supporting documents – Payments and payment arrangements 8

I.4.1 Reporting and reporting periods 8

I.4.2 Requests for further pre-financing payment[s] and supporting documents 8

I.4.3 Requests for interim payments and supporting documents 8

I.4.4 Request for payment of the balance and supporting documents 9

I.4.5 Information on cumulative expenditure incurred 10

I.4.6 Currency for requests for payment and financial statements and conversion into euro 11

I.4.7 Language of requests for payments, technical reports and financial statements 11

I.4.8 Payments to be made 11

I.4.9 Pre-financing payment 11

I.4.10 Interim payments 11

I.4.11 Payment of the balance 13

I.4.12 Notification of amounts due 13

I.4.13 Interest on late payment 13

I.4.14 Currency for payments 14

I.4.15 Date of payment 14

I.4.16 Costs of payment transfers 14

I.4.17 Payments to the coordinating beneficiary 14

Article I.5 — Bank account for payments 14

Article I.6 — Data controller, communication details of the parties 15

I.6.1 Data controller 15

I.6.2 Communication details of the Agency 15

I.6.3 Communication details of the beneficiaries 15

I.6.4 Communication details of the beneficiaries after payment of the balance 16

Article I.7 — Entities affiliated to the beneficiaries 16

Article I.8 — Beneficiaries which are international organisations 16

Article I.9 — Checks and audits 16

Article I.10 — Settlement of disputes with non-EU beneficiaries 16

Article I.11 — Special provisions on the financial responsibility for recoveries 16

Article I.12 — Obligation to conclude an internal cooperation agreement 17

Article I.13 — Eligibility of Durable Goods costs 17

Article I.14 — Additional provisions on use of the results including intellectual and industrial property rights 17

ARTICLE I.1 — SUBJECT MATTER OF THE AGREEMENT

The Agency has decided to award a grant under the terms and conditions set out in the Special Conditions, the General Conditions and the other Annexes to the Agreement, for the *project* entitled **Enhancing the implementation of Air Quality Management Plans in Slovakia by strengthening capacities and competencies of regional and local authorities and promoting air quality measures**, as described in Annex II.

By signing the Agreement, the beneficiaries accept the grant and agree to implement the *project*, acting on their own responsibility.

ARTICLE I.2 — ENTRY INTO FORCE AND IMPLEMENTATION PERIOD OF THE AGREEMENT

I.2.1 The Agreement enters into force on the date on which the last party signs it.

I.2.2 The *project* runs from ***01/01/2020 ('starting date')*** until ***31/12/2027 ('end date')***

ARTICLE I.3 — MAXIMUM AMOUNT AND FORM OF THE GRANT

I.3.1 The ***maximum amount of the grant*** is **EUR 9,000,000.**

I.3.2 The grant takes the **form** of:

(a) the reimbursement of 60% of the eligible costs of the *project* ('reimbursement of eligible costs'), which are estimated at EUR **15,000,000** and which are:

(i) actually incurred ('reimbursement of actual costs') for the following categories of costs for each of the beneficiaries and affiliated entities: personnel costs; travel and subsistence costs; costs for subcontracting (also referred to as "external assistance costs"); costs of durable goods : (depreciation) costs of infrastructure and equipment, prototype costs; costs for land purchase/long-term lease of land/one-off compensations for land use rights; costs of consumables; other costs (i.e. costs arising from the Agreement, duties, taxes and charges).

(ii) reimbursement of unit costs: not applicable

(iii) reimbursement of lump sum costs: not applicable

(iv) declared on the basis of a flat rate: overheads as specified in Annex III as a fixed percentage of the eligible direct costs excluding costs of land purchase/long term lease of land/one-off compensations for land use rights ('reimbursement of flat-rate costs') for each of the beneficiaries and affiliated entities;

(v) reimbursement of costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: not applicable

(b) unit contribution: not applicable

(c) lump sum contribution: not applicable

(d) flat-rate contribution: not applicable

ARTICLE I.4 — REPORTING — REQUESTS FOR PAYMENT AND SUPPORTING DOCUMENTS – PAYMENTS AND PAYMENT ARRANGEMENTS

I.4.1 Reporting and reporting periods

(a) The project reporting schedule is specified in Annex II

(b) The delay between consecutive reports shall not exceed 18 months: not applicable.

(c) All reports shall contain the necessary information for the Agency to evaluate the state of implementation of the project, the respect of the work plan, the financial status of the project and whether the project's objectives have been achieved or are still achievable.

(d) The form and contents of the reports shall be in accordance with the guidelines issued by the Agency as specified on the website . https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project)

(e) All reports shall be simultaneously submitted to the Agency and to the external monitoring team designated by the Agency .

The technical reports, including annexes, shall only be submitted, in electronic format,

The financial reports shall be submitted, in both paper and electronic format.

(f) Electronic tools, which include spatial data and are produced in the frame of a LIFE project, shall comply with the Commission Regulation (EU) No 1253/2013 of 21 October 2013 amending Regulation (EU) No 1089/2010 implementing Directive 2007/2/EC establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Union (INSPIRE).

I.4.2 Requests for further pre-financing payment[s] and supporting documents

Not applicable

I.4.3 Requests for interim payments and supporting documents

The coordinating beneficiary must submit a request for an interim payment within 90 calendar days following the end of each phase.

This request must be accompanied by the following documents:

(a) an interim report ('interim technical report'), drawn up in accordance with Annex V, containing:

(i) the information needed to justify the eligible costs declared;
(ii) information on subcontracting as referred to in Article II.11.1(d);

(b) an interim financial statement ('interim financial statement'). The interim financial statement must include a consolidated statement and a breakdown of the amounts claimed by each beneficiary and its affiliated entities.

The interim financial statement must be drawn up in accordance with the structure of the estimated budget set out in Annex III and in accordance with Annex VI.;

(c) a certificate on the financial statements and underlying accounts ('certificate on the financial statements') for each beneficiary and for each affiliated entity in accordance with the provisions of Article I.4.4.d.

The certificate must certify that the costs declared in the interim financial statement by the beneficiary concerned or its affiliated entities for the categories of costs reimbursed in accordance with Article I.3.2(a)(i) are real, accurately recorded and eligible in accordance with the Agreement.

The coordinating beneficiary must certify that the information provided in the request for interim payment is full, reliable and true.

The coordinating beneficiary must also certify that the costs incurred can be considered eligible in accordance with the Agreement and that the request for payment is substantiated by adequate supporting documents that can be produced in the context of the checks or audits described in Article II.27.

I.4.4 Request for payment of the balance and supporting documents

The coordinating beneficiary must submit a request for payment of the balance in accordance with the reporting schedule specified in Annex II, but no later than 90 calendar days following the *end date* of the project.

This request must be accompanied by the following documents:

(a) a final report on implementation of the project ('final technical report'), drawn up in accordance with Annex V, containing:

(i) the information needed to justify the eligible costs declared or the contribution requested on the basis of unit costs and lump sums (where the grant takes the form of the reimbursement of unit or lump sum costs or of a unit or lump sum contribution, as provided for in Article I.3.2(a)(ii) and (iii), (b) or (c));
(ii) information on subcontracting as referred to in Article II.11.1(d);

(b) a final financial statement ('final financial statement'). The final financial statement must include a consolidated statement and a breakdown of the amounts claimed by each beneficiary and its affiliated entities.

The final financial statement must be drawn up in accordance with the structure of the estimated budget set out in Annex III and in accordance with Annex VI;

(c) a summary financial statement ('summary financial statement').

This statement must include a consolidated financial statement and a breakdown of the amounts declared or requested by each beneficiary and its affiliated entities,

aggregating the financial statements already submitted previously and indicating the receipts referred to in Article II.25.3 for each beneficiary and its affiliated entities.

The summary financial statement must be drawn up in accordance with Annex VI;

(d) a certificate on the financial statements and underlying accounts ('certificate on the financial statements') for each beneficiary and for each affiliated entity, if:

(i) the cumulative amount of payments the beneficiary requests as reimbursement of actual costs as referred to in Article I.3.2(a)(i) (and for which no certificate has yet been submitted) is EUR 325,000 or more;
(ii) the maximum grant amount indicated for that beneficiary and its affiliated entities in the estimated budget as reimbursement of actual costs is EUR 750,000 or more.

This certificate must be produced by an approved auditor or, in case of public bodies, by a competent and independent public officer and drawn up in accordance with Annex VII.

The certificate must certify that the costs declared in the final financial statement by the beneficiary concerned or its affiliated entities for the categories of costs reimbursed in accordance with Article I.3.2(a)(i) are real, accurately recorded and eligible in accordance with the Agreement.

In addition, the certificate must certify that all the receipts referred to in Article II.25.3 have been declared.

The coordinating beneficiary must certify that the information provided in the request for payment of the balance is full, reliable and true.

The coordinating beneficiary must also certify that the costs incurred can be considered eligible in accordance with the Agreement and that the request for payment is substantiated by adequate supporting documents that can be produced in the context of the checks or audits described in Article II.27.

In addition, the coordinating beneficiary must certify that all the receipts referred to in Article II.25.3 have been declared.

I.4.5 Information on cumulative expenditure incurred

In case the maximum contribution referred to in Article I.3.1 is more than EUR 5,000,000 then :

In addition to the reporting requirements set out above, the coordinating beneficiary must inform the Agency by 30 November each year about the cumulative expenditure incurred by the beneficiaries from the *starting date*.

This information is required for the Agency's accounting purposes and may not be used for determining the final amount of the grant.

I.4.6 Currency for requests for payment and financial statements and conversion into euro

Requests for payment and financial statements must be drafted in euros.

Beneficiaries and affiliated entities with general accounts in a currency other than the euro must convert costs incurred in another currency into euros at the monthly accounting rate established by the Commission and published on its website (available at *http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/inforeuro_en.cfm*) applicable on the day when the cost was incurred, or

at the monthly accounting rate established by the Commission and published on its website (available at *http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/inforeuro_en.cfm*) applicable on the first working day of the month following the period covered by the financial statement concerned

Beneficiaries and affiliated entities with general accounts in euros must convert costs incurred in another currency into euros in accordance with their usual accounting practices.

I.4.7 Language of requests for payments, technical reports and financial statements

All requests for payments, technical reports and financial statements must be submitted in English, with the exception of the technical annexes and supporting documents, which may be provided in any official language of the Union.

I.4.8 Payments to be made

The Agency must make the following payments to the coordinating beneficiary:

- a first pre-financing payment;

- interim payment[s], on the basis of the request for interim payment[s] referred to in Article I.4.3;

- one payment of the balance, on the basis of the request for payment of the balance referred to in Article I.4.4.

I.4.9 Pre-financing payment

The aim of the pre-financing is to provide the beneficiaries with a float. The pre-financing remains the property of the Union until it is cleared against interim payments or, if it is not cleared against interim payments, until the payment of the balance.

The Agency must make a first pre-financing payment of EUR **1,800,000** to the coordinating beneficiary within 30 calendar days from the entry into force of the Agreement, except if Article II.24.1 applies.

I.4.10 Interim payments

Interim payments reimburse or cover the eligible costs incurred for the implementation of the *project* during the corresponding reporting periods.

The Agency must pay the coordinating beneficiary the amount due as interim payment within 90 calendar days from when the Agency receives the documents referred to in Article I.4.3, except if Article II.24.1 or II.24.2 apply.

Payment is subject to the approval of the request for interim payment and of the accompanying documents. Their approval does not imply recognition of the compliance, authenticity, completeness or correctness of their content.

The Agency calculates the amount due as interim payment as follows:

Step 1 — It applies the reimbursement rate to the eligible costs and adds the unit, flat-rate and lump sum contributions

Step 2 — It may clear in full or in part the pre-financing

Step 3 — It limits the total amount of pre-financing and interim payments to 80% of the maximum amount of the grant.

I.4.10.1 Step 1 — Applying the reimbursement rate to the eligible costs and adding the unit, flat-rate and lump sum contributions

This step is applied as follows:

(a) If, in accordance with Article I.3.2(a), the grant takes the form of the reimbursement of eligible costs, the reimbursement rate specified in that Article is applied to the eligible costs of the *project* approved by the Agency for the concerned reporting period and for the corresponding categories of costs, beneficiaries and affiliated entities;
(b) If, in accordance with Article I.3.2(b), the grant takes the form of a unit contribution, the unit contribution specified in that Article is multiplied by the actual number of units approved by the Agency for the concerned reporting period and for the corresponding beneficiaries and affiliated entities;
(c) If, in accordance with Article I.3.2(c), the grant takes the form of a lump sum contribution, the Agency applies the lump sum specified in that Article for the corresponding beneficiaries and affiliated entities if it finds that the corresponding tasks or part of the *project* were implemented properly in accordance with Annex I during the concerned reporting period;
(d) If, in accordance with Article I.3.2(d), the grant takes the form of a flat-rate contribution, the flat rate referred to in that Article is applied to the eligible costs or to the contribution approved by the Agency for the concerned reporting period and for the corresponding beneficiaries and affiliated entities.

If Article I.3.2 provides for a combination of different forms of grant, the amounts obtained must be added.

I.4.10.2 Step 2 — Clearing the pre-financing

The amount of pre-financing to be cleared must be deducted from the amount obtained following Step 1.

I.4.10.3 Step 3 — Limiting the amount of pre-financing and interim payments to 80 % of the maximum amount specified in Article I.3.1

I.4.11 Payment of the balance

The payment of the balance reimburses or covers the remaining part of the eligible costs incurred by the beneficiaries for the implementation of the *project*.

If the total amount of earlier payments is greater than the final amount of the grant determined in accordance with Article II.25, the payment of the balance takes the form of a recovery as provided for by Article II.26.

If the total amount of earlier payments is lower than the final amount of the grant determined in accordance with Article II.25, the Agency must pay the balance within 90 calendar days from when it receives the documents referred to in Article I.4.4, except if Article II.24.1 or II.24.2 apply.

Payment is subject to the approval of the request for payment of the balance and of the accompanying documents. Their approval does not imply recognition of the compliance, authenticity, completeness or correctness of their content.

The Agency determines the amount due as the balance by deducting the total amount of pre-financing and interim payments (if any) already made from the final amount of the grant determined in accordance with Article II.25.

The amount to be paid may, however, be offset, without the beneficiary's consent, against any other amount owed by the beneficiary to the Agency, the Commission or to an executive agency (under the EU or Euratom budget), up to the maximum contribution indicated for that beneficiary, in the estimated budget in Annex III.

I.4.12 Notification of amounts due

The Agency must send a *notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it of the amount due; and
(b) specifying whether the notification concerns a further pre-financing payment, an interim payment or the payment of the balance.

For the payment of the balance, the Agency must also specify the final amount of the grant determined in accordance with Article II.25.

I.4.13 Interest on late payment

If the Agency does not pay within the time limits for payment, the beneficiaries are entitled to late-payment interest at the rate applied by the European Central Bank for its main refinancing operations in euros ('the reference rate'), plus three and a half points. The reference rate is the rate in force on the first day of the month in which the time limit for payment expires, as published in the C series of the *Official Journal of the European Union*.

Late-payment interest is not due if all beneficiaries are Member States of the Union (including regional and local government authorities and other public bodies acting in the name of and on behalf of the Member State for the purpose of the Agreement).

If the Agency suspends the time limit for payment as provided for in Article II.24.2 or if it suspends an actual payments as provided for in Article II.24.1, these actions may not be considered as cases of late payment.

Late-payment interest covers the period running from the day following the due date for payment, up to and including the date of actual payment as established in Article I.4.15. The Agency does not consider payable interest when determining the final amount of grant within the meaning of Article II.25.

As an exception to the first subparagraph, if the calculated interest is lower than or equal to EUR 200, it must be paid to the coordinating beneficiary only if the coordinating beneficiary requests it within two months of receiving late payment.

I.4.14 Currency for payments

The Agency must make payments in euros.

I.4.15 Date of payment

Payments by the Agency are considered to have been carried out on the date when they are debited to its account.

I.4.16 Costs of payment transfers

Costs of the payment transfers are borne as follows:

(a) the Agency bears the costs of transfer charged by its bank;
(b) the beneficiary bears the costs of transfer charged by its bank;

I.4.17 Payments to the coordinating beneficiary

The Agency must make payments to the coordinating beneficiary.

Payments to the coordinating beneficiary discharge the Agency from its payment obligation.

ARTICLE I.5 — BANK ACCOUNT FOR PAYMENTS

All payments must be made to the coordinating beneficiary's bank account as indicated below:

Name of bank: Štátna Pokladnica

Precise denomination of the account holder: Ministerstvo životného prostredia SR

Full account number (including bank codes): SK3181800000007000595253

IBAN code: SK3181800000007000595253

ARTICLE I.6 — DATA CONTROLLER, COMMUNICATION DETAILS OF THE PARTIES

I.6.1 Data controller

The entity acting as a data controller as provided for in Article II.7 is: *Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation.*

I.6.2 Communication details of the Agency

Any communication addressed to the Agency shall bear the identification number and project title and must be sent to the following address:

Ordinary or registered mail by postal service :

European Commission
EASME
Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
B-1049 Brussels

Express delivery service or hand-delivery against signature :

European Commission
EASME
Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
Mail Service
Avenue du Bourget 1
B-1140 Brussels

E-mails:
E-mail address: EASME-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu

I.6.3 Communication details of the beneficiaries

Any communication from the Agency to the beneficiaries must be sent to the following address:

Adam Nekola

State Advisor at Air Protection Department

Ministry of Environment of the Slovak Republic

Namestie L. Stura 1. 812 35 Bratislava, The Slovak Republic

Email address: adam.nekola@enviro.gov.sk

I.6.4 Communication details of the beneficiaries after payment of the balance

After the payment of the balance, any communication addressed to the beneficiaries must be sent to their legal address.

ARTICLE I.7 — ENTITIES AFFILIATED TO THE BENEFICIARIES

Not Applicable

ARTICLE I.8 — BENEFICIARIES WHICH ARE INTERNATIONAL ORGANISATIONS

Not Applicable

ARTICLE I.9 — CHECKS AND AUDITS

By derogation of Article II.27.3 of the general conditions, notwithstanding whether the checks, audits or evaluations are initiated before or after the payment of the balance, the coordinating beneficiary may be required to collect the information concerning the associated beneficiaries and to make them available to the Agency or other outside body authorised by it

When requested by the Agency or other outside body authorised by it, the coordinating beneficiary shall provide without delay the information mentioned above, which includes that of the concerned associated beneficiaries. In this case, the coordinating beneficiary shall bear responsibility for obtaining and verifying this information before passing it on to the Agency, as foreseen in Article II.2.3(b)(ii).

In this case, the contradictory audit procedure foreseen in Article II.27.5 shall be conducted with the coordinating beneficiary, who will be requested to submit the observations of the associated beneficiaries concerned by the check, audit or evaluation.

This is without prejudice to the right of the Agency or other outside body authorised by it to perform audits either on one or several associated beneficiaries. In this case the associated beneficiaries shall provide the information directly.

ARTICLE I.10 — SETTLEMENT OF DISPUTES WITH NON-EU BENEFICIARIES

Not Applicable

ARTICLE I.11 — SPECIAL PROVISIONS ON THE FINANCIAL RESPONSIBILITY FOR RECOVERIES

The financial responsibility of each beneficiary is limited to its own debt, including any amount unduly paid by the Agency as a contribution towards the costs incurred by its affiliated entities.

Point (c) of the third paragraph of Article II.26.3 does not apply.

ARTICLE I.12 — OBLIGATION TO CONCLUDE AN INTERNAL COOPERATION AGREEMENT

The beneficiaries must conclude an internal cooperation agreement including provisions on the management, operation and coordination of the beneficiaries and the implementation of the project.

ARTICLE I.13 — ELIGIBILITY OF DURABLE GOODS COSTS

As an exception to Article II.19.2(c), the full cost of purchase of equipment is eligible, subject to the following conditions:

(a) For *LIFE Integrated projects*, the purchase costs incurred for durable goods by *public authorities or non-profit organisations* (also referred to as non-governmental / non-commercial organisations), intrinsically connected with the implementation of the project and used to a significant degree within its duration shall be considered eligible in full. Such eligibility shall be subject to the coordinating beneficiary and associated beneficiaries undertaking to continue to assign these goods definitively and exclusively to activities implementing the targeted plan beyond the end of the integrated project co-financed under LIFE.

(b) For *prototypes* 100% of the purchase costs of their components are eligible for co-funding. A *prototype* may not be used for commercial purposes during the period set out in Article I.2.2. Should the prototype or any of its components be used for commercial purposes (i.e. sold, leased, rented or used to produce goods or services) during the project, this shall be declared. The costs of creating the prototype shall then be depreciated in accordance with the rules applicable to the purchase of new or second-hand equipment and infrastructure. Any related income should be declared.

ARTICLE I.14 — ADDITIONAL PROVISIONS ON USE OF THE RESULTS INCLUDING INTELLECTUAL AND INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS

In accordance with Article II.9.3, whereby the Union acquires rights to use the results of the project, these results may be exploited using any of the following modes:

(a) distribution to the public in hard copies, in electronic or digital format, on the internet including social networks as a downloadable or non-downloadable file;

(b) communication through press information services;

(c) inclusion in widely accessible databases or indexes, such as via 'open access' or 'open data' portals, or similar repositories, whether freely accessible or accessible only upon subscription;

(d) edit or re-write in another way the results of the project, including shortening, summarising, modifying the content, correcting technical errors in the content insert other as appropriate;

(e) cut, insert meta-data, legends or other graphic, visual, audio or word elements insert other as appropriate in the results of the project;

(f) extract a part (e.g. audio or video files) of, divide into parts or compile the results of the project;

(g) prepare derivative works of the results of the project;

(h) translate, insert subtitles in, dub the results of the project in:

- all official languages of EU

(i) license or sub-license to third parties, including if there are licensed pre-existing rights, any of the rights or modes of exploitation set out in points (a)-(i) of Article II.9.3 of the General Conditions and in points (a) to (h) above.

The beneficiaries must ensure that the Union has the rights of use specified in the General Conditions and in points (a)-(i) above for the whole duration of the industrial or intellectual property rights concerned.

SIGNATURES

For the coordinating beneficiary

Director-General of Directorate of Climate Change and Air Protection, Gabriela FISCHEROVÁ

[*signature*]
Done at Bratislava, [*date*]

In duplicate in English

For the Agency

Head of Unit, Angelo SALSI

[*signature*]
Done at Brussels, [*date*]

Minister, László SÓLYMOS

[*signature*]
Done at Bratislava, [*date*]

EURÓPSKA KOMISIA

Výkonná agentúra pre malé a stredné podniky

DOHODA O GRANTE

LIFE18 IPE/SK/000010

LIFE-IP SK AQ Improvement

EURÓPSKA KOMISIA
Výkonná agentúra pre malé a stredné podniky/Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie

Oddelenie B3 – LIFE and CIP Eco-Innovation

DOHODA O GRANTE PRE INTEGROVANÉ PROJEKTY[1]

ČÍSLO DOHODY – LIFE18 IPE/SK/000010 – LIFE-IP SK AQ Improvement

Túto Dohodu („Dohoda“) uzatvárajú nasledujúce strany:

na jednej strane,

Európska únia („Únia“), ktorú zastupuje Európska výkonná agentúra pre malé a stredné podniky (ďalej len „Agentúra“) a ktorá koná na základe právomocí delegovaných Európskou komisiou; na účely podpísania Dohody ju zastupuje p. Angelo SALSI, vedúci oddelenia,

a

na druhej strane,

1. „koordinujúci prijímateľ“

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR)

Verejný orgán

IČO: 42181810

Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovenská republika

DIČ: 2023106679

na účely podpisu Dohody ho zastupuje generálna riaditeľka sekcie zmeny klímy a ochrany ovzdušia Gabriela Fischerová,

a nasledujúci ostatní pridružení prijímatelia:

2. Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) – zriadená v Slovenskej republike

[1] V rámci Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1293/2013 z 11. decembra 2013 o zriadení programu pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) a o zrušení nariadenia (ES) č. 614/2007, Ú. v. L 347 z 20.12.2013, s.185 (ďalej len „Nariadenie LIFE“) a Vykonávacieho rozhodnutia Komisie z 19. marca 2014 o prijatí viacročného pracovného programu LIFE pre roky 2014 – 2017, Ú. v. L 116 zo 17.4.2014, s.1.

3. Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK) – zriadený v Slovenskej republike
4. Trenčiansky samosprávny kraj (TSK) – zriadený v Slovenskej republike
5. Trnavský samosprávny kraj (TTSK) – zriadený v Slovenskej republike
6. Žilinský samosprávny kraj (ŽSK) – zriadený v Slovenskej republike
7. Prešovský samosprávny kraj (PSK) – zriadený v Slovenskej republike
8. Košický samosprávny kraj (KSK) – zriadený v Slovenskej republike
9. Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) - zriadený v Slovenskej republike
10. PEDAL Consulting s.r.o. (PEDAL) - zriadený v Slovenskej republike
11. Vysoká škola báňská Technická univerzita Ostrava (VSB) - zriadená v Českej republike

na účely podpisu Dohody riadne zastupovaní koordinujúcim prijímateľom na základe splnomocnenia (splnomocnení) zahrnutých medzi formulármi A4 Prílohy II

Pokiaľ nie je špecifikované inak, odkazy na „prijímateľa“ a „prijímateľov“ zahŕňajú koordinujúceho prijímateľa.

Strany uvedené vyššie

SCHVÁLILI

Osobitné podmienky („Osobitné podmienky“) a nasledujúce prílohy:

Príloha I	Všeobecné podmienky (ďalej len „Všeobecné podmienky“)
Príloha II	Popis projektu
Príloha III	Odhadovaný rozpočet projektu: formuláre R1, R2 a všetky formuláre F v prílohe II
Príloha IV	Splnomocnenie (splnomocnenia) udelené koordinujúcemu prijímateľovi ostatnými prijímateľmi Formulár(e) A4 v prílohe II
Príloha V	Vzorová technická správa: platné vzorové technické správy sú k dispozícii na webovej stránke: https://ec.europa.eu/easme/en/life/ (manage your project)
Príloha VI	Vzorový finančný výkaz: platné vzorové finančné výkazy sú k dispozícii na webovej stránke: https://ec.europa.eu/easme/en/life/ (manage your project)
Príloha VII	Vzorový referenčný rámec pre certifikát o finančných výkazoch je k dispozícii na webovej stránke: https://ec.europa.eu/easme/en/life/ (manage your project)
Príloha VIII	Vzorový referenčný rámec pre certifikát o dodržaní postupov účtovania nákladov: **neuplatní sa**

Príloha IX	Vzorový referenčný rámec pre správu o prevádzkovom overení: **neuplatní sa**
Príloha X	Finančné a administratívne usmernenia http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm
Príloha XI	Usmernenia pre žiadateľov http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm

ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť Dohody.

Ustanovenia Osobitných podmienok Dohody sú nadradené týmto prílohám.

Ustanovenia prílohy I „Všeobecné podmienky“ sú nadradené týmto prílohám.

OSOBITNÉ PODMIENKY

OBSAH

OSOBITNÉ PODMIENKY 5

OBSAH 5

ČLÁNOK I.1 – PREDMET DOHODY 7

ČLÁNOK I.2 – NADOBUDNUTIE PLATNOSTI A DOBA REALIZÁCIE DOHODY 7

ČLÁNOK I.3 – MAXIMÁLNA SUMA A FORMA GRANTU 7

ČLÁNOK I.4 – VYKAZOVANIE – ŽIADOSTI O PLATBU A PODKLADOVÉ DOKUMENTY – PLATBY A DOJEDNANIA O PLATBÁCH 8

I.4.1 Vykazovanie a vykazovacie obdobia 8

I.4.2 Žiadosti o ďalšie platby predbežného financovania a podkladové dokumenty 8

I.4.3 Žiadosti o priebežné platby a podkladové dokumenty 8

I.4.4 Žiadosť o platbu zostatku a podkladové dokumenty 9

I.4.5 Informácie o vzniknutých kumulovaných výdavkoch 10

I.4.6 Mena pre žiadosti o platbu a finančné výkazy a prevod na euro 11

I.4.7 Jazyk žiadostí o platbu, technických správ a finančných výkazov 11

I.4.8 Realizované platby 11

I.4.9 Platba predbežného financovania 11

I.4.10 Priebežné platby 11

I.4.11 Platba zostatku 13

I.4.12 Oznámenie splatných súm 13

I.4.13 Úrok z oneskorenia 13

I.4.14 Mena platieb 14

I.4.15 Dátum platby 14

I.4.16 Náklady na prevody platieb 14

I.4.17 Platby koordinujúcemu prijímateľovi 14

ČLÁNOK I.5 – BANKOVÝ ÚČET PRE PLATBY 14

ČLÁNOK I.6 – PREVÁDZKOVATEĽ ÚDAJOV, PODROBNOSTI O KOMUNIKÁCII MEDZI STRANAMI 15

I.6.1 Prevádzkovateľ údajov 15

I.6.2 Podrobnosti o komunikácii pre Agentúru 15

I.6.3 Podrobnosti o komunikácii pre prijímateľa 15

I.6.4 Podrobnosti o komunikácii pre prijímateľov po zaplatení zostatku 16

ČLÁNOK I.7 – SUBJEKTY PRIDRUŽENÉ K PRIJÍMATEĽOM 16

ČLÁNOK I.8 – PRIJÍMATELIA, KTORÍ SÚ MEDZINÁRODNÝMI ORGANIZÁCIAMI 16

ČLÁNOK I.9 – KONTROLY A AUDITY 16

ČLÁNOK I.10 – RIEŠENIE SPOROV S PRIJÍMATEĽMI MIMO EÚ 16

ČLÁNOK I.11 – OSOBITNÉ USTANOVENIA O FINANČNEJ ZODPOVEDNOSTI PRE REFUNDÁCIE 16

ČLÁNOK I.12 – POVINNOSŤ UZAVRIEŤ DOHODU O MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCI 17

ČLÁNOK I.13 – OPRÁVNENOSŤ NÁKLADOV NA TOVAR DLHODOBEJ SPOTREBY 17

ČLÁNOK I.14 – DOPLŇUJÚCE USTANOVENIA O VYUŽÍVANÍ VÝSLEDKOV VRÁTANE PRÁV DUŠEVNÉHO A PRIEMYSELNÉHO VLASTNÍCTVA 17

ČLÁNOK I.1 – PREDMET DOHODY

Agentúra sa rozhodla prideliť grant za podmienok stanovených v Osobitných podmienkach, Všeobecných podmienkach a ďalších prílohách k Dohode, na *projekt* s názvom **Zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia,** podľa popisu v prílohe II.

Podpísaním Dohody prijímatelia grant prijímajú a súhlasia s realizáciou *projektu*, pričom konajú na vlastnú zodpovednosť.

ČLÁNOK I.2 – NADOBUDNUTIE PLATNOSTI A DOBA REALIZÁCIE DOHODY

I.2.1 Dohoda nadobúda platnosť v deň jej podpisu poslednou stranou.

I.2.2 *Projekt* bude prebiehať od ***1.1.2020 („dátum začatia“)*** do ***31.12.2027 („dátum skončenia“).***

ČLÁNOK I.3 – MAXIMÁLNA SUMA A FORMA GRANTU

I.3.1 ***Maximálna suma grantu*** je **9 000 000 EUR**.

I.3.2 Grant bude mať **formu**:

a) uhradenia 60% oprávnených nákladov na *projekt* („uhradenie oprávnených nákladov“), ktorých odhadovaná výška je **15 000 000 EUR** a ktoré:

   i) budú skutočne vynaložené („uhradenie skutočných nákladov“) v nasledujúcich kategóriách nákladov za každého z prijímateľov a pridružených subjektov: náklady na zamestnancov, cestovné náklady a náklady na pobyt, náklady na subdodávky (označované aj ako „náklady na externú pomoc“), náklady na tovar dlhodobej spotreby: náklady (odpisy) na infraštruktúru a zariadenia, náklady na prototypy, náklady na kúpu pozemkov/ dlhodobý prenájom pozemkov/ jednorazové kompenzácie za práva na využívanie pozemkov, náklady na spotrebný tovar, ostatné náklady (t.j. náklady vyplývajúce z Dohody, clá, dane a poplatky);

   ii) *uhradenie jednotkových nákladov: neuplatní sa*

   iii) *uhradenie jednorazových nákladov: neuplatní sa*

   iv) budú deklarované na základe paušálnej sadzby: režijné náklady podľa uvedeného v prílohe III ako fixné percento priamych oprávnených nákladov bez nákladov na kúpu pozemkov/ dlhodobý prenájom pozemkov/ jednorazové kompenzácie za práva na využívanie pozemkov („uhradenie paušálnych nákladov“) za každého z prijímateľov a pridružených subjektov;

   v) *uhradenie nákladov deklarovaných na základe obvyklých postupov prijímateľa pri účtovaní nákladov: neuplatní sa*

b) *jednotkového príspevku: neuplatní sa*

c) *jednorazového príspevku: neuplatní sa*

d) *paušálneho príspevku: neuplatní sa*

ČLÁNOK I.4 – VYKAZOVANIE – ŽIADOSTI O PLATBU A PODKLADOVÉ DOKUMENTY – PLATBY A DOJEDNANIA O PLATBÁCH

I.4.1 Vykazovanie a vykazovacie obdobia

a) Harmonogram vykazovania projektu je uvedený v prílohe II.

b) Oneskorenie medzi po sebe idúcimi správami nesmie prekročiť 18 mesiacov: neuplatní sa.

c) Všetky správy musia obsahovať potrebné informácie pre Agentúru na účely vyhodnotenia stavu realizácie projektu, aspekt pracovného plánu, finančný stav projektu a či boli dosiahnuté alebo sa stále dajú dosiahnuť ciele projektu.

d) Forma a obsah správ musia byť v súlade s usmerneniami vydanými Agentúrou, ktoré sú sprístupnené na webovej stránke https://ec.europa.eu/easme/en/life (manage your project)

e) Všetky správy sa budú súčasne predkladať Agentúre a externému monitorovaciemu tímu, ktorý určí Agentúra.

Technické správy vrátane príloh sa budú predkladať len v elektronickej forme.

Finančné správy sa budú predkladať v tlačenej aj elektronickej forme.

f) Elektronické nástroje, ktoré zahŕňajú priestorové údaje a sú produkované v rámci projektu LIFE, budú v súlade s Nariadením Komisie (EÚ) č. 1253/2013 z 21. októbra 2013 , ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EÚ) č. 1089/2010, ktorým sa vykonáva smernica 2007/2/ES, ktorou sa zriaďuje Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve (INSPIRE).

I.4.2 Žiadosti o ďalšie platby predbežného financovania a podkladové dokumenty

Neuplatní sa

I.4.3 Žiadosti o priebežné platby a podkladové dokumenty

Koordinujúci prijímateľ musí predložiť žiadosť o priebežnú platbu do 90 kalendárnych dní od skončenia každej fázy.

K tejto žiadosti musia byť priložené nasledujúce dokumenty:

a) priebežná správa („priebežná technická správa“) vypracovaná v zmysle prílohy V, ktorá bude obsahovať:

i) informácie potrebné na zdôvodnenie deklarovaných oprávnených nákladov,
ii) informácie o subdodávkach podľa článku II.11.1 písm. d).

b) priebežný finančný výkaz („priebežný finančný výkaz“). Tento priebežný finančný výkaz musí obsahovať konsolidovaný výkaz a rozpis súm nárokovaných každým prijímateľom a jeho pridruženými subjektmi.

Priebežný finančný výkaz musí byť vypracovaný v zmysle štruktúry odhadovaného rozpočtu uvedeného v prílohe III a v zmysle prílohy VI.

c) certifikát o finančných výkazoch a základných účtoch („certifikát o finančných výkazoch“) za každého prijímateľa a každý pridružený subjekt v zmysle ustanovení článku I.4.4 písm. d).

Certifikát musí osvedčovať, že náklady deklarované dotknutým prijímateľom alebo jeho pridruženými subjektmi v priebežnom finančnom výkaze pre kategórie nákladov uhrádzané v zmysle článku I.3.2 písm. a) ods. i) sú reálne, presne zaevidované a oprávnené v súlade s Dohodou.

Koordinujúci prijímateľ musí osvedčiť, že informácie poskytnuté v žiadosti o priebežnú platbu sú úplné, spoľahlivé a pravdivé.

Koordinujúci prijímateľ musí tiež osvedčiť, že vynaložené náklady možno považovať za oprávnené v zmysle Dohody a že žiadosť o platbu je doložená príslušnými podkladovými dokumentmi, ktoré môžu byť vypracované v kontexte kontrol alebo auditov popísaných v článku II.27.

I.4.4 Žiadosť o platbu zostatku a podkladové dokumenty

Koordinujúci prijímateľ musí predložiť žiadosť o platbu zostatku v zmysle harmonogramu vykazovania uvedeného v prílohe II, ale najneskôr do 90 kalendárnych dní po *dátume skončenia* projektu.

K tejto žiadosti musia byť priložené nasledujúce dokumenty:

a) záverečná správa o realizácii projektu („záverečná technická správa“), vypracovaná v zmysle prílohy V, ktorá bude obsahovať:

   i) informácie potrebné na zdôvodnenie deklarovaných oprávnených nákladov alebo príspevku požadovaného na základe jednotkových nákladov a jednorazových súm (ak je grant vo forme uhradenia jednotkových alebo jednorazových nákladov, alebo jednotkového alebo jednorazového príspevku, ako je uvedené v článku I.3.2 písm. a) ods. ii) a iii), písm. b) alebo c);
   ii) informácie o subdodávkach podľa článku II.11.1 písm. d).

b) záverečný finančný výkaz („záverečný finančný výkaz“). Tento záverečný finančný výkaz musí obsahovať konsolidovaný výkaz a rozpis súm nárokovaných každým prijímateľom a jeho pridruženými subjektmi.

   Záverečný finančný výkaz musí byť vypracovaný v zmysle štruktúry odhadovaného rozpočtu uvedeného v prílohe III a v zmysle prílohy VI.

c) sumárny finančný výkaz („sumárny finančný výkaz“).

   Tento výkaz musí obsahovať konsolidovaný finančný výkaz a rozpis súm deklarovaných alebo požadovaných každým prijímateľom a jeho pridruženými subjektmi,

pričom bude predstavovať súhrn finančných výkazov už predložených predtým, s označením príjmov uvádzaných v článku II.25.3 za každého prijímateľa a jeho pridružené subjekty.

Sumárny finančný výkaz musí byť vypracovaný v zmysle prílohy VI.

d) certifikát o finančných výkazoch a základných účtoch („certifikát o finančných výkazoch") za každého prijímateľa a každý pridružený subjekt, ak:

i) kumulovaná suma platieb, ktoré prijímateľ žiada ako uhradenie skutočných nákladov podľa článku I.3.2 písm. a) ods. i) (a pre ktoré zatiaľ nebol predložený žiadny certifikát) je 325 000 EUR alebo viac,
ii) maximálna suma grantu uvedená za tohto prijímateľa a jeho pridružené subjekty v odhadovanom rozpočte ako uhradenie skutočných nákladov je 750 000 EUR alebo viac.

Tento certifikát musí vypracovať schválený audítor, alebo v prípade verejných orgánov, kompetentný a nezávislý štátny úradník, a to v zmysle prílohy VII.

Certifikát musí osvedčovať, že náklady deklarované dotknutým prijímateľom alebo jeho pridruženými subjektmi v záverečnom finančnom výkaze pre kategórie nákladov uhrádzané v zmysle článku I.3.2 písm. a) ods. i) sú reálne, presne zaevidované a oprávnené v súlade s Dohodou.

Okrem toho musí tento certifikát osvedčovať, že boli deklarované všetky príjmy uvedené v článku II.25.3.

Koordinujúci prijímateľ musí osvedčiť, že informácie poskytnuté v žiadosti o platbu zostatku sú úplné, spoľahlivé a pravdivé.

Koordinujúci prijímateľ musí tiež osvedčiť, že vynaložené náklady možno považovať za oprávnené v zmysle Dohody a že žiadosť o platbu je doložená príslušnými podkladovými dokumentmi, ktoré môžu byť vypracované v kontexte kontrol alebo auditov popísaných v článku II.27.

Okrem toho musí koordinujúci prijímateľ osvedčiť, že boli deklarované všetky príjmy uvedené v článku II.25.3.

I.4.5 Informácie o vzniknutých kumulovaných výdavkoch

V prípade, že maximálny príspevok uvádzaný v článku I.3.1 je viac ako 5 000 000 EUR, potom:

Okrem požiadaviek na vykazovanie stanovených vyššie musí koordinujúci prijímateľ každý rok do 30. novembra informovať Agentúru o kumulatívnych výdavkoch vzniknutých prijímateľom od *dátumu začatia.*

Tieto informácie sa vyžadujú na účtovné účely Agentúry a nesmú sa použiť na určenie záverečnej sumy grantu.

I.4.6 Mena pre žiadosti o platbu a finančné výkazy a prevod na euro

Žiadosti o platbu a finančné výkazy musia byť zostavené v mene euro.

Prijímatelia a pridružené subjekty s všeobecnými účtami v mene inej ako euro musia previesť náklady vzniknuté v inej mene na euro s použitím mesačného účtovného kurzu stanoveného Komisiou a zverejneného na jej webovom sídle (k dispozícii na http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/inforeuro_en.cfm) a platného v deň vzniku nákladu, alebo

s použitím mesačného účtovného kurzu stanoveného Komisiou a zverejneného na jej webovom sídle (k dispozícii na http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/inforeuro_en.cfm) a platného v prvý pracovný deň mesiaca nasledujúceho po období, pre ktoré platí dotknutý finančný výkaz.

Prijímatelia a pridružené subjekty so všeobecnými účtami v eurách musia previesť náklady vzniknuté v inej mene na euro v zmysle ich obvyklých účtovných postupov.

I.4.7 Jazyk žiadostí o platbu, technických správ a finančných výkazov

Všetky žiadosti o platbu, technické správy a finančné výkazy musia byť predkladané v angličtine, s výnimkou technických príloh a podkladových dokumentov, ktoré môžu byť poskytnuté v akomkoľvek oficiálnom jazyku Únie.

I.4.8 Realizované platby

Agentúra musí v prospech koordinujúceho prijímateľa realizovať nasledujúce platby:

- prvá platba predbežného financovania,
- priebežná platba (priebežné platby) na základe žiadosti o priebežnú platbu (priebežné platby) uvádzanej v článku I.4.3,
- jedna platba zostatku na základe žiadosti o platbu zostatku uvádzanej v článku I.4.4.

I.4.9 Platba predbežného financovania

Cieľom predbežného financovania je poskytnúť prijímateľom počiatočnú sumu (float). Predbežné financovanie zostáva majetkom Únie, až kým sa nezúčtuje vo vzťahu k priebežným platbám, alebo ak sa nezúčtuje vo vzťahu k priebežným platbám, až do zaplatenia zostatku.

Agentúra musí realizovať prvú platbu predbežného financovania **1 800 000** EUR koordinujúcemu prijímateľovi do 30 kalendárnych dní od nadobudnutia platnosti Dohody, okrem prípadu platnosti článku II.24.1.

I.4.10 Priebežné platby

Priebežné platby uhrádzajú alebo pokrývajú oprávnené náklady vzniknuté pri realizácii *projektu* počas zodpovedajúcich vykazovacích období.

Agentúra musí zaplatiť koordinujúcemu prijímateľovi splatnú sumu ako priebežnú platbu do 90 kalendárnych dní od dátumu, kedy Agentúra prijme dokumenty uvádzané v článku I.4.3, okrem prípadu, kedy platí článok II.24.1 alebo II.24.2.

Platba podlieha schváleniu žiadosti o priebežnú platbu a sprievodných dokumentov. Ich schválenie neznamená uznanie zhody, pravosti, úplnosti alebo správnosti ich obsahu.

Agentúra vypočíta sumu splatnú ako priebežnú platbu takto:

Krok 1 – Uplatní sadzbu úhrady na oprávnené náklady a pripočíta jednotkové, jednorazové a paušálne príspevky

Krok 2 – Môže v plnej výške alebo čiastočne zúčtovať predbežné financovanie

Krok 3 – Obmedzí celkovú sumu predbežného financovania a priebežných platieb na 80% maximálnej sumy grantu.

I.4.10.1 Krok 1 – Uplatnenie sadzby úhrady na oprávnené náklady a pripočítanie jednotkových, jednorazových a paušálnych príspevkov

Tento krok sa vykoná takto:

a) Ak je grant v zmysle článku I.3.2 písm. a) vo forme uhradenia oprávnených nákladov, sadzba úhrady uvedená v tomto článku sa uplatní na oprávnené náklady *projektu* schválené Agentúrou pre dotknuté vykazovacie obdobie a pre zodpovedajúce kategórie nákladov, prijímateľov a pridružené subjekty;
b) Ak je grant v zmysle článku I.3.2 písm. b) vo forme jednotkového príspevku, jednotkový príspevok špecifikovaný v tomto článku sa vynásobí skutočným počtom jednotiek schválených Agentúrou pre dotknuté vykazovacie obdobie a pre zodpovedajúcich prijímateľov a pridružené subjekty;
c) Ak je grant v zmysle článku I.3.2 písm. c) vo forme jednorazového príspevku, Agentúra uplatní jednorazový príspevok špecifikovaný v tomto článku pre zodpovedajúcich prijímateľov a pridružené subjekty, ak zistí, že zodpovedajúce úlohy alebo časť *projektu* boli počas dotknutého vykazovacieho obdobia riadne realizované v súlade s prílohou I;
d) Ak je grant v zmysle článku I.3.2 písm. d) vo forme paušálneho príspevku, paušálna sadzba uvedená v tomto článku sa uplatní na oprávnené náklady alebo na príspevok schválený Agentúrou pre dotknuté vykazovacie obdobie a pre zodpovedajúcich prijímateľov a pridružené subjekty.

Ak článok I.3.2 uvádza kombináciu rôznych foriem grantu, získané sumy sa sčítajú.

I.4.10.2 Krok 2 – Zúčtovanie predbežného financovania

Suma predbežného financovania, ktorá sa má zúčtovať, musí byť odpočítaná od sumy získanej podľa Kroku 1.

I.4.10.3 Krok 3 – Obmedzenie sumy predbežného financovania a priebežných platieb na 80% maximálnej sumy špecifikovanej v článku I.3.1

I.4.11 Platba zostatku

Platba zostatku uhrádza alebo pokrýva zvyšnú časť oprávnených nákladov vzniknutých prijímateľom pri realizácii *projektu.*

Ak je celková suma skorších platieb vyššia ako celková suma grantu určená v zmysle článku II.25, platba zostatku bude vo forme refundácie podľa článku II.26.

Ak je celková suma skorších platieb nižšia ako celková suma grantu určená v zmysle článku II.25, Agentúra musí zaplatiť zostatok do 90 kalendárnych dní od dátumu, kedy prijme dokumenty uvádzané v článku I.4.4, okrem prípadu, kedy platí článok II.24.1 alebo II.24.2.

Platba podlieha schváleniu žiadosti o platbu zostatku a sprievodných dokumentov. Ich schválenie neznamená uznanie zhody, pravosti, úplnosti alebo správnosti ich obsahu.

Agentúra určí splatnú sumu ako zostatok na základe odpočítania celkovej sumy predbežného financovania a už realizovaných priebežných platieb (ak boli) od konečnej sumy grantu určenej v zmysle článku II.25.

Suma na zaplatenie však môže byť bez súhlasu prijímateľa započítaná proti akejkoľvek inej sume dlhovanej zo strany prijímateľa Agentúre, Komisii alebo výkonnej agentúre (v rámci rozpočtu EÚ alebo Euratom), až do výšky maximálneho príspevku vyčleneného pre tohto prijímateľa v odhadovanom rozpočte v prílohe III.

I.4.12 Oznámenie splatných súm

Agentúra musí poslať koordinujúcemu prijímateľovi *oznámenie*:

a) s informáciou o splatnej sume a
b) s uvedením, či sa oznámenie týka ďalšej platby predbežného financovania, priebežnej platby alebo platby zostatku.

Vzhľadom na platbu zostatku musí Agentúra tiež špecifikovať konečnú sumu grantu určenú v zmysle článku II.25.

I.4.13 Úrok z oneskorenia

Ak Agentúra nezaplatí v rámci časových lehôt pre platby, prijímatelia budú mať právo na úrok z oneskorenia v sadzbe uplatňovanej Európskou centrálnou bankou na jej hlavné operácie refinancovania v mene euro („referenčná sadzba“) plus tri a pol bodu. Referenčná sadzba je sadzba platná v prvý deň mesiaca, v ktorom uplynie časová lehota platby, podľa zverejnenia v sérii C *Úradného vestníka Európskej únie*.

Úrok z oneskorenia nenadobudne splatnosť, ak sú všetci prijímatelia členskými štátmi Únie (vrátane regionálnych a miestnych orgánov verejnej správy a ostatných verejných orgánov konajúcich na účely Dohody v mene členského štátu).

Ak Agentúra preruší plynutie časovej lehoty pre platbu podľa článku II.24.2, alebo ak pozastaví skutočné platby podľa článku II.24.1, nebude sa to považovať za prípady oneskorených platieb.

Úrok z oneskorenia pokrýva obdobie trvajúce odo dňa nasledujúceho po dátume splatnosti platby až do dátumu skutočnej platby vrátane tohto dátumu, podľa uvedeného v článku I.4.15. Agentúra pri určovaní konečnej sumy grantu v zmysle článku II.25 neberie do úvahy splatný úrok.

Výnimkou z prvého odseku je, ak je vypočítaný úrok nižší alebo rovný sume 200 EUR; v takom prípade musí byť vyplatený koordinujúcemu prijímateľovi len vtedy, ak oň koordinujúci prijímateľ požiada do dvoch mesiacov od prijatia oneskorenej platby.

I.4.14 Mena platieb

Agentúra musí platby realizovať v eurách.

I.4.15 Dátum platby

Platby zo strany Agentúry sa považujú za realizované v dátume, kedy boli zaúčtované na ťarchu jej účtu.

I.4.16 Náklady na prevody platieb

Náklady na prevody platieb budú znášané takto:

a) Agentúra znáša náklady na prevod účtované jej bankou,
b) prijímateľ znáša náklady na prevod účtované jeho bankou.

I.4.17 Platby koordinujúcemu prijímateľovi

Agentúra musí realizovať platby koordinujúcemu prijímateľovi.

Platby koordinujúcemu prijímateľovi zbavujú Agentúru povinnosti platby.

ČLÁNOK I.5 – BANKOVÝ ÚČET PRE PLATBY

Všetky platby sa musia realizovať na bankový účet koordinujúceho prijímateľa podľa uvedeného nižšie:

Názov banky: Štátna pokladnica

Presné označenie držiteľa účtu: Ministerstvo životného prostredia SR

Celé číslo účtu (vrátane kódov banky): SK3181800000007000595253

IBAN: SK3181800000007000595253

ČLÁNOK I.6 – PREVÁDZKOVATEĽ ÚDAJOV, PODROBNOSTI O KOMUNIKÁCII MEDZI STRANAMI

I.6.1 Prevádzkovateľ údajov

Subjekt pôsobiaci ako prevádzkovateľ údajov podľa uvedeného v článku II.7 je: *Oddelenie B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation.*

I.6.2 Podrobnosti o komunikácii pre Agentúru

Akákoľvek komunikácia adresovaná Agentúre bude označená identifikačným číslom a názvom projektu a musí sa odoslať na nasledujúcu adresu:

Bežná alebo doporučená zásielka poštou:

European Commission
EASME
Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
B-1049 Brussels

Expresná zásielka alebo osobné doručenie, prevzatie potvrdené podpisom:

European Commission
EASME
Unit B.3 LIFE and CIP Eco-Innovation
Mail Service
Avenue du Bourget 1
B-1140 Brussels

E-maily:
E-mailová adresa: EASME-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu

I.6.3 Podrobnosti o komunikácii pre prijímateľa

Akákoľvek komunikácia Agentúry pre prijímateľov sa musí odoslať na nasledujúcu adresu:

Adam Nekola

Štátny radca na Odbore ochrany ovzdušia

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovenská republika

E-mailová adresa: adam.nekola@enviro.gov.sk

I.6.4 Podrobnosti o komunikácii pre prijímateľov po zaplatení zostatku

Po zaplatení zostatku musí byť akákoľvek komunikácia adresovaná prijímateľom odosielaná na adresu ich sídla.

ČLÁNOK I.7 – SUBJEKTY PRIDRUŽENÉ K PRIJÍMATEĽOM

Neuplatní sa

ČLÁNOK I.8 – PRIJÍMATELIA, KTORÍ SÚ MEDZINÁRODNÝMI ORGANIZÁCIAMI

Neuplatní sa

ČLÁNOK I.9 – KONTROLY A AUDITY

Odchylne od článku II.27.3 všeobecných podmienok, bez ohľadu na to, či sú kontroly, audity alebo hodnotenia iniciované pred alebo zaplatení zostatku, môže sa od koordinujúceho prijímateľa vyžadovať, aby zozbieral informácie týkajúce sa pridružených prijímateľov a aby ich dal k dispozícii Agentúre alebo inému externému orgánu ňou splnomocnenému.

Na požiadanie Agentúry alebo iného externého orgánu ňou splnomocneného koordinujúci prijímateľ okamžite poskytne vyššie uvedené informácie, vrátane informácií týkajúcich sa dotknutých pridružených prijímateľov. V takom prípade bude koordinujúci prijímateľ niesť zodpovednosť za získanie a overenie týchto informácií pred ich odovzdaním Agentúre podľa uvedeného v článku II.2.3 písm. b) ods. ii).

V tomto prípade sa s koordinujúcim prijímateľom vykoná námietkové konanie auditu uvádzané v článku II.27.5, kde koordinujúci prijímateľ bude požiadaný o predloženie záznamov pridružených prijímateľov, ktorých sa kontrola, audit alebo hodnotenie týka.

Nebude tým dotknuté právo Agentúry alebo iného externého orgánu ňou splnomocneného na vykonanie auditu buď u jedného alebo viacerých pridružených prijímateľov. V takom prípade pridružení prijímatelia poskytnú informácie priamo.

ČLÁNOK I.10 – RIEŠENIE SPOROV S PRIJÍMATEĽMI MIMO EÚ

Neuplatní sa

ČLÁNOK I.11 – OSOBITNÉ USTANOVENIA O FINANČNEJ ZODPOVEDNOSTI PRE REFUNDÁCIE

Finančná zodpovednosť každého prijímateľa sa obmedzuje na jeho vlastný dlh, vrátane akejkoľvek sumy chybne vyplatenej zo strany Agentúry ako príspevok na náklady vzniknuté jeho pridruženým subjektom.

Bod c) tretieho odseku článku II.26.3 neplatí.

ČLÁNOK I.12 – POVINNOSŤ UZAVRIEŤ DOHODU O MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCI

Prijímatelia musia uzavrieť dohodu o medzinárodnej spolupráci vrátane ustanovení o riadení, pôsobení a koordinovaní prijímateľov a realizácii projektu.

ČLÁNOK I.13 – OPRÁVNENOSŤ NÁKLADOV NA TOVAR DLHODOBEJ SPOTREBY

Na základe výnimky z článku II.19.2 písm. c) sú náklady na kúpu zariadení oprávnené v plnej výške za nasledujúcich podmienok:

a) U ***integrovaných projektov LIFE*** sa budú náklady na kúpu tovaru dlhodobej spotreby zo strany ***verejných orgánov alebo neziskových organizácií*** (tiež označované ako neštátne/nekomerčné organizácie), skutočne spojené s realizáciou projektu a v značnom rozsahu použité počas jeho trvania, považovať za oprávnené v plnej výške. Takáto oprávnenosť bude podliehať záväzku koordinujúceho prijímateľa a pridružených prijímateľov, že budú naďalej využívať takýto tovar s konečnou platnosťou a výlučne na činnosti pri realizácii cieľového plánu, a to aj po skončení integrovaného projektu spolufinancovaného v rámci LIFE.

b) U ***prototypov*** je 100% nákladov na kúpu ich komponentov oprávnených pre spolufinancovanie. ***Prototyp*** nesmie byť počas doby stanovenej v článku I.2.2 použitý na komerčné účely. Ak by sa prototyp, alebo ktorýkoľvek z jeho komponentov použil na komerčné účely (t.j. predal by sa, prenajal, alebo použil na výrobu tovaru alebo poskytovanie služieb) počas trvania projektu, musí sa to deklarovať. Náklady na vytvorenie prototypu sa potom odpíšu v zmysle pravidiel platných pre nákup nového alebo použitého zariadenia a infraštruktúry. Každý súvisiaci príjem sa bude deklarovať.

ČLÁNOK I.14 – DOPLŇUJÚCE USTANOVENIA O VYUŽÍVANÍ VÝSLEDKOV VRÁTANE PRÁV DUŠEVNÉHO A PRIEMYSELNÉHO VLASTNÍCTVA

V zmysle článku II.9.3, ktorým Únia získava práva na používanie výsledkov projektu, tieto výsledky sa môžu použiť v rámci niektorého z nasledujúcich režimov:

a) distribúcia verejnosti v tlačenej verzii, v elektronickom alebo digitálnom formáte, na internete vrátane sociálnych sietí vo forme súborov s možnosťou stiahnutia alebo bez nej;

b) oznamovanie prostredníctvom tlačových informačných služieb;

c) vloženie do široko dostupných databáz alebo indexov, napríklad prostredníctvom portálov s „otvoreným prístupom“ alebo „voľne dostupnými údajmi“, alebo podobných úložísk, či už voľne prístupných alebo prístupných na základe predplatného;

d) editovanie výsledkov projektu alebo ich prepísanie iným spôsobom, vrátane skrátenia, zhrnutia, pozmenenia obsahu, opravy technických chýb v obsahu, vloženie iného primeraného obsahu;

e) orezanie, vloženie metadát, legiend alebo iných grafických, vizuálnych, audio alebo slovných prvkov, vloženie primeraných ďalších prvkov do výsledkov projektu;

f) vyňatie časti (napr. audio alebo video súborov) z výsledkov projektu, rozdelenie na časti alebo kompilácia výsledkov projektu;

g) vypracovanie odvodených prác z výsledkov projektu;

h) prekladanie, vkladanie titulkov do výsledkov projektu, dabovanie do:

- všetkých oficiálnych jazykov EÚ

i) udeľovanie licencií alebo sublicencií tretím stranám, vrátane prípadu, kedy je udelená licencia na už existujúce práva, akékoľvek práva alebo režimy využívania stanovené v bodoch a) až i) článku II.9.3 Všeobecných podmienok a v bodoch a) až h) vyššie.

Prijímatelia musia zabezpečiť, aby Únia mala práva na využívanie uvedené vo Všeobecných podmienkach a v bodoch a) až i) vyššie počas celého trvania dotknutých práv priemyselného alebo duševného vlastníctva.

PODPISY

Za koordinujúceho prijímateľa
Generálna riaditeľka Sekcie zmeny klímy a ochrany ovzdušia,
Gabriela FISCHEROVÁ

[podpis]
V Bratislave, *[dátum]*

Za Agentúru
Vedúci oddelenia, Angelo SALSI

[podpis]
V Bruseli, *[dátum]*

Dvojmo v angličtine

Minister, László SÓLYMOS

[podpis]
V Bratislave, *[dátum]*

ANNEX I — GENERAL CONDITIONS

TABLE OF CONTENT

ANNEX I — GENERAL CONDITIONS **19**

TABLE OF CONTENT **19**

PART A — LEGAL AND ADMINISTRATIVE PROVISIONS **23**

Article II.1 — Definitions 23

Article II.2 — General obligations and roles of the beneficiaries 24

II.2.1 General obligations and role of the beneficiaries 24

II.2.2 General obligations and role of each beneficiary 25

II.2.3 General obligations and role of the coordinating beneficiary 25

Article II.3 — Communication between the parties 26

II.3.1 Form and means of communication 26

II.3.2 Date of communications 27

Article II.4 — Liability for damages 27

Article II.5 — Conflict of interests 27

Article II.6 — Confidentiality 28

Article II.7 — Processing of personal data 28

II.7.1 Processing of personal data by the Agency 28

II.7.2 Processing of personal data by the beneficiaries 28

Article II.8 — Visibility of Union funding 29

II.8.1 Information on Union funding and use of the LIFE Programme and Natura 2000 logos 29

II.8.2 Disclaimers excluding Agency responsibility 30

Article II.9 — Pre-existing rights and ownership and use of the results (including intellectual and industrial property rights) 30

II.9.1 Ownership of the results by the beneficiaries 30

II.9.2 Pre-existing rights 31

II.9.3 Rights of use of the results and of pre-existing rights by the Union . 31

Article II.10 — Award of contracts necessary for the implementation of the project 32

Article II.11 — Subcontracting of tasks forming part of the project 33

Article II.12 — Financial support to third parties 34

Article II.13 — Amendments to the agreement 34

Article II.14 — Assignment of claims for payments to third parties 35

Article II.15 — Force majeure 35

Article II.16 — Suspension of the implementation of the project 36

II.16.1 Suspension of implementation by the beneficiaries 36

II.16.2 Suspension of implementation by the Agency 36

II.16.3 Effects of the suspension 37

Article II.17 — Termination of the agreement 38

II.17.1 Termination of the Agreement by the coordinating beneficiary 38

II.17.2 Termination of the participation of one or more beneficiaries by the coordinating beneficiary 38

II.17.3 Termination of the Agreement or the participation of one or more beneficiaries by the Agency 39

II.17.4 Effects of termination 40

Article II.18 — Applicable law, settlement of disputes and enforceable decisionS . 42

PART B — FINANCIAL PROVISIONS 43

Article II.19 — Eligible costs 43

II.19.1 Conditions for the eligibility of costs 43

II.19.2 Eligible direct costs 43

II.19.3 Eligible indirect costs 47

II.19.4 Ineligible costs 47

Article II.20 — Identifiability and verifiability of the amounts declared 48

II.20.1 Declaring costs and contributions 48

II.20.2 Records and other documentation to support the costs and contributions declared 49

II.20.3 Conditions to determine the compliance of cost accounting practices 49

Not applicable 49

Article II.21 — Eligibility of costs of entities affiliated to the beneficiaries 49

Article II.22 — Budget transfers 49

Article II.23 — Non-compliance with reporting obligations 50

Article II.24 — Suspension of payments and time limit for payment 50

II.24.1 Suspension of payments 50

II.24.2 Suspension of the time limit for payments 52

Article II.25 — Calculation of the final amount of the grant 52

II.25.1 Step 1 — Application of the reimbursement rate to the eligible costs and addition of the unit, flat-rate and lump sum contributions 53

II.25.2 Step 2 — Limit to *maximum amount of the grant* 53

II.25.3 Step 3 — Reduction due to the no-profit rule 53

II.25.4 Step 4 — Reduction due to improper implementation or breach of other obligations 54

Article II.26 — Recovery 55

II.26.1 Recovery at the time of payment of the balance 55

II.26.2 Recovery after payment of the balance 55

II.26.3 Recovery procedure 55

II.26.4 Interest on late payment 56

II.26.5 Bank charges 56

Article II.27 — Checks, audits and evaluationS 56

II.27.1 Technical and financial checks, audits, interim and final evaluations 56

II.27.2 Duty to keep documents 57

II.27.3 Obligation to provide information 57

II.27.4 On-the-spot visits 57

II.27.5 Contradictory audit procedure 58

II.27.6 Effects of audit findings 58

II.27.7 Correction of systemic or recurrent errors, irregularities, fraud or breach of obligations 58

II.27.8 Checks and inspections by OLAF 60

II.27.9 Checks and audits by the European Court of Auditors 61

PART A — LEGAL AND ADMINISTRATIVE PROVISIONS

ARTICLE II.1 — DEFINITIONS

The following definitions apply for the purpose of the Agreement:

'Project': the set of activities or the actions for which the grant is awarded, to be implemented by the beneficiaries as described in Annex II.

'Confidential information or document': any information or document (in any format) received by either party from the other or accessed by either party in the context of the implementation of the Agreement that any of the parties has identified in writing as confidential. It does not include information that is publicly available.

'Conflict of interests': a situation where the impartial and objective implementation of the Agreement by a beneficiary is compromised for reasons involving family, emotional life, political or national affinity, economic interest, or any other shared interest with the Agency, or any third party related to the subject matter of the Agreement.

'Direct costs': those specific costs which are directly linked to the implementation of the project and can therefore be attributed directly to it. They may not include any indirect costs;

'*Force majeure*': any unforeseeable, exceptional situation or event beyond the control of the parties that prevents either of them from fulfilling any of their obligations under the Agreement, which is not attributable to error or negligence on their part or on the part of the subcontractors affiliated entities or third parties in receipt of financial support and which proves to be inevitable despite their exercising due diligence. The following cannot be invoked as *force majeure*: labour disputes, strikes, financial difficulties or any default of a service, defect in equipment or materials or delays in making them available, unless they stem directly from a relevant case of *force majeure*;

'Formal notification': form of communication between the parties made in writing by mail or electronic mail which provides the sender with compelling evidence that the message was delivered to the specified recipient;

'Fraud': any intentional act or omission affecting the Union's financial interests relating to the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, to non-disclosure of information in violation of a specific obligation;

'Implementation period': the period of implementation of the activities forming part of the project, as specified in Article I.2.2;

'Indirect costs': those costs which are not specific costs directly linked to the implementation of the project and which therefore cannot be attributed directly to it. They may not include any costs identifiable or declared as eligible direct costs;

'Irregularity': any infringement of a provision of Union law resulting from an act or omission by a beneficiary, which has or would have the effect of prejudicing the Union's budget;

'Maximum amount of the grant': the maximum EU contribution to the project, as defined in Article I.3.1;

'Pre-existing material': any materials, document, technology or know-how which exists prior to the beneficiary using it for the production of a result in the implementation of the project;

'Pre-existing right': any industrial and intellectual property right on pre-existing material; it may consist in a right of ownership, a licence right and/or a right of use belonging to the beneficiary or any other third parties;

'Related person': any person who has the power to represent the beneficiary or to take decisions on its behalf;

'Starting date': the date on which the implementation of the project starts as provided for in Article I.2.2;

'Subcontract': a procurement contract within the meaning of Article II.10, which covers the implementation by a third party of tasks forming part of the project as described in Annex II;

'Substantial error': any infringement of a provision of an agreement resulting from an act or omission, which causes or might cause a loss to the Union's budget.

ARTICLE II.2 — GENERAL OBLIGATIONS AND ROLES OF THE BENEFICIARIES

II.2.1 General obligations and role of the beneficiaries

The beneficiaries:

(a) are jointly and severally liable for carrying out the *project* in accordance with the Agreement. If a beneficiary fails to implement its part of the *project*, the other beneficiaries become responsible for implementing this part (but without increasing the *maximum amount of the grant*);

(b) must comply jointly or individually with any legal obligations they are bound by under applicable EU, international and national law;

(c) must make appropriate internal arrangements to implement the *project* properly. The arrangements must be consistent with the terms of the Agreement. If provided for in the Special Conditions, those arrangements must take the form of an internal cooperation agreement between the beneficiaries.

(d) maintain up-to-date books of account, in accordance with the usual accounting conventions imposed on them by law and existing regulations;

(e) ensure that all invoices include a clear reference to the project;

(f) not act, in the context of the project, as sub-contractor or supplier to any other beneficiary;

(g) contribute financially to the project;

II.2.2 General obligations and role of each beneficiary

Each associated beneficiary must:

(a) inform the coordinating beneficiary immediately of any change likely to affect or delay the implementation of the project of which the beneficiary is aware, and, for LIFE Nature Integrated projects, of any activity by third parties that is likely to have a significant negative impact on the sites/species targeted in the project, and if appropriate to take measures to persuade third parties to refrain from such activities;

(b) inform the coordinating beneficiary immediately of any change in its legal, financial, technical, organisational or ownership situation or of its affiliated entities and of any change in its name, address or legal representative or of its affiliated entities;

(c) submit in due time to the coordinating beneficiary:

(i) the data needed to draw up the reports, financial statements and other documents provided for in the Agreement;

(ii) all the necessary documents required for audits, checks or evaluations as provided for in Article II.27.

(iii) any other information to be provided to the Agency under the Agreement, except if the Agreement requires such information to be submitted directly by the beneficiary to the Agency.

II.2.3 General obligations and role of the coordinating beneficiary

The coordinating beneficiary:

(a) must monitor the implementation of the *project* in order to make sure that is implemented in accordance with the terms of the Agreement;

(b) is the intermediary for all communications between the beneficiaries and the Agency, except if provided otherwise in the Agreement. In particular, the coordinating beneficiary:

(i) must immediately inform the Agency:

- of any change in the name, address, legal representative of any of the beneficiaries or of their affiliated entities;

- of any change in the legal, financial, technical, organisational or ownership situation of any of the beneficiaries or of their affiliated entities;

- of any events or circumstances of which the coordinating beneficiary is aware, that are likely to affect or delay the implementation of the *project*.

- for LIFE Nature Integrated projects, of any activity by third parties that is likely to have a significant negative impact on the sites/species targeted in the project, and if appropriate to take measures to persuade third parties to refrain from such

activities;

(ii) is responsible for supplying the Agency with all documents and information required under the Agreement, except if provided otherwise in the Agreement itself. If information is required from the other beneficiaries, the coordinating beneficiary is responsible for obtaining and verifying this information before passing it on to the Agency;

(c) must make the appropriate arrangements for providing any financial guarantees required under the Agreement;

(d) must draw up the requests for payment in accordance with the Agreement;

(e) if it is designated as the sole recipient of payments on behalf of all of the beneficiaries, it must ensure that all the appropriate payments are made within 30 days of the receipt of the funds paid by the Agency unless there is a justified delay. The coordinating beneficiary shall inform the Agency of the distribution of the Union contribution;

(f) bear responsibility for providing all the necessary documents in the event of checks and audits initiated before the payment of the balance, and in the event of evaluation in accordance with Article II.27 as well as for retaining copies of all supporting documents of all the associated beneficiaries for at least five years after the balance payment.

The coordinating beneficiary may not subcontract any part of its tasks described in points (a) to (f) to the other beneficiaries or to any other party.

II.2.4 The role of the external monitoring team

To follow up the project, the Agency selected an external monitoring team (hereinafter "*the external monitoring team*") to assist it by following and assessing the projects progress and their coherence with the actual costs incurred.

The external monitoring team shall not be authorised to take any decision on behalf of the Agency. A recommendation or a statement provided by the external monitoring team to the beneficiaries cannot be interpreted as representing a position of the Agency.

ARTICLE II.3 — COMMUNICATION BETWEEN THE PARTIES

II.3.1 Form and means of communication

Any communication relating to the Agreement or to its implementation must:

(a) be made in writing (in paper or electronic form);
(b) bear the number of the Agreement and the acronym; and
(c) be made using the communication details identified in Article I.6.

If a party requests written confirmation of an electronic communication within a reasonable time, the sender must provide an original signed paper version of the communication as soon as possible.

Before communicating directly with the Agency, the coordinating beneficiary shall consult *the external monitoring team*. Any correspondence relating to the Agreement or to its implementation sent by the coordinating beneficiary to the Agency shall be sent in parallel to *the external monitoring team*.

Formal notifications shall be made by registered mail with return receipt or equivalent, or by equivalent electronic means.

II.3.2 Date of communications

Any communication is considered to have been made when the receiving party receives it, unless the Agreement states that communication is considered to have been made on the date when the communication was sent.

Email is considered to have been received by the receiving party on the day of successful dispatch of that email, provided that it is sent to the email address indicated in Article I.6. The sending party must be able to prove the date of dispatch. If the sending party receives a non-delivery report, it must make every effort to ensure that the other party actually receives the communication by email or mail. In such a case, the sending party is not held in breach of its obligation to send such communication within a specified deadline.

Mail sent to the Agency using the postal or courier services is considered to have been received by the Agency on the date on which it is registered by the unit identified in Article I.6.2 or on the date on which it is received by the *external monitoring team*, whichever of these dates is later.

Formal notifications are considered to have been received by the receiving party on the date of receipt indicated in the proof received by the sending party that the message was delivered to the specified recipient.

ARTICLE II.4 — LIABILITY FOR DAMAGES

II.4.1 The Agency may not be held liable for any damage caused or sustained by any of the beneficiaries, including any damage caused to third parties as a consequence of or during the implementation of the *project*.

II.4.2 Except in cases of *force majeure*, the beneficiaries must compensate the Agency for any damage it sustains as a result of the implementation of the *project* or because the *project* was not implemented in full compliance with the Agreement.

ARTICLE II.5 — CONFLICT OF INTERESTS

II.5.1 The beneficiaries must take all necessary measures to prevent any situation of *conflict of interests*.

II.5.2 The beneficiaries must inform the Agency without delay of any situation constituting or likely to lead to a *conflict of interests*. They must take immediately all the necessary steps to rectify this situation.

The Agency may verify that the measures taken are appropriate and may require additional measures to be taken by a specified deadline.

ARTICLE II.6 — CONFIDENTIALITY

II.6.1 During implementation of the *project* and for five years after the payment of the balance, the parties must treat with confidentiality any *confidential information and documents.*

II.6.2 The parties may only use *confidential information and documents* for a reason other than to fulfil their obligations under the Agreement if they have first obtained the prior written agreement of the other party.

II.6.3 The confidentiality obligations do not apply if:

(a) the disclosing party agrees to release the other party from those obligations;
(b) the *confidential information or documents* become public through other means than a breach of the confidentiality obligations;
(c) the disclosure of the *confidential information or documents* is required by law
(d) *confidential information or documents* are transferred between the Agency and the Commission.

II.6.4 *The external monitoring team* shall act under the same confidentiality rules as those stipulated for the beneficiaries and the Agency.

ARTICLE II.7 — PROCESSING OF PERSONAL DATA

II.7.1 Processing of personal data by the Agency

Any personal data included in the Agreement must be processed by the Agency in accordance with Regulation (EC) No 45/2001.[6]

Such data must be processed by the data controller identified in Article I.6.1 solely for implementing, managing and monitoring the Agreement or to protect the financial interests of the EU, including checks, audits and investigations in accordance with Article II.27.

The beneficiaries have the right to access and correct their own personal data. For this purpose, they must send any queries about the processing of their personal data to the data controller identified in Article I.6.1.

The beneficiaries may have recourse at any time to the European Data Protection Supervisor.

II.7.2 Processing of personal data by the beneficiaries

The beneficiaries must process personal data under the Agreement in compliance with applicable EU and national law on data protection (including authorisations or notification requirements).

---

[6] Regulation (EC) No 45/2001 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data.

The beneficiaries may grant their personnel access only to data that is strictly necessary for implementing, managing and monitoring the Agreement.

The beneficiaries must adopt appropriate technical and organisational security measures having regard to the risks inherent in the processing and to the nature of the personal data concerned. This is in order to:

(a) prevent any unauthorised person from gaining access to computer systems processing personal data, and especially:

  (i) unauthorised reading, copying, alteration or removal of storage media;
  (ii) unauthorised data input as well as any unauthorised disclosure, alteration or erasure of stored personal data;
  (iii) unauthorised use of data processing systems by means of data transmission facilities;

(b) ensure that authorised users of a data processing system can access only the personal data to which their access right refers;

(c) record which personal data have been communicated, when and to whom;

(d) ensure that personal data processed on behalf of third parties can be processed only in the manner prescribed by the Agency;

(e) ensure that, during communication of personal data and transport of storage media, the data cannot be read, copied or erased without authorisation;

(f) design their organisational structure in such a way that it meets data protection requirements.

ARTICLE II.8 — VISIBILITY OF UNION FUNDING

II.8.1 Information on Union funding and use of the LIFE Programme and Natura 2000 logos

a) Unless the Agency requests or agrees otherwise, any communication or publication made by the beneficiaries jointly or individually that relates to the project, including at conferences, seminars or in any information or promotional materials (such as brochures, leaflets, posters, presentations, in electronic form, etc.), must:

  i. indicate that the project has received funding from the Union; and
  ii. display the *LIFE Programme logo* (Annex II to the LIFE Regulation, https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication For audio-visual material, the credits at the beginning and/or at the end shall include an explicit audible and readable mention to the LIFE financial support (e.g. "With the contribution of the LIFE Programme of the European Union").

All durable goods acquired in the frame of the project shall bear the LIFE logo unless otherwise specified by the Agency

When displayed in association with another logo, the *LIFE Programme logo* must have appropriate prominence.

The obligation to display the *LIFE Programme logo* does not confer on the beneficiaries a right of exclusive use. The beneficiaries may not appropriate the *LIFE Programme logo* or any similar trademark or logo, either by registration or by any other means.

For the purposes of the first, second and third subparagraphs and under the conditions specified therein, the beneficiaries may use the *LIFE Programme logo* without first obtaining permission from the Agency.

For projects in Natura 2000 sites or contributing to the integrity of the Natura 2000 network, the obligations regarding the LIFE Programme logo also apply for the Natura 2000 logo (https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication). The project's importance in terms of establishing the Natura 2000 network must be described in the notice boards and on the websites.

b) The coordinating beneficiary shall create a *project website* or use an existing website in at least one official language of the European Union for the dissemination of project activities, progress and results. The web address where the main results of the project are available to the public shall be indicated in the reports. This website shall be online at the latest six months after the starting date as specified in Article I.2.2, shall be regularly updated and shall be kept for at least five years after the end of the project. A summary of the project in English language, including name and contact information of the coordinating beneficiary, will be placed on the LIFE website and made available to the general public.

c) The beneficiaries shall erect and maintain *notice boards* describing the project at the locations where it is implemented, at strategic places accessible and visible to the public.

II.8.2 Disclaimers excluding Agency responsibility

Any communication or publication that relates to the project, made by the beneficiaries jointly or individually in any form and using any means, must indicate:

(a) that it reflects only the author's view; and
(b) that the Agency is not responsible for any use that may be made of the information it contains.

ARTICLE II.9 — PRE-EXISTING RIGHTS AND OWNERSHIP AND USE OF THE RESULTS (INCLUDING INTELLECTUAL AND INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS)

II.9.1 Ownership of the results by the beneficiaries

The beneficiaries retain ownership of the results of the project, including industrial and intellectual property rights, and of the reports and other documents relating to it, unless stipulated otherwise in the Agreement.

With a view to promoting the use of techniques or models favourable to the environment, the beneficiaries are encouraged to make available throughout the Union all documents, patents and know-how directly resulting from the project implementation , on non-discriminatory and reasonable commercial conditions.

II.9.2 Pre-existing rights

If the Agency sends the beneficiaries a written request specifying which of the results it intends to use, the beneficiaries must:

(a) establish a list specifying all *pre-existing rights* included in those results; and
(b) provide this list to the Agency at the latest with the request for payment of the balance.

The beneficiaries must ensure that they or their affiliated entities have all the rights to use any *pre-existing rights* during the implementation of the Agreement.

II.9.3 Rights of use of the results and of pre-existing rights by the Union

The beneficiaries grant the Union and the Commission/Agency the following rights to use the results of the project:

(a) for its own purposes and in particular to make available to persons working for the Agency/Commission, other Union institutions, agencies and bodies and to Member States' institutions, as well as to copy and reproduce in whole or in part and in an unlimited number of copies;

(b) reproduction: the right to authorise direct or indirect, temporary or permanent reproduction of the results by any means (mechanical, digital or other) and in any form, in whole or in part;

(c) communication to the public: the right to authorise any display performance or communication to the public, by wire or wireless means, including making the results available to the public in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them; this right also includes communication and broadcasting by cable or by satellite;

(d) distribution: the right to authorise any form of distribution of results or copies of the results to the public;

(e) adaptation: the right to modify the results;

(f) translation;

(g) the right to store and archive the results in line with the document management rules applicable to the Agency/Commission, including digitisation or converting the format for preservation or new use purposes;

(h) where the results are documents, the right to authorise the reuse of the documents in conformity with Commission Decision 2011/833/EU of 12 December 2011 on the reuse of Commission documents if that Decision is applicable and if the documents fall within its scope and are not excluded by any of its provisions. For the sake of this provision, the terms 'reuse' and 'document' have the meanings given to them by Decision 2011/833/EU.

(i) inclusion in widely accessible databases or indexes, such as via 'open access' or 'open data' portals, or similar repositories, whether freely accessible or accessible only upon

subscription of the LIFE Key Project Indicators collected by the beneficiaries in relation to the project.

The above rights of use may be further specified in the Special Conditions.

Additional rights of use for the Union may be provided for in the Special Conditions.

The beneficiaries must ensure that the Union has the right to use any *pre-existing rights* included in the results of the project. The *pre-existing rights* must be used for the same purposes and under the same conditions as applicable to the rights of use of the results of the project, unless specified otherwise in the Special Conditions.

Information about the copyright owner must be inserted in cases where the result is divulged by the Union. The copyright information must read: '© — year — name of the copyright owner. All rights reserved. Licenced to the European Union under conditions.'.

If the beneficiaries grant rights of use to the Agency/Commission, this does not affect its confidentiality obligations under Article II.6 or the beneficiaries' obligations under Article II.2.1.

ARTICLE II.10 — AWARD OF CONTRACTS NECESSARY FOR THE IMPLEMENTATION OF THE PROJECT

II.10.1 If the implementation of the *project* requires the beneficiaries to procure goods, works or services, they must award the contract to the tender offering best value for money or, as appropriate, to the tender offering the lowest price. In doing so, they must avoid any *conflict of interests*. Tendering procedures shall comply with the principles of transparency and equal treatment of potential contractors. The beneficiaries must maintain a written record of the procedure used to ensure that these conditions are fulfilled in the tendering procedure in accordance with their usual procurement policy and/or practise.

The beneficiaries must ensure that the Agency/Commission, the European Court of Auditors and the European Anti-Fraud Office (OLAF) can exercise their rights under Article II.27 also towards the beneficiaries' contractors.

Where the value of a contract exceeds EUR 135,000, all beneficiaries shall use an open tendering procedure, including a publication of the call for tender(s) in the relevant media. To establish the relevant threshold, the beneficiary shall consider together the value of all linked items.

Below the threshold of EUR 135,000 or the threshold set out in the applicable public national procurement rules, the beneficiary shall award the contract to the tender offering best value for money or, as appropriate, to the tender offering the lowest price, while avoiding any conflict of interests and maintain written evidence of how the criterion of best value for money was met in accordance with the usual procurement policy and/or practise of the beneficiary.

II.10.2 Beneficiaries that are 'contracting authorities' within the meaning of Directive 2014/24/EU[7] or 'contracting entities' within the meaning of Directive 2014/25/EU[8] must comply with the applicable national public procurement rules.

The beneficiaries must ensure that the conditions applicable to them under Articles II.4, II.5, II.6 and II.9 are also applicable to the contractors.

II.10.3 The beneficiaries remain solely responsible for carrying out the *project* and for compliance with the Agreement.

II.10.4 If the beneficiaries breach their obligations under Article II.10.1 the costs related to the contract concerned are considered ineligible in accordance with Article II.19.2 (c), (d) and (e).

If the beneficiaries breach their obligations under Article II.10.2 the grant may be reduced in accordance with Article II.25.4.

ARTICLE II.11 — SUBCONTRACTING OF TASKS FORMING PART OF THE PROJECT

II.11.1 Beneficiaries may subcontract tasks forming part of the *project*. If they do so, they must ensure that, in addition to the conditions specified in Article II.10, the following conditions are also complied with:

(a) subcontracting does not cover core tasks of the *project*;
(b) recourse to subcontracting is justified because of the nature of the *project* and what is necessary for its implementation;
(c) the estimated costs of the subcontracting are clearly identifiable in the estimated budget set out in Annex III;

any recourse to subcontracting, if not provided for in Annex II and III, is communicated by the coordinating beneficiary and approved by the Agency. The Agency may grant approval after recourse to subcontracting if the subcontracting:

- is specifically justified in the mid term or final technical report referred to in Articles I.4.3 and I.4.4; and

- does not entail changes to the Agreement which would call into question the decision awarding the grant or be contrary to the equal treatment of applicants;

(d) the beneficiaries ensure that

---

[7] Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC

[8] Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC

i. the conditions applicable to them under Article II.8 are also applicable to the subcontractors.

ii. all invoices issued by subcontractors bear a clear reference to the LIFE project (i.e. number and title or short title) and to the order/subcontract issued by the beneficiaries;

iii. all invoices issued by subcontractors are sufficiently detailed as to allow identification of single items covered by the service delivered (i.e. clear description and cost of each item).

II.11.2 If the beneficiaries breach their obligations under Article II.11.1 (a), (b), (c) or (d), the costs related to the contract concerned are considered ineligible in accordance with Article II.19.2 (f).

If the beneficiaries breach their obligation under Article II.11.1 (e) the grant may be reduced in accordance with Article II.25.4.

ARTICLE II.12 — FINANCIAL SUPPORT TO THIRD PARTIES

II.12.1 Where the implementation of the project requires giving financial support to third parties, the beneficiaries shall give such financial support in accordance with the conditions specified in Annex II, which shall at least contain:

(a) the maximum amount of financial support, which shall not exceed EUR 15 000 for each third party and a total of EUR 100 000 for the project period;

(b) the criteria for determining the exact amount of the financial support;

(c) the different types of activity that may receive financial support, on the basis of a fixed list;

(d) the definition of the persons or categories of persons which may receive financial support;

(e) the criteria for giving the financial support.

II.12.2 Financial support in the form of prizes is not allowed.

II.12.3 The beneficiaries shall ensure that the conditions applicable to them under Articles II.3, II.4, II.5, II.7, II.8 and II.27 are also applicable to the third parties receiving financial support.

ARTICLE II.13 — AMENDMENTS TO THE AGREEMENT

II.13.1 Any amendment to the Agreement must be made in writing.

II.13.2 An amendment may not have the purpose or the effect of making changes to the Agreement which would call into question the decision awarding the grant or be contrary to the equal treatment of applicants.

Only substantial changes require a formal amendment of the Agreement and will only be accepted in duly justified cases.

Three months before the end of each project phase as specified in Annex II, the coordinating beneficiary submits an amendment request to update the implementation plan including the budget for the following project phase.

II.13.3 Any request for amendment must:

(a) be duly justified;
(b) be accompanied by appropriate supporting documents; and
(c) be sent to the other party in due time before it is due to take effect, and in any case one month before the end of the *implementation period*.

Point (c) does not apply in cases duly substantiated by the party requesting the amendment if the other party agrees.

II.13.4 A request for amendment on behalf of the beneficiaries must be submitted by the coordinating beneficiary. If a change of coordinating beneficiary is requested without its agreement, the request must be submitted by all other beneficiaries and must be accompanied by the opinion of the coordinating beneficiary or proof that this opinion has been requested in writing.

II.13.5 Amendments enter into force on the date on which the last party signs or on the date of approval of the request for amendment.

Amendments take effect on a date agreed by the parties or, in the absence of such an agreed date, on the date on which the amendment enters into force.

ARTICLE II.14 — ASSIGNMENT OF CLAIMS FOR PAYMENTS TO THIRD PARTIES

II.14.1 The beneficiaries may not assign any of their claims for payment against the Agency to any third party, except if approved by the Agency on the basis of a reasoned, written request by the coordinating beneficiary made on behalf of the beneficiaries.

If the Agency does not accept the assignment or the terms of it are not complied with, the assignment has no effect on it.

II.14.2 In no circumstances may an assignment release the beneficiaries from their obligations towards the Agency.

ARTICLE II.15 — FORCE MAJEURE

II.15.1 A party faced with *force majeure* must send a *formal notification* to the other party without delay, stating the nature of the situation or of the event, its likely duration and foreseeable effects.

II.15.2 The parties must take the necessary measures to limit any damage due to *force majeure*. They must do their best to resume the implementation of the *project* as soon as possible.

II.15.3 The party faced with *force majeure* may not be considered in breach of its obligations under the Agreement if it has been prevented from fulfilling them by *force majeure*.

ARTICLE II.16 — SUSPENSION OF THE IMPLEMENTATION OF THE PROJECT

II.16.1 Suspension of implementation by the beneficiaries

The coordinating beneficiary, on behalf of the beneficiaries, may suspend the implementation of the *project* or any part of it, if exceptional circumstances make such implementation impossible or excessively difficult, in particular in the event of *force majeure*.

The coordinating beneficiary must immediately inform the Agency, stating:

(a) the reasons for suspension, including details about the date or period when the exceptional circumstances occurred; and
(b) the expected date of resumption.

Once the circumstances allow the beneficiaries to resume implementing the *project*, the coordinating beneficiary must inform the Agency immediately and present a request for amendment of the Agreement as provided for in Article II.16.3. This obligation does not apply if the Agreement or the participation of a beneficiary is terminated in accordance with Articles II.17.1, II.17.2 or points (c) or (d) of Article II.17.3.1.

II.16.2 Suspension of implementation by the Agency

II.16.2.1 Grounds for suspension

The Agency may suspend the implementation of the *project* or any part thereof:

(a) if the Agency has evidence that a beneficiary has committed *substantial errors*, *irregularities* or *fraud* in the award procedure or while implementing the Agreement or if a beneficiary fails to comply with its obligations under the Agreement;
(b) if the Agency has evidence that a beneficiary has committed systemic or recurrent errors, *irregularities, fraud* or serious breach of obligations in other grants funded by the Union or the European Atomic Energy Community ('Euratom') awarded to the beneficiary under similar conditions and the errors, *irregularities, fraud* or breach have a material impact on this grant; or
(c) if the Agency suspects *substantial errors, irregularities, fraud* or breach of obligations committed by a beneficiary in the award procedure or while implementing the Agreement and needs to verify whether they have actually occurred.

II.16.2.2 Procedure for suspension

Step 1 — Before suspending implementation of the *project*, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it of:

(i) its intention to suspend the implementation;
(ii) the reasons for suspension;

(iii) the necessary conditions for resuming the implementation in the cases referred to in points (a) and (b) of Article II.16.2.1; and

(b) inviting it to submit observations within 30 calendar days of receiving the formal notification.

Step 2 — If the Agency does not receive observations or decides to pursue the procedure despite the observations it has received, it must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it of:

(a) the suspension of the implementation;
(b) the reasons for suspension; and
(c) the final conditions for resuming the implementation in the cases referred to in points (a) and (b) of Article II.16.2.1,; or
(d) the indicative date of completion of the necessary verification in the case referred to in point (c) of Article II.16.2.1,.

The coordinating beneficiary must immediately inform the other beneficiaries of the suspension. The suspension takes effect five calendar days after the *formal notification* is received by the coordinating beneficiary or on a later date specified in the *formal notification*.

Otherwise, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it that it is not continuing the suspension procedure.

II.16.2.3 Resuming implementation

In order to resume the implementation, the beneficiaries must meet the notified conditions as soon as possible and must inform the Agency of any progress made.

If the conditions for resuming the implementation are met or the necessary verifications are carried out, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it that the conditions for lifting the suspension are met; and
(b) requiring it to present a request for amendment of the Agreement as provided for in Article II.16.3. This obligation does not apply if the Agreement or the participation of a beneficiary is terminated in accordance with Articles II.17.1, II.17.2 or points (c), (g) or (h) of Article II.17.3.1.

II.16.3 Effects of the suspension

If the implementation of the *project* can be resumed and the Agreement has not been terminated, an amendment to the Agreement must be made in accordance with Article II.13 in order to:

(a) set the date on which the *project* is to be resumed;
(b) extend the duration of the *project*; and
(c) make other changes necessary to adapt the *project* to the new situation.

The suspension is lifted with effect from the resumption date set out in the amendment. This date may be before the date on which the amendment enters into force.

Costs incurred during the period of suspension that relate to the implementation of the suspended *project* or the suspended part of it may not be reimbursed or covered by the grant.

Suspending implementation of the *project* does not affect the Agency's right to terminate the Agreement or to terminate the participation of a beneficiary in accordance with Article II.17.3, reduce the grant or recover amounts unduly paid in accordance with Articles II.25.4 and II.26.

Neither party may claim damages due to suspension by the other party.

ARTICLE II.17 — TERMINATION OF THE AGREEMENT

II.17.1 Termination of the Agreement by the coordinating beneficiary

The beneficiaries may terminate the Agreement.

The coordinating beneficiary must send a *formal notification* of termination to the Agency, stating:

(a) the reasons for termination; and
(b) the date on which the termination takes effect. This date must be set after the *formal notification.*

If the coordinating beneficiary does not state the reasons for the termination or if the Agency considers that the reasons do not justify termination, the Agreement is considered to have been terminated improperly.

The termination takes effect on the day specified in the *formal notification.*

II.17.2 Termination of the participation of one or more beneficiaries by the coordinating beneficiary

The participation of one or more beneficiaries may be terminated by the coordinating beneficiary at the request of the associated beneficiary concerned or on behalf of the other associated beneficiaries.

The coordinating beneficiary must send a *formal notification* of termination to the Agency and inform the beneficiary concerned by termination.

If the coordinating beneficiary's participation is terminated without its agreement, the *formal notification* must be submitted by another associated beneficiary (acting on behalf of the other associated beneficiaries).

The *formal notification* must include:

(a) the reasons for termination;
(b) the opinion of the beneficiary concerned by termination (or proof that this opinion has been requested in writing);
(c) the date on which the termination takes effect. This date must be set after the *formal notification*; and
(d) a request for amendment as provided for in Article II.17.4.2(a).

If the coordinating beneficiary or beneficiary does not state the reasons for the termination or if the Agency considers that the reasons do not justify termination, the participation will be considered to have been terminated improperly.

The termination takes effect on the day specified in the *formal notification.*

II.17.3 Termination of the Agreement or the participation of one or more beneficiaries by the Agency

II.17.3.1 Grounds for termination

The Agency may terminate the Agreement or the participation of any one or several beneficiaries, if:

(a) a change to the beneficiary's legal, financial, technical, organisational or ownership situation is likely to affect the implementation of the Agreement substantially or calls into question the decision to award the grant;

(b) following the termination of the participation of any one or several beneficiaries, the necessary modifications to the Agreement would call into question the decision awarding the grant or would result in unequal treatment of applicants;

(c) the beneficiaries do not implement the *project* as described in Annex II or a beneficiary fails to comply with another substantial obligation incumbent on it under the Agreement;

(d) the implementation of the *project* is prevented or suspended due to *force majeure* or exceptional circumstances and either:

  (i) resumption is impossible; or
  (ii) the necessary changes to the Agreement would call into question the decision awarding the grant or be contrary to the equal treatment of applicants;

(e) a beneficiary or any person that assumes unlimited liability for the debts of that beneficiary comes under any of the situations provided for in points (a) or (b) of Article 106 (1) of the Financial Regulation;[9]

(f) a beneficiary or any *related person* comes under any of the situations provided for in points (c), (d), (e) or (f) of Article 106 (1) or comes under Article 106 (2) of the Financial Regulation;

(g) the Agency has evidence that a beneficiary or any *related person* has committed *substantial errors*, *irregularities* or *fraud* in the award procedure or while implementing the Agreement, including if that beneficiary or *related person* has submitted false information or failed to provide required information;

(h) the Agency has evidence that a beneficiary has committed systemic or recurrent errors, *irregularities*, *fraud* or serious breach of obligations in other Union or Euratom grants

[9] Regulation (EU, Euratom) No 966/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on the financial rules applicable to the general budget of the Union.[10] Unless such damages would be caused by the objectives of the LIFE project itself.

awarded to it under similar conditions and such errors, *irregularities, fraud* or breach have a material impact on this grant; or

(i) the Agency has sent a beneficiary, through the coordinating beneficiary, a *formal notification* asking it to end the participation of its affiliated entity because that entity is in a situation provided for in points (f), (g) or (h) and that beneficiary has failed to request an amendment ending the participation of the entity and reallocating its tasks.

II.17.3.2 Procedure for termination

Step 1- Before terminating the Agreement or participation of one or more beneficiaries, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it of:

(i) its intention to terminate;
(ii) the reasons for termination; and

(b) requiring it, within 45 calendar days of receiving the formal notification,:

(i) to submit observations on behalf of all beneficiaries; and
(ii) in the case of point (c) of Article II.17.3.1, to inform the Agency of the measures to ensure compliance with the obligations under the Agreement.

Step 2 — If the Agency does not receive observations or decides to pursue the procedure despite the observations it has received, it will send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it of the termination and the date on which it takes effect. The coordinating beneficiary must immediately inform the other beneficiaries of the termination.

Otherwise, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it that the termination procedure is not continued.

The termination takes effect:

(a) for terminations under points (a), (b), (c) and (e) of Article II.17.3.1: on the day specified in the *formal notification* of termination referred to in the second subparagraph (i.e. in Step 2 above);
(b) for terminations under points (d), (f), (g), (h) and (i) of Article II.17.3.1: on the day after the coordinating beneficiary receives the *formal notification* of termination referred to in the second subparagraph (i.e. in Step 2 above).

II.17.4 Effects of termination

II.17.4.1 Effects of terminating the Agreement:

Within 60 calendar days from the day on which the termination takes effect, the coordinating beneficiary must submit a request for payment of the balance as provided for in Article I.4.4.

If the Agency does not receive the request for payment of the balance by the above deadline, only costs which are included in an approved technical report and, where relevant, in an approved financial statement, are reimbursed or covered by the grant.

If the Agreement is terminated by the Agency because the coordinating beneficiary has breached its obligation to submit the request for payment, the coordinating beneficiary may not submit any request for payment after termination. In that case the second subparagraph applies.

The Agency calculates the final grant amount as referred to in Article II.25 and the balance as referred to in Article I.4.11 on the basis of the reports submitted. Only costs incurred before termination takes effect are reimbursed or covered by the grant. Costs relating to contracts due for execution only after termination are not taken into account are not reimbursed or covered by the grant.

The Agency may reduce the grant in accordance with Article II.25.4 in case of:

(a) improper termination of the Agreement by the coordinating beneficiary within the meaning of Article II.17.1; or
(b) termination of the Agreement by the Agency on any of the grounds set out in points (c), (f), (g), (h) and (i) of Article II.17.3.1.

Neither party may claim damages on the grounds that the other party terminated the Agreement.

After termination, the beneficiaries' obligations continue to apply, in particular those under Articles I.4, II.6, II.8, II.9, II.14, II.27 and any additional provisions on the use of the results, as set out in the Special Conditions.

II.17.4.2 Effects of terminating the participation of one or more beneficiaries:

a) The coordinating beneficiary must submit a request for amendment including:

(i) a proposal to reallocate the tasks of the beneficiary or beneficiaries concerned by the termination; and
(ii) if necessary, the addition of one or more new beneficiaries to succeed the beneficiary or beneficiaries concerned in all their rights and obligations under the Agreement.

If the Agency terminates the participation of a beneficiary, the coordinating beneficiary must submit the request for amendment within 60 calendar days from the day on which the termination takes effect.

If the coordinating beneficiary terminates the participation of a beneficiary, the request for amendment must be included in the *formal notification* of termination referred to in Article II.17.2.

If termination takes effect after the end of the *implementation period*, no request for amendment must be provided unless the beneficiary concerned is the coordinating beneficiary. In this case, the request for amendment must propose a new coordinating beneficiary.

If the request for amendment is rejected by the Agency, the Agreement may be terminated in accordance with Article II.17.3.1 (b). The request for amendment may be rejected if it calls

into question the decision awarding the grant or is contrary to the equal treatment of applicants.

b) The beneficiary concerned by termination must submit to the coordinating beneficiary:

(i) a technical report; and
(ii) a financial statement covering the period from the end of the last reporting period to the date when termination takes effect.

The coordinating beneficiary must include this information in the payment request for the next reporting period.

Only costs incurred by the beneficiary concerned before termination takes effect are reimbursed or covered by the grant. Costs relating to contracts due for execution only after termination are not reimbursed or covered by the grant.

The Agency may reduce the grant in accordance with Article II.25.4. in case of:

(a) improper termination of the participation of a beneficiary by the coordinating beneficiary within the meaning of Article II.17.2 or
(b) termination of the participation of a beneficiary by the Agency on any of the grounds set out in points (c), (f), (g), (h) or (i) of Article II.17.3.1.

Neither party may claim damages on the grounds that the other party terminated the participation of a beneficiary.

After termination, the concerned beneficiary's obligations continue to apply, in particular those under Articles I.4, II.6, II.8, II.9, II.14, II.27 and any additional provisions on the use of the results, as set out in the Special Conditions.

ARTICLE II.18 — APPLICABLE LAW, SETTLEMENT OF DISPUTES AND ENFORCEABLE DECISIONS

II.18.1 The Agreement is governed by the applicable Union law, complemented, where necessary, by the law of Belgium.

II.18.2 In accordance with Article 272 TFEU, the General Court or, on appeal, the Court of Justice of the European Union, has sole jurisdiction to hear any dispute between the Union and any beneficiary concerning the interpretation, application or validity of the Agreement, if such dispute cannot be settled amicably.

II.18.3 In accordance with Article 299 TFEU, for the purposes of recovery within the meaning of Article II.26, the Agency/Commission may adopt an enforceable decision to impose pecuniary obligations on persons other than States.

An *action* may be brought against such decision before the General Court of the European Union in accordance with Article 263 TFEU.

PART B — FINANCIAL PROVISIONS

ARTICLE II.19 — ELIGIBLE COSTS

II.19.1 Conditions for the eligibility of costs

Eligible costs of the *project* are costs actually incurred by the beneficiary and which meet the following criteria:

(a) they are incurred within the *implementation period*, with the exception of costs relating to the request for payment of the balance and the corresponding supporting documents referred to in Article I.4.4;

A cost shall be considered as incurred in the *implementation period* when the legal obligation to pay was contracted after the starting date and before the end date of the project, or after the signature of the grant agreement by the Agency in case this signature takes place before the project starting date;

(b) they are indicated in the estimated budget of the *project*. The estimated budget is set out in Annex III;

(c) they are incurred in connection with the *project* as described in Annex II and are necessary for its implementation;

(d) they are identifiable and verifiable, in particular they are recorded in the beneficiary's accounting records and determined according to the applicable accounting standards of the country where the beneficiary is established and according to the beneficiary's usual cost accounting practices;

(e) they comply with the requirements of applicable tax and social legislation; and

(f) they are reasonable, justified and comply with the principle of sound financial management, in particular regarding economy and efficiency.

II.19.2 Eligible direct costs

To be eligible, the *direct cost* of the *project* must comply with the eligibility conditions set out in Article II.19.1.

In particular, the following categories of costs are eligible *direct costs*, provided that they satisfy the eligibility conditions set out in Article II.19.1 as well as the following conditions:

(a) the **costs of personnel** working under an employment contract with the beneficiary or an equivalent appointing act and assigned to the *project*, provided that these costs are in line with the beneficiary's usual policy on remuneration.

Those costs include actual salaries plus social security contributions and other statutory costs included in the remuneration.

The costs of natural persons working under a contract with the beneficiary other than an employment contract or who are seconded to the beneficiary by a third party against payment may also be included under such personnel costs, provided that the following conditions are fulfilled:

(i) the person works under conditions similar to those of an employee (in particular regarding the way the work is organised, the tasks that are performed and the premises where they are performed);

(ii) the result of the work belongs to the beneficiary (unless exceptionally agreed otherwise); and

(iii) the costs are not significantly different from the costs of staff performing similar tasks under an employment contract with the beneficiary;

The sum of the public contributions as beneficiaries to the project budget must exceed by at least 2 % the sum of the salary costs charged to the project described in Annex III for public body employees who are not considered 'additional'.

'Additional' personnel includes all employees – permanent or temporary – of public bodies whose contracts or contract renewals:

- start on or after the start date of the project or on or after the date of signature of the grant agreement by the Agency in case this date takes place before the project start date, and

- specifically second/assign them to the project.

(b) **costs of travel and related subsistence allowances**, provided that these costs are in line with the beneficiary's usual practices on travel;

(c) ***Depreciation costs and prototypes***

(i) the **depreciation costs of durable goods** or other assets (new or second-hand equipment or infrastructure) as recorded in the beneficiary's accounting statements (i.e. placed on its inventory or other type of registry of durable goods/other assets or treated as capital expenditure in accordance with the applicable tax and accounting rules), provided that the asset:

(i) is written off in accordance with the international accounting standards and the beneficiary's usual accounting practices; and

(ii) has been purchased in accordance with Article II.10.1 if the purchase occurred within the *implementation period*;

The costs of renting or leasing equipment or other assets are also eligible, provided that these costs do not exceed the depreciation costs of similar equipment or assets and are exclusive of any finance fee;

Only the portion of the equipment's depreciation, rental or lease costs corresponding to the *implementation period* and the rate of actual use for the purposes of the *project* may be taken into account when determining the eligible costs.

The calculation basis for the eligible depreciation costs may not exceed the following ceilings:

- Equipment costs: 50% of the total purchase cost,

- Infrastructure costs: 25% of the total purchase cost;

By way of exception, the full cost of purchase of durable goods may be eligible under the Special Conditions, if this is justified by the nature of the *project* and the context of the use of the equipment or assets;

Costs incurred for the purchase of durable goods, including notice boards, can only be eligible if they bear the LIFE logo (and the Natura 2000 logo, when applicable);

A ***prototype*** is equipment or infrastructure specifically created for the implementation of the project and that has never been commercialised and/or is not available as a serial product. The prototype must play a crucial role in the demonstration activities of the project.

(d) costs of consumables and supplies with the exception of general office consumables and supplies, provided that they:

(i) are purchased in accordance with Article II.10.1; and

(ii) are directly assigned to the *project*;

(e) costs arising directly from requirements imposed by the Agreement (dissemination of information, specific evaluation of the *project*, audits, translations, reproduction), including the costs of requested financial guarantees, provided that the corresponding services are purchased in accordance with Article II.10.1.;

(f) costs entailed by *subcontracts* (also referred to as external assistance costs) within the meaning of Article II.11, provided that the conditions laid down in Article II.11.1 (a), (b), (c) and (d) are met;

(g) costs of financial support to third parties

(h) duties, taxes and charges paid by the beneficiary, notably value added tax (VAT), provided that they are included in eligible *direct costs*, and unless specified otherwise in the Agreement.

Non-deductible VAT is eligible as expenditure, save for those activities matching the concept of sovereign powers exercised by Member States;

(i) Costs incurred for ***land purchase or long-term lease of land or one-off compensations for land use rights*** regarding a plot of land which is intrinsically connected with implementation of the project and explicitly envisaged therein, shall be considered eligible in full provided that:

(aa) in and beyond the project the purchase will contribute to improving, maintaining and restoring the integrity of the Natura 2000 network, including through improving connectivity by the creation of corridors, stepping stones, or other elements of green infrastructure;

(bb) the land or land use rights acquired are owned by an entity or natural person who is not a project beneficiary or staff thereof and in relation to whom a conflict of interest can be excluded;

(cc) land purchase is the only or most cost-effective way of achieving the desired conservation outcome and the purchase price is based on market terms;

(dd) the land purchased is reserved in the long term for uses consistent with the objectives set out in Articles 11, 14 or 15 of the LIFE Regulation; and

(ee) the Member State concerned shall, by way of transfer or otherwise, ensure the long-term assignment of such land to nature conservation purposes.

(ff) the land/rights seller is not a public authority, with the exception of short-term leases by local authorities;

(gg) for land purchased as provided for in the project, the coordinating beneficiary shall ensure the entry in the land register includes a guarantee that the land will be assigned definitively to nature conservation. If in a given Member State the land register does not exist or it does not provide a sufficient legal guarantee, the coordinating beneficiary shall have a clause for the definitive assignment of the land to nature conservation included in the land sale contract. For countries where it would be illegal to include such a guarantee both in the land register and in the sale contract, the Agency may accept an equivalent guarantee in this connection, provided it offers the same legal level of protection in the long term and complies with the requirement contained in Article 20(3) of Regulation No 1293/2013:

(hh) in addition, for land purchased by private organisations, the entry in the land register (or the sales contract if accepted in lieu thereof if accepted as per the previous paragraph) includes a guarantee that the land property will be transferred to a legal body primarily active in the field of nature protection, in case of dissolution of the private organisation or its incapacity to manage the land according to nature conservation requirements. For countries where it would be illegal to include such a guarantee in the land register or sales contract, the Agency may accept an equivalent guarantee in this connection, provided it offers the same legal level of protection in the long term and complies with the requirement contained in Article 20(3) of Regulation No 1293/2013;

(ii) for the purchase of rights, the entry in the land register must be duly amended;

(jj) in case of land purchased to be exchanged at a later date for another parcel on which project projects will be undertaken, the exchange is carried out before the end of the project at the latest and the provisions of the present Article shall apply to the lands received through the exchange. The land purchased to be exchanged shall be exempt, at the stage of the mid-term reporting, from the guarantee that the land will be assigned definitively to nature conservation.

The duration of a *land lea*se shall either be restricted to the duration of the project (short term lease), in which case it is considered subcontracting, or be at least of 20 years (long-term lease) and shall be compatible with the needs of habitat and species protection. In the case of long-term lease of land, the lease contract shall clearly include all the provisions and commitments that will permit the achievement of its objectives in terms of habitat and species protection.

The LIFE Land Purchase Database (LPD) stores electronic data of land parcels financed by LIFE. The coordinating beneficiary is responsible for entering and validating the land purchase data (both descriptive and spatial) in the LPD at the stage of the final report submission. The data format will have to be adapted to the GIS standards used in the LPD. The coordinating beneficiary will be provided access to the LPD six months before the project end date as specified in Article I.2.2.

Costs incurred for payment of compensation for foregone income shall be eligible provided that the expense was necessary for reaching the objectives of a LIFE Nature, LIFE Climate Change Mitigation or LIFE Climate Change Adaptation Integrated project, and that the payment of compensation:

- corresponds to market prices;
- is formalised through a legal document; and
- compensation is not paid to a public authority, with the exception of compensation to a local authority if explicitly authorised by the Agency as being essential to achieving the goals of the project.

(j) Costs incurred for the production of communication material, including websites, can only be eligible if they are bearing the LIFE logo (and the Natura 2000 logo, when applicable.

II.19.3 Eligible indirect costs

To be eligible, *indirect costs* of the *project* (also referred to as 'overheads') must represent a fair apportionment of the overall overheads of the beneficiary and must comply with the conditions of eligibility set out in Article II.19.1.

Eligible indirect costs shall be declared on the basis of a flat rate as specified in Annex III in accordance with Article I.3.2 (a) (iv) and shall not exceed 7% of the eligible direct costs of the beneficiary, excluding costs of land purchase/long-term lease of land/one-off compensations for land use rights.

II.19.4 Ineligible costs

In addition to any other costs which do not fulfil the conditions set out in Article II.19.1, the following costs may not be considered eligible:

(a) return on capital and dividends paid by a beneficiary;

(b) debt and debt service charges;

(c) provisions for losses or debts;

(d) interest owed;

(e) doubtful debts;

(f) exchange losses;

(g) costs of transfers from the Agency charged by the bank of a beneficiary;

(h) costs declared by the beneficiary under another project receiving a grant financed from the Union budget. Such grants include grants awarded by a Member State and

financed from the Union budget and grants awarded by bodies other than the Agency for the purpose of implementing the Union budget. In particular, beneficiaries receiving an operating grant financed by the EU or Euratom budget cannot declare indirect costs for the period(s) covered by the operating grant, unless they can demonstrate that the operating grant does not cover any costs of the project.

(i) contributions in kind from third parties, including voluntary work;

(j) excessive or reckless expenditure;

(k) deductible VAT.

(l) any costs related to actions that may be considered as compensatory or mitigation measures for damages[10] caused to nature or biodiversity by permitted plans or projects;

(m) unless explicitly foreseen in the project description in Annex II, any costs related to management plans, action plans and similar plans[11], drafted or modified in the context of a LIFE project, if the related plan is not adopted and operational before the project end date. This includes the completion, before the project end date, of all procedural/legal steps in Member States where such procedures are foreseen;

(n) costs for major infrastructure or fundamental scientific research unless explicitly foreseen in the project description in Annex II;

ARTICLE II.20 — IDENTIFIABILITY AND VERIFIABILITY OF THE AMOUNTS DECLARED

II.20.1 Declaring costs and contributions

Each beneficiary must declare as eligible costs or as a requested contribution:

(a) for actual costs: the costs it actually incurred for the *project*;

(b) for unit costs or unit contributions: Not applicable;

(c) for lump sum costs or lump sum contributions: Not applicable;

(d) for flat-rate costs or flat-rate contributions: the amount obtained by applying the flat rate specified in Article I.3.2(a)(iv) or (d);

(e) for unit costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

(f) for lump sum costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

(g) for flat-rate costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

---

[10] Unless such damages would be caused by the objectives of the LIFE project itself.

[11] Obligatory "After-LIFE plans" are not included in this category.

II.20.2 Records and other documentation to support the costs and contributions declared

Each beneficiary must provide the following if requested to do so in the context of the checks or audits described in Article II.27:

(a) for actual costs: adequate supporting documents to prove the costs declared, such as contracts, invoices and accounting records.

In addition, the beneficiary's usual accounting and internal control procedures must permit direct reconciliation of the amounts declared with the amounts recorded in its accounting statements and with the amounts indicated in the supporting documents;

(b) for unit costs or unit contributions: Not applicable;

(c) for lump sum costs or lump sum contributions: Not applicable;

(d) for flat-rate costs or flat-rate contributions: adequate supporting documents to prove the eligible costs or requested contribution to which the flat rate applies.
The beneficiary does not need to identify the actual eligible costs covered or to provide supporting documents, such as accounting statements, for the flat rate applied;

(e) for unit costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

(f) for lump sum costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

(g) for flat-rate costs declared on the basis of the beneficiary's usual cost accounting practices: Not applicable;

II.20.3 Conditions to determine the compliance of cost accounting practices

Not applicable

ARTICLE II.21 — ELIGIBILITY OF COSTS OF ENTITIES AFFILIATED TO THE BENEFICIARIES

If the Special Conditions contain a provision on entities affiliated to the beneficiaries, costs incurred by such an entity are eligible, if:

(a) they satisfy the same conditions under Articles II.19 and II.20 as apply to the beneficiary; and
(b) the beneficiary to which the entity is affiliated ensures that the conditions applicable to the beneficiary under Articles II.4, II.5, II.6, II.8, II.10, II.11 and II.27 are also applicable to the entity.

ARTICLE II.22 — BUDGET TRANSFERS

Beneficiaries are allowed to adjust the estimated budget set out in Annex III by transfers between themselves, and up to a limit of 20% of the overall eligible costs between the different budget categories, if the *project* is implemented as described in Annex II. This adjustment does not require an amendment of the Agreement as provided for in Article II.13.

However, the beneficiaries may not add costs relating to *subcontracts* not provided for in Annex I, unless such additional *subcontracts* are approved by the Agency in accordance with Article II.11.1(d).

As an exception to the first subparagraph, if beneficiaries want to change the value of the contribution to which each of them is entitled, as referred to in point (c) of the third subparagraph of II.26.3, the coordinating beneficiary must request an amendment as provided for in Article II.13.

ARTICLE II.23 — NON-COMPLIANCE WITH REPORTING OBLIGATIONS

The Agency may terminate the Agreement as provided for in Article II.17.3.1(c) and may reduce the grant as provided for in Article II.25.4 if the coordinating beneficiary:

(a) did not submit a request for interim payment or payment of the balance accompanied by the documents referred to in Articles I.4.3 or I.4.4 within 90 calendar days following the end of the corresponding reporting period; and

(b) still fails to submit such a request within further 60 calendar days following a written reminder sent by the Agency.

ARTICLE II.24 — SUSPENSION OF PAYMENTS AND TIME LIMIT FOR PAYMENT

II.24.1 Suspension of payments

II.24.1.1 Grounds for suspension

The Agency may at any moment suspend, in whole or in part, the pre-financing payment and interim payments for one or more beneficiaries or the payment of the balance for all beneficiaries:

(a) if the Agency has evidence that a beneficiary has committed *substantial errors, irregularities* or *fraud* in the award procedure or while implementing the Agreement or if a beneficiary fails to comply with its obligations under the Agreement;

(b) if the Agency has evidence that a beneficiary has committed systemic or recurrent errors, *irregularities, fraud* or serious breach of obligations in other grants funded by the Union or the European Atomic Energy Community ('Euratom') awarded to the beneficiary under similar conditions and such errors, *irregularities, fraud* or breach have a material impact on this grant; or

(c) if the Agency suspects *substantial errors, irregularities, fraud* or breach of obligations committed by a beneficiary in the award procedure or while implementing the Agreement and needs to verify whether they have actually occurred.

II.24.1.2 Procedure for suspension

Step 1 — Before suspending payments, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it of:

(i) its intention to suspend payments;

(ii) the reasons for suspension;
(iii) in the cases referred to in points (a) and (b) of Article II.24.1.1, the conditions that need to be met for payments to resume; and

(b) inviting it to submit observations within 30 calendar days of receiving the *formal notification*.

Step 2 — If the Agency does not receive observations or decides to pursue the procedure despite the observations it has received, it must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it of:

(a) the suspension of payments;
(b) the reasons for suspension;
(c) the final conditions under which payments may resume in the cases referred to in points (a) and (b) of Article II.24.1.1;
(d) the indicative date of completion of the necessary verification in the case referred to in point (c) of Article II.24.1.1.

The coordinating beneficiary must immediately inform the other beneficiaries of the suspension. The suspension takes effect on the day the Agency sends *formal notification* of suspension (Step 2).

Otherwise, the Agency must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it that it is not continuing with the suspension procedure.

II.24.1.3 Effects of suspension

During the period of suspension of payments the coordinating beneficiary is not entitled to submit:

(a) any requests for payments and supporting documents referred to in Articles I.4.2, I.4.3 and I.4.4; or
(b) where the suspension concerns the pre-financing payments or interim payments for one or several beneficiaries only, any requests for payments and supporting documents relating to the participation of the concerned beneficiary or beneficiaries in the *project*.

The corresponding requests for payments and supporting documents may be submitted as soon as possible after resumption of payments or may be included in the first request for payment due following resumption of payments in accordance with the schedule laid down in Article I.4.1.

The suspension of payments does not affect the right of the coordinating beneficiary to suspend the implementation of the *project* as provided for in Article II.16.1 or to terminate the Agreement or the participation of a beneficiary as provided for in Articles II.17.1 and II.17.2.

II.24.1.4 Resuming payments

In order for the Agency to resume payments, the beneficiaries must meet the notified conditions as soon as possible and must inform the Agency of any progress made.

If the conditions for resuming payments are met, the suspension will be lifted. The Agency will send a *formal notification* to the coordinating beneficiary informing it of this.

II.24.2 Suspension of the time limit for payments

II.24.2.1 The Agency may at any moment suspend the time limit for payment specified in Articles I.4.9, I.4.10 and I.4.11 if a request for payment cannot be approved because:

(a) it does not comply with the Agreement;
(b) the appropriate supporting documents have not been produced; or
(c) there is a doubt about the eligibility of the costs declared in the financial statements and additional checks, reviews, audits or investigations are necessary.

II.24.2.2 The Agency must send a *notification* to the coordinating beneficiary informing it of:

(a) the suspension; and
(b) the reasons for the suspension.

The suspension takes effect on the day the Agency sends the *notification*.

II.24.2.3 If the conditions for suspending the payment deadline are no longer met, the suspension will be lifted and the remaining period will resume.

If the suspension exceeds two months, the coordinating beneficiary may request the Agency if the suspension will continue.

If the payment deadline has been suspended because the technical reports or financial statements do not comply with the Agreement and the revised report or statement is not submitted or was submitted but is also rejected, the Agency may terminate the Agreement or the participation of the beneficiary as provided for in Article II.17.3.1(c) and reduce the grant as provided for in Article II.25.4.

ARTICLE II.25 — CALCULATION OF THE FINAL AMOUNT OF THE GRANT

The final amount of the grant depends on the extent to which the *project* has been implemented in accordance with the terms of the Agreement.

The final amount of the grant is calculated by the Agency at the time of the payment of the balance. The calculation involves the following steps:

Step 1 — Application of the reimbursement rate to the eligible costs and addition of the unit, flat-rate and lump sum contributions

Step 2 — Limit to the *maximum amount of the grant*

Step 3 — Reduction due to the no-profit rule

Step 4 — Reduction due to improper implementation or breach of other obligations.

II.25.1 Step 1 — Application of the reimbursement rate to the eligible costs and addition of the unit, flat-rate and lump sum contributions

This step is applied as follows:

(a) If, as provided for in Article I.3.2(a), the grant takes the form of the reimbursement of eligible costs, the reimbursement rate specified in that Article is applied to the eligible costs of the *project* approved by the Agency for the corresponding categories of costs, beneficiaries and affiliated entities;
(b) If, as provided for in Article I.3.2(b), the grant takes the form of a unit contribution, the unit contribution specified in that Article is multiplied by the actual number of units approved by the Agency for the beneficiary and its affiliated entities;
(c) If, as provided for in Article I.3.2(c), the grant takes the form of a lump sum contribution, the Agency applies the lump sum specified in that Article for the beneficiary and its affiliated entities if it finds that the corresponding tasks or part of the *project* were implemented properly in accordance with Annex I;
(d) If, as provided for in Article I.3.2(d), the grant takes the form of a flat-rate contribution, the flat rate referred to in that Article is applied to the eligible costs or to the contribution approved by the Agency for the beneficiary and its affiliated entities.

II.25.2 Step 2 — Limit to *maximum amount of the grant*

The total amount paid to the beneficiaries by the Agency may in no circumstances exceed the *maximum amount of the grant*.

If the amount obtained following Step 1 is higher than this maximum amount, the final amount of the grant is limited to the latter.

II.25.3 Step 3 — Reduction due to the no-profit rule

The grant may not produce a profit for the beneficiaries, unless specified otherwise in the Special Conditions.

'Profit' means the surplus of the amount obtained following Steps 1 and 2 plus the total receipts of the *project*, over the total eligible costs of the *project*.

The total eligible costs of the *project* are the consolidated total eligible costs approved by the Agency for the categories of costs reimbursed in accordance with Article I.3.2(a).

The total receipts of the *project* are the consolidated total receipts established, generated or confirmed on the date on which the request for payment of the balance is drawn up by the coordinating beneficiary.

The following are considered receipts:

(a) income generated by the *project*;

(b) financial contributions given by third parties to a beneficiary or to an affiliated entity, if they are specifically assigned by the third parties to the financing of the eligible costs of the *project* reimbursed by the Agency in accordance with Article I.3.2(a)(i).

The following are not considered receipts:

(a) financial contributions by third parties, if they may be used to cover costs other than the eligible costs under the Agreement;

(b) financial contributions by third parties with no obligation to repay any amount unused at the end of the *implementation period*.

If there is a profit, it will be deducted in proportion to the final rate of reimbursement of the actual eligible costs of the *project* approved by the Agency for the categories of costs referred to in Article I.3.2(a)(i). The deduction will be applied on the amount calculated following Steps 1 and 2.

II.25.4 Step 4 — Reduction due to improper implementation or breach of other obligations

The Agency may reduce the *maximum amount of the grant* if the *project* has not been implemented properly as described in Annex II (i.e. if it has not been implemented or has been implemented poorly, partially or late), or if another obligation under the Agreement has been breached.

The amount of the reduction will be proportionate to the degree to which the *project* has been implemented improperly or to the seriousness of the breach.

Before the Agency reduces the grant and except when the reduction is due to the non-respect of the 2% rule in Article II.19.2(a)(iii), it must send a *formal notification* to the coordinating beneficiary:

(a) informing it of:

(i) its intention to reduce the *maximum amount of the grant*;
(ii) the amount by which it intends to reduce the grant;
(iii) the reasons for reduction;

(b) inviting it to submit observations within 30 calendar days of receiving the formal notification.

If the Agency does not receive any observations or decides to pursue reduction despite the observations it has received, it will send a *formal notification* informing the coordinating beneficiary of its decision.

If the grant is reduced, the Agency must calculate the reduced grant amount by deducting the amount of the reduction (calculated in proportion to the improper implementation of the *project* or to the seriousness of the breach of obligations) from the *maximum amount of the grant*.

The final amount of the grant will be the lower of the following two:

(a) the amount obtained following Steps 1 to 3; or

(b) the reduced grant amount following Step 4.

ARTICLE II.26 — RECOVERY

II.26.1 Recovery at the time of payment of the balance

Where the payment of the balance takes the form of a recovery, the coordinating beneficiary must repay the Agency the amount in question, even if it was not the final recipient of the amount due. However, the Agency reserves the right, where appropriate, to recover the amount due directly from the final recipient.

II.26.2 Recovery after payment of the balance

Where an amount is to be recovered as provided for in Articles II.27.6, II.27.7 and II.27.8, the beneficiary concerned by the audit or OLAF findings must repay the Agency the amount in question. Where the audit findings do not concern a specific beneficiary (or its affiliated entities), the coordinating beneficiary must repay the Agency the amount in question, even if it was not the final recipient of the amount due.

Each beneficiary is responsible for the repayment of any amount unduly paid by the Agency as a contribution towards the costs incurred by its affiliated entities.

II.26.3 Recovery procedure

Before recovery, the Agency must send a *formal notification* to the beneficiary concerned:

(a) informing it of its intention to recover the amount unduly paid;

(b) specifying the amount due and the reasons for recovery; and

(c) inviting the beneficiary to make any observations within a specified period.

If no observations have been submitted or if, despite the observations submitted by the beneficiary, the Agency decides to pursue the recovery procedure, the Agency may confirm recovery by sending a *formal notification* to the beneficiary consisting of a debit note, specifying the terms and the date for payment.

If payment has not been made by the date specified in the debit note, the Agency will recover the amount due:

(a) by offsetting it, without the beneficiary's prior consent, against any amounts owed to the beneficiary by the Agency, the Commission or an executive agency (from the Union or the European Atomic Energy Community (Euratom) budget) ('offsetting');

In exceptional circumstances, to safeguard the financial interests of the Union, the Agency may offset before the due date.

An action may be brought against such offsetting before the General Court of the European Union in accordance with Article 263 TFEU;

(b) by drawing on the financial guarantee where provided for in accordance with Article I.4.9 ('drawing on the financial guarantee');

(c) by holding the beneficiaries jointly and severally liable up to the maximum EU contribution indicated, for each beneficiary, in the estimated budget (Annex III as last amended);

(d) by taking legal action as provided for in Article II.18.2 or in the Special Conditions or by adopting an enforceable decision as provided for in Article II.18.3.

II.26.4 Interest on late payment

If payment is not made by the date in the debit note, the amount to be recovered will be increased by late-payment interest at the rate set out in Article I.4.13 from the day following the date for payment in the debit note up to and including the date the Agency receives full payment of the amount.

Partial payments must first be credited against charges and late-payment interest and then against the principal.

II.26.5 Bank charges

Bank charges incurred in the recovery process must be borne by the beneficiary concerned, unless Directive 2007/64/EC[12] applies.

ARTICLE II.27 — CHECKS, AUDITS AND EVALUATIONS

II.27.1 Technical and financial checks, audits, interim and final evaluations

The Agency may, during the implementation of the *project* or afterwards, carry out technical and financial checks and audits to determine that the beneficiaries are implementing the *project* properly and are complying with the obligations under the Agreement. It may also check the beneficiaries' statutory records for the purpose of periodic assessments of lump sum, unit cost or flat-rate amounts.

Information and documents provided as part of checks or audits must be treated on a confidential basis.

In addition, the Agency may carry out an interim or final evaluation of the impact of the *project*, measured against the objective of the Union programme concerned.

Agency checks, audits or evaluations may be carried out either directly by the Agency's own staff or by any other outside body authorised to do so on its behalf.

The Agency may initiate such checks, audits or evaluations during the implementation of the Agreement and during a period of five years starting from the date of payment of the balance. This period is limited to three years if the *maximum amount of the grant* is not more than EUR 60,000.

---

[12] Directive 2007/64/EC[12] of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC.

The check, audit or evaluation procedures are considered to be initiated on the date of receipt of the letter of the Agency announcing it.

If the audit is carried out on an affiliated entity, the beneficiary concerned must inform that affiliated entity.

II.27.2 Duty to keep documents

The beneficiaries must keep all original documents, especially accounting and tax records, stored on any appropriate medium, including digitalised originals when they are authorised by their respective national law and under the conditions laid down therein, during a period of five years starting from the date of payment of the balance.

The period during which documents must be kept is limited to three years if the *maximum amount of the grant* is not more than EUR 60,000.

The periods set out in the first and second subparagraphs are longer if there are ongoing audits, appeals, litigation or pursuit of claims concerning the grant, including in the cases referred to in Article II.27.7. In such cases, the beneficiaries must keep the documents until such audits, appeals, litigation or pursuit of claims have been closed.

II.27.3 Obligation to provide information

Where a check, audit or evaluation is initiated before the payment of the balance, the coordinating beneficiary must provide any information, including information in electronic format, requested by the Agency or by any other outside body authorised by the Agency. Where appropriate, the Agency may request that a beneficiary provides such information directly.

Where a check or audit is initiated after payment of the balance, the information referred to in the previous subparagraph must be provided by the beneficiary concerned.

If the beneficiary concerned does not comply with the obligations set out in the first and second subparagraphs, the Agency may consider:

(a) any cost insufficiently substantiated by information provided by the beneficiary as ineligible;
(b) any unit, lump sum or flat-rate contribution insufficiently substantiated by information provided by the beneficiary as undue.

II.27.4 On-the-spot visits

During an on-the-spot visit, the beneficiaries must allow Agency staff and outside personnel authorised by the Agency to have access to the sites and premises where the *project* is or was carried out, and to all the necessary information, including information in electronic format.

They must ensure that the information is readily available at the moment of the on-the-spot visit and that information requested is handed over in an appropriate form.

If the beneficiary concerned refuses to provide access to the sites, premises and information as required in the first and second subparagraphs, the Agency may consider:

(a) any cost insufficiently substantiated by information provided by the beneficiary as ineligible;
(b) any unit, lump sum or flat-rate contribution insufficiently substantiated by information provided by the beneficiary as undue.

II.27.5 Contradictory audit procedure

On the basis of the findings made during the audit, a provisional report ('draft audit report') must be drawn up. It must be sent by the Agency or its authorised representative to the beneficiary concerned, which must have 30 calendar days from the date of receipt to submit observations. The final report ('final audit report') must be sent to the beneficiary concerned within 60 calendar days of expiry of the time limit for submission of observations.

II.27.6 Effects of audit findings

On the basis of the final audit findings, the Agency may take the measures it considers necessary, including recovery at the time of payment of the balance or after payment of the balance of all or part of the payments made by it, as provided for in Article II.26.

In the case of final audit findings after the payment of the balance, the amount to be recovered corresponds to the difference between the revised final amount of the grant, determined in accordance with Article II.25, and the total amount paid to the beneficiaries under the Agreement for the implementation of the *project*.

II.27.7 Correction of systemic or recurrent errors, irregularities, fraud or breach of obligations

II.27.7.1 The Agency may extend audit findings from other grants to this grant if:

(a) the beneficiary concerned is found to have committed systemic or recurrent errors, *irregularities, fraud* or breach of obligations in other EU or Euratom grants awarded under similar conditions and such errors, *irregularities, fraud* or breach have a material impact on this grant; and
(b) the final audit findings are sent to the beneficiary concerned through a *formal notification*, together with the list of grants affected by the findings within the period referred to in Article II.27.1

The extension of findings may lead to:

(a) the rejection of costs as ineligible;

(b) reduction of the grant as provided for in Article II.25.4;

(c) recovery of undue amounts as provided for in Article II.26;

(d) suspension of payments as provided for in Article II.24.1;

(e) suspension of the *project* implementation as provided for in Article II.16.2;

(f) termination as provided for in Article II.17.3.

II.27.7.2 The Agency must send a *formal notification* to the beneficiary concerned informing it of the systemic or recurrent errors and of its intention to extend the audit findings, together with the list of grants affected.

(a) If the findings concern eligibility of costs the procedure is as follows:

Step 1 — The *formal notification* must include:

(i) an invitation to submit observations on the list of grants affected by the findings;
(ii) a request to submit revised financial statements for all grants affected;
(iii) where possible, the correction rate for extrapolation established by the Agency to calculate the amounts to be rejected on the basis of the systemic or recurrent errors, *irregularities, fraud* or breach of obligations, if the beneficiary concerned:

- considers that the submission of revised financial statements is not possible or practicable; or

- will not submit revised financial statements.

Step 2 — The beneficiary concerned has 60 calendar days from when it receives the *formal notification* to submit observations and revised financial statements or to propose a duly substantiated alternative correction method. This period may be extended by the Agency in justified cases.

Step 3 — If the beneficiary concerned submits revised financial statements that take account of the findings the Agency will determine the amount to be corrected on the basis of those revised statements.

If the beneficiary proposes an alternative correction method and the Agency accepts it, the Agency must send a *formal notification* to the beneficiary concerned informing it:

(i) that it accepts the alternative method;
(ii) of the revised eligible costs determined by applying this method.

Otherwise the Agency must send a *formal notification* to the beneficiary concerned informing it:

(i) that it does not accept the observations or the alternative method proposed;
(ii) of the revised eligible costs determined by applying the extrapolation method initially notified to the beneficiary.

If the systemic or recurrent errors, *irregularities, fraud* or breach of obligations are found after the payment of the balance, the amount to be recovered corresponds to the difference between:

(i) the revised final amount of the grant, determined in accordance with Article II.25 on the basis of the revised eligible costs declared by the beneficiary and approved by the Agency or on the basis of the revised eligible costs after extrapolation; and
(ii) the total amount paid to the beneficiaries under the Agreement for the implementation of the *project*;

(b) If the findings concern improper implementation or a breach of another obligation the procedure is as follows:

Step 1 — The *formal notification* must include:

(i) an invitation to the beneficiary to submit observations on the list of grants affected by the findings and
(ii) the correction flat rate the Agency intends to apply to the *maximum amount of the grant* or to part of it, according to the principle of proportionality.

Step 2 — The beneficiary concerned has 60 calendar days from receiving the *formal notification* to submit observations or to propose a duly substantiated alternative flat-rate.

Step 3 — If the Agency accepts the alternative flat rate proposed by the beneficiary, it must send a *formal notification* to the beneficiary concerned informing it:

(i) that it accepts the alternative flat-rate;
(ii) of the corrected grant amount by applying this flat rate.

Otherwise the Agency must send a *formal notification* to the beneficiary concerned informing it:

(i) that it does not accept the observations or the alternative flat rate proposed;
(ii) of the corrected grant amount by applying the flat rate initially notified to the beneficiary.

If the systemic or recurrent errors, *irregularities*, *fraud* or breach of obligations are found after the payment of the balance, the amount to be recovered corresponds to the difference between:

(i) the revised final amount of the grant after flat-rate correction; and
(ii) the total amount paid to the beneficiaries under the Agreement for the implementation of the *project*.

II.27.8 Checks and inspections by OLAF

The European Anti-Fraud Office (OLAF) has the same rights as the Agency, particularly the right of access, for the purpose of checks and investigations.

Under Council Regulation (Euratom, EC) No 2185/96[13] and Regulation (EU, Euratom) No 883/2013[14] OLAF may also carry out on-the-spot checks and inspections in accordance with the procedures laid down by Union law for the protection of the financial interests of the Union against *fraud* and other *irregularities*.

Where appropriate, OLAF findings may lead to the Agency recovering amounts from beneficiaries.

---

[13] Council Regulation (Euratom, EC) No 2185/96 of 11 November 1996 concerning on-the-spot checks and inspections carried out by the Commission in order to protect the European Communities' financial interests against fraud and other irregularities.

[14] Regulation (EU, Euratom) No 883/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 September 2013 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF).

Moreover, findings arising from an OLAF investigation may lead to criminal prosecutions under national law.

II.27.9 Checks and audits by the European Court of Auditors

The European Court of Auditors has the same rights as the Agency, particularly the right of access, for the purpose of checks and audits.

PRÍLOHA I — VŠEOBECNÉ PODMIENKY

OBSAH

PRÍLOHA I — VŠEOBECNÉ PODMIENKY ... 1
OBSAH ... 1
ČLÁNOK II.2 — VŠEOBECNÉ POVINNOSTI A ÚLOHY PRÍJEMCOV ... 5
II.2.1 Všeobecné povinnosti a úlohy príjemcov ... 5
II.2.3 Všeobecné povinnosti a úlohy koordinujúceho príjemcu ... 6
1.2.4 Úloha externej monitorovacej skupiny ... 7
ČLÁNOK II.3 — KOMUNIKÁCIA MEDZI ZMLUVNÝMI STRANAMI ... 7
II.3.1 Spôsoby a prostriedky komunikácie ... 7
II.3.2 Dátum oznámení ... 8
ČLÁNOK II.4 — ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODY ... 8
ČLÁNOK II.5 — KONFLIKT ZÁUJMOV ... 8
ČLÁNOK II.6 — ZACHOVANIE DôVERNOSTI ... 9
ČLÁNOK II.7 — SPRACOVÁVANIE OSOBNÝCH ÚDAJOV ... 9
II.7.1 Spracovávanie osobných údajov Agentúrou ... 9
II.7.2 Spracovávanie osobných údajov príjemcami ... 9
ČLÁNOK II.8 — ZVIDITEĽNENIE FINANCOVANIA ÚNIOU ... 10
II.8.2 Vyhlásenie o odmietnutí zodpovednosti Agentúry ... 11
ČLÁNOK II.9 — PREDCHÁDZAJÚCE PRÁVA A VLASTNÍCKE PRÁVO A POUŽITIE VÝSLEDKOV (VRÁTANE PRÁV PRIEMYSELNÉHO A DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA) ... 11
II.9.1 Vlastníctvo výsledkov príjemcami ... 11
II.9.2 Predchádzajúce práva ... 11
II.9.3 Práva na používanie výsledkov a predchádzajúce práva Únie ... 12
ČLÁNOK II.10 — ZADANIE ZÁKAZIEK POTREBNÝCH NA REALIZÁCIU PROJEKTU ... 13
ČLÁNOK II.11 — ZADANIE ÚLOH, KTORÉ SÚ SÚČASŤOU PROJEKTU SUBDODÁVATEĽOM ... 13
ČLÁNOK II.12 — FINANČNÁ PODPORA PRE TRETIE STRANY ... 14
ČLÁNOK II.13 — DODATKY K DOHODE ... 15
ČLÁNOK II.14 — POSTÚPENIE POHĽADÁVOK NA TRETIE STRANY ... 15
ČLÁNOK II.15 — VYŠŠIA MOC ... 15
ČLÁNOK II.16 — POZASTAVENIE REALIZÁCIE PROJEKTU ... 16
II.16.1 Pozastavenie realizácie príjemcami ... 16
II.16.2 Pozastavenie realizácie Agentúrou ... 16
II.16.2.1 Dôvody pozastavenia ... 16
II.16.2.2 Konanie o pozastavení ... 16

II.16.2.3 Obnova realizácie ... 17
II.16.3 Účinky pozastavenia ... 17
ČLÁNOK II.17 — ODSTÚPENIE OD DOHODY II. 17.1 Odstúpenie od Dohody koordinujúcim príjemcom ... 18
II.17.2 Ukončenie účasti jedného alebo viacerých príjemcov koordinujúcim príjemcom ... 18
II.17.3 Odstúpenie od Dohody alebo ukončenie účasti jedného prípadne viacerých príjemcov Agentúrou .. 18
II.17.3.1 Dôvody odstúpenia a ukončenia ... 18
II.17.3.2 Ukončenie zmluvy ... 19
II.17.4 Účinky ukončenia ... 20
II.17.4.1 Účinky ukončenia Dohody: ... 20
II.17.4.2 Účinky ukončenia účasti jedného alebo viacerých príjemcov: ... 20
ČLÁNOK II.18 — ROZHODNÉ PRÁVO, RIEŠENIE SPOROV A VYKONATEĽNÉ ROZHODNUTIA ... 21
ČASŤ B — FINANČNÉ USTANOVENIA ČLÁNOK II.19 — OPRÁVNENÉ VÝDAVKY ... 23
II.19.1 Podmienky oprávnenosti výdavkov ... 23
II.19 Oprávnené priame náklady ... 23
ČLÁNOK II.20 — IDENTIFIKOVATEĽNOSŤ A OVERITEĽNOSŤ VYKÁZANÝCH ČIASTOK ... 27
II.20.1 Vykazovanie nákladov a príspevkov ... 27
ČLÁNOK II.23 — NEDODRŽANIE VYKAZOVACÍCH POVINNOSTÍ ... 29
ČLÁNOK II.24 — POZASTAVENIE PLATIEB A ČASOVÉ OBMEDZENIE PLATBY ... 29
II.24.1 Pozastavenie platieb ... 29
II.24.1.1 Dôvody pozastavenia ... 29
II.24.1.2 Konanie o pozastavení ... 29
II.24.2 Prerušenie lehoty pre platby ... 30
ČLÁNOK II.25 — VYPOČÍTANIE KONEČNEJ VÝŠKY GRANTU ... 31
II.25.1 Krok 1 — Uplatnenie sadzby úhrady na oprávnené náklady a pripočítanie jednotkových, paušálnych a jednorazových príspevkov ... 32
II.25.2 Krok 2 — Obmedzenie maximálnej výšky grantu ... 32
II.25.3 Krok č. 3 — Zníženie z dôvodu uplatnenia pravidla neziskovosti ... 32
II.25.4 Krok č. 4 — Zníženie z dôvodu nesprávnej realizácie alebo porušenia iných povinností ... 33
ČLÁNOK II.26 — VYMÁHANIE ... 34
II.26.1 Vymáhanie pri výplate zostatku ... 34
II.26.2 Refundácia po vyplatení zostatku ... 34
II.26.3 Postup vymáhania ... 34
II.26.4 Úrok z omeškania ... 35

II.26.5 Bankové poplatky 35

ČLÁNOK II.27 — KONTROLY, AUDITY A HODNOTENIA 35

II.27.1 Technické a finančné kontroly, audity, priebežné a záverečné hodnotenia 35

II.27.2 Povinnosť uchovávať dokumenty 35

II.27.3 Povinnosť poskytnúť informácie 36

II.27.4 Inšpekcie na mieste 36

II.27.5 Postup auditu 36

II.27.6 Účinky zistení auditu 36

II.27.7 Oprava systémových alebo opakovaných pochybení, nezrovnalostí, podvodu alebo porušenia povinností 37

II.27.8 Kontroly a inšpekcie zo stany OLAF-u 38

II.27.9 Kontroly a audity vykonávané Európskym dvorom audítorov 39

ČASŤ A — PRÁVNE A ADMINISTRATÍVNE USTANOVENIA ČLÁNOK

II.1 — VYMEDZENIE POJMOV

Na účely dohody boli vymedzené nasledujúce pojmy:

Projekt: súbor činností alebo úkonov, na ktoré sa grant poskytuje a ktoré zrealizujú príjemcovia podľa Prílohy II.

Dôverná informácia alebo dokument: akákoľvek informácia alebo dokument (v akomkoľvek formáte), ktorý bol doručený zmluvnej strane druhou zmluvnou stranou alebo sprístupnený ktorejkoľvek zo zmluvných strán v súvislosti s plnením tejto Dohody a ktorý ktorákoľvek zo zmluvných strán písomne označila za dôverný. Netýka sa to informácií, ktoré sú verejne dostupné.

Konflikt záujmov: situácia, kedy nestranné a objektívno plnenie Dohody príjemcom je ohrozené z dôvodu rodinných väzieb, citového života, politickej alebo národnej príslušnosti, ekonomických záujmov alebo iných zdieľaných záujmov s Agentúrou alebo treťou stranou, súvisiaceho s predmetom Dohody.

Priame náklady: osobitné náklady, ktoré majú priamo nadväznosť na realizáciu projektu a preto mu môžu byť priamo priradené. Nesmú zahŕňať žiadne nepriame náklady;

Vyššia moc: každá nepredvídateľná, výnimočná situácia alebo udalosť, na ktorú nemajú zmluvné strany dosah a ktorá im znemožní plnenie povinností vyplývajúcich z Dohody, ktorú nie je možné prisúdiť pochybenia alebo nedbalosti z ich strany ani zo strany subdodávateľov, pridružených subjektov alebo tretích osôb, ktoré sú príjemcami finančnej podpory a ktorá sa preukáže ako neodvratná a to aj napriek náležitému konaniu z ich strany. V nasledujúcich prípadoch sa nemožno odvolávať na *vyššiu moc*: pracovné spory, štrajky, finančné ťažkosti alebo zlyhanie služby, chyby zariadení alebo materiálov prípadne omeškania pri ich obnove, pokiaľ priamo nevyplývajú z príslušnej udalosti *vyššej moci;*

Formálne oznámenie: forma komunikácie medzi zmluvnými stranami vyhotovená v písomnej podobe a zaslaná prostredníctvom pošty alebo elektronickej pošty, ktorá poskytuje odosielateľovi presvedčivý dôkaz, že správa bola doručená určenému príjemcovi;

Podvod: každé úmyselné konanie alebo opomenutie, ktoré má vyplv na finančné záujmy Únie a týka sa používania alebo predloženia falošných, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, nesprístupnenia informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou;

Doba realizácie: doba realizácie činností, ktoré sú súčasťou projektu podľa článku 1.2.2;

Nepriame náklady: náklady, ktoré nie sú osobitnými nákladmi priamo spojenými s realizáciou projektu a ktoré teda nemožno k nemu priamo priradiť. Tieto náklady nesmú zahŕňať žiadne náklady vyčíslené alebo vykázané ako oprávnené priame náklady;

Nezrovnalosť: každé porušenie ustanovenia právneho predpisu Únie vyplývajúce z konania alebo omeškania zo strany príjemcu, ktoré ohrozí alebo môže ohroziť rozpočet Únie;

Maximálna výška grantu: maximálny príspevok EÚ na projekt tak ako je uvedené v článku 1.3.1;

Už existujúci materiál: všetky materiály, dokumenty, technológie alebo know-how, ktoré existovali už predtým ako ich príjemca použil na dosiahnutie výsledku pri realizácii projektu;

Už existujúce právo: každé právo priemyselného alebo duševného vlastníctva na už existujúci materiál. Môže spočívať vo vlastníckom práve, v licenčnomprávе a/alebo v práve na používanie licencie príjemcom alebo inými tretími stranami;

Súvisiaca osoba: každá osoba, ktorá má právomoc zastupovať príjemcu alebo prijímať rozhodnutia v jeho mene;

Začiatočný dátum: dátum, ku ktorému realiácia projektu začne tak ako je stanovené v článku 1.2.2;

Subdodávateľská zmluva: zmluva o verejnom obstarávaní v zmysle článku II.10, ktorá sa týka realizácie úloh, ktoré sú súčasťou projektu tretími osobami tako ako je uvedené v prílohe II:

Závažné pochybenie: každé porušenie ustanovenia dohody vyplývajúce z konania alebo opomenutia príjemcu, ktoré ohrozí alebo môže ohroziť rozpočet Únie;

ČLÁNOK II.2 — VŠEOBECNÉ POVINNOSTI A ÚLOHY PRÍJEMCOV

II.2.1 Všeobecné povinnosti a úlohy príjemcov

Príjemcovia:

(a) spoločne a nerozdielne zodpovedajú za realizáciou *projektu* v súlade s Dohodou. Ak príjemca nezrealizuje svoju časť *projektu*, ostatní príjemcovia preberajú zodpovednosť za realizáciu danej časti (ale bez navýšenia *maximálnej výšky grantu*);

(b) sú povinní spoločne alebo samostatne dodržiavať zákonné povinnosti, ktorými sú viazaní v zmysle platného európskeho, medzinárodného alebo vnútroštátneho práva.

(c) sú povinní prijať príslušné vnútorné dojednania potrebné na riadnu *realizáciu* projektu. Dojednania musia byť v súlade s uvedenými zmluvnými podmienkami. Uvedené dojednania musia mať podobu medzinárodnej dohody o spolupráci medzi príjemcami v prípade, že sa tak uvádza v osobitných podmienkach.

(d) sú povinní aktualizovať účtovné knihy v súlade so zvyčajnými účtovnými postupmi vyplývajúcimi z príslušných zákonov a nariadení;

(e) sú povinní zabezpečiť, aby všetky faktúry obsahovali jasný odkaz na projekt;

(t) nesmú vystupovať v rámci projektu ako subdodávateľ alebo dodávateľ iného príjemcu;

(g) sa musia finančne podieľať na projekte;

11.2.2 Všeobecné povinnosti a úlohy každého príjemcu

Každý vedľajší príjemca je povinný:

(a) okamžite informovať koordinujúceho príjemcu o každje zmene, ktorá môže ovplyvniť alebo spôsobiť omeškanie pri realizácii projektu, o ktorej má príjemca vedomosť a v prípade integrovaných projektov LIFE o každej činnosti tretích osôb, ktoré môžu mať významný nepriaznivý vplyv na lokalitu/lokality uvedené v projekte a v prípade potreby prijať opatrenia, ktoré presvedčia tretie osoby, aby upustili od takýchto činností;

(b) okamžite informovať koordinujúceho príjemcu o akejkoľvek zmene týkajúcej sa právnej, finančnej, technicej, organizačnej alebo vlastníckej situácie alebo pridružené subjekty o akejkoľvek zmene svojho mena, adresy alebo právneho zástupcu prípadne o akejkoľvek zmene mena, adresy alebo právneho zástupcu svojich pridružených subjektov;

(c) včas odovzdať koordinujúcemu príjemcovi:

(i) údaje potrebné na vypracovanie, správ, finančných závierok a iných dokumentov uvedených v Dohode;

(ii) všetky dokumenty potrebné na účely auditov, kontrol alebo hodnotení, tak ako sa uvádzajú v článku II.27.

(iii) akékoľvek ďalšie informácie, ktoré treba poskytnúť Agentúre na základe Dohody s výnimkou prípadu, kedy sa podľa Dohody požaduje, aby takéto informácie poskytol Agentúre priamo príjemca.

11.2.3 Všeobecné povinnosti a úlohy koordinujúceho príjemcu

Koordinujúci príjemca:

(a) je povinný monitorovať realizáciu *projektu* na zabezpečenie toho, aby sa projekt realizoval v súlade so zmluvnými podmienkami;

(b) sprostredkúva komunikáciu medzi príjemcami a Agentúrou, ak nie je v Dohode ustanovené inak. Koordinujúci príjemca je povinný predovšetkým:

(i) okamžite informovať Agentúru:

- o akejkoľvek zmene názvu, adresy, právneho zástupcu príjemcov alebo ich pridružených subjektov;

- o akejkoľvek zmene právnej, finančnej, organizačnej alebo vlastníckej situácii príjemcov alebo ich pridružených subjektov;

- o akýchkoľvek udalostiach alebo okolnostiach, o ktorých koordinujúci príjemca vie a ktoré môžu ovplyvniť alebo zdržať realizáciu *projektu.*

- v prípade integrovaných projektov programu LIFE o akejkoľvek činnosti tretích strán, ktorá môže mať významný nepriaznivý vplyv na lokalitu/lokality uvedené v projekte a v prípade potreby prijať opatrenia, ktoré presvedčia tretie strany, aby upustili od takéhoto konania,

Číslo projektu: LIFE 18 IPE/SK/000010
Vzorová dohoda pre viacerých príjemcov: December 2018 - aktivity verzie LIFE z júla 2019

(ii) zodpovedá za dodanie všetkých dokumentov a informácií požadovaných na základe Dohody Agentúre, s výnimkou prípadu, ak samotná Dohoda ustanovuje inak. Ak sa informácie požadujú od ostatných príjemcov, koordinujúci príjemca zodpovedá za získanie a overenie týchto informácií pred ich odovzdaním Agentúre;

(c) musí prijať príslušné dojednania za účelom poskytnutia finančných záruk požadovaných na základe Dohody;

(d) musí vypracovať žiadosti o výplatu v súlade s Dohodou;

(e) ak je určený ako jediný príjemca platieb v mene ostatných príjemcov musí zabezpečiť, aby všetky príslušné platby boli uhradené do 30-ich dní od prijatia finančných prostriedkov od Agentúry s výnimkou odôvodneného zdržania. Koordinujúci príjemca je povinný informovať Agentúru o rozdelení príspevku z Únie;

(f) nesie zodpovednosť za poskytnutie všetkých potrebných dokumentov v prípade kontrol a auditov začatých pred vyplatením zostatku a v prípade hodnotenia v súlade s článkom II.27 ako aj za uchovávanie kópií všetkých podkladov od všetkých vedľajších príjemcov prinajenšom po dobu piatich rokov od vyplatenia zostatku.

Koordinujúci príjemca nesmie zadať žiadnu časť svojich úloh popísaných v bodoch (a) až (f) iným prijímateľom alebo inej strane.

11.2.4 Úloha externej monitorovacej skupiny

Za účelom sledovania realizácie projektu Agentúra vybrala externú monitorovaciu skupinu (ďalej len ako *„externá monitorovacia skupina“)*, ktorá bude sledovať a vyhodnocovať pokrok projektov a ich súlad so skutočne vynaloženými nákladmi.

Externá monitorovacia skupina nie je oprávnená prijímať žiadne rozhodnutia v mene Agentúry. Odporúčanie alebo vyjadrenie externej monitorovacej skupiny pre príjemcov nemožno chápať ako stanovisko Agentúry.

ČLÁNOK II.3 — KOMUNIKÁCIA MEDZI ZMLUVNÝMI STRANAMI

11.3.1 Forma a prostriedky komunikácie

Každé oznámenie týkajúca sa Dohody alebo jej realizácie musí:

(a) mať písomnú podobu (papierovú alebo elektronickú);
(b) byť označené číslom Dohody a skratkou; a
(c) byť vyhotovené s použitím komunikačných údajov uvedených v článku I.6.

Ak zmluvná strana požaduje písomné potvrdenie o elektronickej komunikácii v primeranej lehote, musí odosielateľ čo najskôr predložiť originálnu podpísanú papierovú verziu komunikácie
.
Pred oslovením samotnej Agentúry je koordinujúci prijímateľ povinný poradiť sa *s externou monitorovacou skupinou.* Akákoľvek korešpondencia týkajúca sa Dohody alebo jej realizácie, ktorú zašle Agentúre koordinujúci príjemca sa musí súčasne zaslať aj externej monitorovacej skupine.
Formálne oznámenia budú zaslané doporučene spolu s doručenkou alebo rovnocenným dokladom prípadne prostredníctvom rovnocenných elektronických prostriedkov.

11.3.2 Dátum oznámení

Každé oznámenie sa považuje za zrealizované po jeho doručení druhej zmluvnej strane, pokiaľ nie je v Dohode uvedené, že oznámenie sa považuje za zrealizované v deň odoslania.

Email sa považuje za doručený v deň jeho úspešného doručenia druhej zmluvnej strane, pokiaľ je zaslaný na emailovú adresu uvedenú v článku 1.6. Odosielateľ musí byť schopný preukázať dátum odoslania. Ak odosielateľ dostane oznámenie o nedoručení, musí vynaložiť všetko úsilie, aby zaistil, že oznámenie bude druhej zmluvnej strane elektronickou poštou alebo poštou skutočne doručené. V takom prípade odosielateľ nenesie zodpovednosť za porušenie svojej povinnosti zaslať toto oznámenie v stanovenej lehote.

Pošta zaslaná Agentúre prostredníctvom poštových alebo kuriérskych služieb sa považuje za doručenú Agentúre v deň, kedy bola zaevidovaná na oddelení uvedenom v článku I.6.1 alebo v deň, kedy bola doručená *externej monitorovacej skupine*, podľa toho, ktorá z týchto skutočností nastane neskôr.
Formálne oznámenia sa považujú za prevzaté príjemcom v deň doručenia, ktorý je uvedený na potvrdení pre odosielateľa, že správa bola doručená príslušnému príjemcovi.

ČLÁNOK II.4 — ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODY

11.4.1 Agentúra nezodpovedá za žiadne škody spôsobené alebo utŕžené príjemcami vrátane akýchkoľvek škôd spôsobených tretím osobám v dôsledku realizácie projektu alebo počas realizácie *projektu.*

11.4.2 S výnimkou prípadov *vyššej moci* sú príjemcovia povinní nahradiť Agentúre každú škodu, ktorú utrpela v dôsledku realizácie *projektu* alebo preto, že *projekt* nebol realizovaný v plnom súlade s Dohodou.

ČLÁNOK II.5 — KONFLIKT ZÁUJMOV

11.5.1 Príjemcovia musia prijať všetky potrebné opatrenia, aby zabránili *konfliktom záujmov.*

11.5.2 Príjemcovia musia Agentúru bezodkladne informovať o akejkoľvek skutočnosti, ktorá predstavuje alebo môže viesť ku *konfliktu záujmov.* Sú povinné okamžite vykonať všetky potrebné kroky na nápravu daného stavu.

Agentúra môže overiť, či sú prijaté opatrenia primerané a môže požadovať, aby boli do určeného termínu prijaté dodatočné opatrenia.

ČLÁNOK II.6 — MLČANLIVOSŤ

11.6.1 Počas realizácie *projektu* a počas piatich rokov po vyplatení zostatku sú zmluvné strany povinné zachovávať mlčanlivosť *v prípade informácií a dokumentov označených ako dôverné.*

11.6.2 Zmluvné strany môžu použiť *dôverné informácie a dokumenty* za iným účelom ako za účelom plnenia svojich povinností podľa Dohody, iba na základe predchádzajúceho písomného súhlasu druhej zmluvnej strany.

11.6.3 Povinnosť zachovávania mlčanlivosti neplatí, ak:

(a) oznamujúca strana súhlasí s oslobodením druhej zmluvnej strany od tejto povinnosti;
(b) *sa dôverné informácie alebo dokumenty* zverejnia inak než porušením povinnosti mlčanlivosti;
(c) sprístupnenie *dôverných informácií alebo dokumentov* je požadované zákonom;
(d) *dôverné informácie alebo dokumenty* sa prenášajú medzi Agentúrou a Komisiou.

11.6.4 *Pre externú monitorovaciu skupinu* platia rovnaké pravidlá mlčanlivosti ako pre príjemcov a Agentúru.

ČLÁNOK II.7 — SPRACOVANIE OSOBNÝCH ÚDAJOV

11.7.1 Spracovanie osobných údajov Agentúrou

Všetky osobné údaje uvedené v Dohode musí Agentúra spracovať v súlade s nariadením ES č. 45/2001.[6]

Takéto osobné údaje musia byť spracované kontrolórom údajov uvedeným v článku I.6.1 výhradne pre potreby realizácie, správy a monitorovania Dohody alebo na ochranu finančných záujmov EÚ vrátane kontrol, auditov a vyšetrovaní v súlade s článkom II.27.

Príjemcovia majú právo na prístup k svojim vlastným osobným údajom a ich opravu. Za týmto účelom sú povinní zaslať všetky svoje otázky týkajúce sa spracovania svojich osobných údajov kontrolórovi údajov uvedenému v článku I.6.1.

Príjemcovia sa môžu kedykoľvek obrátiť so žiadosťou o pomoc na európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov.

11.7.2 Spracovávanie osobných údajov príjemcami

Príjemcovia sú povinní spracovávať osobné údaje podľa tejto Dohody v súlade s príslušnými právnymi predpismi EÚ a vnútroštátnymi predpismi o ochrane osobných údajov (vrátane oprávnení alebo požiadaviek na oznamovanie).

[6] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 45/2001/ES zo dňa 18. 12. 2000 o ochrane jednotlivcov so zreteľom na spracovanie osobných údajov inštitúciami a orgánmi spoločenstva a o voľnom pohybe takýchto údajov.

Príjemcovia môžu umožniť svojim zamestnancom prístup iba k údajom, ktoré sú nevyhnutne potrebné na realizáciu, správu a sledovanie Dohody.

Príjemcovia sú povinní prijať vhodné technické a organizačné bezpečnostné opatrenia vzhľadom na riziká, ktoré sa spájajú so spracovávaním osobných údajov a na povahu príslušných osobných údajov. Uvedené sa vykonáva s cieľom:

(a) zabrániť každej neoprávnenej osobe, aby získala prístup k počítačovým systémom na spracovanie osobných údajov a najmä zabrániť:

(i) neoprávnenému čítaniu, kopírovaniu, pozmeňovaniu alebo odstraňovaniu pamäťového média;
(ii) neoprávnenému vkladaniu údajov ako aj neoprávnenému zverejneniu, úprave alebo vymazaniu uložených osobných údajov;
(iii) neoprávnenému použitiu systémov na spracovanie osobných údajov prostredníctvom zariadení na prenos dát;

(b) zabezpečiť, aby oprávnení užívatelia systému na spracovanie osobných údajov mali prístup iba k tým osobným údajom, na ktoré sa ich právo prístupu vzťahuje;

(c) zaznamenať, ktoré osobné údaje boli oznámené, kedy a komu;

(d) zabezpečiť, aby osobné údaje spracovávané v mene tretích osôb boli spracovávané iba spôsobom stanoveným Agentúra;

(e) zabezpečiť, aby sa počas prenosu osobných údajov a prenosu pamätových médií údaje nedali čítať, kopírovať alebo vymazať bez príslušného povolenia;

(f) zostaviť svoju organizačú štruktúru tak, aby spĺňala požiadavky na ochranu osobných údajov.

ČLÁNOK II.8 — ZVIDITEĽNENIE FINANCOVANIA ÚNIOU

II.8.1 Informácie o financovaní Úniou a použitie loga programu LIFE a loga Natura 2000

a) Pokiaľ Agentúra nepožaduje či nedohodne inak, každé oznámenie alebo zverejnenie uskutočnené príjemcami spoločne alebo samostatne, ktoré sa týka projektu vrátane informácií, ktoré odzneli na konferenciách a seminároch prípadne sa objavili v iných informačných a propagačných materiáloch (ako napríklad brožúry, letáky, plagáty, prezentácie, v elektronickej podobe, atď.) musí:

i. obsahovať informáciu, že projekt bol financovaný z prostriedkov Európskej únie a
ii. zobrazovať logo programu *LIFE* (Príloha II k nariadeniu LIFE, https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication V prípade audio-vizuálnych materiálov musí byť na začiatku a/alebo na konci počuteľná a čitateľná zmienka o tom, že projekt sa financuje z programu LIFE (napr. „Vďaka podpore z európskeho programu LIFE“).

Všetky tovary dlhodobej spotreby obstarané v rámci projektu musia niesť logo LIFE, pokiaľ Agentúra nestanovila inak

V prípade, že sa zobrazuje aj iné logo, *logo programuj LIFE* musí byť umiestnené na vhodnom dobre viditeľnom mieste.
Povinnosť zobraziť logo *programu LIFE* neudeľuje príjemcom právo na jeho výhradné používanie. Príjemcovia si nemôžu privlastniť *logo programu LIFE,* prípadne inú podobnú obchodnú značku alebo logo na základe registrácie alebo iným spôsobom.

Na účely prvého, druhého a tretieho pododseku a podľa podmienok, ktoré sú v nich uvedené,

príjemcovi môžu používať logo *programu LIFE* bez predchádzajúceho súhlasu Agentúry.

V prípade projektov v lokalitách Natura 2000 alebo takých, ktoré prispievajú k celistvosti sústavy Natura 2000, povinnosti ohľadom loga programu LIFE sa týkajú aj loga lokalít Natura 2000 (https://ec.europa.eu/easme/en/life-communication). Význam projektu z hľadiska vybudovania siete lokalít Natura 2000 musí byť popísaný na informačných tabuliach a na webových stránkach.

b) Koordinujúci príjemca vytvorí *webovú stránku projektu* alebo použije existujúcu webovú stránku prinajmenšom v jednom oficiálnom jazyku EÚ na šírenie informácií o projektových aktivitách, pokroku a výsledkoch. Adresa webovej stránky, na ktorej budú sprístupnené hlavné výsledky projektu verejnosti bude uvedená v správach. Webová stránka bude na internete prinajmenšom šesť mesiacov po dátume začatia uvedenom v článku 1.2.2, webová stránka sa bude pravidelne aktualizovať a udržiavať prinajmenšom po dobu piatich rokov od skončenia projektu. Zhrnutie projektu v anglickom jazyku spolu s menom a kontaktnými údajmi koordinujúceho príjemcu bude zverejnené na webovej stránke LIFE a sprístupnené širokej verejnosti.

c) Príjemcovia sú povinní zhotoviť a udržiavať *informačné tabule* s popisom projektu na miestach jeho realizácie, na strategických miestach, ktoré sú verejnosti prístupné a viditeľné.

II.8.2 Vyhlásenie o vylúčení zodpovednosti Agentúry

Každé oznámenie alebo zverejnenie, ktoré sa týka projektu uskutočnené príjemcami spoločne alebo samostatne v akejkoľvek podobe a za použitia akýchkoľvek prostriedkov musí uvádzať, že:

(a) odráža iba názory autora a
(b) Agentúra nezodpovedá za žiadne využitie, ku ktorému môže dôjsť na základe informácií v ňom obsiahnutých.

ČLÁNOK II.9 — UŽ EXISTUJÚCE PRÁV, VLASTNÍCKE PRÁVO A POUŽITIE VÝSLEDKOV (VRÁTANE PRÁV PRIEMYSELNÉHO A DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA)

II.9.1 Vlastníctvo výsledkov príjemcami

Príjemcovia sú vlastníkmi projektových výsledkov vrátane práv priemyselného a duševného vlastníctva ako aj správ a dokumentov súvisiacich s projektom, ak nie je v zmluve uvedené inak.

S cieľom podporiť používanie techník alebo modelov šetrných voči životnému prostrediu sa príjemcom odporúča sprístupniť v rámci Únie všetky dokumenty, patenty a vedomosti vyplývajúce priamo z realizácie projektu na základe nediskriminačných a primeraných obchodných podmienok.

11.9.2 Už existujúce práva

Ak Agentúra zašle príjemcom písomnú žiadosť s uvedením výsledkov, ktoré plánuje použiť, príjemcovia sú povinní:

(a) vypracovať zoznam s uvedením všetkých *už existujúcich prá,* obsiahnutých v týchto výsledkoch a
(b) poskytnúť tento zoznam Agentúre najneskôr spolu so žiadosťou o vyplatenie zostatku.

Príjemcovia sú povinní zabezpečiť, aby oni sami alebo ich pridružené subjekty disponovali všetkými právami na používanie *už existujúcich práv* počas plnenia Dohody.

11.9.3 Práva na používanie výsledkov a už existujúce práva Únie

Príjemcovia udeľujú Únii a Komisii/Agentúre nasledujúce práva na používanie výsledkov projektu:

(a) na svoje vlastné účely a najmä na ich sprístupnenie osobám pracujúcim pre Agentúru/Komisiu, ostatné inštitúcie EÚ, agentúry a orgány inštitúcií členských štátov ako aj na kopírovanie a rozmnožovanie vcelku alebo sčasti v neobmedzenom rozsahu;

(b) rozmnožovanie: právo na povolenie priameho alebo nepriameho, dočasného alebo trvalého rozmnožovanie výsledkov ľubovoľnými prostriedkami (mechanickými, digitálnymi alebo inými) v akejkoľvek podobe, vcelku alebo sčasti;

(c) oznamovanie verejnosti: právo povoliť zobrazenie, predvedenie alebo oznamovanie verejnosti, či už drôtovými alebo bezdrôtovými prostriedkami vrátane sprístupnenia výsledkov verejnosti takým spôsobom, aby príslušníci verejnosti mali k nim prístup z miesta a v čase, ktorý si sami zvolia; toto právo zahŕňa aj oznamovanie a vysielanie prostredníctvom kábla alebo satelitu;

(d) šírenie: právo povoliť akúkoľvek formu šírenie výsledkov alebo kópií výsledkov v rámci verejnosti;

(e) prispôsobenie: právo na úpravu výsledkov;

(f) preklad;

(g) právo na uchovávanie a archiváciu výsledkov v súlade s pravidlami riadenia dokumentácie Agentúry/Komisie vrátane digitalizácie alebo zmeny formátu na uchovanie prípadne nové účely použitia;

(h) ak sú výsledkami dokumenty, právo povoliť opakované použitie dokumentov v súlade s rozhodnutím Komisie EÚ 2011/833/EÚ zo dňa 12. 12. 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie, ak sa toto rozhodnutie uplatňuje a ak dokumenty spadajú do rozsahu jej pôsobnosti a ich použitie nie je vylúčené na základe iných jej ustanovení. Na účely tohto ustanovenia, pojmy „opakovane použiť“ a „dokument“ majú rovnaký význam ako pojmy v rozhodnutí 2011/833/EÚ.

(i) zahrnutie do široko dostupných databáz alebo indexov napríklad prostredníctvom „otvoreného prístupu“ alebo portálov „otvorených dát“ prípadne podobných úložísk, či už voľne dostupných alebo dostupných na základe predplatného na prístup ku kľúčovým ukazovateľom projektu programu LIFE, ktoré zozbierali príjemcovia v súvislosti s projektom.

Vyššie uvedené práva môžu byť podrobnejšie stanovené v Osobitných podmienkach.

Dodatočné práva na použitie pre Úniu môžu byť ustanovené v Osobitných podmienkach.

Príjemcovia sú povinní zabezpečiť Únii právo na používanie akýchkoľvek *už existujúcich práv* , obsiahnutých vo výsledkoch projektu. *Už existujúce práva* sa musia použiť na rovnaké účely a za rovnakých podmienok aké platia pre práva na použitie výsledkov projektu, pokiaľ nie je v Osobitných podmienkach ustanovené inak.

Informácie o majiteľovi autorských práv musia byť uvedené v prípadoch, kedy výsledok zverejňuje Únia. Informácie o autorských právach musia byť uvedené nasledovne: ‘© — rok — meno vlastníka autorských práv. Všetky práva vyhradené. Licencia udelená Európskej únii na základe podmienok..

Ak príjemcovia udelia Agentúre/Komisii práva na používanie, nebude to mať žiaden vplyv na ich povinnosti zachovania mlčanlivosti podľa článku II.6 ani na povinnosti príjemcov podľa článku II.2.1.

ČLÁNOK 11.10 — ZADANIE ZÁKAZIEK POTREBNÝCH NA REALIZÁCIU PROJEKTU

II.10.1 Ak si realizácia *projektu* vyžaduje, aby príjemcovia obstarali tovary, práce alebo služby musia zadať zákazku tomu, kto ponúkne ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku alebo prípadne tomu, kto ponúkne najnižšiu cenu. Musia sa pri tom vyhnúť *konfliktu záujmov.* Ponukové konanie musí spĺňať zásady transparentnosti a rovnocenného zaobchádzania s potenciálnymi dodávateľmi. Príjemcovia sú povinní viesť písomný záznam o konaní, ktorý slúži na to, aby boli uvedené podmienky v ponukovom konaní splnené v súlade so zvyčajnou politikou a/alebo postupom obstarávania.

Príjemcovia musia zabezpečiť, aby si Agentúra/Komisia, Európsky dvor audítorov a Európsky úrad boja proti podvodom mohli uplatniť svoje práva podľa článku II.27 aj voči dodávateľom príjemcov.

V prípade, že hodnota zmluvy je vyššia ako 135 000 EUR všetci príjemcovia použijú otvorenú verejnú súťaž vrátane zverejnenia výzvy na predloženie ponuky(-úk) v príslušných médiách. Na stanovenie príslušnej hranice musí príjemca vziať do úvahy hodnotu všetkých súvisiacich položiek spolu.

V prípade, že hodnota je nižšia ako 135 000 EUR, alebo nižšia ako hranica určená v príslušných štátnych pravidlách o obstarávaní, príjemca zadá zákazku tomu účastníkovi, ktorý ponúkol ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku alebo v prípade potreby tomu, kto ponúkol najnižšiu cenu, pričom sa musí vyhnúť konfliktu záujmov a uchovať písomný dôkaz o splnení kritéria ekonomicky najvýhodnejšej ponuky v súlade so zvyčajnou politikou a/alebo postupom obstarávania príjemcu.

II. 10.2 Príjemcovia, ktorí sú „verejnými obstarávateľmi“ v zmysle smernice 2014/24/EÚ[7] alebo „obstarávateľmi“ v zmysle smernice 2014/25/EÚ[8] musia dodržiavať príslušné vnútroštátne pravidlá verejného obstarávania.

Príjemcovia musia zabezpečiť, aby podmienky, ktoré pre nich platia podľa článkov II.4, II.5, II.6 a 11.9 platili aj pre dodávateľov.

11.10.3 Príjemcovia zostávajú výlučne zodpovední za realizáciu *projektu* a za dodržiavanie Dohody.

11.10.4 Ak príjemcovia porušia svoje povinnosti podľa článku II. 10.1 náklady spojené s príslušnou zmluvou sa považujú za neoprávnené v súlade s článkom II. 19.2 (c), (d) a (e).

Ak príjemcovia porušia svoje povinnosti podľa článku II. 10.2 výšku grantu možno znížiť v súlade s článkom II.25.4.

ČLÁNOK II.11 — ZADANIE ÚLOH, KTORÉ SÚ SÚČASŤOU PROJEKTU SUBDODÁVATEĽOM

II.11.1 Príjemcovia môžu zadať úlohy, ktoré sú súčasťou *projektu subdodávateľom.* V prípade ak tak učinia, musia zabezpečiť, aby boli okrem podmienok uvedených v článku II.10 dodržané aj nasledujúce podmienky:

[7] Smernica Európskeho parlamentu a rady 2014/24/ES z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES
[s] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ z 26. februára 2014 o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiacimi v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES

(a) subdodávateľom neboli zadané kľúčové projektové *úlohy*;
(b) využitie subdodávateľov je oprávnené z hľadiska povahy *projektu* a z hľadiska toho, čo je potrebné na jeho realizáciu;
(c) odhadované náklady na subdodávateľské zmluvy sú jasne identifikovateľné z predbežného rozpočtu uvedeného v prílohe III;

Využitie subdodávateľskýchzmluv, pokiaľ nie je ustanovené v prílohe II a III, oznámi koordinujúci príjemca a schváli Agentúra. Agentúra môže udeliť súhlas na uzavretie subdodávateľskej zmluvy, ak je subdodávateľská zmluva:

- osobitne zdôvodnené v predbežnej alebo záverečnej technickej správe podľa článkov 1.4.3 a 1.4.4 a

- nemá za následok zmeny v Dohode, ktoré by mohli spochybniť rozhodnutie udeliť grant alebo by boli v protiklade s rovnocenným zaobchádzaním s kandidátmi;

(d) príjemcovia zabezpečia, aby
   i. podmienky, ktoré pre nich platia podľa článku II.8, platili aj pre subdodávateľov.
   ii. všetky faktúry vystavené subdodávateľmi musia obsahovať jasný odkaz na projekt programu LIFE (t. j. číslo a názov alebo skrátený názov) a na objednávku/subdodávateľskú zmluvu vystavenú príjemcami;
   iii. všetky faktúry vystavené subdodávateľmi musia byť dostatočne podrobné, aby bolo možné identifikovať jednotlivé položky, ktoré sú súčasťou dodávanej služby (t. j. jasný popis a cenu každej položky).

11.11.2 Ak príjemcovia porušia svoje povinnosti podľa článku II. 11.1 (a), (b), (c) alebo (d), náklady spojené s príslušnou zmluvou sa považujú za neoprávnené v súlade s článkom II. 19.2 (f).

Ak príjemcovia porušia svoje povinnosti podľa článku II. 11.1 (e) výšku grantu možno znížiť v súlade s článkom II.25.4.

ČLÁNOK II.12 — FINANČNÁ PODPORA TRETÍM OSOBÁM

II. 12.1 Ak si realizácie projektu vyžaduje poskytnutie finančnej podpory tretím osobám, príjemcovia poskytnú takúto finančnú podporu v súlade s podmienkami uvedenými v prílohe II, ktoré musia obsahovať prinajmenšom:

(a) maximálnu výšku finančnej podpory, ktorá nesmie presiahnuť sumu 15 000 EUR na každú tretiu osobu a celkovú čiastku 100 000 EUR po dobu realizácie projektu;

(b) kritériá na určenie presnej výšky finančnej podpory;

(c) rôzne druhy činností, ktoré si môžu vyžadovať finančnú podporu na základe pevne stanoveného zoznamu;

(d) definíciu osôb alebo kategórií osôb, ktoré môžu finančnú podporu získať;

(e) kritériá poskytnutia finančnej podory.

11.12.2 Finančná podpora vo forme cien nie je povolená.

II. 12.3 Príjemcovia musia zabezpečiť, aby podmienky, ktoré pre nich platia podľa článkov II.3, II.4, II.5, II.7, II.8 a II.27 platili aj pre tretie strany, ktorým sa poskytuje finančná podpora.

ČLÁNOK II.13 — DODATKY K DOHODE

11.13.1 Akékoľvek dodatky k Dohode musia byť vyhotovené písomne.

11.13.2 Dodatok nesmie mať za cieľ alebo za následkov vykonanie takých zmien, ktoré by mohli spochybniť rozhodnutie o pridelení grant alebo by boli v protiklade s rovnocenným zaobchádzaním s kandidátmi.
Formálny dodatok k Dohode vyžadujú iba zásadné zmeny, ktoré budú akceptované iba v riadne odôvodnených prípadoch.

Tri mesiace pred skončením každej fázy projektu podľa prílohy II, koordinujúci príjemca odovzdá žiadosť o uzavretie dodatku za účelom aktualizácie plánu realizácie vrátane rozpočtu pre nasledujúcu fázu projektu.

11.13.3 Akákoľvek žiadosť o uzavretie dodatku k dohode musí:

(a) byť náležite odôvodnená;
(b) byť doplnená o príslušné podklady a
(c) a musí byť zaslaná druhej zmluvnej strane včas pred nadobudnutím jej účinnosti, v každom prípade mesiac pred koncom doby *realizácie.*

Bod (c) neplatí vtedy, keď zmluvná strana požadujúca dodatok poskytne riadne zdôvodnenie a druhá zmluvná strana s tým súhlasí.

11.13.4 Žiadosť o uzavretie dodatku musí v mene príjemcov odovzdať koordinujúci príjemca. Ak sa požaduje zmena koordinujúceho príjemcu bez jeho súhlasu, žiadosť musia odovzdať všetci ostatní príjemcovia a musí byť doplnená o stanovisko koordinujúceho príjemcu alebo písomné potvrdenie, že o jeho stanovisko bolo požiadané.

11.13.5 Dodatky vstupujú do platnosti dňom ich podpísania poslednou zo zmluvných strán alebo dňom schválenia žiadosti o uzavretie dodatku.

Dodatky nadobúdajú účinnosť dňom, ktorý bol schválený oboma zmluvnými stranami alebo v prípade, že sa na dátume nedohodli, dňom, kedy uvedený dodatok vstúpi do platnosti.

ČLÁNOK II.14 — POSTÚPENIE POHĽADÁVOK TRETÍM OSOBÁM

11.14.1 Príjemcovia nesmú postúpiť akékoľvek pohľadávky voči Agentúre na tretiu stranu, s výnimkou prípadu, že uvedenú skutočnosť Agentúra schválila na základe odôvodnenej, písomnej žiadosti koordinujúceho príjemcu v mene príjemcov.

Ak Agentúra neprijme postúpenie, alebo podmienky postúpenia neboli splnené, postúpenie nemá na ňu žiaden vplyv.

11.14.2 Postúpenie v žiadnom prípade nezbavuje príjemcov ich povinností voči Agentúre.

ČLÁNOK II.15 — VYŠŠIA MOC

II.15.1 Zmluvná strana, ktorá čelí udalosti *vyššej moci* musí okamžite poslať *druhej zmluvnej strane* formálne oznámenie, v ktorom popíše situáciu alebo udalosť, pravdepodobnú dĺžku trvania

situácie alebo udalosti a predvídané účinky.

II. 15.2 Zmluvné strany musia prijať potrebné opatrenia na obmedzenie škôd v dôsledku udalosti *vyššej moci*. Musia vynaložiť všetko úsilie na to, aby v realizácii *projektu* čo najskôr pokračovali.

II. 15.3 Ak si zmluvná strana, ktorá čelí udalosti *vyššej moci* neplní svoje povinnosti z dôvodu takejto udalosti, nepovažuje sa to za porušenie povinností podľa Dohody.

ČLÁNOK II.16 — POZASTAVENIE REALIZÁCIE PROJEKTU

11.16.1 Pozastavenie realizácie príjemcami

Koordinujúci príjemca môže pozastaviť realizáciu *projektu* alebo jeho časti, ak výnimočné okolnosti znemožnia prípadne neúmerne sťažia realizáciu projektu, najmä v prípade udalosti *vyššej moci.*

Koordinujúci príjemca je povinný okamžite informovať Agentúru, pričom uvedie:

(a) dôvody pozastavenia vrátane údajov o dátume alebo dobe, kedy výnimočné okolnosti nastali a
(b) očakávaný termín obnovenia realizácie.

Akonáhle okolnosti umožnia príjemcom pokračovať v realizácii *projektu*, koordinujúci príjemca musí Agentúru o tejto skutočnosti okamžite informovať a podať žiadosť o uzavretie dodatku k Dohode podľa článku II. 16.3. Uvedená povinnosť neplatí, ak je Dohoda alebo účasť príjemcu ukončená v súlade s článkami II. 17.1, II. 17.2 alebo bodmi (c) alebo (d) článku II. 17.3.1.

11.16.2 Pozastavenie realizácie Agentúrou

11.16.2.1 Dôvody pozastavenia

Agentúra môže pozastaviť realizáciu *projektu* alebo jeho časti:

(a) ak disponuje dôkazmi, že príjemca sa dopustil *podstatných pochybení*, *nezrovnalostí alebo podvodu* pri zadávaní zákazky alebo pri plnení Dohody prípadne ak si príjemca nesplnil povinnosti vyplývajúce z Dohody;
(b) ak Agentúra disponuje dôkazmi, že príjemca sa dopustil systematických alebo opakovaných pochybení, *nezrovnalostí, podvodu* alebo závažného porušenia povinností pri iných grantoch financovaných z prostriedkov EÚ alebo Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu (Euratom), ktoré boli príjemcovi poskytnuté na základe podobných podmienok a pochybenia, *nezrovnalosti, podvod* alebo porušenie mali podstatný vplyv na tento grant ; alebo
(c) ak má Agentúra podozrenie na *podstatné chyby, nezrovnalosti, podvod* alebo porušenie povinností príjemcom pri zadávaní zákazky alebo pri plnení Dohody a potrebuje si overiť, či to tak naozaj bolo.

11.16.2.2 Konanie o pozastavení

Krok 1 — Pred pozastavením realizácie *projektu*, Agentúra musí poslať *koordiujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie:

(a) v ktorom ho informuje o:

(i) svojom zámere pozastaviť realizáciu;
(ii) dôvodoch pozastavenia;
(iii) podmienkach potrebných na obnovu realizácie v prípadoch uvedených v bodoch (a) a (b) článku II. 16.2.1; a

(b) vyzve ho na podanie pripomienok do 30-ich kalendárnych dní od doručenia formálneho oznámenia.

Krok 2 — Ak nie sú Agentúre doručené žiadne pripomienky alebo sa rozhodne pokračovať v konaní napriek pripomienkam, ktoré jej boli doručené, musí kooridnujúcemu príjemcovi *zaslať formálne oznámenie* , v ktorom ho informuje o:

(a) pozastavení realizácie;
(b) dôvodoch pozastavenia; a
(c) konečných podmienkach potrebných na obnovu realizácie v prípadoch uvedených v bodoch (a) a (b) článku II. 16.2.1,; alebo
(d) orientačný dátum ukončenia nevyhnutného overovania v prípade uvedenom v bode (c) článku II. 16.2.1,.

Koordinujúci príjemca musí okamžite informovať ostatných príjemcov o pozastavení. Pozastavenie nadobudne účinnosť do piatich kalendárnych dní od prevzatia *formálneho oznámenia* koordinujúcim prijímateľom alebo k neskoršiemu dátumu uvedenému vo *formálnom oznámení.*

V opačnom prípade Agentúra musí zaslať koordinujúcemu príjemcovi *formálne oznámenie* , v ktorom mu oznámi, že nepokračuje v konaní o pozastavení.

11.16.2.3 Obnova realizácie

Za účelom obnovy realizácie musia príjemcovia splniť podmienky, ktoré im boli oznámené, čo najskôr a musia informovať Agentúru o príslušnom pokroku.

Ak boli podmienky na obnovu realizácie splnené alebo boli ukončené nevyhnutné overovania, Agentúra zašle *koordinujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie, v ktorom:

(a) mu oznámi, že podmienky na zrušenie pozastavenia boli splnené a
(b) požiada ho, aby predložil žiadosť o uzavretie dodatku k Dohode podľa článku II. 16.3. Uvedená povinnosť neplatí, ak je Dohoda alebo účasť príjemcu ukončená v súlade s článkom II. 17.1, II. 17.2 alebo bodmi (c), (g) alebo (h) článku II. 17.3.1.

11.16.3 Účinky pozastavenia

Ak je možné obnoviť realizáciu *projektu* a Dohoda nebola ukončená, treba uzavrieť dodatok k Dohode v súlade s článkom II.13 za účelom:

(a) stanovenia termínu, kedy *sa pristúpi* k pokračovaniu v projekte;
(b) predĺženia lehoty realizácie *projektu*; a
(c) vykonania iných zmien nevyhnutných na prispôsobenie *projektu* novým skutočnostiam.

Pozastavenie sa ruší s účinnosťou od dátumu obnovenia realizácie, ktorý je uvedený v dodatku. Dátum obnovenia realizácie môže predchádzať dátum vstupu dodatku do platnosti.
Náklady, ktoré vznikli počas doby pozastavenia a ktoré sa týkajú realizácie pozastaveného *projektu* alebo jeho pozastavenej časti nie je možné nahradiť ani pokryť z grantu.

Pozastavenie realizácie *projektu* neovplyvňuje právo Agentúry vypovedať Dohodu alebo ukončiť účasť príjemcu v súlade s článkom II: 17.3 znížiť výšku grantu alebo vymáhať čiastky neoprávnene vyplatené v súlade s článkom II.25.4 a II.26.

Žiadna zo zmluvných strán nemá právo požadovať náhradu škodu v dôsledku pozastavenia ktoroukoľvek zo zmluvných strán.

ČLÁNOK II.17 — UKONČENIE DOHODY

II. 17.1 Ukončenie Dohody koordinujúcim príjemcom

Príjemcovia majú právo ukončiť Dohodu.

Koordinujúci príjemca musí zaslať *formálne oznámenie* o ukončení Agentúre, pričom uvedie:

(a) dôvody ukončenia a
(b) dátum nadobudnutia účinnosti ukončenia. Uvedený termín musí byť neskorší ako dátum zaslania *formálneho oznámenia.*

Ak koordinujúci príjemca neuvedie dôvody ukončenia alebo Agentúra považuje dôvody ukočenia za nedostatočné, Dohoda sa považuje za neoprávnene vypovedanú.

Výpoveď nadobúda účinnosť dňom, ktorý je uvedený *vo formálnom oznámení.*

II.17.2 Ukončenie účasti jedného alebo viacerých príjemcov koordinujúcim príjemcom

Koordinujúci príjemca môže ukončiť účasť jedného alebo viacerých príjemcov na žiadosť príslušného pridruženého príjemcu alebo v mene iných pridružených príjemcov.

Koordinujúci príjemca musí zaslať *formálne oznámenie* o ukončení účasti Agentúre a informovať príslušného príjemcu o ukončení účasti.

Ak sa účasť koordinujúceho príjemcu ukončí bez jeho súhlasu *formálne oznámenie* musí podať iný pridružený príjemca (ktorý koná v mene iných pridružených príjemcov).

Formálne* oznámenie *musí obsahovať:

(a) dôvody ukončenia;
(b) stanovisko príjemcu, ktorého sa ukončenie týka (alebo písomné potvrdenie toho, že sa žiadalo o jeho vyjadrenie);
(c) dátum nadobudnutia účinnosti ukončenia. Uvedený termín musí byť neskorší ako dátum zaslania *formálneho oznámenia*; a
(d) žiadosť o vypracovanie dodatku podľa článku II.47.4.2(a).

Ak koordinujúci príjemca alebo príjemca neuvedie dôvody ukončenia účasti alebo Agentúra považuje dôvody ukončenia účasti za nedostatočné, účasť sa považuje za neoprávnene ukončenú.

Ukončenie nadobúda účinnosť v termíne uvedenom *vo formálnom oznámení.*

II.17.3 Odstúpenie od Dohody alebo ukončenie účasti jedného prípadne viacerých príjemcov Agentúrou

11.17.3.1 Dôvody ukončenia

Agentúra môže ukončiť Dohodu alebo ukončiť účasť jedného prípadne viacerých príjemcov v prípade, že:

(a) zmeny právnej, finančnej, technickej, organizačnej alebo vlastníckej situácie príjemcu pravdepodobne podstatne ovplyvnia plnenie Dohody alebo spochybnia rozhodnutie o pridelení grantu;

(b) po ukončení účasti jedného alebo viacerých príjemcov, by potrebné úpravy Dohody spochybnili rozhodnutie o pridelení grantu alebo by mali za následok nerovnaké zaobchádzanie s kandidátmi;

(c) príjemcovia nezrealizujú *projekt* podľa prílohy II alebo príjemca nesplní inú podstatnú povinnosť, ktorá mu vyplýva z Dohody;

(d) realizácii *projektu* zabránila alebo bola pozastavená z dôvodu *vyššej moci* alebo výnimočných okolností a buď:

(i) nie je možné pokračovať v realizácii, alebo
(ii) zmeny v Dohode by mohli spochybniť rozhodnutie o pridelení grantu alebo by boli v protiklade s rovnakým zaobchádzaním s kandidátmi;

(e) príjemca alebo iná osoba, ktorá prevzala neobmedzenú zodpovednosť za dlhy príjemcu sa dostane do jednej zo situácií uvedených v bode (a) alebo (b) článku 106(1) Finančného nariadenia;[9]

(f) príjemca alebo *súvisiaca osoba* sa dostane do jednej zo situácií uvedených v bodoch (c), (d), (e) alebo (f) článku 106 (1) alebo podľa článku 106 (2) Finančného nariadenia

(g) Agentúra disponuje dôkazom, že príjemca alebo *súvisiaca osoba* sa dopustila *podstatných pochybení*, *nezrovnalostí* alebo *podvodu* pri zadávaní zákazky alebo pri plnení Dohody vrátane skutočnosti, ak príjemca alebo *súvisiaca osoba* poskytla falošné informácie alebo požadované informácie neposkytla;

(h) ak Agentúra disponuje dôkazmi, že príjemca sa dopustil systematických alebo opakovaných pochybení, *nezrovnalostí, podvodu* alebo závažného porušenia povinností pri iných grantoch financovaných EÚ alebo Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu (Euratom), ktoré boli príjemcovi poskytnuté na základe podobných podmienok a takéto chyby, *nezrovnalosti, podvod* alebo porušenie mali podstatný vplyv na tento grant; alebo

(i) Agentúra zaslala príjemcovi prostredníctvom koordinujúceho príjemcu *formálne oznámenie,* v ktorom ho požiadala, aby ukončil účasť svojho pridruženého subjektu, pretože u subjektu nastala jedna zo situácií uvedených v bodoch (f), (g) alebo (h) a daný príjemca nepodal žiadosť o zmenu v súvislosti s ukončením účasti subjektu a prerozdelenie jeho úloh.

II.17.3.2 Ukončenie dohody

Krok 1- Pred ukončením Dohody alebo ukončením účasti jedného alebo viacerých príjemcov Agentúra zašle koordinujúcemu príjemcovi *formálne oznámenie* :

(a) v ktorom ho informuje o:

(i) úmysle ukončiť dohodu;

(ii) dôvodoch ukončenia a

(b) požiada ho, aby do 45-ich kalendárnych dní od doručenia formálneho oznámenia:

(i) zaslal pripomienky v mene všetkých príjemcov a
(ii) v prípade bodu (c) článku II.17.3.1 informoval Agentúru o opatreniach na zabezpečenie dodržiavania povinností podľa Dohody.

[0] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 z 25. 10. 2012 o

Krok 2 — Ak nie sú Agentúre doručené žiadne pripomienky alebo sa rozhodne pokračovať v konaní napriek pripomienkam, ktoré jej boli doručené, musí kooridnujúcemu príjemcovi *zaslať formálne oznámenie* , v ktorom ho informuje o ukončení a dátume, kedy ukončenie nadobudne účinnosť. Koordinujúci príjemca musí okamžite informovať ostatných príjemcov o ukončení.

V opačnom prípade Agentúra musí zaslať koordinujúcemu príjemcovi *formálne oznámenie* , v ktorom mu oznámi, že nepokračuje v konaní o ukončení.

Ukončenie nadobúda účinnosť:

(a) v prípade ukončení podľa bodov (a), (b), (c) a (e) článku II. 17.3.1: dňom, ktorý je uvedený *vo formálnom oznámení* o ukončení podľa druhého pododseku (t. j. vo vyššie uvedenom Kroku č. 2);
(b) v prípade ukončení uvedených v bodoch (d), (f), (g), (h) a (i) článku II. 17.3.1: dňom doručenia formálneho oznámenia *o ukončení* podľa druhého pododseku (t. j. vo vyššie uvedenom Kroku č. 2) koordinujúcemu príjemcovi;

11.17.4 Účinky ukončenia

II.17.4.1 Účinky ukončenia Dohody:

Do 60-ich kalendárnych dní od nadobudnutia účinnosti ukončenia koordinujúci príjemca odovzdá žiadosť o vyplatenie zostatku podľa článku 1.4.4.

Ak nebude žiadosť o vyplatenie zostatku doručená Agetúre v stanovenom termíne, budú refundované alebo pokryté grantom iba náklady, ktoré sú zahrnuté v schválenej technickej správe a tam, kde je to relevantné v schválenom finančnom výkaze.
Ak Dohodu ukončí Agentúra na základe toho, že koordinujúci príjemca porušil svoju povinnosť odovzdať žiadosť o platbu, koordinujúci príjemca nemôže po tomto ukončení odovzdať žiadnu žiadosť o platbu. V takom prípade sa uplatňujú ustanovenia druhého pododseku.

Agentúra vypočíta konečnú výšku grantu podľa článku II.25 a zostatok podľa článku 1.4.11 na základe odovzdaných správ. Refundované alebo pokryté grantom budú iba tie náklady, ktoré dotknutému príjemcovi vznikli pred nadobudnutím účinnosti ukončenia. Náklady týkajúce sa zmlúv, ktoré vzniknú po ukončení sa nepreplácajú ani nie sú pokryté grantom.

Agentúra má právo znížiť grant v súlade s článkom II.25.4 v prípade:

(a) nezákonného ukončenia Dohody koordinujúcim príjemcom v zmysle článku II. 17.1; alebo
(b) ukončenia Dohody Agentúrou z akýchkoľvek dôvodov uvedených v bodoch
(c) , (f), (g), (h) a (i) článku II. 17.3.1.

Žiadna zo zmluvných strán nemôže požadovať náhradu škody na základe toho, že druhá zmluvná strana ukončila Dohodu.

Po ukončení účasti povinnosti príjemcov nezanikajú a to najmä povinnosti podľa článkov 1.4, II.6, II.8, II.9,II.14, II.27 a nezanikajú ani žiadne dodatočné ustanovenia o použití výsledkov, ktoré sú uvedené v Osobitných podmienkach.

II.17.4.2 Účinky ukončenia účasti jedného alebo viacerých príjemcov:

a) Koordinujúci príjemca musí odovzdať žiadosť o zmenu spolu s:

(i) návrhom na prerozdelenie úloh príjemcu alebo príjemcov, ktorých sa ukončenie týka a
(ii) v prípade potreby pridá jedného alebo viacerých nových príjemcov, ktorým budú postúpené práva a povinnosti príslušného príjemcu alebo príslušných príjemcov podľa Dohody.

Ak ukončí účasť príjemcu Agentúra, koordinujúci príjemca musí odovzdať žiadosť o zmenu do 60-ich kalendárnych dní od nadobudnutia účinnosti ukončenia.

Ak koordinujúci príjemca ukončí účasť príjemcu, žiadosť o uzavretie dodatku musí byť súčasťou *formálneho oznámenia* o ukončení účasti podľa článku II.17.2.

Ak ukončenie účasti nadobudne účinnosť po ukončení *obdobia realizácie*, nie je potrebné zaslať žiadosť o uzavretie dodatku, okrem prípadu kedy je príslušným príjemcom koordinujúci príjemca. V takomto prípade žiadosť o vypracovanie dodatku musí obsahovať meno nového koordinujúceho príjemcu.

Ak Agentúra zamietne žiadosť o vypracovanie dodatku, Dohodu možno vypovedať v súlade s článkom II 17.3.1 (b). Žiadosť o vypracovanie dodatku možno odmietnuť, ak spochybňuje rozhodnutie o udelení grantu alebo je v rozpore s rovnocenným zaobchádzaním s kandidátmi.

b) Príjemca, ktorého sa ukončenie týka musí koordinujúcemu príjemcovi odovzdať:

(i) technickú správu a
(ii) finančnú závierku, ktorý pokrýva obdobie od konca posledného účtovného obdobia až po nadobudnutie účinnosti ukončenia.

Koordinujúci príjemca musí túto informáciu uviesť v žiadosti o platbu v ďalšom účtovnom období.

Uhradené alebo pokryté grantom budú iba tie náklady, ktoré dotknutému príjemcovi vznikli pred nadobudnutím účinnosti ukončenia. Náklady týkajúce sa zmlúv, ktoré vzniknú po ukončení sa nepreplácajú ani nie sú pokryté grantom.

Agentúra má právo znížiť grant v súlade s článkom II.25.4 v prípade:

(a) nezákonného ukončenia účasti príjemcu koordinujúcim príjemcom v zmysle článku II. 17.2 alebo
(b) ukončenie účasti príjemcu Agentúrou z akýchkoľvek dôvodov uvedených v bodoch (c), (f), (g), (h) alebo (i) článku II. 17.3.1.

Žiadna zo zmluvných strán nemôže požadovať náhradu škody na základe toho, že druhá zmluvná strana ukončila účasť príjemcu.

Po ukončení účasti povinnosti príslušného príjemcu nezanikajú a to najmä povinnosti podľa článkov 1.4, II.6, II.8, II.9,II.14, II.27 a nezanikajú ani žiadne dodatočné ustanovenia o použití výsledkov, ktoré sú uvedené v Osobitných podmienkach.

ČLÁNOK II.18 — ROZHODNÉ PRÁVO, RIEŠENIE SPOROV A VYKONATEĽNÉ ROZHODNUTIA

11.18.1 Dohoda sa riadi právnym poriadkom EÚ, ktorý je v prípade potreby doplnený o právny poriadok Belgicka.

11.18.2 V súlade s článkom 272 Zmluvy o fungovaní EÚ, Všeobecný súd alebo v prípade odvolacieho konania Súdny dvor Európskej únie má výhradnú právomoc riešiť akýkoľvek spor medzi

Európskou úniou a príjemcom v súvislosti s výkladom, uplatňovaním alebo platnosťou Dohody, ak nie je možné takýto spor urovnať zmierom.

11.18.3 V súlade s článkom 299 Zmluvy o fungovaní EÚ môže na účely vymáhania v zmysle článku II.26 Agentúra/Komisia prijať vykonateľné rozhodnutie, ktorým uloží peňažnú povinnosť iným stranám ako štátom.

Proti takémuto rozhodnutiu je možné podať odvolanie na Všeobecný súd Európskej únie v súlade s článkom 263 Zmluvy o fungovaní EÚ.

finančné pravidlá týkajúce sa všeobecného rozpočtu Európskej úie.[10] Iba v prípade, že by boli škody spôsobené cieľmi samotného projektu LIFE.

ČASŤ B — FINANČNÉ USTANOVENIA

ČLÁNOK II.19 — OPRÁVNENÉ NÁKLADY

II.19.1 Podmienky oprávnenosti nákladov

Oprávnené náklady na *projekt* sú náklady, ktoré príjemca skutočne vynaložil a ktoré spĺňajú nasledujúce kritériá:

(a) boli vynaložené v rámci *obdobie realizácie*, s výnimkou nákladov, ktoré súvisia so žiadosťou o výplatu zostatku a príslušnými podkladmi uvedenými v článku 1.4.4;

Náklady sa považujú za vynaložené *počas obdobia realizácie* , ak zákonná povinnosť platby bola zmluvne dohodnutá po dátume začatia a pred dátumom ukončenia projektu, alebo po podpísaní dohody o poskytnutí grantu Agentúrou v prípade, že k podpísaniu Dohody došlo pred dátumom začatia projektu;

(b) sú uvedené v predbežom rozpočte *projektu.* Predbežný rozpočet je stanovený v prílohe IIII;

(c) boli vynaložené v súvislosti *s projektom* tak ako sa uvádza v prílohe II a sú nevyhnutné na jeho realizáciu;

(d) sú identifikovateľné a overiteľné a sú hlavne zaznamenané v účtovných záznamoch príjemcu a určené podľa príslušných účtovných štandardov krajiny, v ktorej má príjemca svoje sídlo a podľa zvyčajných postupov účtovania výdavkov príjemcu;

(e) sú v súlade s požiadavkami príslušnej daňovej a sociálnej legislatívy; a

(f) sú primerané, odôvodnené a rešpektujú zásadu riadneho finančného hospodárenia predovšetkým vzhľadom na hospodárnosť a efektívnosť.

II.19 Oprávnené priame náklady

Aby boli priame náklady *projektu* oprávnené *musia* byť v súlade s podmienkami oprávnenosti uvedenými v článku II.19.1.

Oprávnenými priamymi nákladmi sú najmä nasledujúce *kategórie nákladov*, v prípade že spĺňajú podmienky oprávnenosti uvedené v článku II. 19.1 ako aj nasledujúce podmienky:

(a) **náklady na zamestnancov,** ktorí pracujú na základe pracovnej zmluvy uzavretej s príjemcom alebo obdobného menovania na *projekte*, pokiaľ sú náklady v súlade so zvyčajnou politikou odmeňovania príjemcu.

Medzi takéto náklady patria reálne mzdy a príspevky na sociálne zabezpečenie ako aj ostatné zákonné náklady zahrnuté v plate.

Náklady na fyzické osoby pracujúce na základe zmluvy s príjemcom, ktorá sa líši od pracovnej zmluvy alebo ktorí sú pridelení príjemcovi treťou stranou za úhradu môžu byť zahrnuté do takýchto nákladov na zamestnancov, pokiaľ sú splnené nasledujúce podmienky:

(i) osoba pracuje na základe podobných podmienok ako zamestnanec (najmä vzhľadom na spôsob organizácie práce, vykonávané úlohy a priestory, v ktorých sa práce vykonávajú);

(ii) výsledok práce patrí príjemcovi (ak sa zmluvné strany výnimočne nedohodli inak); a

(iii) náklady sa výrazne nelíšia od nákladov na zamestnancov, ktorí vykonávajú podobné úlohy na základe pracovnej zmluvy uzavretej s príjemcom;

Výška verejných príspevkov príjemcov do projektového rozpočtu musí byť prinajmenšom o 2% vyššia ako výška mzdových nákladov vynaložených v rámci projektu na zamestnancov verejného orgánu, ktorí sa nepovažujú za „dodatočných" a ktoré sú uvedené v prílohe II1.

Medzi „dodatočných" zamestnancov patria všetci zamestnanci - stáli alebo dočasní - verejných orgánov, ktorých zmluvy alebo obnovenia zmlúv:

-začínajú plynúť počiatočným dátumom projektu alebo po ňom prípadne dňom podpísania dohody o poskytnutí grantu Agentúrou alebo po jej podpísaní v prípade, že tento dátum predchádza dátumu začatia projektu, a

-osobitne vyslať/prideliť ich na projekt.

(b) **cestovné náklady a súvisiace príspevky na stravu,** pokiaľ sú uvedené náklady v súlade so zvyčajnými postupmi príjemcu ohľadom cestovania;

(c) **Amortizačné náklady a prototypy**

(i) **amortizačné náklady na tovar dlhodobej spotreby** alebo iný majetok (nové alebo použité zariadenie alebo infraštruktúra) podľa toho ako sú zaznamenané v účtovných výkazoch príjemcu (t. j. zaznamenané v zásobách alebo v inom druhu zoznamu tovarov dlhodobej spotreby/iného majetku alebo sa považujú za kapitálové výdavky v súlade s príslušnými daňovými a účtovnými pravidlami), pokiaľ je majetok:

(i) odpísaný v súlade s medzinárodnými účtovnými štandardmi a zvyčajnými účtovnými postupmi príjemcu; a

(ii) bol zakúpený v súlade s článkom II. 10.1, ak ku kúpe došlo v rámci *obdobia realizácie*;

Náklady na prenájom alebo lízing zariadení a iného majetku sú takisto oprávnené, pokiaľ tieto náklady neprevyšujú amortizačné náklady na podobné zariadenie alebo majetok a nespájajú sa so žiadnym poplatkom;

Na účely projektu je možné pri určovaní oprávnených nákladov vziať do úvahy *iba tú časť odpisov zariadenia, náklady na prenájom alebo lízing, ktoré* zodpovedajú obdobiu realizácie *a miere jeho skutočného použitia* .

Základ pre výpočet oprávnených amortizačných nákladov nesmie presiahnuť nasledujúce stropy:

- Náklady na zariadenie: 50% celkovej nákupnej ceny,
- Náklady na infraštruktúru: 25% celkovej nákupnej ceny;

Výnimočne možno považovať za oprávnenú celkovú výšku nákladov na obstaranie tovarov dlhodobej spotreby podľa Osobitných podmienok, ak je to opodstatnené z hľadiska povahy *projektu* a kontextu používania zariadenia alebo majetku;

Náklady vynaložené na obstaranie tovarov dlhodobej spotreby vrátane oznamovacích tabúľ sú oprávnené iba v prípade, že sú opatrené logom LIFE (a prípadne logom Natura 2000);

Prototyp je zariadenie alebo infraštruktúra osobitne vytvorená na realizáciu projektu, ktorá nebola nikdy propagovaná a/alebo nie je k dispozícii ako sériový výrobok. Prototyp zohráva zásadnú úlohu pri demonštračných činnostiach v rámci projektu.

(d) náklady na spotrebný materiál a zásoby s výnimkou všeobecných kancelárskych materiálov a potrieb, pokiaľ:

(i) boli zakúpené v súlade s článkom II. 10,1; a

(ii) sú priamo určené na *projekt*;

(e) náklady vyplývajúce priamo z požiadaviek Dohody (šírenie informácií, osobitné hodnotenie *projektu*, audity, preklady, rozmnožovanie), vrátane nákladov na požadované finančné záruky, pokiaľ boli príslušné služby obstarané v súlade s článkom II. 10.1.;

(f) náklady vyplývajúce zo *subdodávok* (uvádzajú sa aj ako náklady na externú pomoc) v zmysle článku II.11, pokiaľ boli splnené podmienky ustanovené v článku II 11.1 (a), (b) , (c) a (d);

(g) náklady na finančnú podporu tretích strán

(h) odvody, dane a poplatky uhradené príjemcom, najmä daň z pridanej hodnoty (DPH), pokiaľ boli zahrnuté do oprávnených *priamych nákladov*, a pokiaľ nie je v Dohode ustanovené inak.

Neodpočítateľná DPH je oprávnený výdavok s výnimkou tých činností, ktoré zodpovedajú konceptu zvrchovaných právomocí uplatňovaných členskými štátmi;

(i) Náklady vynaložené na kúpu ***pozemku alebo dlhodobý prenájom pozemku prípadne jednorazová kompenzačná platba za práva na užívanie pozemku*** v súvislosti s parcelou, ktorá je úzko prepojená s realizáciou projektu a s ktorou sa v projekte výslovne ráta sa považujú za oprávnené v plnej výške pokiaľ:

(aa) v rámci a mimo projektu kúpa prispeje k zlepšeniu, zachovaniu a obnove celistvosti sústavy Natura 2000 spolu so zlepšením prepojenia prostredníctvom vytvorenia koridorov, medzičlánkov a ďalších prvkov zelenej infraštruktúry:

(bb) pozemok alebo práva na užívanie pozemku vlastní subjekt alebo fyzická osoba, ktorá nie je príjemcom projektu alebo jeho zamestnancom a v prípade ktorej je možné vylúčiť konflikt záujmov;

(cc) kúpe pozemku je jediným alebo nákladovo najefektívnejším spôsobom dosiahnutia želaného výsledku zachovania a kúpna cena sa odvíja od trhových podmienok;

(dd) zakúpený pozemok je vyhradený z dlhodobého hľadiska na účely zodpovedajúce cieľom stanoveným v článkoch 11, 14 alebo 15 Nariadenia LIFE; a

(ee) dotknutý členský štát prostredníctvom prevodu alebo iným spôsobom zabezpečí dlhodobé postúpenie tohto pozemku na účely ochrany prírody.

(ff) predajca pozemku/práv nie je orgánom verejnej moci s výnimkou krátkodobých prenájmov miestnymi orgánmi;

(gg) čo sa týka zakúpeného pozemku koordinujúci príjemca zabezpečí, aby vklad do katastra obsahoval záruku, že pozemok bude definitívne postúpený na účely ochrany prírody, tak ako sa uvádza v projekte. Ak v danom členskom štáte kataster neexistuje alebo neposkytuje

dostatočnú právnu záruku, koordinujúci príjemca zabezpečí, aby zmluva o predaji pozemku obsahovala doložku o definitívnom postúpení pozemku na účely ochrany prírody. V prípade krajín, kde je nelegálne zahrnúť takúto záruku, či už do katastra alebo predajnej zmluvy, Agentúra môže v tejto súvislosti akceptovať rovnocennú záruku, ak ponúka rovnakú právnu úroveň dlhodobej ochrany a je v súlade s požiadavkou uvedenou v článku 20(3) Nariadenia č. 1293/2013:

(hh) okrem toho v prípade pozemku zakúpeného súkromnými organizáciami, vklad do katastra (alebo predajná zmluva, ak je akceptovaná namiesto vkladu a ak je akceptovaná podľa predchádzajúceho odseku) obsahuje záruku, že pozemok bude prevedený na právny subjekt, ktorý primárne pôsobí v oblasti ochrany prírody, v prípade zániku súkromnej organizácie alebo v prípade jej neschopnosti spravovať pozemok podľa požiadaviek na ochranu prírody. V prípade krajín, kde je nelegálne zahrnúť takúto záruku, či už do katastra alebo predajnej zmluvy, Agentúra môže v tejto súvislosti akceptovať rovnocennú záruku, ak ponúka rovnakú právnu úroveň dlhodobej ochrany a je v súlade s požiadavkou uvedenou v článku 20(3) Nariadenia č. 1293/2013:

(ii) pri zakúpení práv, vklad do katastra musí byť náležite upravený;

(jj) v prípade, že bude zakúpený pozemok neskôr vymenený za inú parcelu, na ktorej sa bude projekt/projekty realizovať, výmena sa uskutoční najneskôr pred ukončením projektu a ustanovenia tohto článku sa vzťahujú na pozemky získané prostredníctvom výmeny. Zakúpený pozemok, ktorý je určený na výmenu, nesmie počas priebežného vykazovania podliehať záruke, že pozemok bude definitívne postúpený na účely ochrany prírody.

Doba *prenájmu pozemku* bude obmedzená buď na dobu trvania projektu (krátkodobý prenájom), čo znamená, že sa v takomto prípade bude považovať za subdodávku, alebo bude trvať prinajmenšom 20 rokov (dlhodobý prenájom) a bude vyhovovať potrebám ochrany biotopov a druhov. V prípade dlhodobého prenájmu pozemku, zmluva o prenájme musí jednoznačne zahŕňať ustanovenia a záväzky, ktoré umožnia dosiahnutie cieľov z hľadiska ochrany biotopov a druhov.

Databáza LIFE s informáciami o kúpe pozemkov (LPD) obsahuje elektronické údaje o parcelách financovaných z programu LIFE. Koordinujúci príjemca zodpovedá za zadanie a validáciu údajov o kúpe pozemku (opisných a priestorových) v databáze LPD počas etapy odovzdávania záverečnej správy. Formát údajov bude treba prispôsobiť štandardom GIS použitým v databáze LPD. Koordinujúcemu príjemcovi bude poskytnutý prístup do databázy LPD šesť mesiacov pred dátumom ukončenia projektu podľa článku 1.2.2.

Náklady vynaložené na úhradu kompenzačnej platby za ušlý príjem sú oprávnené, ak boli vynaložené na dosiahnutie cieľov integrovaných projektov programov LIFE Príroda, LIFE Zmiernenie zmeny klímy alebo LIFE Adpatácia na zmenu klímy a kompenzačná platba:

zodpovedá trhovým cenám; je potvrdená na

základe právneho dokumentu; a

kompenzačná platba sa nevypláca orgánu verejnej moci, s výnimkou kompenzačnej platby miestnemu orgánu, ak to výslovne schválila Agentúra ako nevyhnutný prostriedok na dosiahnutie cieľov projektu.

(j) Náklady vynaložené na prípravu komunikačných materiálov vrátane webových stránok sú oprávnené iba v prípade, že sú opatrené logom LIFE (a prípadne logom Natura 2000);

II. 19.3 Oprávnené nepriame náklady

Aby boli *nepriame náklady* na riešenie *projektu* (aj pod názvom „režijné náklady“) oprávnené, musia

predstavovať spravodlivý podiel celkových režijných nákladov príjemcu a musia spĺňať podmienky oprávnenosti uvedené v článku II. 19.1.

Oprávnené nepriame náklady budú vykázané na základe paušálnej sadzby uvedenej v článku III v súlade s článkom 1.3.2 (a) (iv) a nesmú presiahnuť 7% oprávnených priamych nákladov príjemcu s vylúčením nákladov na nákup pozemku/dlhodobý prenájom pozemku/jednorazovej náhrady za práva na užívanie pozemku.

II.19.4 Neoprávnené náklady

Okrem akýchkoľvek ďalších nákladov, ktoré nespĺňajú podmienky uvedené v článku II. 19.1, nemožno považovať za oprávnené nasledujúce náklady:

(a) kapitálový výnos a dividendy vyplácané príjemcom;

(b) poplatky za dlh a dlhové služby;

(c) rezervy na straty alebo dlhy;

(d) dlžné úroky;

(e) pochybné pohľadávky;

(f) kurzové straty;

(g) náklady na prevody Agentúry účtované bankou príjemcu;

(h) náklady vykázané príjemcom v rámci iného projektu, na ktorý sa poskytuje grant financovaný z rozpočtu Únie. Medzi takéto granty patria granty poskytnuté členským štátom a financované z rozpočtu Únie a granty poskytnuté inými subjektami ako Agentúrou na účely plnenia rozpočtu Únie. najmä príjemcovia, ktorým sa poskytuje operačný grant financovaný z rozpočtu EÚ alebo Euratomu nemôžu vykázať nepriame náklady za obdobie(-ia) pokryté operačným grantom, ak preukážu, že operačný grant nepokrýva žiadne náklady na projekt.

(i) Vecné príspevky od tretích strán vrátane dobrovoľníckej práce;

(j) nadmerné alebo neuvážené výdavky;

(k) odpočítateľná DPH.

(1) náklady spojené s úkonmi, ktoré možno považovať za kompenzačné alebo zmierňovacie opatrenia na zmiernenie škôd[10] , ktoré prírode alebo biodiverzite spôsobil povolené plány a projekty;

(m) pokiaľ nie sú v popise projektu v prílohe II výslovne predvídané náklady súvisiace s plánmi riadenia, akčnými plánmi a podobnými plánmi[4], vypracovanými alebo upravenými v rámci projektu LIFE, ak nie je príslušný plán prijatý a funkčný ešte pred dátumom ukončenia projektu. Uvedené zahŕňa dokončenie všetkých procedurálnych/právnych krokov v členských štátoch, kde sa takéto postupy očakávajú, pred dátumom ukončenia projektu;

(n) náklady na hlavnú infraštruktúru alebo základný vedecký výskum, pokiaľ nie sú výslovne predvídané v popise projektu v prílohe II;

ČLÁNOK II.20 — IDENTIFIKOVATEĽNOSŤ A OVERITEĽNOSŤ VYKÁZANÝCH ČIASTOK

11.20.1 Vykazovanie nákladov a príspevkov

Každý príjemca musí vykázať ako oprávnené náklady alebo ako požadovaný príspevok:

[4] Povinné „Plány na obdobie po ukončení podpory z programu LIFE“ nie sú v tejto kategórii zahrnuté.

(a) skutočné náklady: náklady skutočne vynaložené na *projekt,*
(b) jednotkové náklady alebo jednotkové príspevky: Neuplatňuje sa.
(c) jednorazové náklady alebo jednorazové príspevky: Neuplatňuje sa.
(d) paušálne náklady alebo paušálne príspevky: čiastka získaná na základe paušálnej sadzby uvedenej v článku I.3.2(a)(iv) alebo (d);
(e) jednotkové náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.
(f) jednorázové náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.
(g) paušálne náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.

II.20.2 Záznamy a iná dokumentácia na podporu vykázaných nákladov a príspevkov

Každý príjemca musí, ak ho o to požiadajú, poskytnúť v rámci kontrol a auditov popísaných v článku II.27 nasledovné:

(a) pre skutočné náklady: vhodné podklady na preukázanie vykázaných nákladov ako napríklad zmluvy, faktúry a účtovné záznamy.

    Okrem toho zvyčajné účtovné postupy a postupy vnútornej kontroly príjemcu musia umožniť priame zosúladenie vykázaných čiastok s čiastkami zaznamenanými v účtovných výkazoch a s čiastkami uvedenými v podkladoch;

(b) jednotkové náklady alebo jednotkové príspevky: Neuplatňuje sa.
(c) jednorazové náklady alebo jednorazové príspevky: Neuplatňuje sa.
(d) pre paušálne náklady alebo paušálne príspevky: vhodné podklady na preukázanie oprávnených nákladov alebo požadovaného príspevku, na ktorú sa paušálna sadzba vzťahuje.
    Príjemca nemusí určiť skutočné pokryté oprávnené náklady alebo poskytnúť podklady ako napríklad účtovné výkazy na uplatnenú paušálnu sadzbu;

(e) jednotkové náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.
(f) jednorázové náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.
(g) paušálne náklady vykázané na základe zvyčajných účtovných postupov príjemcu: Neuplatňuje sa.

II.20.3 Podmienky na určenie súladu postupov účtovania nákladov. Neuplatňuje sa

ČLÁNOK II.21 — OPRÁVNENOSŤ NÁKLADOV SUBJEKTOV PRIDRUŽENÝCH K PRÍJEMCOM

Ak Osobitné podmienky obsahujú ustanovenie o subjektoch pridružených k príjemcom, náklady, ktoré vznikli takémuto subjektu sú oprávnené v prípade, že:

(a) spĺňajú tie isté podmienky podľa článkov II.19 a II.20, ktoré platia aj pre príjemcu; a
(b) príjemca, ku ktorému je subjekt pridružený zabezpečí, aby sa podmienky, ktoré platia pre príjemcu podľa článkov II.4, II.5, II.6, II.8, II.10, II.11 a II.27 platili aj pre subjekt.

ČLÁNOK II.22 — PRESUNY ROZPOČTOVÝCH PROSTRIEDKOV

Príjemcovia majú možnosť upraviť odhadovaný rozpočet uvedený v prílohe III prostredníctvom presunov medzi sebou a až do výšky 20 % celkových oprávnených nákladov medzi rôznymi rozpočtovými kategóriami, ak *sa projekt* realizuje podľa prílohy II. Táto úprava si nevyžaduje vypracovanie dodatku k Dohode tak ako sa uvádza v článku II. 13.
Avšak príjemcovia nemôžu pripočítať náklady na *subdodávky* , ktoré sa neuvádzajú v prílohe I, pokiaľ takéto dodatočné *subdodávky* neschváli Agentúra v súlade s článkom **II.** 11.1(d).

Na rozdiel od prvého pododseku, ak príjemcovia chcú zmeniť hodnotu príspevku, na ktorý majú nárok podľa bodu (c) tretieho pododseku článku **II.**26.3, koordinujúci príjemca musí vyžadovať vypracovanie dodatku podľa článku **II.** 13.

ČLÁNOK II.23 — NEDODRŽANIE VYKAZOVACÍCH POVINNOSTÍ

Agentúra môže ukončiť Dohodu podľa článku II.17.3.1(c) a môže
znížiť hodnotu grantu podľa článku **II.**25.4, v prípade že koordinujúci príjemca:

(a) neodovzdal žiadosť o priebežnú platbu alebo výplatu zostatku spolu s dokumentmi uvedenými v článku 1.4.3 alebo 1.4.4 do 90-ich kalendárnych dní po ukončení príslušného vykazovacieho obdobia; a

(b) a neodovzdá takúto žiadosť do ďalších 60-ich kalendárnych dní po doručení písomnej upomienky Agentúrou.

ČLÁNOK II.24 — POZASTAVENIE PLATIEB A ČASOVÉ OBMEDZENIE PLATBY

11.24.1Pozastavenie platieb

11.24.1.1 Dôvody pozastavenia

Agentúra môže kedykoľvek pozastaviť platbu predbežného financovania a priebežné platby pre jedného alebo viacerých príjemcov alebo výplatu zostatku všetkým príjemcom v celku alebo jej časti:

(a) ak disponuje dôkazmi, že príjemca sa dopustil *podstatných pochybení , nezrovnalostí alebo podvodu* pri zadávaní zákazky alebo pri plnení Dohody prípadne ak si príjemca nesplnil povinnosti vyplývajúce z Dohody;

(b) ak Agentúra disponuje dôkazmi, že príjemca sa dopustil systematických alebo opakovaných pochybení, *nezrovnalostí, podvodu* alebo závažného porušenia povinností pri iných grantoch financovaných EÚ alebo Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu (Euratom), ktoré boli príjemcovi poskytnuté na základe podobných podmienok a chyby, *nezrovnalosti, podvod* alebo porušenie mali podstatný vplyv na tento grant ; alebo

(c) ak má Agentúra podozrenie na *podstatné chyby, nezrovnalosti, podvod* alebo porušenie povinností príjemcom pri zadávaní zákazky alebo pri plnení Dohody a potrebuje si overiť, či to tak naozaj bolo.

11.24.1.2 Konanie o pozastavení

Krok 1 — Pred pozastavením platieb, musí Agentúra poslať *koordinujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie:

(a) v ktorom ho informuje o:

(i) svojom zámere pozastaviť platby;

(ii) dôvodoch pozastavenia;
(iii) v prípadoch uvedených v bodoch (a) a (b) článku II.24.1.1 podmienky, ktoré musia byť splnené, aby došlo k obnoveniu platieb; a

(b) vyzve ho na podanie pripomienok do 30-ich kalendárnych dní od doručenia *formálneho oznámenia.*

Krok 2 — Ak nie sú Agentúre doručené žiadne pripomienky alebo sa rozhodne pokračovať v konaní napriek pripomienkam, ktoré jej boli doručené, musí kooridnujúcemu príjemcovi *zaslať formálne oznámenie* , v ktorom ho informuje o:

(a) pozastavení platieb;
(b) dôvodoch pozastavenia;
(c) konečných podmienkach potrebných na obnovenie platieb v prípadoch uvedených v bodoch (a) a (b) článku II.24.1.1;
(d) orientačný dátum ukončenia nevyhnutného overovania v prípade uvedenom v bode (c) článku II.24.1.1.

Koordinujúci príjemca musí okamžite informovať ostatných príjemcov o pozastavení. Pozastavenie nadobúda účinnosť dňom, kedy Agentúra odošle *formálne oznámenie* o pozastavení (Krok 2).

V opačnom prípade Agentúra musí zaslať koordinujúcemu príjemcovi *formálne oznámenie* , v ktorom mu oznámi, že nepokračuje v konaní o pozastavení.

11.24.1.3 Účinky pozastavenia

Počas obdobia, kedy sú platby pozastavené, koordinujúci príjemca nie je oprávnený podať:

(a) akékoľvek žiadosti o platby a podklady uvedené v článkoch 1.4.2, 1.4.3 a 1.4.4; alebo
(b) v prípade, že pozastavenie sa týka platieb predbežného financovania alebo priebežných platieb pre jedného alebo viacerých príjemcov, akékoľvek žiadosti o platby a podklady týkajúce sa účasti príslušného príjemcu alebo príjemcov na *projekte.*

Príslušné žiadosti o platby a podklady možno predložiť ihneď po obnovení platieb alebo ich možno zahrnúť do prvej žiadosti o platbu, ktorá je splatná po obnovení platieb v súlade s harmonogramom ustanoveným v článku 1.4.1.

Pozastavenie platieb neovplyvňuje právo koordinujúceho príjemcu pozastaviť realizáciu *projektu* podľa článku II. 16.1 alebo ukončiť Dohodu prípadne účasť príjemcu podľa článku II. 17.1 a II. 17.2.

11.24.1.4 Obnovenie platieb

Aby Agentúra pristúpila k obnoveniu platieb, musia príjemcovia splniť podmienky, ktoré im boli oznámené, čo najskôr a musia informovať Agentúru o príslušnom pokroku.
Ak sú podmienky na obnovenie platieb splnené, pozastavenie sa ukončí. Agentúra zašle *koordinujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie, v ktorom ho s touto skutočnosťou oboznámi.

II.24.2 Prerušenie lehoty pre platby

11.24.2.1 Agentúra má právo kedykoľvek prerušiť lehotu pre platby uvedenú v článkoch 1.4.9, 1.4.10 a 1.4.11, ak nie je možné žiadosť o platbu schváliť vzhľadom na to že:

(a) nie je v súlade s Dohodou;

(b) príslušné podklady neboli dodané; alebo
(c) existuje pochybnosť o oprávnenosti nákladov vykázaných vo finančných výkazoch a je potrebné vykonať dodatočné kontroly, preskúmania, audity alebo šetrenia.

11.24.2.2 Agentúra zašle *koordinujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie, v ktorom ho informuje o:

(a) prerušení
(b) dôvodoch prerušenia;

Prerušenie nadobúda účinnosť v deň, kedy Agentúra zašle *formálne oznámenie.*

11.24.2.3 Ak podmienky na prerušenie lehoty platieb prestanú platiť, prerušenie sa ukončí a obnoví sa zostávajúce obdobie.

Ak prerušenie trvá viac ako dva mesiace, môže koordinujúci príjemca požiadať Agentúru o vyjadrenie, či prerušenie bude pokračovať.

Ak lehota pre platby bola prerušená z toho dôvodu, že technické správa alebo finančné výkazy neboli v súlade s Dohodou a zrevidovaná správa alebo výkaz nebol odovzdaný alebo bol odovzdaný, ale aj zamietnutý, Agentúra môže Dohodu alebo účasť príjemcu ukončiť podľa článku II.17.3.1(c) a znížiť grant podľa článku II.25.4.

ČLÁNOK II.25 — VYPOČÍTANIE KONEČNEJ VÝŠKY GRANTU

Konečná výška grantu sa odvíja od rozsahu v akom bol *projekt* v súlade s podmienkami Dohody zrealizovaný.

Konečnú výšku grantu vypočíta Agentúra pri výplate
zostatku. Výpočet zahŕňa nasledujúce kroky:

Krok 1 — Uplatnenie miery úhradu na oprávnené náklady a pripočítanie jednotkových, paušálnych a jednorazových príspevkov
Krok 2 — Obmedzenie *maximálnej výšky grantu*

Krok 3 — Zníženie z dôvodu uplatnenia pravidla neziskovosti

Krok 4 — Zníženie z dôvodu nesprávnej realizácie alebo porušenia iných povinností.

[10] Pokiaľ by takéto škody boli spôsobené cieľmi samotného projektu programu LIFE.

11.25.1 Krok 1 — Uplatnenie sadzby úhrady na oprávnené náklady a pripočítanie jednotkových, paušálnych a jednorazových príspevkov

Tento krok sa uplatňuje nasledovne:

(a) Ak má grant podľa článku 1.3.2(a), podobu preplatenia oprávnených nákladov, sadzba úhrady uvedená v danom článku sa uplatňuje na oprávnené náklady *na projekt* schválené Agentúrou pre príslušné kategórie nákladov, príjemcov a pridružené subjekty;
(b) Ak má grant podľa článku 1.3.2(b) podobu jednotkového príspevku, jednotkový príspevok uvedený v danom článku sa vynásobí skutočným počtom jednotiek schválených Agentúrou pre príjemcu a jeho pridružené subjekty;
(c) Ak má grant podľa článku 1.3.2(c) podobu jednorazového príspevku, Agentúra použije jednorazovú sumu uvedenú v danom článku pre príjemcu a jeho pridružené subjekty, ak zistí, že príslušné úlohy alebo časť *projektu* boli riadne zrealizované v súlade s prílohou č. I;
(d) Ak má grant podľa článku 1.3.2(d) podobu paušálneho príspevku, paušálna sadzba uvedená v danom článku sa použije pre oprávnené náklady alebo príspevok schválený Agentúrou pre príjemcu a jeho pridružené subjekty;

11.25.2 Krok 2 — Obmedzenie *maximálnej výšky grantu*

Celková čiastka vyplatená príjemcom Agentúrou nesmie v žiadnom prípade prekročiť

maximálnu výšku grantu.

V prípade, že je čiastka získaná podľa Kroku 1 vyššia ako maximálna čiastka, konečná výška grantu bude zodpovedať maximálnej výške grantu.

11.25.3 Krok č. 3 — Zníženie z dôvodu uplatnenia pravidla neziskovosti

Grant nesmie pre príjemcov vytvárať zisk, pokiaľ tak nie je v Osobitných podmienkach uvedené inak.

„Zisk“ predstavuje prebytok čiastky získanej podľa Kroku č. 1 a 2 spolu s celkovými príjmami *projektu*, v porovnaní s celkovými oprávnenými nákladmi *projektu.*

Celkové oprávnené náklady *projektu* predstavujú celkové konsolidované oprávnené náklady schválené Agentúrou pre kategórie nákladov preplatené v súlade s článkom 1.3.2(a).

Celkové príjmy *projektu* predstavujú celkové konsolidované príjmy určené, vytvorené alebo potvrdené v deň, kedy bola vypracovaná žiadosť o výplatu zostatku koordinujúcim príjemcom.

Za príjmy sa považuje nasledovné:

(a) príjem vytvorený *projektom***;**

(b) finančné príspevky vyplatené príjemcovi alebo pridruženému subjektu tretími stranami, ak sú pridelené tretími osobami konkrétne na financovanie oprávnených nákladov *projektu* preplateného Agentúrou v súlade s článkom I.3.2(a)(i).

Vzorová dohoda pre viacerých príjemcov: December 2018 - Verzia LIFE z júla 2019

Nasledujúce sa nepovažuje za príjmy:

(a) finančné príspevky od tretích osôb, ak sa môžu použiť na financovanie iných nákladov ako oprávnených nákladov podľa Dohody;

(b) finančné príspevky od tretích osôb bez povinnosti vrátiť akúkoľvek nevyužitú čiastku na konci *obdobia realizácie.*

V prípade dosiahnutia zisku, tento sa odpočíta úmerne konečnej sadzbe úhrady skutočných oprávnených nákladov *projektu* schválených Agentúrou pre kategórie nákladov, ktoré sa uvádzajú v článku I.3.2(a)(i). Odpočet sa použije na čiastku vypočítanú podľa Krokov č. 1 a 2.

II.25.4 Krok č. 4 — Zníženie z dôvodu nesprávnej realizácie alebo porušenia iných povinností

Agentúra môže znížiť *maximálnu výšku grantu*v prípade, že *projekt*nebol riadne zrealizovaný tak ako sa uvádza v prílohe č. II (t. j. nebol zrealizovaný alebo bol zrealizovaný nedostatočne, čiastočne alebo oneskorene), alebo bola porušená iná povinnosť podľa Dohody.

Výška zníženia bude primeraná miere, do akej bol *projekt* zrealizovaný nesprávne, alebo miere závažnosti porušenia povinnosti.

Predtým ako Agentúra zníži grant s výnimkou prípadu, kedy je zníženie dôsledkom nedodržania 2% pravidla uvedeného v článku II.19.2(a)(iii), musí zaslať *koordinujúcemu príjemcovi* formálne oznámenie:

(a) v ktorom ho informuje:

(i) o svojom úmysle znížiť *maximálnu výšku grantu*;
(ii) o čiastke, o ktorú má v úmysle znížiť grant;
(iii) o dôvodoch zníženia;

(b) a v ktorom ho vyzve ho na podanie pripomienok v lehote do 30-ich kalendárnych dní od doručenia formálneho oznámenia.

V prípade, že Agentúra nedostane žiadne pripomienky alebo sa rozhodne pristúpiť k zníženiu, napriek pripomienkam, ktoré jej boli doručené, zašle koordinujúcemu príjemcovi *formálne oznámenie* , v ktorom ho informuje o svojom rozhodnutí.

Ak dôjde k zníženiu grantu, Agentúra musí vypočítať zníženú čiastku grantu odpočítaním čiastky zníženia (vypočítanej v pomere k nesprávnej realizácii *projektu* alebo závažnosti porušenia povinností) od *maximálnej výšky grantu.*

Konečná výška grantu bude predstavovať nižšiu z nasledujúcich čiastok:

(a) čiastka získaná podľa Krokov č. 1 až 3; alebo

(b) znížená čiastka grantu podľa Kroku č. 4.

ČLÁNOK II.26 — VYMÁHANIE

11.26.1 Vymáhanie pri výplate zostatku

Ak sa výplata zostatku stane predmetom vymáhania , musí koordinujúci príjemca vrátiť Agentúre danú čiastku, napriek tomu, že nebol konečným príjemcom splatnej čiastky. Avšak v prípade potreby si Agentúra vyhradzuje právo vymáhať dlžnú čiastku priamo od konečného príjemcu.

11.26.2 Refundácia po vyplatení zostatku

Ak sa bude čiastka refundovať podľa článkov II.27.6, II.27.7 and II.27.8, príjemca, ktorého sa zistenia auditu alebo úradu OLAF týkajú, musí Agentúre danú čiastku vrátiť. Ak sa zistenia auditu netýkajú konkrétneho príjemcu (alebo jeho pridružených subjektov), koordinujúci príjemca musí Agentúre vrátiť danú čiastku, napriek tomu, že nebol konečným príjemcom splatnej čiastky.

Každý príjemca zodpovedá za vrátenie akejkoľvek čiastky neoprávnene vyplatenej Agentúrou ako príspevok na náklady, ktoré vznikli jeho pridruženým subjektom.

11.26.3 Postup vymáhania

Pred tým ako Agentúra pristúpi k vymáhaniu zašle *príslušnému príjemcovi* formálne oznámenie, v

ktorom:

(a) ho informuje o svojom úmysle vymáhať neoprávnene vyplatenú čiastku;
(b) uvedie dlžnú sumu a dôvody vymáhania; a

(c) vyzve príjemcu na podanie pripomienok v určenej lehote.

Ak príjemca nepredloží žiadne pripomienky, alebo napriek pripomienkam od príjemcu sa Agentúra rozhodne pokračovať vo vymáhaní, Agentúra potvrdí svoj úmysel zaslaním *formálneho oznámenia* príjemcovi v podobe oznámenia o dlhu, kde uvedie podmienky a dátum splatnosti.

Ak sa úhrada neuskutoční do dátumu uvedeného v oznámení o dlhu, Agentúra bude vymáhať dlžnú čiastku:

(a) jej započítaním bez predchádzajúceho súhlasu príjemcu proti akýmkoľvek čiastkam, ktoré Agentúra, Komisia alebo výkonná agentúra dlží príjemcovi (z rozpočtu Únie alebo Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom)) („započítanie“),

    Vo výnimočných prípadoch, za účelom ochrany finančných záujmov Európskej únie, môže Agentúra uplatniť započítanie aj pred dátumom splatnosti.

    Proti takémuto započítaniu je možné podať odvolanie na Všeobecný súde Európskej únie v súlade s článkom 263 Zmluvy o fungovaní EÚ;

(b) čerpaním finančnej záruky, ak bola poskytnutá v súlade s článkom
    1. 4.9 („čerpanie finančnej záruky“);
(c) rozhodnutím, že príjemcovia budú spoločne a nerozdielne zodpovedať do maximálnej výšky príspevku z EÚ, uvedeného za každého príjemcu v predbežnom rozpočte;

(d) prijatím právnych krokov podľa článku II. 18.2 alebo Osobitných podmienok alebo prijatím vykonateľného rozhodnutia podľa článku II. 18.3.

11.26.4 Úrok z omeškania

Ak nie je platba uhradená do dátumu uvedeného v oznámení o dlhu, vymáhaná čiastka sa zvýši o úroky z omeškania vo výške uvedenej v článku 1.4.13 a to odo dňa nasledujúceho po dni splatnosti uvedenom v oznámení o dlhu, až kým nebude čiastka Agentúre uhradená v plnej výške.

Čiastkové platby sa najskôr započítajú oproti poplatkom a úroku z omeškania a potom až potom oproti istine.

11.26.5 Bankové poplatky

V prípade, že sa uplatňuje smernica 2007/64/ES bankové poplatky, ktoré vznikli počas procesu vymáhania bude znášať príslušný príjemca[5] .

ČLÁNOK II.27 — KONTROLY, AUDITY A HODNOTENIA

11.27.1 Technické a finančné kontroly, audity, priebežné a záverečné hodnotenia

Agentúra môže v priebehu realizácie *projektu* alebo potom vykonávať technické a finančné kontroly a audity, aby sa určilo, či príjemcovia realizujú *projekt* riadne a či konajú v súlade s povinnosťami podľa Dohody. Agentúra môže takisto kontrolovať záznamy, ktoré sú príjemcovia povinní podľa právnych predpisov viesť, za účelom pravidelných hodnotení jednorázových, jednotkových a paušálnych čiastok.

S informáciami a dokumentmi poskytnutými v rámci kontrol a auditov treba zaobchádzať ako s dôvernými.

Okrem toho Agentúra môže vykonávať priebežné alebo konečné hodnotenie vplyvu *projektu*, v porovnaní s cieľom príslušného programu Európskej únie.

Kontroly, audity alebo hodnotenia môžu vykonávať buď priamo zamestnanci Agentúry alebo iný externý orgán, ktorý je na to oprávnený v jej mene.

Agentúra môže iniciovať takéto kontroly, audity alebo hodnotenia počas plnenia Dohody a počas nasledujúcich piatich rokov od dátumu vyplatenia zostatku. Toto obdobie je obmedzené na tri roky, ak *maximálna výška grantu* nie je vyššia ako 60 000 EUR.
Postupy kontroly, auditov alebo hodnotenia sa považujú za začaté dátumom doručenia listu Agentúry, v ktorom ich oznamuje.

Ak sa audit vykonáva v pridruženom subjektu, príslušný príjemca musí informovať daný pridružený subjekt.

11.27.2 Povinnosť uchovávať dokumenty

Príjemcovia sú povinní uchovávať všetky originály dokumentov, najmä účtovné a daňové záznamy uložené na akomkoľvek vhodnom nosiči vrátane digitalizovaných originálov, ak sú povolené na základe príslušných vnútroštátnych právnych predpisov v súlade s podmienkami uvedenými v Dohode a to počas obdobia piatich rokov od dátumu vyplatenia zostatku.

Lehota uchovania dokumentov sa obmedzuje na tri roky, ak *maximálna výška grantu* is nepresiahne 60 000 EUR.

[5] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/64/ES[12] z 13. novembra 2007 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a ktorou sa zrušuje smernica 97/5/ES.

Lehoty stanovené v prvom a druhom pododseku sa predlžujú v prípade, že práve prebiehajú audity, odvolania, súdne žaloby alebo spory o nárokoch týkajúcich sa grantu, vrátanej prípadov uvedených v článku II.27.7. V uvedených prípadoch musia príjemcovia uchovávať dokumenty až do ukončenia auditov, odvolaní, súdnych žalôb a sporov o nárokoch.

11.27.3 Povinnosť poskytnúť informácie

V prípade, že kontrola, audit alebo hodnotenie začne ešte pred vyplatením zostatku, koordinujúci príjemca je povinný poskytnúť akékoľvek informácie, vrátane informácií v elektronickej podobe, ktoré Agentúra alebo iný externý orgán poverený Agentúrou požaduje. V prípade potreby môže Agentúra požiadať príjemcu, aby takéto informácie poskytol priamo on.

V prípade, že kontrola, audit alebo hodnotenie začne ešte pred vyplatením zostatku, informácie uvedené v predchádzajúcom pododseku musí poskytnúť príslušný príjemca.

Ak príslušný príjemca nedodrží povinnosti uvedené v prvom a druhom pododseku, Agentúra môže považovať:

(a) akékoľvek náklady nedostatočne doložené informáciami od príjemcu za neoprávnené;
(b) akýkoľvek jednotkový, jednorázový alebo paušálny príspevok nedostatočne doložený informáciami od príjemcu za neprípustný.

11.27.4 Inšpekcie na mieste

Počas inšpekcie na mieste musia príjemcovia umožniť zamestnancom Agentúry a externým pracovníkom povereným Agentúrou prístup na miesta a do priestorov, kde sa *projekt* realizuje alebo realizoval a ku všetkým potrebným informáciám, vrátane informácií v elektronickej podobe.

Príjemcovia musia zabezpečiť, aby boli informácie počas inšpekcie na mieste ihneď k dispozícii a aby boli požadované informácie odozvdané vo vhodnej podobe.

Ak príslušný príjemca odmietne poskytnúť prístup na miesta, do priestorov a k informáciám podľa prvého a druhého pododseku, Agentúra môže zvážiť:

(a) akékoľvek náklady nedostatočne doložené informáciami od príjemcu za neoprávnené;
(b) akýkoľvek jednotkový, jednorázový alebo paušálny príspevok nedostatočne doložený informáciami od príjemcu za neprípustný.

11.27.5 Postup auditu

Na základe zistení auditu je potrebné vypracovať predbežnú správu („návrh audítorskej správy“). Táto musí byť zaslaná Agentúrou alebo jej splnomocneným zástupcom príslušnému príjemcovi, ktorému bude umožnené predložiť pripomienky v lehote do 30-ich kalendárnych dní od jej doručenia. Záverečná správa („záverečná audítorská správa“) sa zašle príslušnému príjemcovi v lehote do 60-ich kalendárnych dní od uplynutia lehoty na predloženie pripomienok.

11.27.6 Účinky zistení auditu

Na základe zistení záverečného auditu môže Agentúra prijať opatrenia, ktoré považuje za potrebné, a to vrátane vymáhania všetkých alebo časti platieb, ktoré poskytla, v dobe vyplatenia zostatku alebo po vyplatení zostatku podľa článku II.26.

V prípade, že k zisteniam záverečného auditu dôjde až po vyplatení zostatku, čiastka, ktorá sa má vrátiť zodpovedá rozdielu medzi revidovanou konečnou výškou grantu stanovenou v súlade s článkom II.25 a

celkovou čiastkou vyplatenou príjemcom podľa Dohody na realizáciu *projektu.*

11.27.7 Oprava systémových alebo opakovaných pochybení, nezrovnalostí, podvodu alebo porušenia povinností

11.27.7.1 Agentúra môže rozšíriť zistenia auditu z iných grantov aj na tento grant, ak:

(a) sa zistí, že príslušný príjemca sa dopustil systémových alebo opakovaných pochybení, *nezrovnalostí, podvodu,* alebo povinností vyplývajúcich z iných grantov od EÚ alebo Euratomu pridelených za podobných podmienok a takéto pochybenia, *nezrovnalosti, podvod* alebo porušenia povinnosti majú podstatný vplyv na tento grant; a
(b) zistenia záverečného auditu sa zašlú príslušnému príjemcovi prostredníctvom *formálneho oznámenia*, spolu so zoznamom grantov, ktoré sú dotknuté zisteniami v lehote uvedenej v článku II.27.1

Rozšírenie zistení môže viesť:

(a) k zamietnutiu nákladov ako neoprávnených;

(b) k zníženiu grantu podľa článku II.25.4;

(c) k vymáhaniu neoprávnených čiastok podľa článku II.26;

(d) k pozastaveniu platieb podľa článku II.24.1;

(e) k pozastaveniu realizácie *projektu* podľa článku II. 16.2;

(f) k ukončeniu podľa článku II. 17.3.

11.27.7.2 Agentúra je povinná zaslať *príslušnému príjemcovi* formálne oznámenie, v ktorom ho informuje o systémových alebo opakovaných pochybeniach a svojom úmysle rozšíriť zistenia auditu spolu so zoznamom dotknutých grantov.
(a) V prípade, že sa zistenia týkajú oprávnenosti nákladov, postup je nasledovný:

Krok č. 1 — **Formálne oznámenie *musí obsahovať:***

(i) výzvu na predloženie pripomienok k zoznamu grantov, ktoré sú zisteniami dotknuté;
(ii) požiadavku na predloženie revidovaných účtovných závierok pre všetky dotknuté granty;
(iii) pokiaľ je to možné mieru korekcie pre extrapoláciu stanovenú Agentúrou na výpočet čiastok, ktoré majú byť zamietnuté na základe systematických alebo opakovaných pochybení, *nezrovnalostí, podvodu* alebo porušenia povinností, ak sa príslušný príjemca:

- domnieva, že predloženie revidovaných účtovných závierok nie je možné alebo realizovateľné; alebo

- nepredloží revidované účtovné závierky.

Krok č. 2 príslušný príjemca má **60** kalendárnych dní od doručenia*formálneho oznámenia* na predloženie pripomienok a revidovaných účtovných závierok alebo na navrhnutie riadne odôvodnenej alternatívnej metódy korekcie. V odôvodnených prípadoch môže Agentúra túto lehotu predĺžiť.

Krok č. 3 — ak príslušný príjemca odovzdá revidovanú finančnú závierku, ktorá berie do úvahy zistenia auditu, Komisia určí čiastku, ktorá sa má opraviť na základe tejto revidovanej účtovnej závierky.

Ak príjemca navrhne alternatívnu metódu korekcie a Agentúra ju prijme, v takom prípade Agentúra zašle

príslušnému príjemcovi *formálne oznámenie,* v ktorom ho informuje:

(i) o prijatí alternatívnej metódy;
(ii) o revidovaných oprávnených nákladoch určených na základe tejto metódy.

V opačnom prípade Komisie zašle príslušnému príjemcovi *formálne oznámenie,* v ktorom ho informuje:

(i) o neprijatí pripomienok alebo navrhovanej alternatívnej metódy;
(ii) o revidovaných oprávnených nákladoch určených na základe metódy extrapolácie pôvodne oznámenej príjemcovi.

V prípade, že sa systémové alebo opakované pochybnia, *nezrovnalosti,k podvod* alebo porušenie povinností zistia po vyplatení zostatku, bude čiastka, ktorá sa má vrátiť zodpovedať rozdielu medzi:

(i) revidovanou konečnou výškou grantu určenou v súlade s článkom II.25 na základe revidovaných oprávnených nákladov vykázaných príjemcom a schválených Agentúrou alebo na základe revidovaných oprávnených nákladov po extrapolácii; a
(ii) celkovou čiastkou vyplatenou príjemcom na základe Dohody na realizáciu *projektu;*

(b) Ak sa zistenia týkajú nesprávnej realizácie alebo porušenia inej povinnosti, postup je nasledovný:

Krok č. 1 **—formálne oznámenie *musí obsahovať:***
(i) výzvu príjemcovi na predloženie pripomienok k zoznamu grantov, ktoré sú zisteniami dotknuté;
(ii) opravnú paušálnu sadzbu, ktorú má Agentúra v úmysle uplatniť na *maximálnu výšku grantu* alebo jeho časti, a to v súlade so zásadou proporcionality.

Krok č. 2 — príslušný príjemca má 60 kalendárnych dní od doručenia *formálneho oznámenia* na predloženie pripomienok alebo na navrhnutie riadne odôvodnenej alternatívnej paušálnej sadzby.

Krok č. 3 —Ak Agentúra prijme alternatívnu paušálnu sadzbu navrhovanú príjemcom, je povinná zaslať príslušnému príjemcovi *formálne oznámenie* , v ktorom ho informuje:

(i) o prijatí alternatívnej paušálnej sadzby;
(ii) o opravenej výške grantu pri použití tejto paušálnej sadzby.

V opačnom prípade Komisie zašle príslušnému príjemcovi *formálne oznámenie,* v ktorom ho informuje:

(i) že neakceptuje pripomienky alebo navrhovanej alternatívnej paušálnej sadzby;
(ii) o opravenej výške grantu pri uplatnení paušálnej sadzby pôvodne oznámenej príjemcovi.

V prípade, že sa systematické alebo opakované pochybenia, *nezrovnalosti***,** *podvod* alebo porušenie povinnosti zistí po výplate zostatku, čiastka, ktorá sa má vrátiť zodpovedá rozdielu medzi:

(i) revidovanou konečnou výškou grantu po oprave paušálnou sadzbou; a
(ii) celkovou čiastkou vyplatenou príjemcom na základe Dohody o realizácii *projektu;*

II.27.8 Kontroly a inšpekcie zo stany OLAF-u

Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) má rovnaké práva ako Agentúra, najmä právo prístupu na účely vkonania kontrol a vyšetrovaní.

Podľa Nariadenia Rady (Euratom, ES) č. 2185/96[6] a Nariadenia Rady (EÚ, Euratom) č. 883/2013[7] môže

[6] Nariadenie Rady (Euratom, ES) č. 2185/69 z 11. novembra 1996 o kontrolách a inšpekciách na mieste, vykonávaných Komisiou s

OLAF vykonávať taktiež kontroly a inšpekcie na mieste v súlade s postupmi stanovenými právom Únie na ochranu finančných záujmov Únie pred *podvodom* a inými *nezrovnalosťami.*

V prípade potreby môžu zistenia OLAF-u viesť aj k vymáhaniu čiastok od príjemcov.
Okrem toho, zistenia vyplývajúce z vyšetrovania OLAF-u môžu viesť k trestnému stíhaniu podľa vnútroštátneho práva.

II.27.9 Kontroly a audity vykonávané Európskym dvorom audítorov

Európsky úrad audítorov má rovnaké práva ako Agentúra, najmä právo prístupu na účely vykonania kontrol a auditov.

cieľom ochrany finančných záujmov Európskych spoločenstiev pred spreneverou a inými podvodmi.

[7] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 883/2013 z 11. septembra 2013 o vyšetrovaniach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF).

Integrované projekty LIFE na rok 2018

Fáza 2 – KOMPLETNÝ NÁVRH

Technické formuláre žiadosti

Časť A – administratívne informácie

LIFE 2018	POUŽITIE LEN PRE PODANIE **LIFE18 IPE/SK/000010**

PROJEKT

Názov projektu (*max. 120 znakov*):
Zlepšenie implementácie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia

Skratka projektu (*max. 25 znakov*):
Zlepšenie kvality ovzdušia LIFE-IP SK

Projekt sa bude realizovať v týchto krajinách (krajine) a/alebo administratívnych oblastiach (oblasti):
Projektovou oblasťou, ktorá bude priamo využívať výhody projektových aktivít, je celé územie Slovenska (5,4 mil. obyvateľov, 49 035 km$^{2)}$ a Česká republika (10,6 mil. obyvateľov, 78 866 km^2). Medzi susedné krajiny patria Ukrajina, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko a Nemecko.

Projektové aktivity sa budú realizovať v 7 spomedzi 8 štatistických regiónov NUTS Slovenska[1]: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava na ktorých území sa nachádzajú zóny a aglomerácie kvality ovzdušia (pozri mapu všeobecného umiestnenia projektovej oblasti) vrátane Oblastí riadenia kvality ovzdušia (ORKO).

Do projektových aktivít sa zapoja aj vybrané obce, konkrétne, Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina, ktoré sa nachádzajú v zónach/aglomeráciách a ORKO ako „ostatné zainteresované strany" (ďalšie informácie nájdete v prílohe).
Projekt sa bude zameriavať aj na všetky regióny v Českej republike (prostredníctvom aktivity C4), keďže Slovensko aj Česká republika čelia mnohým podobným výzvam.
Úplný zoznam zainteresovaných strán je k dispozícii vo formulári B5.

Partneri konzorcia zohľadnia možnosť zapojiť ako partnerov ďalšie regióny alebo obce do realizácie a aktualizácie svojich príslušných Programov na zlepšenie kvality ovzdušia v priebehu projektu.

Predpokladaný dátum začiatku: 1/1/2020 Predpokladaný dátum skončenia: 31/12/2027

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/documents/345175/7451602/2016-NUTS-3-map-SK.pdf

OBLASŤ PROJEKTOVEJ POLITIKY

Môžete označiť iba jednu z nasledujúcich variantov:

Integrovaný projekt Nature LIFE: Integrovaný projekt, ktorým sa implementujú prioritné akčné rámce opatrení podľa článku 8 smernice o biotopoch, ktoré môžu zahŕňať opatrenia zelenej infraštruktúry, ktoré prispievajú ku koherencii ekologickej sústavy Natura 2000 v cezhraničnom kontexte ☐

Integrovaný projekt Environment LIFE: Integrovaný projekt, ktorým sa implementujú:

- plány odpadového hospodárstva podľa článku 28 rámcovej smernice o odpadoch ☐
- plány vodohospodárskeho manažmentu povodí podľa prílohy VII k rámcovej smernici o vodách ☐
- plány kvality ovzdušia podľa smernice o kvalite ovzdušia alebo vnútroštátnych programov kontroly znečistenia ovzdušia podľa smernice o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie. ■

V rámci projektu sa implementuje nasledujúci plán/stratégia (*v prípade zmeny od predloženia konceptu sa poskytne úplná kópia*):

Programy na zlepšenie kvality ovzdušia (PZKO), ktoré boli vypracované pre nasledujúce Oblasti riadenia kvality ovzdušia na Slovensku (dáta platné v 2019):

Č.	NUTS Kraj Slovenska	Zapojenie do LIFE-IP SK	Oblasť riadenia kvality ovzdušia	Zapojenie do LIFE-IP SK
1	Bratislava	-	Územie hlavného mesta SR Bratislavy[2]	zapojená strana
2	Košice	Pridružený príjemca	Územie mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokoľany, Veľká Ida[3]	zapojená strana
3			Územie mesta Krompachy[4]	zapojená strana
4	Banská Bystrica	Pridružený príjemca	Územie mesta Banská Bystrica[5]	zapojená strana
5			Územie mesta Jelšava a obcí Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota[6]	zapojená strana
6			Územie mesta Hnúšťa, časti mesta Brádno, Hačava, Likier, Polom, mesta Tisovec a časť mesta Rimavská Píla a obce Rimavské Brezovo[7]	zapojená strana
7	Prešov	Pridružený	Územie mesta Prešov a obce Ľubotice[8]	zapojená strana

[2] http://www.minv.sk/?odbor-starostlivosti-o-zivotne-prostredie-1
[3] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Kosice.pdf
[4] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Krompachy-2013.pdf
[5] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Banska-Bystrica.pdf
[6] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Jelsava-Lubenik-2013.pdf
[7] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Hnusta-Tisovec-2013.pdf
[8] http://www.minv.sk/?informacie-odboru-starostlivosti-o-zivotne-prostredie-ochrana-ovzdusia

		príjemca		
8	Trenčín	Pridružený príjemca	Územie mesta Trenčín[9]	zapojená strana
9			Územie okresu Prievidza[10]	zapojená strana
10			Územie mesta Bystričany, Nováky, Zemianske Kostoľany, Kamenec pod Vtáčnikom a Čereňany	zapojená strana
11	Trnava	Pridružený príjemca	Územie mesta Trnava[11]	zapojená strana
12	Žilina	Pridružený príjemca	Územie mesta Žilina[12]	zapojená strana
13			Územie mesta Ružomberok a obce Likavka[13]	zapojená strana
14	Nitra	-	Územie mesta Nitra[14]	zapojená strana

Programy na zlepšenie kvality ovzdušia sú verejne dostupné tu:

https://www.enviroportal.sk/ovzdusie/zlepsenie-kvality-ovzdusia?

Poznámka (údaje platné k roku 2019):

V súčasnosti bolo v roku 2018 na základe meraní kvality ovzdušia v rokoch 2015-2017 odporučených 14 Oblastí riadenia kvality ovzdušia. Program LIFE-IP SK ich pokryje buď prostredníctvom práce pridružených príjemcov alebo priamym zapojením zainteresovaných strán (pozri tabuľku vyššie).
Potvrdzujeme, že pripojené Programy na zlepšenie kvality ovzdušia sú stále platné. Tieto programy (s jednou výnimkou) boli prijaté v roku 2013, posledný v roku 2016. Súd zrušil Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre aglomeráciu Bratislava.

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre Bratislavu nie je platný, keďže slovenský súd zrušil jeho platnosť z dôvodu chýbajúcich kľúčových kvantifikovateľných ukazovateľov. Nový program sa pripravuje; konkrétne informácie o rozpočte potrebné na realizáciu opatrení preto teraz nie sú k dispozícii. Predpokladáme, že opatrenia budú financované z dostupného doplnkového financovania, ako aj zo samotného rozpočtu mesta.

[9] http://www.minv.sk/?Programy_na_zlepsenie_kvality_ovzdusia_OUTN
[10] http://www.minv.sk/?Programy_na_zlepsenie_kvality_ovzdusia_OUTN
[11] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Trnava-2013.pdf
[12] http://www.minv.sk/?Ochrana_ovzdusia_za
[13] http://www.minv.sk/?Ochrana_ovzdusia_za
[14] http://www.minv.sk/?oddelenie-statnej-spravy-vod-a-vybranych-zloziek-zivotneho-prostredia-kraja

V roku 2021 vyhlásilo SHMÚ nové ORKO na základe meraní z rokov 2018 – 2020. Sú to:

Č.	NUTS kraj Slovenska	Zapojenie do LIFE-IP SK	Oblasť riadenia kvality ovzdušia	Zapojenie do LIFE-IP SK
1.	**BRATISLAVA**	-	územie hl. mesta SR Bratislava	zapojená strana
		-	*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
2.	**KOŠICE**	-	územia mesta Košice a obcí Bočiar, Haniska, Sokoľany a Veľká Ida	zapojená strana
		-	*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
3.	**Banskobystrický samosprávny kraj**	Pridružený príjemca	územie mesta Banská Bystrica	zapojená strana
4.			územie mesta Jelšava a obcí Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota	zapojená strana
			*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
5.	**Bratislavský samosprávny kraj**	Pridružený príjemca	*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
6.	**Košický samosprávny kraj** - územie kraja okrem územia mesta Košíc a obcí Bočiar, Haniska, Sokoľany a Veľká Ida.	Pridružený príjemca	územie mesta Krompachy	zapojená strana
			*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
	Nitriansky samosprávny kraj	-	*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
7.	**Prešovský samosprávny kraj**	Pridružený príjemca	územia mesta Prešov a obce Ľubotice	zapojená strana
			*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
8.	**Trenčiansky samosprávny kraj**	Pridružený príjemca	územie mesta Trenčín	zapojená strana
9.			Okres Prievidza	zapojená strana

			*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
	Trnavský samosprávny kraj	Pridružený príjemca	*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	
10.	**Žilinský samosprávny kraj**	Pridružený príjemca	územie mesta Ružomberok a obce Likavka	zapojená strana
11.			územie mesta Žilina	zapojená strana
			*V aglomerácii boli určené rizikové oblasti na základe modelovania**	

Opatreniami na zlepšenie kvality ovzdušia je potrebné pokryť čo najväčšiu časť územia, kde sa môžu vyskytovať vysoké koncentrácie znečisťujúcich látok.
Keďže monitorovacie stanice nemôžu svojim meraním pokryť celú krajinu s takým členitým terénom, ako má Slovensko, oblasti riadenia kvality ovzdušia (uvedené v tabuľke vyššie), ktoré sú vymedzené podľa meraní, boli doplnené o rizikové oblasti, identifikované na základe matematického modelovania.

* Pre všetky zóny a aglomerácie boli určené rizikové oblasti na základe modelovania. Na rizikových oblastiach sa môžu vyskytovať vysoké koncentrácie PM a benzo(a)pyrénu.

Aktualizácia týchto Programov sa uskutoční počas roku 2021. Stratégia ochrany ovzdušia, ktorá bude zahŕňať aj opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia, ako aj usmernenia o tom, ako vypracovať nové a účinnejšie PZKO, bude pripravená v nadväznosti na revíziu nariadení o kvalite ovzdušia na európskej úrovni a zároveň s ohľadom na zero pollution stratégiu. Nová stratégia by mala určiť účinné opatrenia a posúdiť nákladovú efektívnosť ich realizácie. Veríme, že stratégia pomôže zaviesť účinnejšie opatrenia v oblastiach ako sú napr. doprava a vykurovanie domácností. Budú zahrnuté do Programov na zlepšenie kvality ovzdušia, aj keď zrejme nebudú príliš populárne a budú závisieť od politickej vôle.

MŽP SR sa zameriava na zefektívnenie riadenia kvality ovzdušia. Rozdelenie na zóny na území Slovenskej republiky sa pravidelne prehodnocuje. Cieľom je lepšie definovať reprezentatívne oblasti na účely posudzovania a riadenia kvality ovzdušia.

Zavedenie nového rozdelenia na zóny je spojené so zriadením nových monitorovacích staníc tak, aby boli splnené požiadavky týkajúce sa minimálneho počtu vzorkovacích miest na stále merania koncentrácií látok znečisťujúcich ovzdušie v súlade s požiadavkami smerníc 2008/50/ES a 2004/107/ES. Nové rozdelenie na zóny vychádza z výsledkov výročných správ o kvalite ovzdušia, ktoré vydáva SHMU.

Slovenská republika v súčasnosti zlepšuje efektívnosť pri dosahovaní cieľových hodnôt kvality ovzdušia. Nevyhnutným predpokladom je správne nastavenie mechanizmov riadenia kvality ovzdušia. Preto sa súčasný prístup prehodnotí. Zameriavame sa na:

- Príprava Stratégie na zlepšenie kvality ovzdušia (ako súčasť Stratégie ochrany ovzdušia) vrátane efektívnych opatrení a vyhodnotenia ich nákladovej efektívnosti,
- Rozšírenie siete na monitorovanie kvality ovzdušia o 14 nových monitorovacích staníc,
- Nové rozdelenie na zóny pre efektívne riadenie kvality ovzdušia,
- Príprava schémy dotácií na výmenu starých kotlov v domácnostiach,
- Posilnenie presadzovania opatrení obsiahnutých v PZKO (prostredníctvom zmeny právnych predpisov),
- Právne posilnenie právomocí a zodpovedností obcí v oblasti riadenia kvality ovzdušia.

Cieľom integrovaného projektu LIFE je podpora budovania kapacít a posilnenie regionálnych a miestnych orgánov v oblasti riadenia kvality ovzdušia vytvorením pozícií „manažérov kvality

ovzdušia“ na úrovni miestnych orgánov (samosprávnych krajov a vybraných miest/obcí v oblastiach riadenia kvality ovzdušia).

Sme presvedčení, že vytvorenie týchto kapacít nám pomôže zefektívniť systém riadenia kvality ovzdušia na mieste a tiež podporovať a implementovať opatrenia prispôsobené konkrétnym oblastiam. To je dôvod, prečo požadujeme o financovanie tohto integrovaného projektu.

PRÍJEMCOVIA

Názov **koordinujúceho** príjemcu (1): **Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR)**

Názov pridruženého príjemcu (2): Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP)

Názov pridruženého príjemcu (3): Banskobystrický kraj (BBSK)

Názov pridruženého príjemcu (4): Trenčiansky kraj (TSK)

Názov pridruženého príjemcu (5): Trnavský kraj (TTSK)

Názov pridruženého príjemcu (6): Žilinský kraj (ŽSK)

Názov pridruženého príjemcu (7): Prešovský kraj (PSK)

Názov pridruženého príjemcu (8): Košický kraj (KSK)

Názov pridruženého príjemcu (9): Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ)

Názov pridruženého príjemcu (10): PEDAL Consulting (PEDAL)

Názov pridruženého príjemcu (11): Výzkumné energetické centrum - Technická univerzita Ostrava (VŠB)

Názov pridruženého príjemcu (12): Bratislavský samosprávny kraj (BSK)

Názov pridruženého príjemcu (13): Centrum pre trvalo udržateľné alternatívy (CEPTA)

PROJEKTOVÝ ROZPOČET A POŽADOVANÉ FINANCOVANIE ES

Celkový integrovaný rozpočet projektu: 15 000 000 €

Celkový oprávnený rozpočet na projekt LIFE: 15 000 000 €

Požadovaný finančný príspevok ES LIFE: 9 000 000 € (60 % celkového oprávneného rozpočtu)

FORMULÁRE A2 – A8 budú doplnené (MŽP SR)

Aktualizované formuláre v roku 2021, konkrétne - A3 (MŽP SR), A4 (všetci pridružení prijímatelia vrátane nových prijímateľov) a A5 (noví prijímatelia) - budú poskytnuté zvlášť.

Integrované projekty LIFE na rok 2018

Fáza 2 – KOMPLETNÝ NÁVRH

Technické formuláre žiadosti

Časť B – technický súhrn a celkový kontext projektu

SÚHRNNÝ OPIS PROJEKTU

1. Celkový kontext/súvislosti/geografický rozsah

IP samotný:

Kvalita ovzdušia v projektovej oblasti

Slovenská republika, ako aj susedné krajiny, najmä Česká republika a Poľsko, patria k členským štátom EÚ, ktoré čelia problémom s kvalitou ovzdušia, sú podrobené konaniu o porušení povinností z dôvodu nedodržania požiadaviek smernice o kvalite okolitého ovzdušia a majú negatívny vplyv na zdravie verejnosti a životné prostredie.

Napriek niektorým zlepšeniam dosiahnutým v posledných rokoch je situácia stále neuspokojivá.

Hlavné problémy s kvalitou ovzdušia na Slovensku sú spôsobené prekročením koncentrácií suspendovaných častíc (PM10 a PM2,5), ktoré pochádzajú hlavne zo spaľovania tuhých palív na vykurovanie domácností, z emisií benzo(a)pyrénu (80 % BaP pochádza z vykurovania domácností) a oxidov dusíka (NOx), ktoré pochádzajú najmä z dopravy. Niektoré problémy s kvalitou ovzdušia boli uvedené aj v súvislosti s prízemným ozónom (O3).

Zdroje znečistenia ovzdušia v príslušných Oblastiach riadenia kvality ovzdušia (ORKO) sú opísané v Programoch na zlepšenie kvality ovzdušia (PZKO)[15].

Významný podiel na miestnom znečistení ovzdušia emisiami PM a BaP predstavujú emisie vzniknuté pri vykurovaní domácností. Hlavnými dôvodmi sú spaľovanie tuhých a nekvalitných palív (dokonca odpadov) alebo nevhodné techniky vykurovania v domácnostiach, čo súvisí aj s nízkou úrovňou informovanosti verejnosti (ale aj kvôli energetickej chudobe), ako aj chýbajúce kompetencie na zabezpečenie kontrol malých zdrojov znečistenia ovzdušia. Okrem vykurovania domácností sa jeden z hlavných problémov kvality ovzdušia, najmä v mestách, týka dopravy a emisií z dopravy (najmä NOx).

Do úvahy sa musí brať aj príspevok poľnohospodárskych činností (hlavný zdroj emisií amoniaku) k tvorbe sekundárnych emisií pevných častíc (PM).

V niektorých oblastiach je znečistenie ovzdušia stále spôsobené miestnymi priemyselnými zdrojmi.

Slovensko má spoločné hranice s najviac znečistenými krajinami EÚ a s Ukrajinou, preto znečisťovanie ovzdušia presahujúce hranice štátov predstavuje ďalší významný problém. Príslušné ukrajinské orgány budú prizvané na vybrané konferencie nášho programu LIFE IP, ktoré sa uskutočnia v rámci činností E a C2, a teda doplnia činnosti Dohovoru EHK OSN[16].

Kvalita ovzdušia v susedných krajinách (najmä CZ a PL) je tiež veľmi ovplyvnená znečisťovaním ovzdušia spôsobeným vykurovaním domácností. Keďže Slovensko, Česká republika a Poľsko si navzájom ovplyvňujú kvalitu ovzdušia a majú podobné zdroje znečistenia ovzdušia, je veľmi dôležité, aby všetky tieto tri krajiny úzko spolupracovali, ako sa predpokladá v tomto projekte. Slovensko (Slovenský hydrometeorologický ústav) sa spolu s Ministerstvom životného prostredia Českej republiky zapojili do poľského

[15] Pre viac informácií pozri formulár A1.

[16] https://www.unece.org/info/media/news/environment/2018/national-roundtable-meeting-in-ukraine-to-encourage-ratification-of-the-key-unece-air-convention-protocols/doc.html

integrovaného projektu LIFE, Malopoľský región v zdravom ovzduší (LIFE14 IPE PL 021) zameraného na implementáciu Plánu kvality ovzdušia vydaného pre Malopoľské vojvodstvo a uplatňovanie aktualizovaného modelu kvality ovzdušia, ktorý by umožňoval plánovať a hodnotiť spoločný súbor opatrení na dosiahnutie priaznivej kvality ovzdušia vo všetkých troch krajinách.

Navrhovaný IP bude vychádzať z osvedčených postupov a skúseností získaných zo spolupráce na tomto projekte (LIFE IP Malopoľský región) a bude podporovať šírenie a prenos výsledkov projektu prostredníctvom spolupráce a vytvárania sietí s ostatnými zainteresovanými stranami a s ostatnými susednými krajinami vrátane Ukrajiny, ktoré by mohli mať prospech zo skúseností a výsledkov projektov.

Okrem toho očakávame veľmi úzku spoluprácu s programami LIFE IP, ktoré sa nedávno začali v Maďarsku[17] (LIFE17 IPE/HU/000017) a v Bulharsku[18] (LIFE17 IPE/BG/000012), ako aj v Taliansku[19] (LIFE15 IPE/IT/000013). Podrobnejší zoznam projektov (prebiehajúcich alebo skončených), ktorých výsledky sa použijú aj v kontexte našich aktivít, je nasledujúci:

- LIFE IP MAŁOPOLSKA: na zvýšenie kvality ovzdušia v Malopoľskej oblasti
- projekt LIFE CLEAN HEAT: na významné zníženie tuhých znečisťujúcich látok spôsobených horením dreva
- projekt LIFE ATMOSYS[20] (LIFE09 ENV/BE/000409) - Systém podpory politiky pre problematické miesta v oblasti znečistenia ovzdušia.
- LIFE + RESPIRA[21] (LIFE13 ENV/ES/000417): Jeho cieľom je preukázať, že vdychovanie znečisteného vzduchu cyklistami a chodcami v mestách sa dá znížiť použitím nových technológií a iných možností pri mestskom plánovaní, urbanistickom plánovaní a riadení mobility.
- CLAIRO - Čistý vzduch (CLear AIR) a Adaptácia na zmenu klímy v Ostrave a v iných mestách – (https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/ostrava). Technická univerzita, ktorá je pridruženým príjemcom tohto projektu, realizuje projekt CLAIRO.
- Clean Air (LIFE11 ENV/DE/000495): Na riešenie problému pokračujúceho porušovania limitov znečisťovania ovzdušia posilňovaním správy životného prostredia a zlepšovaním prístupu k spravodlivosti, čo pomáha zlepšovať dodržiavanie právnych predpisov EÚ.
- projekt LIFE AIRUSE (http://airuse.eu/): opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia.
- LIFE VAQUUMS (https://vaquums.eu/about): na určenie úrovní kvality, ktoré sa v súčasnosti dosahuje inovatívnymi metódami merania tuhých znečisťujúcich látok, ozónu a oxidu dusičitého.
- Pilotný projekt Európskeho parlamentu - Vplyv spaľovania pevného domáceho odpadu na kvalitu okolitého ovzdušia v Európe a potenciálne opatrenia na jeho zmiernenie
- projekt Interreg e-MOTICON: na šírenie elektrickej mobility
- projekt LIFE BrennerLEC: na vytvorenie „koridoru s nižšími emisiami“ pozdĺž osi Brenner
- projekt Horizon Clair City: na zníženie znečistenia ovzdušia v mestách
- LIFE+ projekt Climate ChangE-R: na identifikáciu a implementáciu techník pestovania a šľachtenia s nižšou produkciou CO2

[17] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=7008
[18] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=7009
[19] http://www.lifeprepair.eu/?lang=en
[20] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=3758#PD
[21] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=5080

- projekt Interreg REFORM: na implementáciu a zavádzanie plánov udržateľnej mestskej mobility
- projekt REFORM:CLIMAERA : na vytvorenie nástrojov plánovania pre podporu verejných politík týkajúcich sa kvality ovzdušia v regiónoch územia ALCOTRA
- projekt Interreg MITIMPACT: na predpovedanie a hodnotenie klimatických zmien a fotochemického znečistenia ovzdušia na cezhraničnej vegetácii
- projekt Interreg Central Europe AWAIR: na zlepšenie kapacít environmentálneho riadenia v strednej Európe prostredníctvom podpory a prijatia dohodnutých opatrení a stratégií v oblasti znečistenia ovzdušia
- projekt FREVUE: na vytvorenie inovatívnych riešení týkajúcich sa elektrických vozidiel, ktoré prevádzkujú nákladnú dopravu „poslednej míle“ v mestských centrách
- projekt Interreg Med ENERJ: na zlepšenie a zdokonalenie koordinácie SEAP a iných relevantných plánov energetickej efektívnosti s cieľom dosiahnuť úsporu energie a splniť národné ciele energetickej efektívnosti verejných budov
- projekt Interreg Med REMEDIO: na posilnenie schopnosti miest využívať nízkouhlíkové dopravné systémy pre svoje plány mobility
- projekt Interreg Med GO SUMP: zhodnotenie a uplatňovanie výsledkov projektov a riešenia pre udržateľnú mobilitu v Stredomorí na nadnárodnej úrovni
- projekt Horizon NeMo: na zatraktívnenie elektrickej mobility a uľahčenie jej hromadného prijatia v sektore cestnej dopravy
- projekt Interreg Central Europe FIRECE: na zvýšenie kapacít regionálnych prevádzkovateľov pre lepšie riadenie energetických plánov, najmä pokiaľ ide o miestne dostupné finančné zdroje
- projekt Interreg Central Europe BOOSTEE-CE: na zlepšenie riadenia energetickej efektívnosti v existujúcich verejných budovách a v konečnom dôsledku zníženie spotreby energie v rôznych stredoeurópskych oblastiach
- projekt LIFE GYSTRA: na zlepšenie kvality ovzdušia miest zisťovaním vozidiel, ktorých emisie sú vyššie ako je povolené
- projekt Horizon iSCAPE: na integráciu a zlepšenie kontroly kvality ovzdušia a emisií uhlíka v európskych mestách
- projekt LIFE ASPIRE: pre udržateľnú mobilitu tovaru v mestských oblastiach projekt H2020 ICARUS: pre zníženie zmeny klímy a znečistenia ovzdušia v mestských systémoch

Cieľom projektu je podporiť a posilniť administratívnu štruktúru a kapacity na zabezpečenie efektívneho plnenia Programov na zlepšenie kvality ovzdušia (PZKO), ako aj na presadzovanie opatrení v oblasti kvality ovzdušia a zvyšovanie povedomia verejnosti o dôležitosti kvality ovzdušia a jej zlepšovaní. Podporí horizontálnu a vertikálnu koherenciu v štruktúre riadenia kvality ovzdušia a zároveň podporí synergie medzi rôznymi politikami a cieľmi kvality ovzdušia, čo bolo zdôraznené ako zásadný bod na dosiahnutie lepšej kvality ovzdušia aj počas Dialógu o čistom ovzduší (Clean Air Dialogue), ktorý sa konal medzi Európskou komisiou a slovenskými úradmi v dňoch 24. - 25. apríl 2018 v Bratislave[22]. Projekt IP LIFE tak prispeje k splneniu národných emisných noriem.

S týmto cieľom sa v „Spoločných záveroch vyplývajúcich z Dialógu o čistom ovzduší medzi Slovenskom a Európskou komisiou, ktorý sa konal 24. - 25. apríla 2018 v Bratislave[23]“ uvádza:

[22] https://ec.europa.eu/info/news/clean-air-dialogue-between-commission-and-slovakia-promotes-actions-cleaner-air-2018-apr-26_en

[23] http://ec.europa.eu/environment/air/pdf/conclusions%20of%20Clean%20Air%20Dialogue%20between%20SK%20and%20EC%20final.pdf

„Komisia vyzýva Slovensko, aby v plnej miere využilo dostupné mechanizmy financovania EÚ aj na podporu cieľov v oblasti kvality ovzdušia a znižovania emisií v národných Plánoch kvality ovzdušia a Národnom programe kontroly znečistenia ovzdušia. Hoci primárnymi cieľmi nemusí byť zníženie znečistenia ovzdušia, ciele Programu rozvoja vidieka, Operačných programov v rámci štrukturálnych fondov, Európskeho fondu pre strategické investície, Nástroja na prepojenie Európy (CEF) pre odvetvie dopravy a iných, môžu tiež pokrývať činnosti prospešné pre čistý vzduch. Pri budúcom využívaní financovania EÚ by Slovensko mohlo zvážiť prioritné osi a investičné priority, ktoré zahŕňajú kvalitu ovzdušia. Integrované projekty v rámci programu LIFE sú dôležité pre vypracovanie národných alebo regionálnych plánov, programov a stratégií aj na Slovensku."

Preto tento projekt LIFE IP priamo odpovedá na povzbudenia Európskej komisie vyjadrené v uvedených záveroch.

Posúdenie nedostatkov

Efektívne vykonávanie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia narušuje niekoľko prekážok na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni. Cieľom tohto projektu je ich výrazné odstránenie.

Na regionálnej a miestnej úrovni sa zistilo niekoľko problémov, ktoré bránia presadzovaniu a vykonávaniu opatrení v oblasti kvality ovzdušia, napríklad slabé kompetencie a zodpovednosti príslušných orgánov, chýbajúci mechanizmus presadzovania a kontroly, nedostatočná koordinácia riadenia kvality ovzdušia medzi príslušnými orgánmi na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj nedostatok koherentnosti medzi rôznymi politikami a cieľmi v oblasti kvality ovzdušia.

Vyššie uvedené sa týka aj problematickej implementácie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia a jednotlivých opatrení zahrnutých v týchto programoch, ktoré tak zostávajú neefektívne a nemôžu dosiahnuť očakávané výsledky (zlepšená kvalita ovzdušia).

Na Slovensku sú orgánmi zodpovednými za vypracovanie PZKO príslušné okresné úrady v sídle krajov (správne orgány na úrovni kraja, pod Ministerstvom vnútra Slovenska).

Pri príprave PZKO okresné úrady v sídle kraja ako orgány štátnej správy na úrovni Ministerstva vnútra SR budú spolupracovať s príslušnými regionálnymi orgánmi (samosprávnymi krajmi) a miestnymi orgánmi (obcami[24]), ktoré by mali niesť zodpovednosť za implementáciu jednotlivých opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia patriacich do rozsahu ich konkrétnych právomocí, ktoré sa vzťahujú na ich územie. Úroveň vykonávania PZKO a úspechy dosiahnuté v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia však nie sú dostatočné a závisia od obmedzených kapacít na regionálnej a miestnej úrovni.

Posilnenie úlohy regionálnych a miestnych orgánov v štruktúre riadenia kvality ovzdušia je jednou z kľúčových otázok, na ktoré sa poukázalo počas rokovaní o príprave Stratégie ochrany ovzdušia SR do roku 2030, ktorú v súčasnosti pripravuje MŽP SR[25] a ktorá zahŕňa Národný program znižovania emisií (NAPCP), ako aj Stratégiu na zlepšenie kvality ovzdušia. Ministerstvo životného prostredia SR v tejto súvislosti pripravuje zmeny a doplnenia súčasnej legislatívy s cieľom posilniť záväznosť PZKO a ich presadzovanie

[24] 40 obcí sa pripojilo k Dohovoru primátorov a starostov a zaviazalo sa vypracovať svoje akčné plány pre trvalo udržateľnú energiu (a zmenu klímy). Plány sú v rôznych fázach prípravy a žiadny z nich ešte nie je zverejnený. Počas implementácie projektu sa očakáva, že manažéri kvality ovzdušia zabezpečia prípadnú synergiu medzi plánmi a projektom, najmä v oblasti znižovania emisií znečisťujúcich látok z vykurovania domácností a v oblasti energetickej efektívnosti vo verejných budovách. Mestá Prešov a Trnava sú zapojené do projektu LIFE IP ako zainteresované strany a zaviazali sa vytvoriť Plán udržateľnej energetiky a ochrany klímy (SECAP).

[25] https://www.minzp.sk/strategia-ochrany-ovzdusia.html

a preniesť určité kompetencie na samosprávne orgány a obce. Očakáva sa, že zmeny právnych predpisov a kompetencií prinesú nové požiadavky pre regionálne a miestne orgány. Zámerom IP je prispieť a podporiť tento proces zlepšovania riadiacej štruktúry v oblasti riadenia kvality ovzdušia na Slovensku.

Môžeme uviesť tieto hlavné problémy, ktoré bránia efektívnemu riadeniu kvality ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni: 1) nedostatok personálnych kapacít a finančných zdrojov regionálnych a miestnych orgánov; 2) nedostatok kompetencií a odborných znalostí; 3) nedostatočné znalosti o rozvoji kvality ovzdušia na regionálnej/miestnej úrovni; 4) nedostatočné metodické usmernenia a koordinácia medzi národnou a regionálnou/miestnou úrovňou; 5) nízka úroveň informovanosti a vzorcov správania miestnych obyvateľov.

Geografické pokrytie

Projektové činnosti sa týkajú Oblastí riadenia kvality ovzdušia. Očakáva sa však, že projekt bude mať dopad na celé územie Slovenska. VŠB bude okrem toho pokrývať celé územie Českej republiky.

V súvislosti so systémom riadenia kvality ovzdušia na Slovensku, kľúčové aktivity sa budú realizovať v:

a) 7 regiónoch NUTS na Slovensku, ktoré sú územnými celkami zahŕňajúcimi aj Oblasti riadenia kvality ovzdušia a majú zodpovednosť za opatrenia týkajúce sa kvality ovzdušia zahrnuté do PZKO na regionálnej úrovni; Projektové činnosti budú realizované vo všetkých 7 spomedzi 8 regiónov NUTS: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava. Na území ktorých sa nachádzajú zóny a aglomerácie kvality ovzdušia (pozri mapu všeobecného umiestnenia projektovej oblasti), vrátane Oblastí riadenia kvality ovzdušia (AQMA).) Nitriansky samosprávny kraj bude pokrytý mestom Nitra z pozície zainteresovanej strany (pozri nižšie).

Priamo na MŽP SR sú zamestnaní 4 ďalší manažéri kvality ovzdušia, čo výrazne pomohlo začatiu spolupráce s mestom Bratislava, ktoré v súčasnosti vytvára nový Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia. Traja manažéri kvality ovzdušia boli pridaní do tímu, ktorý zostavuje IPZKO pre Bratislavu. V druhej fáze bude do projektu zapojený aj Bratislavský samosprávny kraj. Hodnotenie po skončení prvej etapy otvorilo diskusiu o zapojení zainteresovaných obcí a mimovládnych organizácií, ako napr. CEPTA, ako potenciálneho partnera projektu. Obe organizácie, Bratislavský samosprávny kraj a CEPTA budú na pozícii pridruženého prijímateľa od druhej fázy projektu, od 1.1.2022.

b) Vybrané obce (mestá) v Oblasti riadenia kvality ovzdušia, ktoré sú zodpovedné za opatrenia týkajúce sa kvality ovzdušia zahrnuté do PZKO na miestnej úrovni: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.

Projekt sa zameria aj na všetky regióny v Českej republike, keďže Slovensko aj Česká republika čelia mnohým podobným problémom.

Prečo náš projekt Life IP spadá pod definíciu IP?

Projekt bude doplnením intervencií EÚ, ktoré podporujú vykonávanie aktivít uvedených v Programoch na zlepšenie kvality ovzdušia.

Komplementárne opatrenia:

Implementácia projektových aktivít bude zahŕňať aj doplnkové opatrenia zamerané na implementáciu jednotlivých opatrení identifikovaných v PZKO. Uľahčí efektívne využívanie dostupných štrukturálnych fondov v súčasnom programovom období 2014 - 2020 a zoptimalizuje využívanie fondov EÚ v nasledujúcom programovom období na dosiahnutie cieľov kvality ovzdušia (európske štrukturálne a investičné fondy vrátane Programu rozvoja vidieka). Partneri projektu uznávajú skutočnosť, že podľa európskych aspektov[26] patrí kvalita ovzdušia medzi kľúčové priority. V tejto súvislosti sa témy kvality ovzdušia budú primerane odrážať v budúcich národných operačných programoch pokrývajúcich obdobie rokov 2021-2027.

Pre vykonanie týchto opatrení sa bude podporovať efektívne využívanie dostupných finančných prostriedkov na zníženie emisií a zlepšenie kvality ovzdušia, a to z vnútroštátnych zdrojov, ako aj zo zdrojov EÚ. Hlavným cieľom doplnkových opatrení bude výmena starých kotlov na tuhé palivo v domácnostiach, ďalšie opatrenia sa zamerajú na zlepšenie energetickej efektívnosti budov, podporu udržateľných dopravných riešení a ekologické opatrenia, ktoré by mali mať vplyv na zlepšenie kvality ovzdušia (pozri podrobnejšie informácie v časti Predpokladané komplementárne aktivity v bode 3). Vykonanie komplementárnych aktivít bude zodpovedať opatreniam na zníženie emisií a zlepšenie kvality ovzdušia a prispeje k dosiahnutiu cieľov Stratégie ochrany ovzdušia na Slovensku.

Stratégia ochrany ovzdušia do roku 2030 obsahuje dva samostatné dokumenty, z ktorých jeden je Národný program znižovania emisií (NAPCP). Tento dokument je k dispozícii na nasledujúcom linku:

https://www.minzp.sk/files/oblasti/ovzdusie/ochrana-ovzdusia/dokumenty/strategia-ochrany-ovzdusia/vlastny-material-narodny-program-znizovania-emisii-sr_final.pdf

Druhým dokumentom Stratégie ochrany ovzdušia je Stratégia na zlepšenie kvality ovzdušia, ktorá sa v súčasnosti pripravuje. V roku 2020 SHMÚ pripravilo dokument s názvom „Náčrt problematiky. Podklad pre Stratégiu na zlepšenie kvality ovzdušia“, ktorý bude slúžiť ako podkladový materiál pre stratégiu. Tento dokument je v slovenskom jazyku dostupný tu: https://www.minzp.sk/files/oblasti/ovzdusie/ochrana-ovzdusia/dokumenty/strategia-ochrany-ovzdusia/hodnotenie_pre_strategiu_podklady.pdf

Počas implementácie projektu LIFE IP, manažéri kvality ovzdušia využijú všetky dostupné relevantné dokumenty, poučia sa z nich a využijú znalosti pre uplatnenie vhodných a správnych opatrení v cieľových oblastiach. Stratégia ochrany ovzdušia, pozostávajúca z dvoch samostatných dokumentov [Národný program znižovania emisií a Stratégia na zlepšenie kvality ovzdušia], je navrhnutá pre určenie budúceho zlepšenia kvality ovzdušia na Slovensku. Stratégia bude hlavným pilierom skutočného regionálneho vykonávania opatrení, vďaka čomu bude obojsmerná: Stratégia ochrany ovzdušia sa bude využívať na všetkých vládnych úrovniach a manažéri KO sa z nej poučia a informujú ďalšie riadiace orgány o ich potenciálnych príspevkoch pre zlepšenie kvality ovzdušia. Stratégia ochrany ovzdušia a manažéri KO spoločne pomôžu najmä s prípravou PZKO, ako súčasť Stratégie na zlepšenie kvality ovzdušia, ktorá bude slúžiť ako usmernenie pri príprave PZKO.

Príprava PZKO je v kompetencii okresných úradov v sídle kraja, avšak tieto úrady spolupracujú s dotknutými obcami, samosprávnymi krajmi, mimovládnymi organizáciami, prevádzkovateľmi zdrojov, ako aj s ostatnými zainteresovanými okresnými úradmi. Tento

[26] https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_en

proces je nastavený ako participatívny a stanovený v zákone o ovzduší, čím sa tento proces stáva záväzným. Všetky zainteresované strany sú tiež zodpovedné za implementáciu opatrení priamo súvisiacich s ich kompetenciami (samospráva) alebo s ich príspevkom k znečisťovaniu ovzdušia (priemysel). Okresné úrady v sídle kraja monitorujú implementáciu, zbierajú údaje a prehodnocujú PZKO. Do hodnotenia sa zapoja aj manažéri KO, avšak nezodpovedajú za jeho vykonanie.

Komunikácia medzi okresnými úradmi a samosprávnymi krajmi alebo obcami je často nepružná a pomalá. Navrhovaný integrovaný projekt vytvorí sieť manažérov KO riadenú „zhora“, čím sa umožní rýchla a flexibilná spolupráca. Národný program znižovania emisií pripravilo a zverejnilo MŽP SR. Po schválení dokumentu vládou Slovenskej republiky sú všetky zapojené ministerstvá povinné implementovať opatrenia uvedené v Národnom programe znižovania emisií. Jeho implementáciu bude monitorovať MŽP SR. MŽP SR bude tiež zbierať údaje a vyhodnocovať a posudzovať ďalšie zmeny. Postavenie a úloha manažérov kvality ovzdušia v tomto procese je znázornená na nasledujúcich schémach.

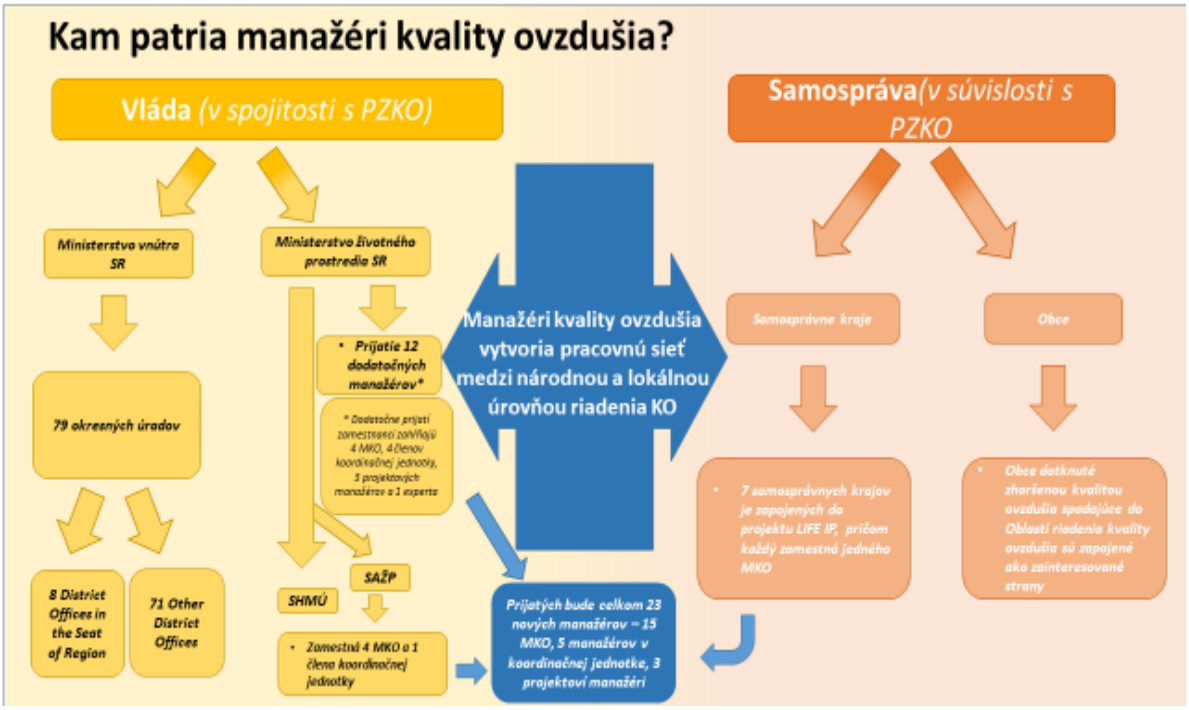

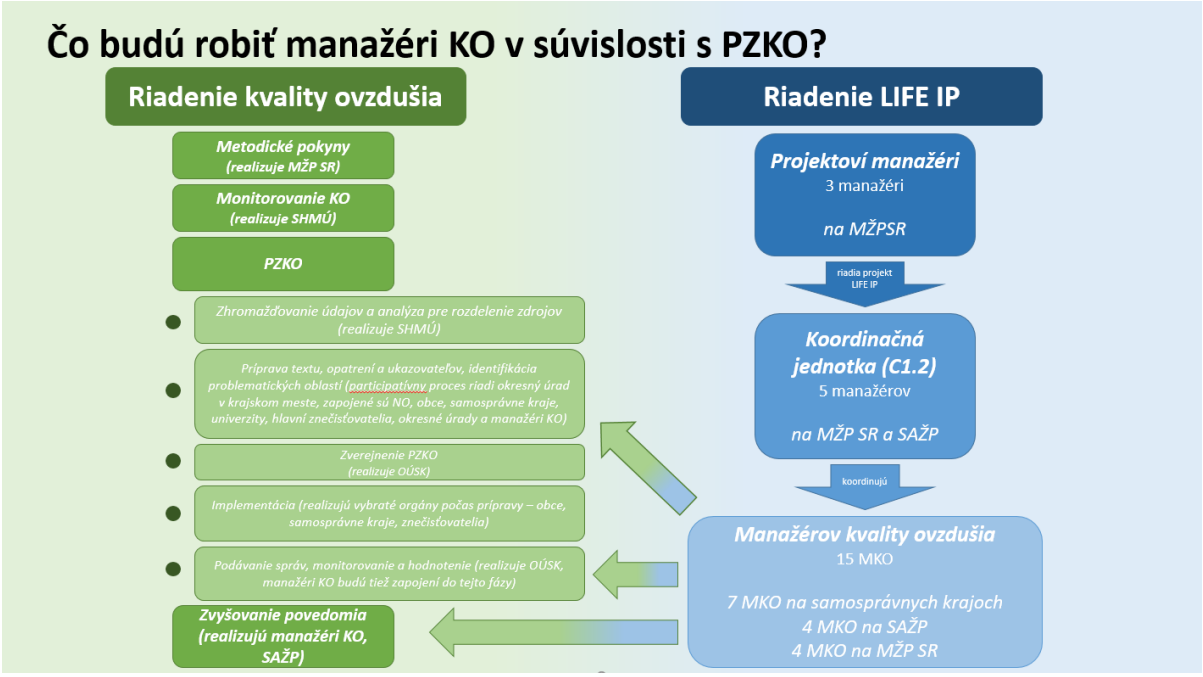

Obce budú mať hlavnú úlohu pri implementácii opatrení, ktoré navrhli (pri príprave PZKO) alebo im nariadil príslušný okresný úrad v sídle kraja (OÚSK) v PZKO. Zodpovednosť za implementáciu opatrení je stanovená zákonom o ovzduší. Každá zúčastnená strana vykonáva pre ňu špecifické opatrenia. Znečisťovatelia musia dodržiavať opatrenia týkajúce sa znečistenia, ktoré spôsobili, ako sú zníženie prachu, obnova technológie, rekonštrukcia, čistenie a všeobecná údržba. Obce sú zodpovedné za opatrenia priamo súvisiace s ich zodpovednosťami, ako sú výstavba nových plynových sietí, ekologizácia, obnova ciest, postrekovanie ciest atď.

Obce musia okrem toho:

- Zúčastniť sa na príprave PZKO,
- Zahrnúť prijaté opatrenia do dokumentov územného plánovania.

Poznámka: V súčasnosti sa pripravuje nová legislatíva, ktorá zaviaže obce a samosprávne kraje, aby vypracovali plány opatrení, ktoré budú obsahovať dlhodobé aj krátkodobé opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia, ak ich nariadi OÚSK. Cieľom týchto plánov opatrení je špecifikovať opatrenia uvedené v PZKO.

Obce majú podľa zákona o ovzduší právomoc ustanoviť zóny s obmedzením prevádzky mobilných zdrojov znečisťovania ovzdušia a ustanoviť nízkoemisné zóny všeobecne záväzným nariadením.

Obce sú zodpovedné najmä za opatrenia vyplývajúce z kompetencií obcí podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, ako napríklad:

- údržba obecných ciest (cesty IV. triedy)
- verejné priestranstvo a jeho využitie, výsadba zelene
- územné plánovanie v rámci obce
- verejná doprava

2. Ciele projektu:

IP samotný:

Hlavným cieľom projektu je podpora efektívneho riadenia kvality ovzdušia s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia a znížiť vystavenie obyvateľstva škodlivým vplyvom látok znečisťujúcich ovzdušie.

Projekt posilní a zlepší realizáciu PZKO v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia na území Slovenskej republiky.

Konkrétne ciele projektu[27] sú:

- ✓ Zlepšenie efektívneho riadenia kvality ovzdušia a implementácia PZKO (C1.1 a C1.2)
- ✓ Podpora opatrení týkajúcich sa kvality ovzdušia a zvyšovanie povedomia o dôležitosti kvality ovzdušia (C2)
- ✓ Urýchlenie vykonávania opatrení na minimalizáciu negatívnych vplyvov vykurovania domácností a dopravy na kvalitu ovzdušia (C3)
- ✓ Podpora výmeny tepelných zdrojov (kotlov) v domácnostiach (C4.1 a C4.2)
- ✓ Zlepšenie monitorovania a podávania správ o kvalite ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni (D)

Komplementárne aktivity:

Ako doplnok k činnostiam projektu zameraným na zlepšenie štruktúry riadenia v oblasti riadenia kvality ovzdušia a mechanizmov implementácie PZKO sa budú komplementárne aktivity týkať vykonávania konkrétnych (investičných) opatrení zahrnutých do PZKO (alebo opatrení, ktoré sa majú zahrnúť do aktualizovaných PZKO), ako napríklad výmena starých kotlov na tuhé palivo v domácnostiach, zlepšenie energetickej efektívnosti budov, výstavba cyklistických trás, podpora udržateľných dopravných riešení a alternatívnych dopravných prostriedkov vrátane elektromobility, nákup vozidiel s nízkymi emisiami pre verejnú dopravu, nákup čistiacich mechanizmov, revitalizácia verejného priestranstva a ďalšie ekologické opatrenia, ktoré prispejú k zlepšeniu kvality ovzdušia.

3. Aktivity a prostriedky zahrnuté:

Opatrenia financované z LIFE:

<u>Zriadenie pozície manažérov kvality ovzdušia a koordinačnej jednotky</u>

V rámci tejto úlohy sa vybudujú kapacity regionálnych a miestnych orgánov na posilnenie plánovania a riadenia kvality ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni, ktorým často chýba expertíza, kapacity a zdroje na vykonávanie všetkých potrebných úloh súvisiacich s ochranou ovzdušia a na implementáciu opatrení v oblasti kvality ovzdušia. V rámci tohto projektu získajú **manažéri kvality ovzdušia** zriadení v 7 samosprávnych krajoch a vo vybraných obciach nachádzajúcich sa v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia potrebnú expertízu, zručnosti a know-how s cieľom:

- ✓ pomáhať regionálnym a miestnym orgánom pri riešení problémov s kvalitou ovzdušia,
- ✓ nahlasovať a monitorovať kvalitu ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni,

[27] Poznámka:: Cieľ: „Posudzovanie zdravotných a ekonomických dopadov znečisťovania ovzdušia“, ktoré bolo uvedené v koncepčnej poznámke, nie je súčasťou tohto projektu, pretože medzitým Inštitút environmentálnej politiky zabezpečil financovanie na vykonávanie týchto činností v kontexte iného projektu. Preto, aby sa predišlo dvojitému financovaniu, táto činnosť nie je súčasťou tohto projektu LIFE IP.

- ✓ podporovať opatrenia v oblasti kvality ovzdušia a zvyšovať informovanosť v oblasti ochrany a kvality ovzdušia.

Aktivita bude zahŕňať aj konkrétne školenia a semináre zamerané na:

- ✓ podrobné požiadavky na vypracovanie efektívnych programov na zlepšenie kvality ovzdušia,
- ✓ analytické práce v oblasti kvality ovzdušia a znečistenia v obciach, krajoch a okresoch,
- ✓ poskytovanie informácií o možnostiach financovania z vnútroštátnych prostriedkov a fondov EÚ (ESIF) a pomoc s prípravou projektov a žiadostí o granty na dostupné prostriedky zamerané na zlepšenie kvality ovzdušia,
- ✓ poskytovanie odborného poradenstva občanom, ktorí majú v prevádzke malé zdroje znečisťovania ovzdušia (kotly a vykurovacie zariadenia),
- ✓ efektívnu komunikáciu o význame kvality ovzdušia smerom k občanom,
- ✓ zdieľanie skúseností a osvedčených postupov v oblasti riadenia kvality ovzdušia medzi odborníkmi, vrátane odborníkov z iných krajín.

Aktivity budú tiež zahŕňať zriadenie „**koordinačnej jednotky**“, ktorá bude poskytovať metodické usmernenia a nástroje na podporu a koordináciu práce MKO. Koordinačná jednotka bude tiež zodpovedná za centralizované monitorovanie napredovania pri implementácii PZKO.

Podpora opatrení v oblasti kvality ovzdušia a zvyšovanie povedomia o význame kvality ovzdušia

Táto činnosť je zameraná na prípravu a realizáciu informačných a osvetových kampaní, ako aj vzdelávacích programov. Predpokladá sa spolupráca a nadväzovanie kontaktov s partnermi z Českej republiky a ďalších krajín (pozri zoznam projektov v bode 1 tejto časti).

Kampane na zvýšenie povedomia

Kampane na zvýšenie povedomia sa zamerajú na rôzne cieľové skupiny, napríklad na širokú verejnosť (dospelí), učiteľov, študentov/žiakov škôl a zástupcov samosprávnych orgánov (samosprávne kraje, obce).

Aktivita bude zameraná na informovanie o aktuálnej situácii v oblasti kvality ovzdušia, o jej príčinách a dôsledkoch a na informovanie o opatreniach pre zlepšenie kvality ovzdušia. Aktivity budú zahŕňať vypracovanie a distribúciu informačných materiálov, publikácií a mediálnych prezentácií vrátane sociálnych médií.

Vzdelávacie programy

Táto aktivita bude zahŕňať workshopy a výmenu skúseností v rámci Slovenska a ďalších (hlavne susedných) krajín. Táto činnosť bude zahŕňať prípravu a distribúciu informačných letákov a študijných materiálov s cieľom:

- **Vzdelávať zástupcov samosprávnych orgánov v oblasti implementácie opatrení pre zvýšenie kvality ovzdušia, výmeny skúseností a riešení:** cieľom je vzdelávať osoby s rozhodovacou právomocou na regionálnej a miestnej úrovni a vysvetliť význam zlepšovania kvality ovzdušia z hľadiska verejného záujmu, najmä vo vzťahu k verejnému zdraviu.
- **Vzdelávať o výhodách diaľkového vykurovania pre zlepšenie kvality miestneho ovzdušia:** cieľom je podpora využívania diaľkového vykurovania ako účinného opatrenia na zníženie emisií z vykurovania domácností (čistá energia), zlepšenie plánovania dodávok tepla. Táto činnosť bude zahŕňať workshopy, prípravu a distribúciu informačných letákov a študijných materiálov.

- **Vzdelávať v oblasti ochrany ovzdušia**: cieľom je podporiť aktualizáciu a vyhodnotenie programov na zlepšenie kvality ovzdušia
- **Poskytovať školenia o správnych postupoch vykurovania a odporúčaniach pre čistejšie vykurovanie:** cieľom je vysvetliť správne postupy vykurovania a naučiť ľudí ich používať. Tieto činnosti budú zamerané na správnu prevádzku kotlov, prípravu paliva, vysvetlenie negatívnych vplyvov znečistenia ovzdušia vrátane „znečistenia vnútorného prostredia" atď. (vzdelávacie podujatia vrátane ukážok).
- **Poskytovať školenia v oblasti udržateľnej /mobility:** cieľom je vytvoriť odborné materiály a vzdelávacie programy, organizovať školenia a šíriť príklady dobrej praxe v oblasti udržateľnej mobility[28] atď.
- **Zabezpečovať vzdelávacie aktivity a aktivity na zvyšovanie povedomia a kampane pre učiteľov, študentov a žiakov:** cieľom je vytvoriť a implementovať vybrané vzdelávacie a školiace aktivity zamerané na učiteľov, študentov a žiakov[29].

Informačné kampane a kampane na zvyšovanie povedomia budú vychádzať zo skúseností z prebiehajúcich kampaní realizovaných na Slovensku, v Českej republike a v ďalších členských štátoch EÚ s cieľom využiť všetky dostupné prostriedky na podporu rozsiahlej kampane zameranej na čo najväčší počet občanov.

Urýchlenie vykonávania opatrení na minimalizáciu negatívnych vplyvov vykurovania domácností a dopravy na kvalitu ovzdušia (C3 , C4.1, C4.2)

- Demonštračné projekty zamerané na vykurovanie domácností

V rámci tejto aktivity bude vo vybraných obciach demonštrovaný komplexný prístup pri implementácii rôznych opatrení v oblasti kvality ovzdušia vrátane vzdelávacích aktivít (motivácia, správne techniky spaľovania), konkrétnych investičných opatrení (výmena starých kotlov) a monitorovania pokroku v zlepšovaní kvality ovzdušia. Posúdi sa efektívnosť opatrení a ich synergia. Výsledky budú použité pri navrhovaní regionálnych a miestnych politík, ako aj právnych predpisov na zlepšenie efektívnosti opatrení v oblasti kvality ovzdušia.

- Pilotné projekty zamerané na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti pre dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia vo vybraných mestách

Kľúčovým cieľom tejto aktivity je poskytnúť stimuly vybraným mestám v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia, v ktorých sú hlavné problémy s kvalitou ovzdušia spôsobené dopravou, aby sa zabezpečilo vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti zameraných na dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia, napríklad zriadenie nízkoemisných zón alebo zavedenie spoplatneného vstupu do miest atď. Výsledky týchto štúdií by sa mali začleniť do plánov trvalo udržateľnej mobility.

VŠB zrealizuje nasledujúce činnosti v Českej republike:

✓ Podpora výmeny tepelných zdrojov (kotlov) v domácnostiach (C4.1 a C4.2)

Zlepšenie monitorovania kvality ovzdušia a podávania správ na regionálnej a miestnej úrovni

Pre správne a efektívne rozhodovanie a stanovenie opatrení je nevyhnutná dostupnosť štatistických údajov. Cieľom tejto činnosti je zlepšiť kvalitu a dostupnosť údajov o kvalite ovzdušia na miestnej úrovni.

[28] Je to doplnok k projektom realizovanými zo strany IROP.

[29] Jedným z hlavných cieľov je vytvoriť nové cestovné návyky založené napríklad aj na herných prvkoch.

- Zber miestnych údajov a hodnotenie emisných inventúr

Hlavným cieľom tejto činnosti bude vytvorenie podrobnej databázy vykurovania domácností, ktorá je potrebná na efektívne zameranie opatrení, ako aj na hodnotenie ich vplyvov v budúcnosti pomocou modelovania kvality ovzdušia s vysokým rozlíšením. Túto činnosť zrealizuje Slovenský hydrometeorologický ústav.

- Monitorovanie kvality ovzdušia

Na základe podrobných miestnych emisných inventúr sa monitorovanie kvality ovzdušia bude vykonávať na regionálnej a miestnej úrovni ako analytická súčasť PZKO vrátane hodnotenia vplyvov rôznych opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Túto činnosť zrealizuje Slovenský hydrometeorologický ústav.

Monitorovanie vplyvov realizácie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia

Aktivita bude pozostávať najmä z nasledujúcich úloh.

- Zber dát a ich vyhodnocovanie na regionálnej úrovni, odhad emisných inventúr zameriavajúcich sa na špecifické oblasti zdrojov a regionálne rozloženie a hodnotenie možných dopadov implementovaných opatrení

- Podávanie správ o emisných inventúrach

Odhady emisií budú pripravené na vybranej regionálnej úrovni so zameraním sa na špecifické oblasti emisných zdrojov/ sektorov. Znečisťujúce látky hlavného záujmu sú PM2,5, PM10 a NOx. Cieľom je jednotlivo odhadnúť cieľové slovenské regióny, počnúc regiónmi, ktoré sú veľmi ovplyvnené, a pokiaľ je to možné, rozšíriť kvantifikáciu na regióny, ktorých kvalita ovzdušia nie je konkrétne známa alebo na regióny s dostatočnou kvalitou ovzdušia.

Táto aktivita bude implementovaná Slovenským hydrometeorologickým ústavom[30].

Komplementárne aktivity:

Jedným z hlavných cieľov LIFE IP je mobilizácia financovania na ochranu kvality ovzdušia. Hlavnými zdrojmi sú OP Kvalita životného prostredia, IROP. Celkovo sa takmer 1 280 miliónov EUR vynaloží na realizáciu doplnkových opatrení, ktoré zahŕňajú:

- výmena starých kotlov na tuhé palivo v domácnostiach
- výmena starých kotlov vo verejných budovách
- podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE)
- zlepšenie energetickej efektívnosti
- renovácia verejných budov (vrátane izolácií a modernizácie vykurovacích systémov, používania systémov diaľkového vykurovania)
- schéma štátnej pomoci zameraná na ochranu životného prostredia v energetickom sektore
- podpora elektromobility
- modernizácia dopravnej infraštruktúry vrátane mestskej dopravy a zlepšenie udržateľnej mestskej dopravy
- ďalšie dopravné opatrenia
- opatrenia týkajúce sa zelenej infraštruktúry

[30] Na subdodávateľskú realizáciu tejto úlohy bol pridelený primeraný rozpočet.

- iné opatrenia územného plánovania

Ďalšie komplementárne aktivity, medzi ktoré patrí niekoľko projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia, vrátane výmeny starých kotlov za efektívnejšie, zlepšenie energetickej efektívnosti vo verejných budovách (vrátane izolácií), čistenie ciest a vytvorenie zelenej infraštruktúry, podpora elektro mobility atď. sú podporované na ročnej báze z Environmentálneho fondu.

4. Očakávané výsledky (hlavné výstupy a výsledky, kvalitatívne a kvantitatívne):

Súvisiace s opatreniami projektu LIFE IP (krátkodobé a dlhodobé):

1. Zvýšenie kapacít a kompetencií (expertíza) samosprávnych krajov a obcí pre efektívnu implementáciu úloh súvisiacich s opatreniami PZKO vytvorením novej pracovnej pozície „manažéra kvality ovzdušia". 7 manažérov kvality ovzdušia prijmú samosprávne kraje. 4 manažérov kvality ovzdušia prijme SAŽP a 4 manažérov kvality ovzdušia prijme MŽP SR. Všetci z nich budú mať rovnaké kompetencie a úlohy, vytvorí sa stabilná sieť na vládnej a samosprávnej úrovni. To znamená, že všetci manažéri KO sa môžu zapojiť do revízií a zlepšovania existujúcich PZKO, pretože očakávame, že všetci z nich prispejú k ich implementácii. Okrem 4 manažérov KO na MŽP SR prijmeme 4 manažérov do koordinačnej jednotky, 3 manažérov ako projektových manažérov a 1 experta, teda celkom 12 ďalších ľudí na MŽP SR. Toto by malo viesť k lepšiemu riadeniu regionálnych a miestnych orgánov zodpovedných za kvalitu ovzdušia a koordinácii z vnútroštátnej úrovne.
2. Zvýšené povedomie osôb s rozhodovacou právomocou (na úrovni samosprávnych krajov a obcí) o dôležitosti opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia, plánovania a podávania správ o kvalite ovzdušia.
3. Zvýšenie povedomia verejnosti o vplyvoch na kvalitu ovzdušia a zdravie občanov, zmeny správania občanov s dopadmi na kvalitu ovzdušia (vykurovanie domácností, ekologická doprava).
4. Vytvorenie informačných materiálov a mediálnych výstupov o kvalite ovzdušia, podpora otázok o kvalite ovzdušia prostredníctvom informačných kampaní a vzdelávacích programov (očakáva sa, že kampane sa budú realizovať každý rok v každom príslušnom kraji).
5. Zavedenie regionálneho a miestneho informatívneho monitorovania KO a podávania správ o kvalite ovzdušia.
6. Zber štatistických údajov týkajúcich sa vykurovania domácností na regionálnej úrovni
7. Monitorovanie a podávanie správ o kvalite ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni (analytická časť Programov na zlepšenie kvality ovzdušia) vrátane hodnotenia vplyvov opatrení na kvalitu ovzdušia.
8. Realizácia hĺbkovej analýzy o kvalite ovzdušia, pokiaľ ide o miestne vplyvy znečistenia ovzdušia priamo spojené s vplyvmi na zdravie a súvisiacimi nákladmi.
9. Aktualizácia a revízia PZKO.

Súvisiace s komplementárnymi aktivitami (krátkodobé a dlhodobé):

1. Podpora výmeny nevyhovujúcich kotlov na tuhé palivo. Zlepšovanie (nižšia) energetickej potreby na plochu oblasti (m^2) v domácnostiach po realizácii projektu o 10 % (17,7 kWh/m2/rok) v porovnaní s aktuálnou situáciou. Zvýšená energetická efektívnosť. Zvýšené využívanie obnoviteľných zdrojov energie.
2. Zvýšené využívanie elektromobilov a alternatívnych dopravných prostriedkov.
3. Príspevok k zlepšeniu dopravných systémov a dopravnej situácie v mestách.
4. Zvýšené využívanie verejnej dopravy a udržateľných (ekologických) dopravných prostriedkov (cyklistické trasy atď.).
5. Zníženie emisií $PM_{2,5}$ v domácnostiach po realizácii projektu založeného na Národnej emisnej inventúre pre znečisťujúce látky o 3 515 ton/rok (25 %) v porovnaní s aktuálnou situáciou.

6. Vyššia suma finančných prostriedkov (EÚ aj vnútroštátnych) pridelených na opatrenia v oblasti kvality ovzdušia.
7. Vytvorenie nových Programov na zlepšenie kvality ovzdušia.

Odhadovaná kvantifikácia očakávaných výsledkov (napr. odhadované zníženie emisií $PM_{2,5}$) je zhruba 3 515 ton/rok.

5. Očakávaný príspevok projektu k implementácii cieľového plánu/stratégie

LIFE IP:

Aktivita projektu významne podporia efektívnosť implementácie PZKO, ktorým v súčasnosti chýba dostatočná úroveň presadzovania. Je potrebné podstatne zlepšiť riadenie kvality ovzdušia. Tieto potreby priamo súvisia s potrebnými legislatívnymi zmenami, ktoré posilnia kompetencie a zodpovednosti orgánov zapojených do riadenia kvality ovzdušia na Slovensku a v Českej republike, vrátane prípravy a implementácie PZKO.

Hlavným cieľom projektu je posilnenie kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov, ktoré budú musieť zohrávať oveľa aktívnejšiu úlohu pri vytváraní a implementácii jednotlivých PZKO, ako aj opatrení uvedených v týchto programoch.

Očakáva sa, že sa to dosiahne vytvorením špecializovaných pracovných miest manažérov KO, ktorí budú vykonávať úlohy potrebné na efektívnu prípravu a implementáciu PZKO.

Komplementárne aktivity:

Očakáva sa, že budú pridelené dostupné finančné prostriedky z EÚ a vnútroštátnych zdrojov na podporu komplementárnych aktivít zameraných na opatrenia zahrnuté v PZKO. Budú sa podporovať stimuly motivujúce regionálne a miestne orgány, aby požiadali o tieto prostriedky.

Vzhľadom na súčasnú fázu prípravy nasledujúceho programového obdobia nie je možné identifikovať možnosti a dostupné finančné prostriedky. Očakáva sa však, že na základe stanovenia priorít v oblasti otázok kvality ovzdušia na úrovni politiky EÚ sa výrazne zvýši objem dostupných prostriedkov. Budúce subvenčné schémy by mali byť vhodne pripravené a lepšie zamerané na dosiahnutie očakávaných výsledkov, najmä v oblastiach, v ktorých je otázka kvality ovzdušia mimoriadne naliehavá.

***6.* Hlavné zúčastnené strany zapojené do projektu:**

Partneri projektu a ďalšie zainteresované strany: pozri odsek A1 a B5.

7. Dlhodobá udržateľnosť (vrátane budovania kapacít)

Očakáva sa, že špecializovaná pracovná pozícia manažéra kvality ovzdušia sa stane dôležitým prvkom riadenia kvality ovzdušia na úrovni regionálnych a miestnych orgánov zodpovedných za implementáciu PZKO a bude zachovaná po dokončení projektu. Predpokladá sa, že počas doby trvania projektu bude pracovná pozícia manažéra kvality ovzdušia považovaná za užitočnú a ako efektívny nástroj na koordináciu, podporu a dohľad nad realizovaním PZKO, zlepšenie komunikácie a zvýšenie informovanosti občanov a príslušných zainteresovaných strán a podporu spoločného chápania dôležitosti a vplyvov kvality ovzdušia. To by malo viesť k uprednostneniu otázok kvality ovzdušia a podporiť seriózny prístup k riešeniu problémov.

Z dlhodobého hľadiska sú tiež dôležité zmeny v správaní a zvyšovanie povedomia. Trvanie projektu by mohlo vytvoriť pevný základ pre zavedenie a použitie efektívnych postupov pri implementácii opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia a zlepšenie celkovej situácie v tejto

oblasti. Udržateľnosť projektu bude podporená revíziou vnútroštátnych právnych predpisov o ochrane ovzdušia, ktoré posilnia zapojenie, kompetencie a povinnosti regionálnych a miestnych orgánov pri riadení kvality ovzdušia.

Ďalším významným prínosom projektu je z dlhodobého hľadiska zlepšenie vytvárania PZKO. Predpokladá sa, že projekt prinesie aj vstupy na prípravu nových (aktualizovaných) a efektívnejších PZKO so zlepšenou kvalitou. Lepšie sa určia aj doplnkové opatrenia a prepoja sa s dostupnými finančnými prostriedkami.

8. a) Súvisí váš projekt značne s klímou? **áno** ■ **nie** □

b) Súvisí váš projekt značne s biodiverzitou? **áno** □ **nie** ■

Ak si myslíte, že váš projekt značne súvisí s klímou alebo biodiverzitou (označili ste „áno"), vysvetlite, prečo:

Mnoho opatrení zahrnutých do PZKO na zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie súčasne prispieva k zníženiu emisií CO2, napríklad výmena starých kotlov na tuhé palivá za nové nízkoemisné a energeticky efektívne kotly, modernizácia spaľovacích zariadení, zníženie tepelných strát, rekonštrukcia distribučnej siete, podpora ústredného vykurovania, izolácia budov, inštalácia solárnych panelov, tepelných čerpadiel a ďalších obnoviteľných zdrojov energie.

VŠEOBECNÝ OPIS OBLASTI (OBLASTÍ), NA KTORÉ JE PROJEKT ZAMERANÝ

Názov (názvy)/definícia projektovej oblasti (oblastí):

Projektovou oblasťou je celé územie Slovenska (5,4 mil. obyvateľov, 49,035 km2) a Českej republiky (10,6 mil. obyvateľov, 78,866 km2).

Poznámky:

Pokiaľ ide o systém riadenia kvality ovzdušia na Slovensku, kľúčové aktivity sa budú realizovať v:

a) 7 regiónoch na úrovni NUTS na Slovensku, ktoré sú územnými jednotkami zahŕňajúcimi tiež Oblasti riadenia kvality ovzdušia (ORKO) a ktoré majú zodpovednosť v súvislosti s opatreniami týkajúcimi sa kvality ovzdušia zahrnutými do PZKO na regionálnej úrovni;

Projektové aktivity sa budú realizovať vo všetkých 7 spomedzi 8 regiónov NUTS: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava, na ktorých území sa nachádzajú zóny a aglomerácie kvality ovzdušia (pozri mapu všeobecného umiestnenia projektovej oblasti) vrátane Oblastí riadenia kvality ovzdušia (AQMA). Bratislavský samosprávny kraj bude pridruženým prijímateľom projektu a teda aktivity v BSK budú implementované priamo BSK. Nitriansky kraj bude riešiť mesto Nitra z pozície zainteresovaných strán (pozri nižšie).

b) Zvolených obciach (mestách) v rámci Oblastí riadenia kvality ovzdušia, ktoré majú zodpovednosť v súvislosti s opatreniami týkajúcimi sa kvality ovzdušia zahrnutými do PZKO na miestnej úrovni: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.

Priamo na MŽP SR budú zamestnaní 4 ďalší manažéri kvality ovzdušia, vďaka čomu vznikne príležitosť na začatie spolupráce s Mestom Bratislava, ktoré v súčasnosti vytvára nový PZKO. Niektorí z týchto MKO (1-3) sa môžu priradiť do tímu, ktorý zostavuje IPZKO pre Bratislavu.. V druhej etape môžu byť do projektu zapojené aj Bratislavský a Nitriansky samosprávny kraj. Hodnotenie po skončení prvej etapy otvorilo diskusiu o zapojení zainteresovaných obcí a mimovládnych organizácií, ako napr. CEPTA, ako potenciálnych prijímateľov projektu. Obe organizácie, Bratislavský samosprávny kraj aj CEPTA budú pôsobiť ako pridružení prijímatelia projektu od druhej fázy, od 1.1.2022. Nitriansky samosprávny kraj zatiaľ nedeklaroval záujem o vstup do projektu.

40 obcí sa pripojilo k Dohovoru primátorov a starostov a zaviazalo sa vypracovať svoje akčné plány pre trvalo udržateľnú energiu (a zmenu klímy). Plány sú v rôznych fázach prípravy a žiadny z nich ešte nie je zverejnený. Počas implementácie projektu sa očakáva, že manažéri kvality ovzdušia zabezpečia prípadnú synergiu medzi plánmi a projektom, najmä v oblasti znižovania emisií znečisťujúcich látok z vykurovania domácností a v oblasti energetickej efektívnosti vo verejných budovách. Mestá Prešov a Trnava sú zapojené do projektu LIFE IP ako zainteresované strany a zaviazali sa vytvoriť Plán udržateľnej energetiky a ochrany klímy (SECAP).

Projekt sa zameria aj na všetky regióny v Českej republike.

Pozri tiež tabuľku uvedenú vo formulári A1.

MAPY VŠEOBECNÉHO UMIESTNENIA PROJEKTOVÝCH OBLASTÍ

VŠEOBECNÝ PREHĽAD UMIESTNENIA V KRAJINE

Mapa 1[31]: Oblasti riadenia kvality ovzdušia na Slovensku

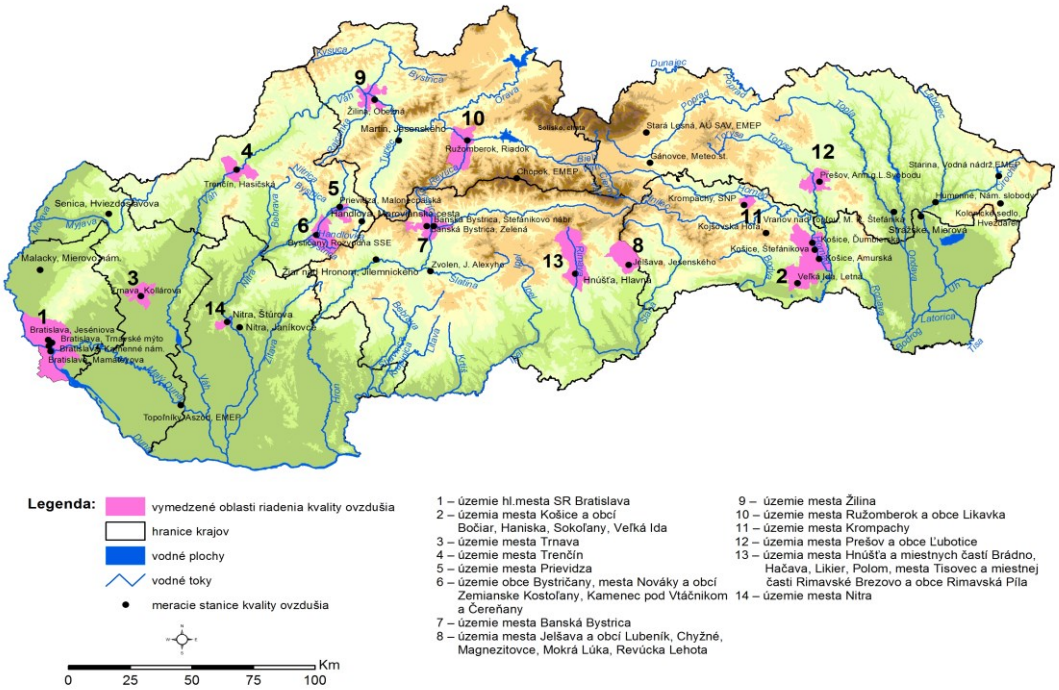

Hranice 8 samosprávnych krajov sú znázornené čiernou čiarou. Oblasti riadenia kvality ovzdušia sú označené ružovou farbou.

Mapa 2: ORKO a rizikové oblasti (oranžovou a červenou) vyhlásené v roku 2021

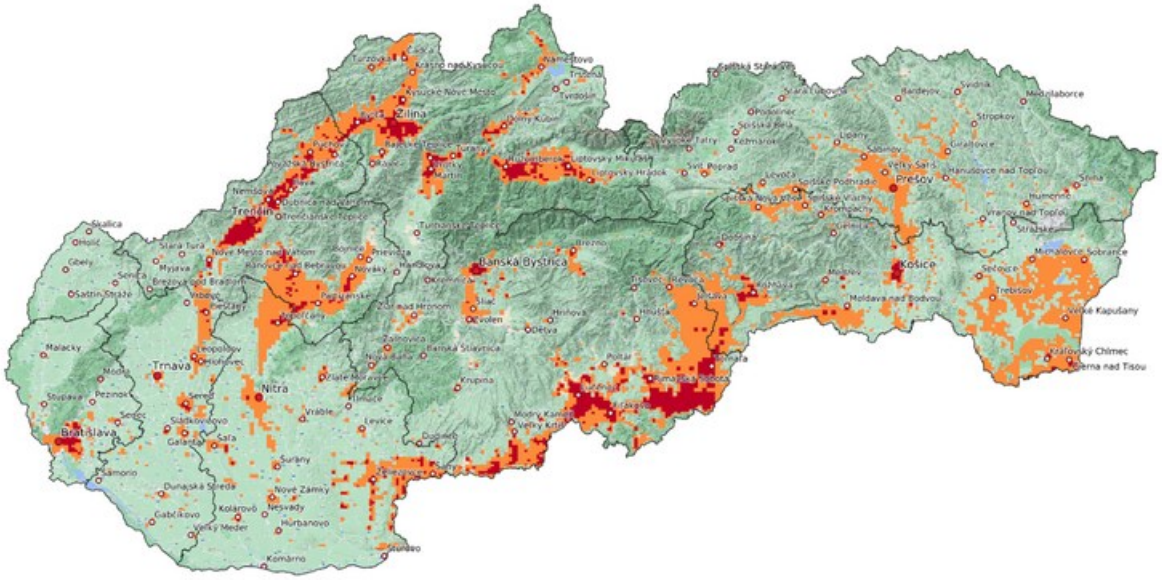

[31] Mapy je možné poskytnúť vo formáte A4 alebo A3.

Mapa 3: Zóny a aglomerácie kvality ovzdušia v Českej republike

Všetky mapy musia byť poskytnuté vo formáte A4 alebo A3

OPIS STRATÉGIE PRE REALIZÁCIU CELKOVÉHO PLÁNU

Krátkodobá (minimálne prvých 2,5 roka):

V rámci projektu získajú manažéri kvality ovzdušia potrebné kompetencie (expertízu), zručnosti a know-how, s cieľom pomáhať regionálnym a miestnym orgánom pri riešení problémov s kvalitou ovzdušia; nahlasovať a monitorovať kvalitu ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni, podporovať opatrenia v oblasti kvality ovzdušia a zvyšovať informovanosť v oblasti ochrany a kvality ovzdušia. Manažéri kvality ovzdušia budú spolupracovať s koordinačnou jednotkou, ktorá zabezpečí (v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, najmä s MŽP SR) metodické usmernenia a nástroje na podporu a koordináciu práce manažérov KO. Koordinačná jednotka bude tiež zodpovedná za centralizované monitorovanie napredovania pri implementácii PZKO.

Dlhodobá (po 2,5 roku):

Vzhľadom na rozsah opatrení na ochranu ovzdušia na Slovensku ich implementácia prekročí časový rámec 2,5 roka. Pokračovanie opatrení začatých v krátkodobom časovom rámci sa plynulo premení na dlhodobú perspektívu, ako sa predpokladá v PZKO. Dlhodobé opatrenia sa však budú musieť pravidelne upravovať, aby odrážali meniace sa podmienky a kvalitu ovzdušia. Aktualizácie PZKO budú každé tri roky, ale vzhľadom na pripravovanú novú stratégiu niektoré z nich neboli včas aktualizované. Projekt LIFE IP tiež pomôže pri riešení situácie.

Stratégia bude musieť odrážať aj očakávané nové právne a/alebo finančné nástroje, ktoré budú prijaté v budúcnosti. Rozsah potrebných právnych zmien, ktoré by sa mali zaviesť na centrálnej úrovni, bude poskytnutý MŽP SR (odbor ochrany ovzdušia). Tieto zmeny majú umožniť prijatie efektívnejších opatrení na ochranu ovzdušia.

PRIDANÁ HODNOTA EÚ PROJEKTU A JEHO AKTIVÍT

Rozsah a kvalita príspevku k cieľom projektu LIFE

Cieľom projektu LIFE IP je prispieť k splneniu cieľov PZKO a povinností uložených smernicou 2008/50/ES. Merateľné výsledky konkrétnych projektových opatrení sú stanovené tak, aby poskytovali priame spojenie s povinnosťami a cieľmi smernice. Tento príspevok sa uskutoční zameraním sa na odstránenie dôležitých prekážok pre efektívnu implementáciu PZKO. Existujú tri konkrétne prekážky:

1. nedostatočné kapacity a chýbajúce know-how vo vybraných obciach, ktoré sú povinné implementovať programy na zlepšenie kvality ovzdušia,
2. nedostatočná koordinácia medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a chýbajúce stimuly na vybudovanie spolupráce medzi rôznymi orgánmi,
3. obmedzené povedomie o problémoch s kvalitou ovzdušia u tvorcov regionálnej a obecnej politiky, občanov vybraných obcí a širokej verejnosti.

Projekt LIFE IP využije poznatky a skúsenosti z najlepších postupov z niektorých vybraných projektov (uvedených vyššie). Tento prenos vedomostí podporí rozhodovacie procesy a rast know-how regionálnych a miestnych orgánov.

Rozsah a kvalita mobilizácie iných prostriedkov

Projekt bude podporovať efektívnu mobilizáciu finančných prostriedkov EÚ a domácich zdrojov na zlepšenie kvality ovzdušia (t. j. odstránenie starých kotlov, zvýšenie energetickej efektívnosti, obnoviteľné zdroje energie a trvalo udržateľná doprava). Orientačné pridelené prostriedky na opatrenia súvisiace so zlepšením kvality ovzdušia dosahujú do roku 2020[32] 1 280 miliónov EUR. Tieto zahŕňajú:

1. Výmena starých kotlov na tuhé palivo v domácnostiach - RO pre OP KŽP pripravuje výzvu na predkladanie návrhov. Podľa orientačného harmonogramu je vyhlásenie tejto výzvy naplánované na koniec roka 2021 vo výške 30 mil. EUR z CF. Pri priemernej výške podpory a s prihliadnutím na očakávané výdavky na správu takejto podpory sa vymení približne 10 000 kotlov v domácnostiach.
2. Výmena starých kotlov vo verejných budovách – RO pre OP KŽP vyhlásil výzvu č. 45 v októbri 2018 v rámci OP KŽP za účelom výmeny starých kotlov vo verejných budovách za kotly s nízkymi emisiami (s výnimkou OZE). Táto výzva sa vyhlasuje formou otvorenej výzvy s alokáciou 30 mil. EUR, a preto, ak sa výzva neukončí do dátumu implementácie projektu LIFE IP, bude možné tento projekt realizovať ako doplnok k tejto otvorenej výzve.
3. Podpora využívania OZE (národný projekt Zelená domácnostiam): Slovenská inovačná a energetická agentúra vyhlásila v decembri 2018 OP KŽP výzvu na národný projekt pre podporu domácností pri inštalácii fotovoltaických panelov, veterných turbín, solárnych kolektorov a tepelných čerpadiel v rodinných a bytových domoch. Tento národný projekt je uzavretý na sumu 48 mil. EUR a poukážky pre domácnosti sa v súčasnosti vydávajú (odhadom celkovo 21 000 domácností). Realizácia projektu sa plánuje do decembra 2023, a preto je možné identifikovať doplnkovosť medzi týmto projektom a projektom LIFE IP.
4. Zvýšenie energetickej efektívnosti vrátane zvýšenia využívania obnoviteľných zdrojov energie v podnikoch: v rámci OP KŽP, Slovenská inovačná a energetická agentúra vyhlásila v septembri 2017 výzvu na predloženie návrhov č. 30 s alokáciou EÚ 40 mil.

[32] Boli to najnovšie údaje dostupné v čase predloženia úplného návrhu.

EUR. Žiadatelia predložili projekty vo výške príspevku EÚ nad 40 mil. EUR, preto bola táto výzva ukončená. V decembri 2018 bola vyhlásená výzva na predloženie návrhov č. 46 s alokáciou 50 mil. EUR a žiadatelia predložili projekty vo výške príspevku EÚ viac ako 50 mil. EUR, ktoré sú zatiaľ v procese posudzovania alebo implementácie.

5. Renovácia verejných budov (vrátane izolácií a modernizácie vykurovacích systémov, používania systémov diaľkového vykurovania: V rámci OP KŽP Slovenská inovačná a energetická agentúra v decembri 2018 vyhlásila výzvu na predloženie návrhov č. 48 s alokáciou EÚ 50 mil. EUR. Žiadatelia predložili projekty vo výške príspevku EÚ viac ako 50 mil. EUR a výzva bola ukončená koncom júna 2019.
6. V rámci špecifického cieľa IROP 4.1 Zvýšenie energetickej efektívnosti bytových domov, dohoda o financovaní bola uzavretá 28. mája 2015 a nadobudla účinnosť 30. septembra 2015. Zvýšenie energetickej efektívnosti bytových domov v celkovej výške 139 mil. EUR, z čoho prostriedky EÚ boli celkom 223 mil. EUR. V dôsledku podpory IROP v rámci opatrení špecifického cieľa 4.1 sa zníži energetická náročnosť bytových domov. Podľa súčasného stavu implementácie finančných nástrojov v rámci osobitného cieľa 4.1. výber finančného sprostredkovateľa pre energetickú efektívnosť bytových domov bol dokončený v novembri 2018.
7. Zlepšenie mestskej dopravy (plynulosť dopravy, výmena starých autobusov, parkovacie zariadenia, cyklistické trasy atď.), v rámci IROP, prostriedky EÚ v celkovej výške 215,5 mil. EUR rozdelené, poskytnutých 90,9 mil. EUR, má sa požadovať 32,9 mil. EUR.
8. Opatrenia týkajúce sa zelenej infraštruktúry v rámci IROP, prostriedky EÚ v celkovej výške takmer 65 mil. EUR, poskytnutých 25,6 mil. EUR, má sa požadovať 13,3 mil. EUR.
9. Modernizácia prostriedkov verejnej dopravy a infraštruktúry, v rámci OP II, výška financovania viac ako 219 mil. EUR, poskytnutých 77,89 mil. EUR (zdroje EÚ), má sa požadovať 86,35 mil. EUR, výzvy by mali byť spustené koncom roka 2021.
10. Modernizácia a elektrifikácia železníc v rámci OP II, výška financovania viac ako 57 mil. EUR, poskytnutých 1,9 mil. EUR (zdroje EÚ), výzva spustená v októbri 2020.

V sektore dopravy sú v dvoch oblastiach identifikované nasledovné aktivity IROP, ktoré prispievajú k zlepšeniu kvality ovzdušia:
1. Verejná osobná doprava, najmä plynulosť premávky, výmena starých autobusov, parkovacie zariadenia, terminály intermodálnej dopravy, atď.
2. Cyklistická doprava, najmä cyklistické trasy, zdieľanie bicyklov atď.

Program rozvoja vidieka je aj pod Ministerstvom pôdohospodárstva, ale v súčasnosti neexistujú žiadne relevantné výzvy a opatrenia týkajúce sa kvality ovzdušia v pôdohospodárstve v tomto programovom období 2014 - 2020. V nasledujúcom období navrhovaná pracovná skupina bude hľadať možné nové synergie a navrhne nové, ktoré sa zaradia do výziev a opatrení nového programového obdobia, a to nielen do IROP, ale aj do Programu rozvoja vidieka. Naše Ministerstvo životného prostredia pripravuje Kódex osvedčených postupov pre poľnohospodárov, ktorý pomôže poľnohospodárom znížiť emisie NH3 a dosiahnuť požadované zníženie NH3 do roku 2030.

Medzi ďalšie dostupné prostriedky na mobilizáciu patria systém štátnej pomoci zameraný na ochranu životného prostredia v energetickom sektore, schéma pomoci zo štátneho rozpočtu zameraná na zníženie emisií skleníkových plynov a znečisťovanie ovzdušia, zlepšenie energetickej efektívnosti, využívanie OZE, modernizácia systémov diaľkového vykurovania, zavedenie BAT atď. (alokácia vo výške 100 mil. EUR).

Počas doby trvania projektu LIFE budú pridelení projektoví manažéri, ktorí budú pracovať priamo na MŽP SR a budú financovaní z tohto grantu pracovať na hľadaní relevantných výziev a synergií s inými európskymi fondmi, ako napr. CEF alebo EFSI. Príprava plánov trvalo udržateľnej mobility sa vykonáva na úrovni obcí a je priamo financovaná z IROP. Usmernenia k vytvoreniu plánov trvalo udržateľnej mobility vypracovalo Ministerstvo dopravy.

Pre efektívnu koordináciu úsilia na projektoch s ostatnými ministerstvami bude zriadený dodatočný inštitút „Pracovnej skupiny“ a bude zaradený do celkovej štruktúry riadenia projektu. Cieľom tejto Pracovnej skupiny bude nadviazať úzku spoluprácu medzi všetkými príslušnými ministerstvami spravujúcimi doplnkové financovanie opísané vo formulári FP. Predpokladáme, že v rámci Pracovnej skupiny bude vymenovaný jeden zástupca z relevantných ministerstiev, ktorý bude pôsobiť ako hlavné kontaktné miesto.

Koordinátor projektu bude pravidelne kontaktovať členov Pracovnej skupiny s cieľom prepojiť, vytvárať synergie, podporovať a rozširovať činnosti, ktoré poskytujú. Cieľom je zmapovať poskytnuté doplnkové financovanie a vyhnúť sa duplicite tém a odstrániť medzery.

Pracovná skupina bude pracovať súbežne a nadväzovať na pracovnú skupinu pre synergie a komplementárnosť zriadenú a riadenú Ústredným koordinačným orgánom (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky), ktorý predstavuje aktívnu spoluprácu riadiacich orgánov a ďalších orgánov zodpovedných za finančné nástroje EÚ a SR v procese identifikácie synergií v navrhovanej výzve na predloženie návrhov. Každá výzva na predloženie návrhov v rámci ktoréhokoľvek OP sa prekonzultuje a vyhodnotí v prípravnej fáze na základe synergií definovaných v metodickom dokumente, ktorý zahŕňa všetky synergie medzi OP definovanými na začiatku PO 2014-2020.

Kvalita viacúčelového mechanizmu, synergie a integrácia

Projekt umožní integráciu rôznych politík na miestnej úrovni, ktoré zatiaľ nie sú integrované. Integrácia týchto stratégií umožní súbežné a efektívne plnenie cieľov politík EÚ v týchto oblastiach:

- ✓ zníženie emisií skleníkových plynov (súčasť opatrení politiky ES v oblasti klímy),
- ✓ zlepšenie kvality ovzdušia (dosiahnutie požiadaviek na kvalitu ovzdušia stanovených v smerniciach EÚ o kvalite ovzdušia, napr. v smernici 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe),
- ✓ podpora energetickej efektívnosti (smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti),
- ✓ obnoviteľné zdroje energie.

Vďaka koordinačnej jednotke a školeniam manažérov kvality ovzdušia miestne orgány v plnej miere pochopia viacúčelový mechanizmus realizácie (pomôže im to dosiahnuť niekoľko cieľov súčasne). Koordinačná jednotka tiež poskytne informácie o ďalších výhodách vyplývajúcich z týchto stratégií pre zdravie, podporu ekologického rastu a vznik pracovných miest atď.

Opakovateľnosť a prenosnosť

Osvedčené postupy projektu (manažéri kvality ovzdušia, kampane na zvyšovanie povedomia a vzdelávacie materiály) vytvorené počas projektu pre vybrané obce majú významný potenciál pre opakovateľnosť a prenosnosť do ďalších obcí na Slovensku a ďalších regiónoch (nielen na Slovensku, ale najmä v Českej republike, čiastočne aj v Poľsku, kde môže dopĺňať účinky projektu Malopoľského regiónu a prípadne aj v Maďarsku a v ďalších východoeurópskych krajinách). Výsledkom projektu budú ihneď použiteľné pokyny pre ďalšie obce a regióny. Preto je potrebné vytvoriť a prakticky implementovať podrobné postupy pre činnosť manažérov kvality ovzdušia v obciach a regiónoch. Mali by zahŕňať aj postupy prijímania, odbornej prípravy, dohľadu a hodnotenia. Prenesú sa aj skúsenosti a návrhy finančných nástrojov na zlepšenie kvality ovzdušia. Môžu sa týkať zásad programovania, prevádzkových a finančných zásad a podrobných pravidiel poskytovania financovania.

Môžeme očakávať, že manažéri kvality ovzdušia budú zamestnaní v iných obciach (tieto zdroje sú potrebné na splnenie cieľov politík a právnych záväzkov na zlepšenie kvality ovzdušia). Koordinujúci a pridružení príjemcovia sa podelia o skúsenosti s projektom s útvarmi životného prostredia iných miest na Slovensku.

Nadnárodné, zelené obstarávanie, využívanie výsledkov výskumu:

Projekt v značnej miere využíva výsledky z iných projektov financovaných EÚ (už financovaných, ako aj tých, ktoré sa objavia v budúcnosti). Niektoré kľúčové identifikované projekty sú uvedené v časti B1 a A7 vyššie.

OSVEDČENÝ POSTUP / INOVÁCIA / DEMONŠTRAČNÝ CHARAKTER PROJEKTU

OSVEDČENÝ POSTUP:

Projekt LIFE IP sa venuje viacerým presne vymedzeným prekážkam, ktoré zabraňujú (okrem iného) efektívnej implementácii financovania opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia, spôsobujú nízku informovanosť verejnosti o otázke znečistenia ovzdušia a uvádza možné riešenia týchto problémov. Stratégia projektu je komplexná: snaží sa paralelne odstrániť niekoľko prekážok toho istého problému a radikálnym zvýšením šancí na efektívnejšiu implementáciu plánu kvality ovzdušia predstavuje prístup osvedčených postupov.

Vytvorenie systému manažérov kvality ovzdušia (opatrenie C1.1 a C1.2) na regionálnej úrovni podporuje najlepšie dostupné postupy, pretože nedostatok dostatočných ľudských a inštitucionálnych kapacít a know-how na krajských úradoch a v obciach predstavuje jednu z kľúčových prekážok pre efektívnu implementáciu PZKO v takýchto obciach.

Konkrétne, regionálne a obecné verejné orgány nemajú dobre vyškolené a kvalifikované ľudské zdroje. Takisto im chýbajú finančné nástroje a nástroje na zvyšovanie povedomia pre podporu opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Tento problém je viditeľný najmä vo vybraných obciach, kde je dôležitým problémom kvalita ovzdušia, ale miestne orgány neboli osobitným spôsobom vybavené na boj proti tomuto problému. Regióny a obce by mali stáť v popredí pri riešení problému miestneho znečistenia ovzdušia, a preto má pre efektívnu implementáciu PZKO kľúčový význam rozvoj primeranej základne ľudských zdrojov.

Navrhovanie regionálnych opatrení zlepšovania kvality ovzdušia patrí medzi úlohy manažérov kvality ovzdušia. Mali by slúžiť ako integrátori viacerých strategických dokumentov v oblasti hospodárenia s energiou a ochrany ovzdušia a tiež podporovať rozhodujúce politické kroky na regionálnej a miestnej úrovni zamerané na zlepšovanie kvality ovzdušia. Tieto stratégie sa budú zameriavať najmä na oblasti kontroly dymu a hľadať dopravné riešenia. To umožní využívať rôzne synergie medzi hospodárením senergiou a ochranou ovzdušia.

Systematický prístup k strategizácii a plánovaniu preto predstavuje prvok osvedčených postupov. Tento prístup si vyžaduje kombináciu dostatočných ľudských zdrojov (manažérov kvality ovzdušia) a finančných kapacít (doplnkových opatrení) pre vytvorenie základov pre implementáciu integrovanej stratégie v reálnom živote.

Zriadenie „koordinačnej jednotky“ by sa navyše malo vnímať ako najlepší postup. Koordinačná jednotka bude tiež zodpovedná za centralizované monitorovanie napredovania pri implementácii Programov na zlepšenie kvality ovzdušia. Aby sa umožnilo využívanie rôznych synergií medzi príslušnými opatreniami na zlepšenie kvality ovzdušia (napr. výmena zdrojov tepla / zlepšenie energetickej efektívnosti / malé obnoviteľné zdroje energie), je potrebné zamerať všetky vedomostné zdroje do jedného centra - koordinačnej jednotky. Tento útvar bude tiež pomáhať pri komunikácii medzi regionálnymi orgánmi (zodpovednými za zlepšenie kvality ovzdušia a programy na zlepšenie kvality ovzdušia) a obcami (ktoré sú povinné implementovať príslušné opatrenia uvedené v PZKO). Takáto komunikácia bola zatiaľ obmedzená z dôvodu neexistencie takého koordinačného inštitútu, ktorý by obciam poskytoval nepretržitý prístup ku komplexnému know-how o opatreniach na zlepšenie kvality ovzdušia.

Ďalším osvedčeným postupom použitým v projekte je, že aktivuje a zapája širokú škálu zainteresovaných strán. Patria sem (okrem iného) subjekty s rozhodovacou právomocou na všetkých úrovniach, úradníci, tvorcovia verejnej mienky (lekári, učitelia, tréneri atď.),

občianska spoločnosť (napr. mimovládne organizácie), univerzity a iné inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, inšpektoráty životného prostredia, inštitúcie poskytujúce financovanie, prevádzkovateľov zdrojov, atď. Je dôležité poskytnúť priestor každej kľúčovej skupine alebo inštitúcii, ktorá môže mať vplyv na akýkoľvek aspekt opatrení pre zlepšenie kvality ovzdušia. Tieto zúčastnené strany zabezpečia dosiahnutie pákového efektu pre prijaté opatrenia a urobia ich dostatočne komplexnými. Podrobné informácie o tom, ako sa v projekte rieši každá skupina zainteresovaných strán, sú k dispozícii v časti o zainteresovaných stranách.

Tento rámec tiež poskytne homogénny základ pre vypracovanie Programov na zlepšenie riadenia kvality ovzdušia vo vybranej Oblasti riadenia kvality ovzdušia. Je potrebné poznamenať, že projekt bude predstavovať osobitnú príležitosť na spojenie orgánov zodpovedných za ochranu ovzdušia a vykonávanie smernice CAFE vo vybraných Oblastiach riadenia kvality ovzdušia. Poskytnutie takéhoto základu je najdôležitejšie, pretože iba rozsiahla komunikácia pomôže tvorcom politiky prijímať informované rozhodnutia.

DEMONŠTRÁCIA:

Jedným z cieľov tohto projektu je vytvoriť komplexný systém, ktorý odstráni miestne a regionálne prekážky efektívnej implementácie PZKO na Slovensku. Jeho cieľom je zamerať sa na potreby budovania kapacít zriadením manažérov kvality ovzdušia, zlepšiť informovanosť verejnosti vzdelávacími aktivitami a zapojením niekoľkých dôležitých zainteresovaných strán. Projekt obsahuje zoznam komplementárnych aktivít, ktoré sa zameriavajú na finančné prekážky. Opatrenia projektu umožnia mobilizáciu značných finančných prostriedkov z týchto doplnkových opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v regióne. Systém vytvorený v rámci projektu LIFE IP, ak sa preukáže ako úspešný pri dosahovaní cieľov zlepšovania kvality ovzdušia, sa bude presadzovať aj v Českej republike. V tomto zmysle projekt zahŕňa demonštračné prvky.

PILOT (INOVÁCIA):

Kľúčovým cieľom tejto aktivity je poskytnúť stimuly vybraným mestám v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia, v ktorých sú hlavné problémy s kvalitou ovzdušia spôsobené dopravou, aby sa zabezpečilo vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti zameraných na dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia, napríklad zriadenie nízkoemisných zón alebo zavedenie spoplatneného vstupu do miest atď. Výsledky týchto štúdií by sa mali začleniť do plánov udržateľnej mobility. Využijú sa v nich a budú sa opierať o skúsenosti z iných projektov LIFE. Túto činnosť budú vykonávať vybrané obce (mestá) v spolupráci s odborným konzorciom, vrátane koordinačnej jednotky, MŽP SR a relevantných odborníkov v oblasti dopravy (univerzity) a znečistenia ovzdušia.

V otázke zavedenia nízkoemisných zón bude cieľom projektu aj zdieľanie poznatkov s ČR, pretože niektoré mestá v Českej republike už uvažujú o zavedení NEZ a už vypracovali štúdiu uskutočniteľnosti. Táto výmena skúseností môže byť užitočná, pretože situácia/štruktúra mnohých miest v ČR a na Slovensku je podobná.

ÚSILIE O ZNIŽOVANIE „UHLÍKOVEJ STOPY“ PROJEKTU

Činnosti stanovené v projekte nie sú náročné na uhlík, pretože sa zameriavajú na budovanie inštitucionálnych kapacít, pokiaľ ide o zamestnancov, modelovanie kvality ovzdušia a zvyšovanie informovanosti. Na zníženie uhlíkovej stopy činností plánovaných v rámci projektu sa však vynaloží nasledujúce úsilie:

- ✓ Elektronické komunikačné prostriedky sa budú používať vo všetkých prípadoch, kedy priame stretnutia nie sú výslovne potrebné, na zredukovanie potreby cestovania,

- ✓ Účastníci stretnutí, workshopov a konferencií budú povzbudzovaní, aby využívali dopravné prostriedky, ktoré sú šetrné voči životnému prostrediu. Ak sa používajú autá, bude sa podporovať zdieľanie automobilov medzi zúčastnenými stranami,
- ✓ Tlač je obmedzená na nevyhnutné minimum. Vzhľadom na to, že pre činnosti v rámci kampane na zvýšenie informovanosti budú potrebné tlačené materiály, na tento účel sa zvolí recyklovaný papier,
- ✓ V prípade potreby realizovať verejné obstarávanie sa budú dodržiavať kritériá ekologického verejného obstarávania EÚ.

ZAINTERESOVANÉ STRANY ZAPOJENÉ DO PROJEKTU

Projektoví partneri:

Zainteresované strany môžeme rozdeliť na subjekty, ktoré sú zapojené ako pridružení príjemcovia, a subjekty, ktoré sa na nich budú podieľať iným spôsobom.

Koordinujúci príjemca

Ministerstvo životného prostredia SR zohráva kľúčovú úlohu pri príprave a implementácii národnej legislatívy v oblasti ochrany ovzdušia a poskytuje poradenstvo pre prípravu a implementáciu Programov na zlepšenie kvality ovzdušia. Ministerstvo vnútra SR je orgán zodpovedný za vypracovanie PZKO a za koordináciu jeho implementácie. MŽP SR tiež zamestná 4 manažérov kvality ovzdušia.

Pridružení príjemcovia

Pridružení príjemcovia zahŕňajú 7 samosprávnych krajov (NUTS), z ktorých takmer všetky sú zahrnuté do Oblastí riadenia kvality ovzdušia, čo znamená, že musia implementovať rozsiahle opatrenia zamerané na zlepšenie kvality ovzdušia. Vďaka projektu a komplementárnym aktivitám (t .j. prostriedkom, ktoré sa zmobilizujú vďaka LIFE IP na ochranu ovzdušia) sa odstránia regionálne a miestne prekážky, ktoré bránia efektívnej implementácii PZKO: zriadi sa pätnásť pozícii manažérov kvality ovzdušia na regionálnej úrovni. MKO budú vyškolení a zodpovední za dohľad nad prípravou a implementáciou lokálnych opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia a za mobilizáciu externých zdrojov financovania v tejto oblasti, čím sa podporí implementácia Programov na zlepšenie kvality ovzdušia na miestnej úrovni. Tieto orgány navyše získajú významnú podporu v oblasti know-how od koordinačnej jednotky. Budovanie kapacít na miestnej úrovni rieši jednu z hlavných prekážok brániacich efektívnej implementácii PZKO.

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) je odbornou organizáciou Ministerstva životného prostredia SR s celoslovenskou pôsobnosťou zameranou na starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. SAŽP poskytuje odbornú a podpornú dokumentáciu pre návrhy stratégií, koncepcií, programov a právnych predpisov pre Ministerstvo životného prostredia SR. Okrem toho koordinuje činnosti, organizuje konferencie, semináre, školenia, výstavy a iné podujatia, zostavuje plány a posudzuje ich plnenie, pripravuje alebo obstaráva projekty, stanoviská, odborné stanoviská, informácie a dokumenty, poskytuje vzdelávacie činnosti v oblasti životného prostredia a školské programy, poskytuje odborný dohľad pri uplatňovaní právnych predpisov o životnom prostredí a odborných činností zameraných na plnenie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov, poskytuje Ministerstvu odbornú pomoc pri harmonizácii environmentálnej legislatívy Slovenskej republiky s nariadeniami a postupmi Európskej únie a spolupracuje s dotknutými odbornými inštitúciami v Slovenskej republike a v zahraničí. SAŽP bude viesť vzdelávacie programy a činnosti zamerané na šírenie a zvyšovanie povedomia v rámci LIFE IP. SAŽP bude zamestnávať aj 4 manažérov kvality ovzdušia.

Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) je špecializovaná organizácia vykonávajúca hydrologickú a meteorologickú službu na národnej aj medzinárodnej úrovni. K činnostiam SHMÚ patria: monitorovanie kvantitatívnych a kvalitatívnych parametrov ovzdušia a vôd na území Slovenska; zhromažďovanie, overovanie, interpretácia a archivácia údajov a informácií o stave a režime ovzdušia a vôd; opisovanie dejov v atmosfére a hydrosfére; vydávanie predpovedí, varovaní a iných informácií týkajúcich sa atmosféry a hydrosféry. Všetky vyššie uvedené údaje, informácie a ďalší výskum sa sprístupňujú verejnosti.

V rámci tohto projektu LIFE IP bude SHMÚ zodpovedný za oznamovanie inventúry emisií a monitorovanie kvality ovzdušia.

PEDAL Consulting je inovačná a riadiaca konzultačná spoločnosť, ktorá sa zameriava na: (i) poskytovanie služieb na podporu podnikania a inovácií štátnym orgánom, podnikateľom, začínajúcim podnikom a MSP (viac ako 100 klientov) a (ii) návrh, riadenie a implementácia európskych projektov na podporu inovácií a výskum, podporných akcií a politických štúdií v rôznych sektoroch vrátane životného prostredia, poľnohospodárstva, ekologického hospodárstva, energetiky (vrátane bioenergetiky), atď. a ich príslušných vertikálnych a horizontálnych obchodných sietí a hodnotových reťazcov. Od roku 2010 sa spoločnosť zúčastnila vo viac ako 35 úspešných výskumných a inovačných projektoch a štúdiách, ako aj na podporných akciách financovaných EK (FP7, H2020, Erasmus Plus, COSME atď.), v niektorých prípadoch ako koordinátor projektu alebo líder pracovného balíka zodpovedný za riadenie a šírenie projektov. Vzhľadom na svoje doterajšie skúsenosti bude spoločnosť PEDAL podporovať najmä MŽP SR a SAŽP pri realizácii aktivít v oblasti riadenia projektov, šírenia a zvyšovania povedomia verejnosti.

VŠB - Technická univerzita Ostrava čerpá zo 170-ročných skúseností s výskumom a z akademickej excelentnosti pri poskytovaní vzdelávania svetovej úrovne na 7 fakultách, ktoré ponúkajú bakalárske, magisterské, doktorandské a výmenné programy študentom zo šiestich kontinentov. Najmodernejšie výskumné zariadenia, spolupráca s poprednými spoločnosťami a partnerstvá s univerzitami a výskumnými inštitúciami na celom svete poskytujú vynikajúce príležitosti pre študentov, učiteľov a výskumníkov.

CEPTA – CENTRUM PRE TRVALOUDRŽATEĽNÉ ALTERNATÍVY vzniklo v roku 2005 ako združenie ľudí s potrebou vyvíjať aktivity smerom k ochrane životného prostredia, prírody, podpore občianskej participácie, zdravého životného štýlu a udržateľných alternatív voči súčasnému konzumnému životnému štýlu. Hlavné aktivity a kampane zahŕňajú (okrem iných): rozvoj prevencie vzniku odpadov a vytvorenie udržateľného ekonomického prostredia pre separáciu recykláciu a zhodnocovanie odpadov; ochrana kvality ovzdušia, odstránenie sadzí z urbanizovaného prostredia; eliminácia negatívnych dopadov intenzívnej produkcie biopalív, rozvoj kultúrno-vzdelávacej činnosti a voľnočasových aktivít pre mládež so zameraním na priority CEPTA; presadenie udržateľnej ekonomiky zadnej časti jadrovej energetiky.

Ostatné zúčastnené strany

Zúčastnená strana	**Pôvodný opis uvedený v návrhu**	**Doplňujúci opis týkajúci sa projektu LIFE**
Vybraté obce: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.	Pokrývajú všetky Oblasti riadenia kvality ovzdušia, pre ktoré boli Programy na zlepšenie kvality ovzdušia pripravené. Náklady na manažérov kvality ovzdušia, ktorí budú pôsobiť v týchto obciach, budú hradené z projektu prideleného pre SAŽP. Z rozpočtu prideleného MŽP SR bude platený jeden manažér kvality ovzdušia na regionálnej úrovni.	Obce budú spolupracovať s manažérom kvality ovzdušia, podieľať sa na príprave, schvaľovaní, implementácii a aktualizácii Programov na zlepšenie kvality ovzdušia.
Ministerstvo vnútra SR	Právna zodpovednosť za okresné úrady v krajskom meste - štátna správa na regionálnej úrovni, zodpovedá za vytvorenie PZKO	Uverejňovanie, príprava a monitorovanie Programov na zlepšenie kvality

		ovzdušia
Ministerstvo dopravy a výstavby SR	Ústredný orgán štátnej správy pre dopravu a výstavbu, riadiaci orgán OP Integrovaná infraštruktúra	Bude sa podieľať na prípadných dopravných riešeniach potrebných na dosiahnutie vhodnej kvality ovzdušia v mestách. Schvaľovací orgán pre OP II a Štátny fond rozvoja bývania (vrátane programu Zatepľovanie domov)
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	Ústredný orgán štátnej správy pre pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, riadiaci orgán Programu rozvoja vidieka, Regionálneho operačného programu a Cezhraničných programov	Schvaľovací orgán pre vyššie uvedené programy (napr. podpora pri príprave Plánov trvalo udržateľnej mobility)
Ministerstvo zdravotníctva SR	Ústredný orgán štátnej správy	Poskytovanie údajov o zdraví občanov, ak sú k dispozícii. Zvyšovanie povedomia verejnosti o vplyve znečistenia ovzdušia na zdravie
Ministerstvo hospodárstva SR	Ústredný orgán štátnej správy v oblasti hospodárstva	
Slovenská inšpekcia životného prostredia	Orgán štátnej správy, ktorý vykonáva štátny dozor a kontrolu plnenia povinností prevádzkovateľov zdrojov znečisťovania ovzdušia	
Environmentálny fond	Organizácia, ktorá je zriadená zákonom na poskytovanie štátnej podpory na ochranu životného prostredia, riadiacim orgánom tejto organizácie je MŽP SR.	Potenciálny darca pre rôzne činnosti súvisiace s kvalitou ovzdušia
Štatistický úrad Slovenskej republiky	Ústredný orgán štátnej správy Slovenskej republiky pre oblasť štatistiky vrátane prieskumov a zhromažďovania údajov	Zúčastňuje sa na prieskume týkajúcom sa režimov vykurovania a operácií v domácnostiach a zlepšovania kvality ovzdušia
Univerzity (napr. Žilinská univerzita - odborné poznatky v oblasti dopravy, partner projektu AIR TRITIA implementovaného v rámci programu Interreg Central Europe)		Možná spolupráca na štúdiách uskutočniteľnosti v oblasti dopravných riešení v mestách (napr. NEZ)

Mienkotvorné kruhy na regionálnej a miestnej úrovni	Pre zvýšenie povedomia verejnosti o probléme znečistenia ovzdušia, je potrebné zapojiť také skupiny, ako sú učitelia a miestni podnikatelia. Zapojenie tejto skupiny zainteresovaných strán sa uskutoční najmä prostredníctvom opatrenia C2, ktorá zahŕňa miestne informačné a vzdelávacie kampane, regionálne kampane, zdieľanie skúseností a podporu projektov.	Zvyšovanie povedomia verejnosti o kvalite ovzdušia.
Miestne, regionálne a národné médiá	Z dôvodu potreby zvýšiť povedomie verejnosti o znečisťovaní ovzdušia a možných opatreniach na ochranu ovzdušia. Ich účasť na projekte prinesie výhody zo zvyšovania povedomia novinárov o probléme znečisťovania ovzdušia, jeho príčinách, jeho účinkoch, riešeniach	Zvyšovanie povedomia verejnosti o kvalite ovzdušia a o súčasnom stave kvality ovzdušia, o možných spôsoboch financovania v tejto oblasti
Miestne, regionálne a národné mimovládne organizácie	Ich zapojenie by sa malo premietnuť priamo do aktivácie miestnych komunít v súvislosti so zvyšovaním kvality ovzdušia a zvyšovaním povedomia verejnosti o problémoch so znečistením ovzdušia v niektorých oblastiach Slovenska	Mimovládna organizácia kontroluje prípravu PZKO, transparentnosť, navrhuje nové politiky a opatrenia.
Občianska iniciatíva za čistý vzduch	Vyjadrili záujem o účasť s MŽP SR, najmä v súvislosti s prípravou „Plánu opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v Bratislave“. Keďže tento dokument bude prvým svojho druhu, bude sa s nimi testovať usmernenie a metodika.	
Cech kachliarov (http://www.cechkachliarov.sk/)		Príprava príručky o správnom vykurovaní domácnostiach, školenia nových vlastníkov, prípadne zdieľanie informácií a údajov s manažérmi KO
Stavebná komora Slovenskej republiky: (https://www.stavebnakomora.sk/?page_id=552)		Navrhovanie nových opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia pri výstavbe miest (napr. zelené budovy, zelené verejné priestranstvá)
Slovenská komora architektov (https://www.komarch.sk/en/)		Navrhovanie nových opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia pri výstavbe miest (napr. zelené budovy, zelené verejné priestranstvá)

Občianske združenie Cyklokoalícia (https://cyklokoalicia.sk/)		Navrhovanie riešení v mestskej doprave zameraných na cyklistov, spolupráca s manažérom KO v tejto oblasti
Slovenská asociácia verejného zdravia (https://eupha.org/savez-slovak-public-healthassociation)		Poskytovanie údajov o zdraví občanov, ak sú k dispozícii. Zvyšovanie povedomia verejnosti o vplyve znečistenia ovzdušia na zdravie
Slovenská rada pre zelené budovy (http://skgbc.eu/portal/)		Navrhovanie nových opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia pri výstavbe miest (napr. zelené budovy, zelené verejné priestranstvá)
Ďalšia potenciálna zúčastnená strana v rámci “Ostatných zainteresovaných strán”: Komora kominárov Slovenska (https://www.kks-sr.sk/)		Príprava príručky o správnom vykurovaní domácnostiach, školenia nových vlastníkov, prípadne zdieľanie informácií a údajov s manažérmi KO

OČAKÁVANÉ OBMEDZENIA A RIZIKÁ TÝKAJÚCE SA IMPLEMENTÁCIE PROJEKTU A STRATÉGIA PRE ICH ZMIERNENIE

Táto časť opisuje hlavné identifikované riziká, ktoré môžu mať negatívny vplyv na implementáciu projektu v prípade, že nebudú prijaté žiadne nápravné opatrenia. Podrobnejšie informácie sú uvedené v popisoch príslušných činností.

Riadenie projektu bude predstavovať veľkú výzvu vzhľadom na rozsah plánovaných aktivít a veľký počet partnerov a zainteresovaných strán zapojených do projektu. Z tohto dôvodu bude riadiaci výbor pozostávať z ľudí so skúsenosťami s realizáciou projektov s mnohými partnermi a so spoluprácou s regiónmi a obcami. Na základe týchto skúseností sa výrazne zvyšuje pravdepodobnosť, že projekt bude efektívne a účinne riadený a že jeho ciele sú splnené. Projekt navyše obsahuje množstvo komunikačných riešení, ktoré podporujú rýchlu komunikáciu.

S prevádzkou systému manažérov kvality ovzdušia, ktorí sú hlavným prvkom projektu, súvisí mnoho rizík. Pre každé z týchto rizík sú však uvedené preventívne alebo nápravné opatrenia. Existuje riziko, že manažéri kvality ovzdušia nebudú riadne oprávnení v rámci štruktúry obecných úradov, alebo že ľudia vybraní na túto pozíciu nebudú mať primeranú kvalifikáciu. Existuje tiež možnosť, že manažéri kvality ovzdušia budú mať nízku motiváciu a že ich komunikácia so zúčastnenými stranami bude neefektívna. Aby sa predišlo týmto situáciám, riadiaci výbor pripraví usmernenia o vhodnom umiestnení manažérov kvality ovzdušia v rámci regionálnych štruktúr a posúdi konkrétne návrhy, ktoré predložili v tejto súvislosti všetky obce. V pravidelných správach budú musieť manažéri kvality ovzdušia poskytovať informácie o efektívnosti a výsledkoch spolupráce s obecnými úradmi. MŽP SR pripraví tiež usmernenia k potrebnej kvalifikácii manažérov kvality ovzdušia. Akékoľvek medzery v tejto oblasti budú vyplnené školeniami organizovanými koordinačnou jednotkou. MŽP SR bude zodpovedné aj za vypracovanie všeobecných usmernení a za návrh preventívnych/nápravných opatrení týkajúcich sa motivácie manažérov kvality ovzdušia. Pripraví tiež usmernenia o spolupráci/komunikácii so zúčastnenými stranami a koordinačná jednotka bude poskytovať rozsiahlu podporu manažérom kvality ovzdušia pri vedení miestnych informačných a vzdelávacích kampaní. Všetky aspekty práce manažérov kvality ovzdušia sa budú monitorovať prostredníctvom systému pravidelného podávania správ riadiacemu výboru, ktorý umožní hodnotiť prácu manažérov kvality ovzdušia, výsledky ich činností a identifikáciu problémov.

V súvislosti s miestnymi informačnými a vzdelávacími kampaňami je hlavné riziko spojené s nízkou aktivitou manažérov kvality ovzdušia, pokiaľ ide o priamy kontakt s obyvateľmi a mienkotvornými skupinami. Aby sa tomu zabránilo, manažéri kvality ovzdušia budú musieť poskytovať interné správy o prijatých informačných opatreniach. Ich činnosti sa navyše budú hodnotiť v dotazníkoch, ktoré vyplnia obyvatelia, ktorí využívajú služby manažérov kvality ovzdušia. Do konca každého roka sa pripraví správa hodnotiaca miestne vzdelávacie a informačné kampane.

Počas prvej fázy implementácie projektu sa vyskytlo jedno neočakávané riziko, a to globálna pandémia. Pandémia vírusu COVID-19 a opatrenia, ktoré boli prijaté na spomalenie jej šírenia mali vplyv aj na implementáciu projektu. Niektoré aktivity boli uskutočnené s miernym omeškaním a niektoré boli odložené. Tam, kde to bolo možné, boli aktivity presunuté do online prostredia.

Nasledujúca tabuľka predstavuje niektoré ďalšie (pôvodne) identifikované najvážnejšie riziká implementácie a príslušné pohotovostné plány.

Opis rizika	Pravdepodobnosť	Pravdepodobnosť (P) / Vplyv a navrhované opatrenia na zmiernenie
Problémy so získavaní relevantných zainteresovaných strán	stredná	Partneri konzorcia už spolupracujú s veľkým počtom regionálnych a miestnych zainteresovaných strán v rámci svojich regiónov a sú súčasťou niekoľkých sietí a zoskupení. Existujúca sieť kontaktov bude doplnená a rozšírená prostredníctvom implementačných aktivít.
Nízka alebo nedostatočná spolupráca medzi zúčastnenými regiónmi	stredná	Prístup projektu s priamou účasťou regiónov pomôže identifikovať potenciálne synergie medzi nimi. Koordinácia medzi manažérmi kvality ovzdušia a koordinačnou jednotkou umožní výmenu skúseností a vzájomnú podporu.
Poskytovanie informácií a komunikácia sú nedostatočné	nízka	Manažér pre poskytovanie informácií má rozsiahle skúsenosti s vedením týchto aktivít. SAŽP bude podporovaná skupinou odborných organizácií v oblasti komunikácie. V rámci Opatrenia E sa dosiahne kvalitná stratégia pre poskytovanie informácií a komunikáciu.
Partner odíde z konzorcia	stredná	Konzorcium je vysoko kvalifikované a prevzalo by úlohy od partnera, ktorý odchádza z projektu. V opačnom prípade by partneri našli v rámci svojich veľkých sietí najlepšiu organizáciu na prevzatie stratenej pozície.
Kvalita, rozsah a oneskorenie práce partnerov	stredná	Zavedie sa povinný pracovný plán s operatívnym plánom, ktorý majú pripraviť vedúci aktivít, aby sa predišlo opatreniam s nízkou kvalitou, strate smerovania alebo prílišnému preťaženiu. V prípade, že sa to zistí, koordinujúci príjemca bude kontaktovať vedúceho aktivít za účelom úpravy.
Zlý komunikačný tok medzi partnermi	stredná	Na všetkých stretnutiach konzorcia sa bude uplatňovať otvorený a dialektický prístup a korešpondenciu a komunikáciu bude podporovať a zabezpečovať skúsený koordinátor projektu podporovaný spoločnosťou PEDAL.
Problémy medzi partnermi (vnútorné nezhody, práva duševného vlastníctva...)	stredná	Príručka projektu bude obsahovať všetky postupy už akceptované v Dohode o konzorciu. Na všetkých stretnutiach konzorcia a v korešpondencii sa bude uplatňovať otvorený a dialektický prístup. Otázky duševného vlastníctva sa prediskutujú a stanovia v rámci spoločného CA.
Nedostatok finančných zdrojov	stredná	Bola posúdená solventnosť projektových partnerov, čím sa zabezpečia ich finančné zdroje počas projektu. Väčšina partnerov sa už zúčastnila na národných projektoch alebo projektoch EÚ, majú bohaté skúsenosti a históriu, čo znižuje toto riziko.
Chyba pri odhade trvania úloh	nízka	Kontrolovanie projektu bude časté. Míľniky a výstupy boli podrobené kontrole. Pri zistení omeškania koordinátor projektu podporí preskúmanie postupu úloh a iniciuje partnerov, aby vyvinuli väčšie úsilie.
Obce nekonajú súlade s príslušnými opatreniami v oblasti kvality ovzdušia	nízka	V tomto čase sa pripravuje nový zákon o ovzduší a jeho predloženie našej vláde sa plánuje v priebehu rokov 2021/2022. Tento zákon, v prípade jeho schválenia, prinesie kompetencie samosprávnym krajom a obciam, aby sa zaviazali vypracovať plány opatrení, ktoré budú obsahovať dlhodobé aj krátkodobé opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia, ak to nariadia OÚ SR. Zámerom týchto plánov opatrení je špecifikovať opatrenia uvedené v PZKO. Viac informácií o tejto téme je k dispozícii v bode C1.1.
Dlhodobé budovanie kapacít vo verejnej správe je ťažké kvôli častej fluktuácii personálu	stredná	Postupy, ktoré sa zavedú počas celého cyklu projektu (C1.1, C1.2, C2, C3, C4.1, C4.2, D, E) a sú podporované efektívnou štruktúrou riadenia projektu (F) zaručia, že v rámci dotknutých organizácií bude súčasne a nepretržite vyškolených viac odborníkov. Tým sa výrazne zníži riziko spojené so stratou kapacít a príslušných zručností. Očakáva sa, že pozície manažérov kvality ovzdušia a prevádzka útvaru pre koordináciu kvality ovzdušia budú aktívne aj po skončení projektu.

Komplementárne aktivity

Chýbajúce povinné emisné normy pre domáce spotrebiče a chýbajúca zákonná možnosť zavedenia oblastí kontroly dymu na Slovensku môžu brániť úspešnej implementácii kľúčových úloh uvedených v PZKO, t. j. výmene neefektívnych kotlov na tuhé palivo v domácnostiach a zníženiu cestnej premávky. Výmena je dobrovoľná, a preto existuje značné riziko, že obyvatelia nebudú ochotní nahradiť kotly vo svojich domoch (ani v prípade existencie dotácií pre domácnosti). V súčasnosti je kampaň na zvyšovanie povedomia verejnosti jediným nástrojom na zmiernenie tohto rizika (pred tým, ako sa slovenská legislatíva zmení a doplní tak, aby sa umožnilo povinné vytvorenie oblastí kontroly dymu).

Chýbajúce normy pre uhlie a slabé mechanizmy presadzovania. Toto riziko bude zmiernené iba čiastočne, t. j. kontrolou používania paliva v domácnostiach, ktoré využili dotačné schémy.

Slabé mechanizmy presadzovania v prípade nezákonného spaľovania odpadov v kotloch na tuhé palivo. Toto riziko sa bude riešiť vytvorením vzorového mechanizmu presadzovania v spolupráci s obecnými úradmi, políciou, inšpektorátom životného prostredia a mestskou políciou.

POKRAČOVANIE / ZHODNOTENIE A DLHODOBÁ UDRŽATEĽNOSŤ PO SKONČENÍ PROJEKTU

- Ako zabezpečíte dlhodobú implementáciu plánu po skončení projektu?

Okresné úrady v sídle kraja (OÚSK) sú zo zákona povinné vypracovať PZKO pre oblasti, v ktorých sú prekročené limitné a cieľové hodnoty príslušných látok znečisťujúcich ovzdušie. Podľa slovenskej legislatívy sa tieto programy musia aktualizovať každé tri roky, až kým sa nedosiahnu záväzné normy v oblasti kvality ovzdušia. To by malo pomôcť pri výbere vhodných opatrení na ochranu ovzdušia. PZKO navyše predstavujú akty miestneho práva, čo znamená, že sú všeobecne záväzné v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú. Z tohto dôvodu sú regióny povinné implementovať konkrétne opatrenia uvedené v PZKO. V prípade potreby obce vypracujú miestne plány pre zlepšenie kvality ovzdušia. Slovenská legislatíva teda zabezpečí, že program, na ktorý sa zameriava projekt, t. j. PZKO, sa bude realizovať aj po skončení projektu, pokiaľ koncentrácie látok znečisťujúcich ovzdušie budú naďalej prekračovať limitné a cieľové hodnoty.

Opatrenia určené na implementáciu v PZKO zo strany regiónov a obcí spadajú do kompetencie miestnych samospráv (podľa definície vo vnútroštátnych právnych predpisoch). Obce a mestá sú okrem iného zodpovedné za dodávku tepla a miestnu verejnú dopravu, zatiaľ čo starostovia a primátori riadia aj miestne cestné systémy. Zákon o ovzduší tiež stanovuje spôsob kontroly vykonávania PZKO.

Spolupráca medzi kľúčovými inštitúciami zodpovednými za vykonávanie a financovanie opatrení PZKO, spoločné chápanie dlhodobého cieľa a nevyhnutnosť prijatia potrebných opatrení sú potrebné pre účinné a efektívne vykonávanie PZKO. Implementácia projektu umožní posilnenie spolupráce v oblasti ochrany ovzdušia medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi verejnej správy. Bude sa rozvíjať vedomostný a kompetenčný potenciál, čo sa premietne do lepšieho pochopenia problému medzi zamestnancami samospráv, osobami s rozhodovacou právomocou a obyvateľmi.

Celý tento súbor právnych nástrojov, a čo je ešte dôležitejšie, spolupráca na miestnej a regionálnej úrovni medzi kľúčovými inštitúciami a partnermi, ako aj rozvoj vedomostného potenciálu v útvaroch regionálnych orgánov verejnej správy zaručí, že aj po skončení projektu bude zabezpečená dlhodobá realizácia PZKO, ktorá bude efektívna a účinná.

Zameranie na znižovanie emisií skleníkových plynov a ochranu kvality ovzdušia bude predmetom podpory aj v ďalšom programovom období rokov 2021 - 2027. V súčasnosti sa pripravuje nový návrh všeobecného nariadenia na programové obdobie 2021 – 2027.

- Aké opatrenia sa budú musieť vykonať alebo pokračovať po skončení projektu?

Opatrenie C1.1
Manažéri kvality ovzdušia budú poskytovať priamu pomoc pri plnení úloh ochrany ovzdušia obcí a miest. Ich pozícia prinesie množstvo výhod. Regióny budú mať koherentnú a integrovanú stratégiu ochrany ovzdušia a hospodárenia s energiou. Manažéri kvality ovzdušia pomôžu pri zabezpečovaní a efektívnom riadení externých fondov na investičné alebo vzdelávacie opatrenia v takých oblastiach, ako sú ochrana ovzdušia, zlepšenie energetickej efektívnosti a využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Manažéri kvality ovzdušia budú prospešní aj pre obyvateľov, ktorým budú poskytovať odbornú pomoc a pomoc s hľadaním vhodných zdrojov financovania. Investície realizované pomocou manažérov kvality ovzdušia zvýšia štandard budov a znížia náklady na údržbu. Vzhľadom na všetky výhody, ktoré môžu mať obce a regióny z práce manažérov kvality ovzdušia, sa predpokladá, že budú na tejto pozícii pokračovať aj po skončení projektu LIFE IP.

Spolupráca medzi obcami a regiónmi a výmena skúseností z vykonávania opatrení na ochranu ovzdušia, iniciovaných v rámci projektu LIFE IP bude pokračovať aj po skončení projektu. Obce a mestá budú môcť okrem iného spolupracovať v rámci následných projektov alebo investičných opatrení.

Opatrenie C1.2
Koordinačná jednotka (KJ) bude naďalej fungovať. KJ bude v rámci projektu získavať odborné poznatky, rozvíjať kontakty s odborníkmi, inštitúciami a zahraničnými partnermi a podporovať spoluprácu s regiónmi a obcami. Vďaka tomu všetkému bude KJ naďalej zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore a integrácii opatrení na ochranu ovzdušia prijatých v regióne.

Opatrenie C2
Opatrenia súvisiace so vzdelávaním obyvateľov v oblasti ochrany ovzdušia musia byť systematické a budú pokračovať aj v komunálnych opatreniach a na školách aj po skončení projektu.

Opatrenie D.1
Štruktúrovaná distribúcia malých zdrojov znečisťovania, ktorá sa vytvorí v rámci tohto opatrenia, sa bude naďalej aktualizovať, aby sa umožnilo efektívne zameranie opatrení, ako aj vyhodnotenie ich vplyvov v budúcnosti.

Monitorovanie implementácie PZKO a príprava analýz pre ich aktualizáciu zostane naďalej zodpovednosťou MŽP SR. Okrem toho budú PZKO po skončení projektu LIFE IP slúžiť ako základ pre pravidelné správy o napredovaní pri vykonávaní opatrení zameraných na ochranu ovzdušia a inventarizáciu emisií látok znečisťujúcich ovzdušie. Cieľom je identifikovať oblasti, v ktorých hrozí prekročenie limitných a cieľových hodnôt látok znečisťujúcich ovzdušie podľa definície v usmerneniach programu Čistý vzduch pre Európu (CAFE - Clean Air For Europe).

- Ako sa to dosiahne? Aké zdroje budú potrebné na vykonanie týchto opatrení a ako budú tieto kapacity zabezpečené?

Pre zabezpečenie pokračovania hlavných opatrení projektu aj po jeho implementácii je potrebné zdôrazniť pozitívne vplyvy týchto opatrení. K tomu je potrebné, aby bol projekt vhodne riadený a aby osoby zapojené do jeho realizácie mali potrebné zručnosti a znalosti a boli dostatočne motivované. Bude dôležité, aby sa pozitívne výsledky a vplyvy projektu jasne oznamovali osobám s rozhodovacou právomocou a mienkotvorným subjektom. Prispeje to k správnemu posúdeniu primeranosti pokračujúcich opatrení projektu po skončení projektu. Pre pokračovanie projektových aktivít budú potrebné pozitívne ohlasy na opatrenia na miestnej a regionálnej úrovni medzi verejnosťou. Financovanie pokračovania projektových opatrení sa zabezpečí z prostriedkov Ministerstva životného prostredia, zo zdrojov regiónov a externých zdrojov.

- Budú zamestnanci prijímaní / vyškolení počas projektu naďalej pracovať pri implementácii plánu?

Keďže manažéri kvality ovzdušia budú užitoční pri plnení komunálnych úloh, ktoré sú výsledkom PZKO, ako aj úloh súvisiacich s energetickým plánovaním, úsporami energie a používaním OZE, veľká časť z nich bude po skončení projektu pokračovať v práci (v podobnom rozsahu). Očakáva sa, že najmenej 2/3 z nich budú naďalej pracovať na krajských a obecných úradoch, kde rozsah úloh a výziev súvisiacich s hospodárením s energiou zostane veľký napriek výraznému zlepšeniu kvality ovzdušia.

Napríklad dopravná politika zostane pravdepodobne naďalej výzvou. V tejto súvislosti bude obzvlášť vhodné pokračovať v zamestnávaní pracovníkov, ktorí v rámci projektu získajú

know-how a skúsenosti s realizáciou analýz vplyvu dopravných zmien na kvalitu ovzdušia v meste.

- Ako, kde a kto bude používať zariadenia, ktoré sa získali, po skončení projektu? (ak je to relevantné)

Počítače a kancelárske vybavenie zakúpené v rámci projektu sa použijú na vykonávanie úloh miestnej a regionálnej samosprávy spojených s ochranou životného prostredia po skončení projektu. Vzhľadom na rýchle tempo technologického rozvoja je ťažké určiť, ako dlho bude toto zariadenie užitočné.

- Do akej miery sa budú po skončení projektu výsledky a skúsenosti z projektu aktívne poskytovať tým osobám a / alebo organizáciám, ktoré ich môžu najlepšie využiť (uveďte tieto osoby / organizácie)?

Najdôležitejšími príjemcami výsledkov projektu sú miestne a regionálne samosprávy na Slovensku a v Českej republike, ale aj ďalšie členské štáty EÚ. Problém znečisťovania ovzdušia tuhými znečisťujúcimi látkami a benzo(a)pyrénom sa týkajú najmä Českej republiky, Poľska, Rumunska a Bulharska. Keďže hlavný zdroj znečisťovania ovzdušia zostáva rovnaký (spaľovanie tuhých palív), skúsenosti získané v rámci projektu budú užitočné aj pre iné oblasti. Výsledky projektu LIFE IP na konci projektu budú aktívne propagované zo strany jeho príjemcov. Vplyvy realizácie PZKO dosiahnuté vďaka projektu LIFE IP sa budú propagovať počas spoločných stretnutí, projektov a podujatí. Samosprávne kraje, ktoré vystupujú ako ostatné zainteresované strany v rámci projektu, budú tiež rozvíjať spoluprácu s ostatnými miestnymi samosprávami v rámci rôznych združení a iniciatív. Bude to príležitosť prezentovať prínosy ochrany ovzdušia a skúsenosti z realizácie projektu.

KJ v spolupráci s odborom ochrany ovzdušia na Ministerstve životného prostredia SR postúpi osvedčené postupy z projektu do ďalších regiónov a obcí. Uskutoční sa to prostredníctvom rôznych seminárov, konferencií a stretnutí po skončení projektu, ktoré zorganizuje samotné ministerstvo alebo iné príslušné organizácie. MŽP SR plánuje upraviť kompetencie a úlohy obcí a miest prostredníctvom nového zákona o ovzduší. Rozšírené kompetencie dajú obciam a mestám väčšiu flexibilitu pri implementácii opatrení na zabezpečenie lepšieho riadenia kvality ovzdušia na základe výsledkov projektu LIFE.

Ak sa to ukáže ako užitočné, MŽP SR sa bude po skončení projektu usilovať pokračovať v praxi s podporou ostatných obcí a miest pri využívaní potenciálu manažérov KO. Pôvodní manažéri KO potom budú pracovať aj ako školitelia, budú pomáhať pri výbere nových manažérov v príslušných oblastiach a budú ich následne školiť. Na zabezpečenie udržateľnosti projektu zavedieme aj dobrovoľné osobné prehodnotenie manažérov KO, ak bude potrebné, takže vždy budeme vedieť niesť zodpovednosť za ich kvalifikáciu a produktivitu počas projektu. V priebehu projektu bude kľúčovou úlohou manažéra KO aj vytvorenie fungujúcej siete medzi štátnymi inštitúciami a samosprávou. Vďaka plánovanej sieti sa vybuduje dôvera v systém a budú sa podporovať nové obce, ktoré budú mať záujem o zlepšenie kvality svojho ovzdušia, a to aj opatreniami navrhnutými buď pôvodným, alebo novo prijatým a vyškoleným manažérom KO. Obce osloví každý manažér KO počas doby trvania projektu pri takých aktivitách ako sú zvyšovanie povedomia alebo miestne workshopy. Tieto informácie budú k dispozícii aj na pripravovanom portáli o KO, na webových stránkach samosprávnych krajov a manažéri KO zabezpečia newsletter pre oslovené obce.

Webové stránky projektu budú spravované aj po skončení projektu. Vďaka tomu budú mať všetky zainteresované strany nepretržitý prístup k znalostnej báze, správam, analýzam prezentujúcim prínosy projektu.

Integrované projekty LIFE na rok 2018

Fáza 2 – Kompletný návrh

TECHNICKÉ FORMULÁRE ŽIADOSTI

Časť C – Podrobný technický opis navrhovaných opatrení

Dôležité poznámky:

- **Do finančných formulárov F by sa mali zahrnúť všetky výpočty a podrobné rozpisy nákladov potrebné na zdôvodnenie nákladov na každé opatrenie. Aby sa predišlo opakovaniu finančných informácií (s rizikom spôsobenia nesúladu), časť C by mala obsahovať iba finančné informácie, ktoré nie sú uvedené vo finančných formulároch (napr. podrobnosti vysvetľujúce, ako sa odhadli náklady na opatrenie).**
- **Všetky formuláre v tejto časti sa môžu duplikovať, aby obsahovali všetky základné informácie.**
- **Každé opísané opatrenie by malo mať zreteľné označenie o svojom fyzickom cieli (napr. opatrenie 1 sa uskutoční v oblasti „X“ a/alebo sa zameria na druhy „Y“). Vždy, keď je to vhodné, by sa umiestnenie týchto opatrení malo označiť aj na jednej alebo viacerých mapách, ktoré sa musia uviesť v prílohe.**
- **Akékoľvek opatrenie, ktoré je predmetom subdodávateľskej zmluvy, by sa malo <u>rovnako jasne</u> opísať ako opatrenie, ktoré budú priamo vykonávať príjemcovia.**

PODROBNOSTI NAVRHOVANÝCH OPATRENÍ

A. Prípravné opatrenia (príprava plánov riadenia/akčných plánov, získanie licencií a povolení, školenia atď.)

Nasledujúce prípravné opatrenia sa predpokladajú vo fáze implementácie projektu LIFE IP.

1. Vypracovanie podrobnej koncepcie systému manažérov kvality ovzdušia a koordinačnej jednotky, ktorá okrem iného vymedzí zodpovednosti a potrebnú kvalifikáciu manažérov kvality ovzdušia, ich potrebnú pozíciu v obci, rozsah ich úloh, systém podávania správ a hodnotenia. Podrobný opis KJ bude obsahovať jej štruktúru, pravidlá fungovania, funkcie, ktoré by mala plniť a služby, ktoré by mala poskytovať.
2. Vypracovanie plánu pre národnú a regionálnu mediálnu kampaň, definovanie hlavných odkazov, ktoré má niesť kampaň, médií, ktoré sa majú použiť, a času jednotlivých kôl kampaní. Mediálny plán pripraví SAŽP v spolupráci so spoločnosťou PEDAL a s inými partnermi projektu.
3. Vypracovanie plánu miestnych vzdelávacích a informačných kampaní s uvedením prostriedkov, ktoré sa majú použiť, hlavných zainteresovaných strán a cieľových skupín. Plán vypracuje SAŽP v spolupráci so spoločnosťou PEDAL a s ostatnými pridruženými príjemcami.
4. Príručka projektu bude interným dokumentom, ktorý stanoví základ pre štruktúru riadenia, komunikačné kanály a metódy, ako aj frekvenciu podávania správ lídrom aktivít, koordinátorovi projektu a EK. Stanoví tiež metódy riešenia konfliktov. Bude to živý dokument, ktorý sa môže meniť podľa potrieb projektu počas celej jeho doby platnosti. Aktivita F prispeje k príručke vytvorením nasledujúceho obsahu: požiadavky na kvalitu projektu, organizačná štruktúra, všeobecné opatrenia a prijaté opatrenia, plánovanie a kontrola (vrátane pohotovostného plánu v prípade odchýlky), riešenie konfliktov a práva duševného vlastníctva (podľa Partnerskej dohody - PD), riadenie rizík, súbory a archívy. Tento dokument pripraví spoločnosť PEDAL v koordinácii s MŽP SR.

Na realizáciu projektu nie sú potrebné žiadne povolenia.

MŽP SR zorganizovalo počas fázy prípravy návrhov niekoľko rokovaní s väčšinou pridružených príjemcov. Zorganizovalo sa špecializované stretnutie so zástupcami všetkých 8 slovenských samosprávnych krajov. Podobne sa MŽP SR stretlo so svojimi partnermi z Českej republiky s cieľom dohodnúť sa na druhu a rozsahu ich činnosti. Tieto prípravné stretnutia predstavovali prvý krok pri vytvorení silnej koalície na implementáciu PZKO.

C. Konkrétne (zachovanie/implementácia) aktivity

Aktivita C1.1 Manažéri kvality ovzdušia
Príjemca zodpovedný za implementáciu: Hlavnú zodpovednosť má MŽP SR. Zapojení partneri: samosprávne kraje - Banskobystrický, Bratislavský, Košický, Prešovský, Trnavský, Trenčiansky, Žilinský a SAŽP
Opis (čo, ako, kde a kedy): **Aktivita C1.1 Manažéri kvality ovzdušia** Hlavným cieľom tejto aktivity je podpora riadenia kvality ovzdušia prostredníctvom špecializovaných pracovných pozícií „manažérov kvality ovzdušia“ v samosprávnych krajoch a vo zvolených obciach nachádzajúcich sa v ORKO. V rámci projektu získajú manažéri kvality ovzdušia potrebné kompetencie (expertízu), zručnosti a know-how, aby pomáhali regionálnym a miestnym orgánom pri riešení otázok kvality ovzdušia; pri podávaní správ a monitorovaní kvality ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni; podporovali opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia a zvyšovali povedomie v oblasti ochrany ovzdušia a kvality ovzdušia. Projekt bude vychádzať zo skúseností a osvedčených postupov z projektu LIFE IP Malopoľský región („ekologickí manažéri“) a z ďalších vhodných príkladov. Manažéri kvality ovzdušia budú súčasťou tímu v príslušných obciach/úradoch, ktorý bude na základe osvedčených postupov uplatňovať možné opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia. Budú zodpovední, spolu s SHMÚ, za analýzu podielu zdrojov v oblasti znečisťovania ovzdušia, ktorá umožní lepšie zameranie a identifikáciu opatrení. Budú tiež pomáhať pri poskytovaní nápadov a možných alternatív financovania opatrení a navrhovať harmonogram jednotlivých krokov opatrení. Prostredníctvom diskusie v tíme všetkých manažérov kvality ovzdušia sa zabezpečí primerané zohľadnenie prierezových a cezhraničných opatrení, lepšia harmonizácia programov a akceptovanie variácií v ich kvalite. 7 manažérov kvality ovzdušia prijmú samosprávne kraje. 4 manažérov kvality ovzdušia prijme SAŽP a 4 manažérov kvality ovzdušia prijme MŽP SR. Všetci budú mať rovnaké kompetencie (expertízu) a úlohy a budú predstavovať stabilnú sieť na vládnej a samosprávnej úrovni. To znamená, že všetci manažéri KO sa môžu zapojiť do revízií a zlepšovania existujúcich PZKO, pretože očakávame, že všetci z nich prispejú k ich implementácii. Dodatočne je prijatý 1 expert na MŽP SR, ktorý bude v spolupráci s SHMÚ pracovať na modelovaní kvality ovzdušia na regionálnej a lokálnej úrovni. Tieto modely budú využité pri príprave PZKO.

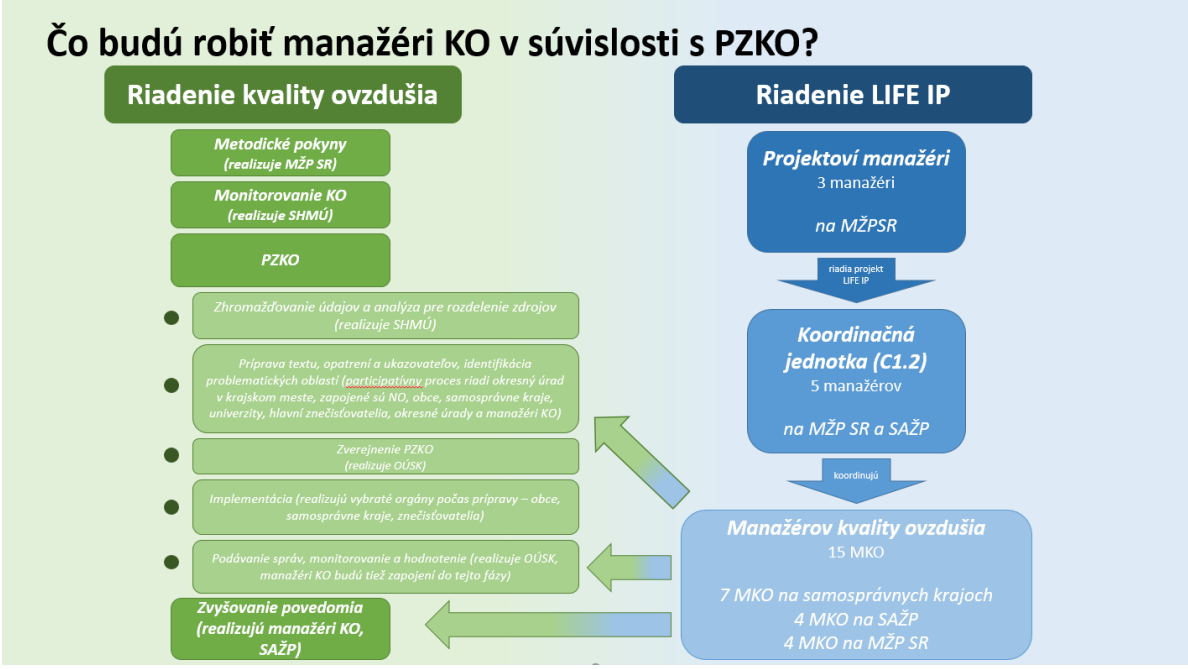

Ako je znázornené na schémach vyššie, sú dva orgány, ktoré zabezpečujú fungovanie štátnej a verejnej správy na regionálnej úrovni: samosprávny kraj a okresný úrad v sídle kraja (OÚSK).

Ak sa zameriame na samosprávne kraje, ich kompetencie pri príprave Programov na zlepšenie kvality ovzdušia sú na participatívnej báze a vzťah s obcami je v súčasnosti obmedzený, avšak momentálne sa pripravuje a na našu vládu bude predložený nový zákon o ovzduší v priebehu rokov 2021/2022. Tento nový zákon prinesie kompetencie samosprávnym krajom a obciam, aby sa zaviazali vypracovať plány opatrení, ktoré budú obsahovať dlhodobé aj krátkodobé opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia, ak to nariadia OÚSK. Zámerom týchto plánov opatrení je špecifikovať opatrenia uvedené v PZKO.

V súčasnosti na základe kompetencií zákona č. 302/2001 Z. z. samosprávne kraje riešia opatrenia v súvislosti s:

- ✓ činnosťami územného plánovania samosprávneho kraja
- ✓ tvorbou a ochranou životného prostredia
- ✓ údržbou vedľajších a hlavných ulíc (cesty II. a III. triedy)
- ✓ spoluprácou s obcami pri príprave programov sociálneho a hospodárskeho rozvoja

Tieto kompetencie už zaväzujú samosprávne kraje k zlepšovaniu životného prostredia vrátane kvality ovzdušia. Nový zákon o ovzduší rozšíri tieto kompetencie a zodpovednosti. V tejto fáze nemá samosprávny kraj žiadnu zákonnú právomoc k obciam pre splnenie PZKO ale obaja sa musia podieľať na príprave a vykonávaní PZKO. Toto bolo uznané ako možné riziko s nízkou pravdepodobnosťou a do tabuľky vo formulári B6 bolo doplnené príslušné zmierňujúce opatrenie.

Na druhej strane, OÚSK je priamo zodpovedný za vypracovanie, podávanie správ a hodnotenie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia. To znamená, že môžu obciam aj samosprávnym krajom nariadiť, aby ich dodržiavali.

V súvislosti s už existujúcimi právomocami OÚ SR sú to tieto:

- ✓ Informovanie verejnosti o kvalite ovzdušia, každoročné zverejňovanie informácií o kvalite ovzdušia a príspevku jednotlivých zdrojov k znečisťovaniu ovzdušia pre jeho územie - (podľa zákona o ovzduší § 13 - 1)
- ✓ Vyhlásenie a identifikovanie oblastí, ktoré si vyžadujú špeciálnu ochranu ovzdušia (Program na zlepšenie kvality ovzdušia)
- ✓ Majú zodpovednosť za prípravu PZKO (podľa zákona o ovzduší § 10). To znamená, že OÚ SR:
    - zostavia programy, prekonzultujú s obcami a inými verejnými orgánmi opatrenia a vydávajú plány implementácie
    - budú viesť verejnú konzultáciu o návrhu programu, vyhodnotia vykonávanie opatrení z programu
    - budú prehodnocovať programy kvality ovzdušia každé tri roky a v prípade potreby aktualizovať opatrenia
- ✓ Zostavujú a zverejňujú akčné plány všeobecne záväzným nariadením (podľa zákona o ovzduší § 11),
- ✓ Vyhlasujú začatie a skončenie uplatňovania akčných plánov a elektronicky komunikujú s dotknutými subjektmi
- ✓ V prípade rizika prekročenia výstražného prahu, limitnej hodnoty alebo cieľovej hodnoty môžu v súlade s akčným plánom obmedziť alebo zastaviť činnosť zdroja znečisťovania ovzdušia na potrebný čas.

Kompetencie manažérov kvality ovzdušia

MŽP SR ako koordinátor projektu vypracuje štandardný súbor povinných požiadaviek a súbor odporúčaných požiadaviek, ktoré majú miestne orgány dodržiavať pri zamestnávaní manažérov kvality ovzdušia. Medzi kritériá budú patriť okrem iného odborná kvalifikácia (vzdelanie, odbornosť), ako aj minimálna úroveň skúseností a ďalšie zručnosti (vrátane mäkkých zručností) potenciálnych kandidátov (pri zohľadnení rozsahu zodpovednosti pozície). Požiadavky sa prispôsobia súčasnej situácii na trhu práce.

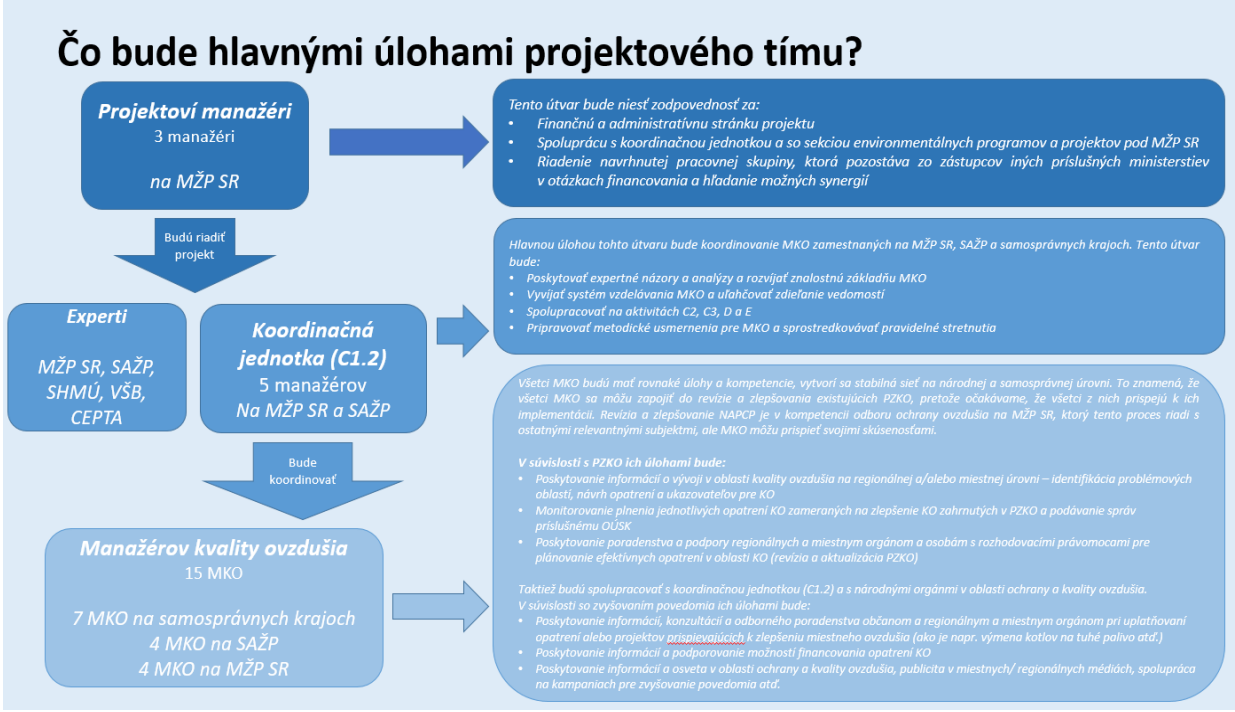

Nábor manažérov kvality ovzdušia

Proces prijímania budú vykonávať pridružení príjemcovia nezávisle, pričom sa zohľadnia kritériá stanovené na regionálnej úrovni, z ktorých niektoré možno bude potrebné podrobnejšie popísať na komunálnej úrovni.

Zohľadnia sa kvalifikácie a skúsenosti uchádzačov. Musia byť dostatočne zruční k tomu, aby mohli vytvárať integrované stratégie ochrany ovzdušia a prijímať rozhodnutia týkajúce sa implementácie opatrení nízkouhlíkového hospodárstva na miestnej úrovni.

Roly a úlohy manažérov kvality ovzdušia

Hlavné úlohy manažérov kvality ovzdušia sú:

- ✓ Poskytovanie informácií o vývoji v oblasti kvality ovzdušia na regionálnej a/alebo miestnej úrovni
- ✓ Monitorovanie plnenia jednotlivých opatrení KO zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia zahrnutých v Plánoch riadenia KO a podávanie správ príslušnému okresnému úradu v krajskom meste
- ✓ Poskytovanie informácií, konzultácií a odborného poradenstva občanom a regionálnym a miestnym orgánom pri uplatňovaní opatrení alebo projektov prispievajúcich k zlepšeniu kvality miestneho ovzdušia (ako je napr. výmena kotlov na tuhé palivo atď.)
- ✓ Podporovanie možností financovania opatrení KO
- ✓ Poskytovanie informácií a osveta v oblasti ochrany a kvality ovzdušia, publicita v miestnych/regionálnych médiách, spolupráca na kampaniach pre zvyšovanie povedomia atď.
- ✓ Spolupráca s koordinačnou jednotkou (KJ)(pozri bod C1.2) a s národnými orgánmi v oblasti ochrany a kvality ovzdušia. KJ bude zriadená priamo pod MŽP SR.
- ✓ Poskytovanie poradenstva a podpory regionálnym a miestnym orgánom a osobám s rozhodovacími právomocami pre plánovanie efektívnych opatrení v oblasti KO (revízia a aktualizácie PZKO).

Predpokladá sa, že projektová aktivita prispeje k novému vnímaniu dôležitosti uprednostňovania riadenia kvality ovzdušia a financovanie prostredníctvom projektu uľahčí vytvorenie špecializovanej pracovnej pozície. Zároveň pomôže integrovať ciele KO a zlepšiť synergie s ostatnými politikami a plánmi týkajúcimi sa udržateľnej mobility, energetickej efektívnosti, klimatických plánov, hluku a územného plánovania.

Spolupráca s inými subjektmi

Na správne plnenie svojich úloh budú musieť manažéri kvality ovzdušia spolupracovať s viacerými subjektmi na rôznych úrovniach. V prvom rade budú spolupracovať s miestnymi úradmi a s obecnými pracovníkmi zo všetkých organizačných zložiek a pomáhať starostom a primátorom/predsedom mestskej rady/vedúcim miestnej samosprávy pri uskutočňovaní efektívnej politiky na ochranu ovzdušia. V rámci samosprávy budú manažéri kvality ovzdušia spolupracovať s členmi miestnych komunít, s podnikateľmi a mienkotvornými subjektmi (miestne médiá, mimovládne organizácie, miestni lídri (učitelia, lekári). Manažéri kvality ovzdušia budú tiež spolupracovať s partnermi projektu a s inými administratívnymi orgánmi na regionálnej a národnej úrovni.

Vzdelávací systém pre manažérov kvality ovzdušia

Úspešnosť projektu v zásade závisí od zabezpečenia kvalifikovaných ľudských zdrojov na riešenie vývoja a implementácie integrovaných stratégií ochrany ovzdušia na komunálnej úrovni. Ako súčasť KJ (C1.2) vznikne systém odbornej podpory, školení a prenosu znalostí, čo umožní dosiahnutie vyššie uvedeného cieľa. Rovnako dôležité je konať pri zvyšovaní povedomia a vytváraní príslušných zručností medzi hlavnými predstaviteľmi tvorcov mienky, ktorí môžu mať významný vplyv na úspešnú realizáciu stratégií ochrany ovzdušia, čo sa uskutoční v rámci opatrenia E a C2. Viac informácií o vzdelávacom systéme nájdete v Aktivite C1.2.

Hodnotenie výkonu a motivácie

Manažéri kvality ovzdušia budú na štvrťročnej báze podávať koordinačnej jednotke (KJ) priebežné správy, pričom zástupcovia KJ budú vybavení vhodnými softvérovými nástrojmi na monitorovanie a hodnotenie ich výkonu (Aktivita C1.2). Stretnutia a školenia sa budú konať pravidelne, aby sa zabezpečila centrálna koordinácia (na regionálnej úrovni) činností vykonávaných manažérmi kvality ovzdušia.

Ich výkon sa bude hodnotiť aj na základe výsledkov prieskumov spokojnosti vykonaných medzi ich „klientmi“ (miestnymi obyvateľmi), testov zručností alebo na základe spätnej väzby od supervízora. Očakáva sa, že manažéri kvality ovzdušia sa zúčastnia študijných ciest zorganizovaných s cieľom zdieľať osvedčené postupy a skúsenosti s vykonávaním opatrení v oblasti kvality ovzdušia.

Zabezpečenie kontinuity opatrení

Informácie a znalosti poskytované manažérom kvality ovzdušia sa sprístupnia zamestnancom iných obcí a nezávislým osobám prostredníctvom koordinačnej jednotky.
Na trhu práce bude tak k dispozícii skupina potenciálnych zamestnancov s kvalifikáciou a znalosťami, ktoré zodpovedajú kvalifikáciám a znalostiam manažérov kvality ovzdušia, čo zabezpečí kontinuitu v prípade dlhodobej neprítomnosti zamestnanca (choroba, materská/rodičovská dovolenka) alebo v prípadoch, kedy je daný zamestnanec prepustený z dôvodu neprimeraného pracovného výkonu..

Keďže manažéri kvality ovzdušia by mali obciam priniesť viacero výhod (integrované, efektívne stratégie zlepšovania kvality ovzdušia, externé financovanie opatrení na ochranu ovzdušia atď.), predpokladá sa, že 2/3 manažérov kvality ovzdušia budú naďalej pracovať aj po skončení projektu.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Jednou z hlavných prekážok efektívnej implementácie PZKO na miestnej úrovni je nedostatok ľudských zdrojov a organizačných schopností, ako aj nedostatočné znalosti a skúsenosti v rámci obcí. Nie sú odborníci, ktorí by sa zaoberali komplexnou implementáciou úloh pre ochranu kvality ovzdušia. Keďže obce sú zodpovedné za implementáciu opatrení špecifikovaných v PZKO, tento nedostatok personálu sa premieta do ich obmedzenej implementácie. Okrem toho, na úrovni obcí neboli vypracované základné strategické dokumenty (plán nízkouhlíkového hospodárstva, programy znižovania emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m (low-stack), usmernenia pre plány zásobovania teplom, plynnými palivami a elektrickou energiou) alebo sú vzájomne v rozpore a neimplementujú stratégiu ochrany ovzdušia stanovenú v PZKO. Nakoľko miestne orgány nie sú aktívne zapojené do ochrany ovzdušia, povedomie verejnosti o tomto probléme, ktorý je jedným z kritických faktorov ovplyvňujúcich úspešnú realizáciu všetkých druhov iniciatív v oblasti kvality ovzdušia, je obmedzené.

Prijatie zamestnanca na riešenie úloh spojených s implementáciou PZKO výrazne zvýši zapojenie komunálnych orgánov v tejto oblasti. Manažéri kvality ovzdušia budú zodpovední nielen za odporúčanie externého financovania projektov ochrany ovzdušia, ale aj za podporovanie miestnych obyvateľov, aby používali dostupné nástroje, ktoré im umožnia nahradiť staré vykurovacie kotly alebo realizovať tepelnú modernizáciu budovy.

Manažéri kvality ovzdušia budú pomáhať s formovaním miestnych politík ochrany ovzdušia (integrovaním rôznych dokumentov, ako napríklad plánu nízkouhlíkového hospodárstva, programov znižovania emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m, usmernení pre plány zásobovania teplom, plynnými palivami a elektrickou energiou) a budú dohliadať na ich efektívne vykonávanie s cieľom zabezpečiť efektívnosť a udržateľnosť vykonávaných činností.

Obmedzenia a predpoklady

Existuje riziko, že manažéri kvality ovzdušia nebudú v rámci štruktúry obce dostatočne oprávnení na efektívne plnenie svojich úloh. Koordinačná jednotka pripraví usmernenia týkajúce sa splnomocnenia manažérov kvality ovzdušia. V tejto súvislosti KJ vyhodnotí aj návrhy obecných úradov. Manažéri kvality ovzdušia budú podávať pravidelné správy (každý štvrťrok) KJ o svojej spolupráci s ostatnými organizačnými útvarmi obce.

Existuje riziko, že pozícia manažéra kvality ovzdušia bude obsadená nekompetentnou osobou. Riadiaci výbor pripraví usmernenia, v ktorých špecifikuje základné kompetencie manažérov kvality ovzdušia. Akonáhle sa zistia medzery v kompetenciách, budú sa riešiť školením, ktoré pripraví koordinačná jednotka alebo s pomocou externých expertov (zamerané na expertízu ako aj jemné zručnosti a ďalšie nevyhnutné školenia).

Partneri budú musieť monitorovať napredovanie v rozvoji kompetencií manažérov kvality ovzdušia a výsledky predkladať KJ. Existuje riziko, že ciele stanovené pre manažérov kvality ovzdušia sú nedosiahnuteľné. KJ vypracuje usmernenia o tom, ako definovať ciele, implementovať ich a riešiť prekážky, s ktorými sa stretnú. Strategické a operačné ciele sa stanovia na regionálnej úrovni a napredovanie v ich implementácii sa bude monitorovať a oznamovať RV.

Existuje riziko, že spolupráca a komunikácia so zúčastnenými stranami nebude efektívna. KJ zabezpečí cielené školenia v tejto oblasti. Vypracujú sa usmernenia o efektívnej komunikácii. Manažéri kvality ovzdušia budú dostávať výraznú podporu pri vytváraní miestnych informačných kampaní. O týchto otázkach budú musieť podávať správy na pravidelnej báze.

Očakávané výsledky:

1) 7 manažérov kvality ovzdušia prijmú samosprávne kraje. 4 manažérov kvality ovzdušia prijme SAŽP a 4 manažérov kvality ovzdušia prijme MŽP SR.
2) V cieľových obciach zúčastnených v projekte (hlavne ORKO) dôjde k výraznejšej podpore výmeny kotlov v porovnaní s ostatnými obcami (podpora najmä v zmysle poskytovania informácií pre verejnosť o týchto riešeniach).
3) Regióny, ktoré zamestnávajú manažérov kvality ovzdušia, majú dostatočné kapacity na efektívne splnenie úloh stanovených v Plánoch riadenia KO.
4) Všetky regióny budú podporené pri príprave a zavádzaní integrovaného systému riadenia kvality ovzdušia a plánovania spotreby energie.
5) Do skončenia projektu sa miestni obyvatelia viac dozvedia a viac budú angažovať v oblasti ochrany ovzdušia a ekologického správania. Zvýšenie úrovne informovanosti sa bude monitorovať pomocou kvantitatívneho výskumu.
6) Výročné správy zostavované každý rok o úlohách a činnostiach, ktoré vykonávajú manažéri kvality ovzdušia, vrátane hodnotenia ich práce a pokroku pri dosahovaní ich cieľov.
7) Vykonávanie PZKO sa každoročne posudzuje v osobitnej správe, v ktorej sa okrem iného uvádzajú činnosti vykonávané manažérmi kvality ovzdušia.

Odhad nákladov:

Mzdové náklady:

SAŽP	C1.1	dodatočné	4 manažéri kvality ovzdušia	**915.090**
MŽP SR	C1.1	dodatočné	4 manažéri kvality ovzdušia	**1.148.160**
Banská B.	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**174.934**
Banská B.	C1.1	trvalé	Projektový manažér (supervízor – čiastočný prac. úväzok)	**44.352**
Trenčín	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**204.368**
Trenčín	C1.1	trvalé	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**51.092**
Trnava	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**208.000**
Trnava	C1.1	trvalé	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**35.524**
Žilina	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**57.696**
Žilina	C1.1	dodatočné	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**35.200**
Prešov	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**211.500**
Prešov	C1.1	trvalé	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**54.144**
Košice	C1.1	dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**177.541**
Košice	C1.1	trvalé	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**72.419**
Bratislava	C1.1	Dodatočné	Manažér kvality ovzdušia	**203.820**
Bratislava	C1.1	Trvalé	Projektový manažér (supervízor - čiastočný prac. úväzok)	**50.880**

Zariadenie:

SAŽP	C1.1	Notebook, mobil a softvér pre 4 manažérov kvality ovzdušia	**14.400**
Banská B.	C1.1	notebook, mobil	**3.500**
Trenčín	C1.1	Notebook a softvér pre manažéra kvality ovzdušia	**5.400**
Trnava	C1.1	Notebook, mobil a softvér	**5.000**
Žilina	C1.1	Notebook, mobil	**6.528**
Prešov	C1.1	Notebook, mobil	**4.362**
Košice	C1.1	Notebook s príslušenstvom (slúchadlá s mikrofónom, klávesnica, myš atď.) pre celý tím (MKO a supervízor) – 3x počas projektu	**6.500**
Bratislava	C1.1	Notebook a softvér pre manažéra kvality ovzdušia	**1.500**

Externé náklady

SAŽP	C1.1	Rozpočet pre 4 manažérov kvality na organizovanie stretnutí	**66.000**

Ostatné náklady

SAŽP	C1.1	Prenájom kancelárskych priestorov pre 4 manažérov kvality ovzdušia, ktorých má zamestnávať SAŽP	**60.000**

Výstupy

1) Usmernenia, v ktorých sa uvádzajú potrebné vzdelanie, kvalifikácia a prax, ktoré musia mať zamestnaní manažéri kvality ovzdušia, vrátane súpisu podkladov a metodických pokynov pre prvý rok 29/2/2020.
2) Výročné správy o PZKO (individuálny prehľad implementovaných opatrení) – do konca januára nasledujúceho roka

Míľniky

1) Vypracovanie návrhov kritérií zamestnávania manažérov kvality ovzdušia (povinných a odporúčaných) do 29/2/2020
2) Prijatie manažérov kvality ovzdušia najneskôr do 30/8/2020
3) PZKO sú publikované do konca 2. kvartálu 2022 a aktualizované každé tri roky s pomocou manažérov kvality ovzdušia do 2027

Aktivita C1.2. Koordinačná jednotka
Príjemca zodpovedný za implementáciu Hlavnú zodpovednosť má MŽP SR v spolupráci s SAŽP
Opis (čo, ako, kde a kedy) Ďalšou aktivitou bude zriadenie „koordinačnej jednotky“, ktorá (v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, najmä s MŽP SR) zabezpečí metodické usmernenia a nástroje na podporu a koordináciu práce MKO. KJ bude tiež zodpovedná za centralizované monitorovanie napredovania pri implementácii PZKO. KJ bude zriadená priamo pod MŽP SR a bude úzko spolupracovať s jedným zástupcom zo SAŽP, ktorý sa stane právoplatným členom KJ. Hlavnou úlohou KJ je podporovať vykonávanie PZKO poskytovaním vysokokvalifikovaných ľudských zdrojov zodpovedných za vytvorenie miestnych stratégií na zlepšenie kvality ovzdušia a implementáciu iniciatív na ochranu ovzdušia na komunálnej úrovni (manažéri kvality ovzdušia). KJ bude tiež zapojená do zriaďovania kompetencií ostatných hlavných subjektov, ktoré sa zaoberajú ochranou ovzdušia, t. j. regionálnych a obecných úradov z celého Slovenska, mienkotvorných subjektov atď. KJ bude tiež podporovať proces aktualizácie PZKO. Svoje povinnosti bude plniť v súlade s ročnými pracovnými plánmi vypracovanými koordinátorom, ktorý bude súčasťou riadiaceho výboru projektu. Koordinačná jednotka bude: ✓ poskytovať odborné stanoviská a analýzy a vytvárať znalostnú bázu ✓ vytvorí systém školení pre MKO a jednoduchší prenos znalostí ✓ poskytovať podporu a poradenstvo obciam. ✓ spolupracovať na činnostiach C2, C3, D a E ✓ vypracúvať metodické usmernenia pre MKO a zjednodušenie ich pravidelných rokovaní Koordinačná jednotka bude zriadená pod Ministerstvom životného prostredia SR s členstvom jedného zástupcu zo SAŽP za účelom zabezpečenia úzkej spolupráce na ďalších aktivitách, ktoré má v pôsobnosti SAŽP. <u>Odborné stanoviská, analýzy, znalostná báza</u> Vytvorenie metodiky a vykonávanie efektívneho plánu na zlepšenie kvality ovzdušia na regionálnej a miestnej úrovni si vyžaduje neustálu podporu vo forme analýz a odbornej pomoci, ako aj aktívne zdieľanie skúseností s domácimi a medzinárodnými inštitúciami zapojenými do ochrany ovzdušia. Takáto podpora bude potrebná počas všetkých fáz projektu. V rámci aktivity E sa zabezpečí výmena skúseností medzi medzinárodnými inštitúciami pre vytvorenie siete na zdieľanie poznatkov a skúseností s inými projektmi. Počas prvých dvoch rokov realizácie projektu sa vykonajú tieto analýzy a štúdie: 1) Prehľad skúseností získaných všetkými projektovými partnermi v oblasti ochrany ovzdušia. Predstavia sa hlavné smery činnosti a stratégie ochrany ovzdušia uskutočňované na Slovensku, v Českej republike a v Poľsku. Bude sa diskutovať o rozdieloch v právnych rámcoch a mechanizmoch financovania opatrení prijatých na zlepšenie kvality ovzdušia. 2) Monitorovanie dodržiavania predpisov o spaľovaní tuhých palív v domácich a priemyselných kotloch (napr. v oblastiach kontroly dymu, ale aj nezákonné spaľovanie odpadov v domácich kachliach a kotloch, ktoré je na Slovensku bežné). Táto oblasť je stále zanedbávaná a vyžaduje si zlepšenie. Vytvorenie metódy na zlepšenie monitorovacieho systému bude zahŕňať analýzu inštitucionálnych a právnych rámcov, ako aj postupov a technických možností vykonávania monitorovacích činností (napr. odber a analýzu vzoriek prachu z domácich kachlí atď.). Budú sa musieť viesť rozsiahle konzultácie so zástupcami miestnych úradov, obecnej stráže, policajných

zborov, Slovenskej inšpekcie životného prostredia, cechov kominárov atď.

3) Zlepšovanie zručností a spôsobilostí manažérov kvality ovzdušia v oblasti kvality ovzdušia.

Zabezpečia sa školenia a poradenstvo pre manažérov kvality ovzdušia, ako aj zamestnancov verejnej správy, ktorých cieľom je zvyšovanie odbornosti, know-how, zručností a kompetencií v oblasti ochrany ovzdušia a riadenia kvality ovzdušia.

Táto činnosť bude zahŕňať aj konkrétne školenia a semináre zamerané na:

- ✓ podrobné požiadavky na vypracovanie efektívnych miestnych plánov riadenia kvality ovzdušia,
- ✓ analytické práce v oblasti kvality ovzdušia a znečistenia v obciach, krajoch a okresoch,
- ✓ poskytovanie informácií o možnostiach financovania z vnútroštátnych fondov a fondov EÚ (ESIF),
- ✓ poskytovanie odborného poradenstva občanom, ktorí majú v prevádzke malé zdroje znečisťovania ovzdušia (kotly a vykurovacie zariadenia),
- ✓ efektívnu komunikáciu o význame kvality ovzdušia smerom k občanom,
- ✓ zdieľanie skúseností a osvedčených postupov v oblasti riadenia kvality ovzdušia medzi odborníkmi, vrátane odborníkov z iných krajín,
- ✓ školenia na vykonávanie kontrol kotlov domácností a ich prevádzky.

Rámec a obsah školení zabezpečí MŽP SR v spolupráci s KJ, ako aj s ďalšími štátnymi orgánmi (napr. okresné úrady v sídle kraja, Slovenská inšpekcia životného prostredia).

Školenia a materiály budú k dispozícii pre všetky kraje a obce, aby sa zabezpečila maximálna podpora pri plnení úloh z PZKO. Zabezpečia sa školenia a poradenstvo o: znečisťovaní, monitorovaní a predpovedaní kvality ovzdušia; právnych predpisoch týkajúcich sa kvality ovzdušia a energetického plánovania; stratégiách ochrany ovzdušia a rastu nízkouhlíkového hospodárstva; energetickej efektívnosti budov; financovaní ochrany ovzdušia; finančnom inžinierstve a novom modeli financovania, vedení kampaní na zvýšenie povedomia, komunikácii so zúčastnenými stranami atď.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Hlavným dôvodom zriadenia KJ je zabezpečiť poradenskú a vzdelávaciu základňu pre manažérov kvality ovzdušia, ktorí sú kľúčovým faktorom úspechu projektu. Tento útvar zabezpečí, aby sa hodnotné znalosti dostali k manažérom kvality ovzdušia a ostatným cieľovým skupinám (tvorcovia rozhodnutí, mimovládne organizácie, mienkotvorné subjekty).
Správne fungovanie systému manažérov kvality ovzdušia závisí od školiteľskej a poradenskej základne poskytovanej koordinačnou jednotkou. Bez tejto základne nebude možné zabezpečiť vhodné ľudské zdroje potrebné na úrovni obcí, čo je jednou z hlavných prekážok efektívnej implementácie PZKO na miestnej úrovni.

Ďalším dôvodom zriadenia koordinačnej jednotky je podpora vykonávania PZKO na regionálnej úrovni. Je potrebné vykonať analýzy a externé štúdie, aby sa vyriešili problémy (nedostatok poznatkov/informačný deficit) zistené v priebehu plnenia PZKO.

Zároveň je veľmi dôležité, aby susedné krajiny zdieľali svoje skúsenosti a prístupy v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia, keďže skúsenosti získané jednou krajinou sa dajú vhodne uplatniť v iných krajinách. Zdieľanie skúseností v susedných krajinách bolo doteraz značne obmedzené. Činnosti v tejto súvislosti, ktoré sa predpokladajú v rámci koordinačnej jednotky, sa budú koordinovať s činnosťami uvedenými v rámci aktivity E.

Obmedzenia a predpoklady

Vyššie uvedené činnosti podliehajú pomerne nízkemu riziku. Riziko nesprávneho prispôsobenia

ponuky školení potrebám manažérov kvality ovzdušia a osôb s rozhodovacou právomocou je nízke, pretože koordinačná jednotka a zainteresované strany zostanú v pravidelnom kontakte. Manažéri kvality ovzdušia a miestna samospráva poskytnú koordinačnej jednotke spätnú väzbu o službách, ktoré sú im poskytované. Program školení bude prispôsobený aktuálnym potrebám manažérov kvality ovzdušia a ďalších zainteresovaných strán.

Očakávané výsledky

- ✓ Subjekty, ktoré sa venujú otázke kvality ovzdušia, sú kompetentnejšie a kvalifikovanejšie na plnenie svojich povinností (najmä manažéri kvality ovzdušia), zatiaľ čo osvedčené postupy sa prenesú na komunálnu úroveň. Pokiaľ ide o množstvo, 15 manažérov kvality ovzdušia má podrobné znalosti o otázkach ochrany ovzdušia.
- ✓ Zdieľanie skúseností medzi manažérmi kvality ovzdušia sa rozšíri prostredníctvom fóra.
- ✓ Poradenské služby sa poskytnú v oblasti hospodárenia s energiou a ochrany ovzdušia.
- ✓ Vytvorí sa znalostná báza a bude sprístupnená viacerým iným subjektom (nielen manažérom kvality ovzdušia) vrátane starostov a primátorov, členov obecného zastupiteľstva, kontrolných orgánov atď.
- ✓ Bude spustená webová stránka, na ktorej budú predstavené všetky materiály.
- ✓ Proces aktualizácie Programov na zlepšenie kvality ovzdušia bude efektívnejší, pretože sa bude spoliehať na výsledky ďalších analýz.
- ✓ Praktickú pomoc príslušným orgánom pri rozhodovaní o zlepšovaní kvality ovzdušia a hospodárení s energiou bude poskytovať koordinačná jednotka
- ✓ Susedné krajiny budú môcť tiež využívať skúsenosti ostatných so zlepšovaním kvality ovzdušia.

Odhad nákladov

Mzdové náklady

MŽP SR	C1.2	dodatočné	Komunikačný manažér (1) – predtým jeden z „3 manažéri pre koordinačnú jednotku“	**374.400**
MŽP SR	C1.2	dodatočné	Líder koordinačnej jednotky (1) - predtým jeden z „3 manažéri pre koordinačnú jednotku“	**374.400**
MŽP SR	C1.2	dodatočné	Koordinačná jednotka senior (1) - predtým jeden z „3 manažéri pre koordinačnú jednotku“	**328.640**
MŽP SR	C1.2	dodatočné	Koordinačná jednotka junior (1) - predtým jeden z „3 manažéri pre koordinačnú jednotku“	**287.040**

Výstupy

1) Vzdelávacie materiály a príručka pre manažérov kvality ovzdušia– do 30/4/2020
2) Správa, v ktorej sa analyzujú rôzne scenáre znižovania emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m a zvyšovania energetickej efektívnosti vo vybraných regiónoch do roku 2030,, na základe výsledkov prieskumu, ktorý realizovala SAŽP v rámci národného projektu – do 31/12/2021
3) Prehľad slovenských, českých a poľských skúseností s implementáciou programov na zlepšenie kvality ovzdušia v oblasti, na ktorú sa projekt vzťahuje (zverejnené iba v elektronickej verzii) – do 31/12/2021
4) Správa s analýzou možností zvýšenia efektívnosti systému kontroly emisií znečisťujúcich ovzdušie na Slovensku (zverejnená len v elektronickej verzii) – do 31/12/2021
5) Výročné správy vypracované každý rok o úlohách a činnostiach, ktoré vykonávajú manažéri kvality ovzdušia, vrátane hodnotenia ich práce a napredovania pri dosahovaní ich

cieľov do 31/12/2020 a v nasledujúcich rokoch do zodpovedajúcich termínov. Tieto správy sumarizujú realizáciu PZKO. 6) Indikátory zameraná na hodnotenie práce MKO (budú stanovené na konci každého roku na základe skutočne situácie a kompetencií) – do konca roku, každý rok 7) Plán vzdelávania pre MKO – do konca januára, každý rok
Míľniky súvisiace s opatrením C1.2 1) Zriadenie koordinačnej jednotky do 31/3/2020 2) Pripravia sa prvé školiace materiály pre manažérov kvality ovzdušia – do 30/4/2020 3) Začnú sa školenia pre manažérov kvality ovzdušia – do 31/8/2020

Aktivita C.2 Vzdelávacie programy a informovanie verejnosti
Príjemca zodpovedný za implementáciu: Slovenská agentúra životného prostredia, CEPTA, MŽP SR, SHMÚ, samosprávne kraje
Opis (čo, ako, kde a kedy): Cieľom tejto aktivity je príprava a implementácia vzdelávacích programov a informačných aktivít. Cieľom aktivita je na jednej strane zvýšiť povedomie miestnych úradníkov a verejnosti o otázke znečistenia ovzdušia, jeho príčinách a vplyvoch, a na druhej strane podporovať iniciatívy v oblasti kvality ovzdušia, podporovať zapojenie verejnosti a poskytovať informácie o ponúkaných podporných nástrojoch. V rámci tejto aktivity bude CEPTA vykonávať monitorovacie aktivity zamerané na znečistenie ovzdušia spôsobené ultrajemnými časticami, pričom výsledky monitorovania budú použité pre edukačné a informačné aktivity. Výsledky (rôzne analýzy a štúdie, publikované na https://cepta.sk/projekty/aktualne-projekty/preovzdusiesk/) z iného projektu, ktorý realizuje CETPA – PrePvzdušieSK, budú využité a ďalej rozvinuté. Aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia budú zahŕňať prezentáciu opatrení na zníženie výskytu ultrajemných častíc z dopravy a z vykurovania domácností a dopadov znečisteného ovzdušia na zdravie obyvateľov. **Aktivity SAŽP:** **1. Webová aplikácia na informovanie verejnosti o kvalite okolitého ovzdušia** Opis: - Informácie o zverejňovaní smogovej výstrahy, o zrušenej smogovej výstrahe, dôvodoch oznamovania smogovej výstrahy, o tom, čo je potrebné v týchto prípadoch urobiť, aké opatrenia boli prijaté na zlepšenie situácie, - Informácie o aktuálnej kvalite ovzdušia hodnotenej prostredníctvom národného indexu kvality ovzdušia (NIKO), - Informácie o dennom prekročení limitných alebo cieľových hodnôt pre znečisťujúce látky (údaje 1 - deň) s krátkou interpretáciou pre verejnosť, čo to znamená, - Historické údaje o kvalite ovzdušia o ročnom a dennom prekročení limitných alebo cieľových hodnôt s krátkou interpretáciou pre verejnosť, čo to znamená, - Informácie o dôležitých stacionárnych a mobilných zdrojoch znečistenia ovzdušia, - Informácie o prijatých opatreniach v programoch na zlepšenie kvality ovzdušia a zhodnotení ich stavu, - Informácie o vplyve znečistenia ovzdušia na ľudské zdravie a ekosystémy a o tom, ako sa proti zhoršenej kvalite ovzdušia chrániť, - Informácie o možnostiach bežných občanov ako prispieť k zlepšeniu kvality ovzdušia, - Možnosti financovania opatrení (súhrn výziev, odkazy na stránky finančných mechanizmov). Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné: - Podpora verejného záujmu pri dosahovaní dobrej kvality ovzdušia, - Zapojenie verejnosti do vykonávania riadenia kvality ovzdušia a do procesu vývoja programov na zlepšenie kvality ovzdušia, - Zapojenie verejnosti do vykonávania opatrení stanovených v programoch na zlepšenie kvality ovzdušia a do kontroly implementovaných opatrení. Míľniky: - 2020, rozširovanie obsahu, aktualizácie a servis webovej aplikácie nepretržite počas celého obdobia projektu. Očakávaný výsledok / výstupy: - Webová aplikácia - Mobilná aplikácia – rozšírenie webovej aplikácie www.dnesdycham.sk do mobilných

zariadení (zodp. partner: MŽP SR v spolupráci so SAŽP)
- Slovenský index kvality ovzdušia – vývoj národného indexu kvality ovzdušia pre účely webovej aplikácie, nové možnosti využitia a publikovania budú preskúmané, napr. digitálne tabule a elektronické oznámenia (zodp. partner: MŽP SR, SAŽP, SHMÚ).

2. Vzdelávanie predstaviteľov samosprávnych orgánov zamerané na implementáciu opatrení v oblasti kvality ovzdušia, výmenu skúseností a riešení

Cieľom je vzdelávať osoby s rozhodovacou právomocou na regionálnej a miestnej úrovni a vysvetliť význam zlepšovania kvality ovzdušia z hľadiska verejného záujmu, najmä vo vzťahu k verejnému zdraviu. Budovanie povedomia o možných riešeniach na základe pozitívnych skúseností s ich implementáciou v iných oblastiach riadenia kvality ovzdušia alebo v zahraničí. Táto činnosť bude zahŕňať workshopy a výmenu skúseností v rámci Slovenska a ďalších (hlavne susedných) krajín.

Workshopy o kvalite ovzdušia pre zástupcov samosprávnych orgánov

Opis:
Workshopy budú tematicky zamerané na:
- Proces vytvárania PZKO a úlohu samosprávy
- Príklady osvedčených postupov - vykonávacie opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia
- Prepojenie medzi dokumentmi miestneho a regionálneho plánovania a dokumentmi riadenia kvality ovzdušia
- Komunálne finančné zdroje a iné zdroje financovania na vykonávanie opatrení pre zlepšenie kvality ovzdušia

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
- Zdôrazniť zodpovednosť tvorcov miestnej a regionálnej politiky za vytváranie a vykonávanie opatrení na dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia

Míľniky: 2021/2024
- 3 x v 1 roku (západné, stredné a východné Slovensko, 1 workshop = účastníci zo 6 oblastí riadenia KO, až do 60 ľudí), 2 x počas projektu, t.j. celkom 6 workshopov počas projektu

Očakávaný výsledok / výstupy:
- 6x1-denný workshop pre starostov a primátorov, ich zástupcov, odborný personál zo samosprávnych orgánov, ktoré spadajú do oblasti riadenia KO, odborníkov, počet účastníkov max. 60/1 workshop

3. Vzdelávanie o výhodách diaľkového vykurovania pre zlepšenie kvality miestneho ovzdušia

Cieľom je podpora využívania diaľkového vykurovania ako účinného opatrenia na zníženie emisií z vykurovania domácností (čistá energia), zlepšenie plánovania dodávok tepla. Táto činnosť bude zahŕňať workshopy, prípravu a distribúciu informačných letákov a študijných materiálov.

Workshopy o dôležitosti centrálneho zásobovania teplom (CHS) z hľadiska zlepšovania kvality ovzdušia

Opis:
Workshop tematicky zameraný na:
- CHS v súvislosti s plánovaním dodávky tepla obyvateľstvu v obci
- CHS - Účinné opatrenia na zníženie emisií vypúšťaných do ovzdušia a iné
- Riešenie spolupráce medzi výrobcami tepla pre zariadenia na diaľkové vykurovanie a obce.
- Modernizácia CHS
- Rozhodovanie samosprávy pri schvaľovaní miestnych zdrojov tepla
- Informácie o výhodách CHS pre čistejší vzduch v mestách

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
- Podpora vykonávania opatrení na zníženie emisií z miestneho vykurovania

Míľniky: 2022/2025
- 3 krát v 1 roku (západné, stredné a východné Slovensko, 1 workshop maximálne 60 ľudí), 2-krát počas projektu

Očakávaný výsledok / výstupy:
- 6x1-denný workshop pre starostov a primátorov, ich zástupcov, zamestnávateľov miestnej samosprávy, majiteľov v komunite, bytové družstvá, počet účastníkov max. 60

4. Vzdelávanie o správnych vykurovacích technikách a odporúčaniach pre viac ekologické vykurovanie

Cieľom je vysvetliť správne techniky vykurovania a naučiť ľudí ich používať. Tieto činnosti budú zamerané na správnu prevádzku kotlov, prípravu paliva, vysvetlenie negatívnych vplyvov znečisťovania ovzdušia vrátane „znečisťovania vnútorného prostredia“ atď. (vzdelávacie podujatia vrátane ukážok). Vytvorenie a šírenie tohto vzdelávacieho programu bude pravdepodobne koordinované s partnerom z CZ (pravdepodobne aj s PL), pretože nesprávne miestne vykurovanie ovplyvňuje kvalitu ovzdušia v oboch krajinách a predpokladá sa, že prispieva aj k znečisťovaniu ovzdušia presahujúcemu štátne hranice

Workshopy o opatreniach na zníženie emisií z vykurovania domácností

Opis:
Workshop tematicky zameraný:
- Zvyšovanie povedomia zo strany vlády o čistejšom vzduchu pri vykurovaní domácností
- Povolenie a kontrolu prevádzky malých zdrojov znečistenia ovzdušia - domácnosti
- Opatrenia na zníženie emisií z vykurovania tuhými palivami v domácnostiach
- Systémy dotácií na podporu znižovania emisií z vykurovania domácností

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
- Podpora vykonávania opatrení na zníženie emisií z miestneho vykurovania

Tieto workshop sa budú konať v r. 2021, 2023, 2025 a 2027

Očakávaný výsledok / výstupy:
- 4x1-denný workshop pre starostov a primátorov, ich zástupcov, zamestnávateľov miestnej samosprávy, počet účastníkov max. 150 / workshop

5. Vzdelávanie v oblasti ochrany ovzdušia

Opis:
- 1,5 dňový seminár pre orgány štátnej správy – vzdelávanie v oblasti ochrany a kvality ovzdušia
- Počet účastníkov: max. 100/ seminár

Dôvod, prečo je aktivita potrebná:
- Seminár vo väzbe na povinnosť vyhodnotenia a aktualizácie PZKO, ktoré by podľa potreby mali byť aktualizované raz za tri roky. Hodnotenie si vyžaduje školenie a prehlbovanie vedomostí a skúseností
- Podujatie sa bude konať v roku 2024, alternatívne v roku 2025

Očakávaný výsledok: 1,5 dňový seminár pre cca 100 účastníkov

6. Vzdelávanie v oblasti trvalo udržateľnej mobility

Cieľom je vytvoriť odborné materiály a vzdelávacie programy, organizovať školenia na prípravu a implementáciu plánov a opatrení udržateľnej mobility v prepojení na prvky zelenej infraštruktúry atď. Táto činnosť bude zahŕňať vzdelávacie podujatia, školenia, výmenu skúseností

6.1 Školiaci materiál „Udržateľná mobilita“

Opis: V dvojročných intervaloch bude vypracovaná tematická metodická príručka, realizované jej grafické spracovanie, tlač a distribúcia účastníkom plánovaných podujatí, zverejnenie elektronickej verzie na webovej stránke www.populair.sk
Metodická príručka sa zameria na rôzne usmernenia, náčrty a príklady osvedčených postupov pri plánovaní a implementácii opatrení na podporu udržateľnej mobility so zvážením možností prepojenia na prvky zelenej infraštruktúry.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Tieto metodické príručky budú slúžiť ako pomocné materiály pre vzdelávanie a budovania verejného povedomia v oblasti udržateľnej mestskej mobility.

Príručky sa vypracujú v novembri 2020; novembri 2022, novembri 2024 a v novembri 2026.

Očakávané výsledky:
- Odborné zázemie pre vzdelávanie a budovanie verejného povedomia v oblasti udržateľnej mobility
- Okolo 500 výtlačkov ročne, t.j. 2000 výtlačkov tejto metodickej príručky počas celých 8 rokov trvania projektu
- Bezplatný prístup k elektronickej verzii tejto príručky

6.2 Odborné semináre Udržateľná mobilita – usmernenia, námety a príklady dobrej praxe“
Opis: Realizácia odborných seminárov so zameraním na plánovanie a zavádzanie opatrení na podporu udržateľnej mobility so zvážením možností prepojenia na prvky zelenej infraštruktúry Semináre budú určené hlavne pre zástupcov samosprávnych krajov, obcí vrátane poslancov obcí a odbornú verejnosť Každý rok sa budú konať 4 semináre z toho 2 on-line formou na konkretizovanú tému. Celkovo sa počas celého projektového obdobia uskutoční 32 seminárov.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Dôvodom zahrnutia tejto aktivity do projektu je zapojenie politikov a predstaviteľov každého samosprávneho kraja Slovenska, obcí a miest do riešenia opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Okrem toho je cieľom zaviesť príležitosti na prípravu a implementáciu strategických plánov/opatrení na podporu udržateľnej mobility v prepojení na prvky zelenej infraštruktúry ako aj informovať o tom, ako získať finančné prostriedky na ich implementáciu, informovať o príkladoch osvedčených postupov atď.

Očakávané výsledky:
- 4 semináre ročne
- 25 účastníkov na 1 seminár organizovaný prezenčnou formou, 60 účastníkov na 1 seminár pri organizovaní on-line formou

6.3 Študijná cesta pre príklady osvedčených postupov v oblasti udržateľnej mestskej mobility

Opis: Realizácia študijnej cesty v trvaní 2-3 dni pre max. 25 účastníkov. Cieľom tejto aktivity bude výmena skúseností a príkladov dobrej praxe v oblasti udržateľnej mestskej mobility na Slovensku alebo vo vybraných krajinách EÚ. Na tejto študijnej ceste sa zúčastnia vybraní predstavitelia slovenských obcí, najmä tí, ktorí sa zúčastnili národnej kampane Európsky týždeň mobility v predchádzajúcich rokoch. Študijné cesty budú plánované SAŽP v spolupráci so zahraničným subjektom venujúcim sa mestskej mobilite. Účastníci budú mať zabezpečený transport na vybrané miesto, ubytovanie a čiastočne stravu.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Cieľom týchto študijných ciest bude zvýšiť osvetu a povedomie verejnosti o téme udržateľnej mobility, potenciálne s prepojením na prvky zelenej infraštruktúry a výmena skúseností a príkladov osvedčených postupov v oblasti udržateľnej mobility.

V rámci trvania projektu (počas rokov 2020 – 2027) sa každý rok v 2. alebo 3. štvrťroku roka uskutoční jedna študijná cesta vo vybranej krajine EÚ alebo vo vybraných regiónoch na Slovensku (v súvislosti s opatreniami proti COVID-19).

Očakávané výsledky:
- Max. 25 účastníkov 1 študijnej cesty; t. j. 175 účastníkov počas 8 rokov projektu
- 7 zrealizovaných študijných ciest

6.4 Propagačný materiál

Opis: Cieľom tejto činnosti je obstaranie propagačných predmetov - kovových pier, linajkových zápisníkov veľkosti A5 a roll-up bannerov rozmerov Š 100 x V 200 cm. Perá a zápisníky budú účastníkom distribuované počas workshopov a študijných ciest a budú obsahovať potrebné prvky/ logá projektu. Grafické a textové časti roll-up bannerov s potrebnými prvkami/logami sa budú pravidelne aktualizovať a budú sa používať pre každú činnosť (workshop/študijná cesta/návšteva škôl).

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Dôvodom tejto činnosti je podpora vykonávania aktivít v oblasti udržateľnej mobility.

Načasovanie: pravidelne počas trvania projektu (v rokoch 2020 – 2027)

Očakávané výsledky:
- Kovové perá: 1 rok = 200 ks pier s vytlačenými potrebnými prvkami projektu/logami; 8 rokov = 1600 kusov
- Linajkové zápisníky formátu A5: 1 rok = 200 ks zápisníkov s vytlačenými potrebnými prvkami projektu/logami; 8 rokov = 1600 kusov
- Roll-up bannery: veľkosť Š 100 x V 200 cm; 8 rokov = 24 kusov

6.5 Udržateľná mobilita - propagácia v médiách

Opis: Cieľom tejto činnosti je zabezpečiť výrobu spotov a náučných videí (1x ročne v dĺžke 1-3 minúty), ktoré propagujú tému a zameriavajú sa na vzdelávacie aktivity a činnosti zamerané na zvyšovanie povedomia verejnosti o tomto projekte v oblasti udržateľnej mobility, ako aj prípadnú kúpu priestoru v médiách (elektronické médiá – populair.sk, dnesdycham.sk, youtube.com, atď.).,). Počas 1. fázy sa projekt zameral na produkciu a promovanie spotov cez TV a rádio. Avšak, takéto aktivity vyžadujú vysokú finančnú podporu a neistým dopadom na cieľovú skupinu. Pre zvyšok projektu sme sa rozhodli využiť menej finančne náročné riešenie – promovanie cez online médiá so silnejším zameraním sa na kvalitu produkcie – hodnota za peniaze.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Tieto spoty a náučné videá budú podporovať osvetu a povedomie verejnosti o téme udržateľnej mobility v potenciálnom prepojení na prvky zelenej infraštruktúry.

Očakávané výsledky:
- Výstupom bude propagácia tém zameraných na udržateľnú mobilitu v potenciálnom prepojení na prvky zelenej infraštruktúry.

7. Vzdelávacie a osvetové aktivity a kampane pre učiteľov, študentov a školákov

Cieľom je vytvoriť a implementovať vybrané vzdelávacie a školiace aktivity zamerané na učiteľov,

študentov a školákov.

7.1 Vzdelávací program

Opis:
Cieľom programu Vzdelávanie bude zvýšiť záujem detí, žiakov a študentov o kvalitu ovzdušia v ich okolí. Program bude mať charakter občianskeho vedeckého projektu s nasledujúcimi aktivitami: Jeho hlavnou činnosťou bude: (a) monitorovanie kvality ovzdušia lišajníkmi (na základe štúdie morfológie stielky lišajníkov na ilustráciu dlhodobých účinkov znečistenia ovzdušia na biotu), (b) meranie kvality ovzdušia prenosnými zariadeniami (s cieľom analyzovať zdroj znečistenia ovzdušia, hlavné znečisťujúce látky prítomné vo vzduchu, aké sú miesta so skutočne dobrým vzduchom a kde je vzduch najhorší), (c) štúdium meteorologických faktorov ovplyvňujúcich kvalitu ovzdušia (na pochopenie faktorov ovplyvňujúcich distribúciu znečisťujúcich látok v priestore) (d) udržateľná mobilita. V rámci programu bude rozšírená webová aplikácia www.dnesdycham.sk o obsah, ktorý bude poskytovať informácie o monitorovaní kvality ovzdušia a poslúži pre zber údajov zo škôl zapojených do monitorovania. Tiež budú vypracované príručky s metodikou monitorovania aj hodnotenia získaných výsledkov. Budú sa organizovať sprievodné podujatia. Prezentácia programu bude prebiehať s využitím metodických dní a rôznych podujatí pre učiteľov, koordinátorov environmentálnej výchovy a študentov univerzít. Informačné materiály o programe (pracovné hárky, plagáty, letáky, metodika mapovania) budú vytvorené a distribuované zúčastneným školám poštou alebo počas školení.

Cieľová skupina: žiaci a študenti základných škôl, stredných škôl, univerzít, verejnosť

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Podporovanie hlavnej cieľovej skupiny projektu - učiteľov, žiakov a študentov z hľadiska budovania ich povedomia o kvalite ovzdušia, jeho vzťahov k biote a zdraviu obyvateľstva.

Načasovanie 2023 – 2027

- Vytvorenie priestoru pre informácie na www.dnedsdycham.sk– kde budú prezentované údaje zozbierané jednotlivými školami zapojenými do programu, vrátane ďalších informácií spojených s kvalitou ovzdušia relevantných pre žiakov a študentov
- monitorovacie zariadenia so senzormi na meranie znečisťujúcich látok a ďalších relevantných informácií s vyškolenými pracovníkmi (SAŽP a MKO) pre splnenie potrieb škôl, ktoré majú záujem o tento druh činnosti
- Vzdelávacie dni pre učiteľov – maximálne 4-krát ročne počas 3 rokov - spolu 12 dní
  Vzdelávacia príručka pre učiteľov: lišajníky – prírodné indikátory – cca 3,000 ks
  Vzdelávacia príručka pre učiteľov Monitorovanie kvality ovzdušia pomocou mobilných zariadení - cca 3,000 ks
  Pracovné hárky pre žiakov a študentov - cca 5,000 ks
  Informačný leták - cca 10,000 ks
  Identifikačné kľúče s metodikou: lišajníky – prírodné indikátory
  Identifikačné kľúče s metodikou: meteorologické faktory
  Pexeso - - cca 5,000 ks
  Informačné plagáty - cca 3,000 ks
  Záverečná správa o programe (preferuje sa online forma)
  Darčekové predmety: napr. 3000 papierových poznámkových blokov s perami, 1 200 ks lupy, 3000 tričká s logom projektu,
  Ceny pre zúčastnené školy (na 3 roky): napr. zelená vertikálna stena, exkurzia pre 40 žiakov, čistička vzduchu

7.2 Festival environmentálnych výučbových programov ŠIŠKA

Opis:
Poslaním festivalu je aktívna výmena nápadov, znalostí a informácií na poli environmentálnej výchovy. Poskytuje priestor pre aktívnu výmenu skúseností a otvára dvere všetkým nadšencom

environmentálneho vzdelávania. V rámci projektu budú dva roky zamerané na otázky Ovzdušia.

Cieľová skupina: učitelia, koordinátori a odborníci na environmentálne vzdelávanie, mimovládne organizácie

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
Podporovanie hlavnej cieľovej skupiny projektu - učiteľov, žiakov a študentov z hľadiska budovania ich povedomia o kvalite ovzdušia, negatívnych vplyvov v prípade zhoršenej kvality ovzdušia a možností opatrení na zlepšenie nepriaznivého stavu ovzdušia.

Načasovanie: 2024/2027

Očakávané výsledky:
- 2 festivaly s účasťou 100 účastníkov každý rok

Budovanie povedomia verejnosti o vplyve emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m na znečisťovanie ovzdušia a s tým spojených negatívnych účinkoch na zdravie je rozhodujúce pre odstraňovanie jeho zdrojov v postihnutých mestách. Bez efektívnych vzdelávacích kampaní obyvatelia nemusia byť príliš ochotní prejsť na ekologickejšie riešenia vykurovania.

Realizácia osvety (a činností pre šírenie informácií, ktoré sú podrobnejšie uvedené v Opatrení E) spolu s mediálnymi kampaňami je jednou zo základných úloh, ktorými sú poverení manažéri kvality ovzdušia. Ak sa majú miestni obyvatelia zapojiť do ochrany ovzdušia, najprv musia vedieť o probléme znečistenia ovzdušia, identifikovať ho so svojou vlastnou obcou, pochopiť jeho príčiny a vplyvy a poznať dostupné nástroje na podporu iniciatív v oblasti kvality ovzdušia (granty, poradenstvo atď.).

Je potrebné osloviť skupinu tvorcov verejnej mienky a multiplikátorov, ktorí prispejú k posilneniu posolstva, ktoré presadzujú manažéri kvality ovzdušia. Preto sa vytvoria špeciálne referenčné materiály pre verejnosť, mimovládne organizácie a učiteľov.

Priamy kontakt medzi manažérmi kvality ovzdušia a miestnymi obyvateľmi je veľmi dôležitý. Z toho dôvodu sa budú konať rôzne podujatia na zvýšenie povedomia verejnosti o tomto probléme. Manažéri kvality ovzdušia sa zúčastnia aj verejných podujatí organizovaných mestskými a obecnými úradmi.

7.3. Bezpečné cesty do školy

Opis:

Vypracovanie metodického materiálu „mapovanie bezpečných ciest do školy“, ktorý bude nadväzovať na príručku spracovanú v r. 2021. Ide o metodiku identifikovania prekážok, ktoré deťom a rodičom bránia v používania bicykla, chôdze alebo iných foriem udržateľnej mobility pre dochádzanie do školy.

Rodičia často vozia deti to školy autom z obavy o ich bezpečnosť v súvislosti s dopravou alebo nebezpečnosťou verejných priestorov.

Mapovanie bezpečných ciest priamo deťmi pomôže identifikovať problémové body v bezprostrednom, ale aj širšom okolí školy. Tieto poznatky s pomocou zodpovedných dospelých budú tlmočiť samospráve a zainteresovaným inštitúciám a budú požadovať adekvátne riešenia na podporu udržateľnej mobility pri ceste do školy – teda zavedenie konkrétnych opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v okolí školy. Pridanou hodnotou tejto aktivity je zvyšovanie povedomia o dôležitosti foriem udržateľnej mobility medzi mladými ľuďmi.

- príprava metodického materiálu „Mapovanie bezpečných ciest od školy“,
- zapojenie 8 škôl každý 2. rok do projektu Mapovanie bezpečných ciest do školy - realizovanie mapovania: 8 škôl (v každom kraji jedna). (dokopy 24 škôl v priebehu 6

rokov),
- deti s vyškoleným zodpovedným dospelým (MKO) a budú mapovať okolie školy z pohľadu bezpečnosti dochádzania do školy – identifikácia prekážok a nebezpečných úsekov a identifikovania potenciálnych možností riešenia kritických miest z hľadiska bezpečnosti dochádzania do školy,
- spracovanie výstupov do „správy pre samosprávu“ – vyznačenie do mapy, spracovanie prezentácií s návrhmi riešení,
- žiacka konferencia: prezentovanie výstupov z mapovania (zástupcovia škôl a samospráv, dopravnej a mestskej polície) 8 škôl každý 2. rok,
- konferencie by sa mali konať v priestoroch samospráv (eventuálne – celosl. Žiacka konferencia so zapojením všetkých škôl a samospráv v priestoroch SAŽP),
- vytvorenie a distribúcia informačného plagátu pre školy / letáku pre rodičov,
- propagácia výstupov (tlač, online priestor),
- príprava pilotných architektonických štúdií na základe výstupov
.

Termín realizácie:

2022 -2026 – každý 2. rok iná škola v kraji, 8 škôl každé 2 roky (24 škôl dokopy)

Očakávané výsledky:

- online metodický materiál na mapovanie bezpečných ciest a odstraňovaní prekážok pre bezpečný pohyb detí vo verejnom priestore,
- každý 2. rok žiacka konferencia so zapojením 8 škôl,
- propagačné materiály leták/plagáty,
- pilotné architektonické štúdie,
- 24 škôl, ktoré pre samosprávy (svojich zriaďovateľov) pripravia podklad, ktorý môže slúžiť pre spracovanie štúdií pre zavádzanie dopravných riešení na podporu UM.

Aktivita CEPTA:

8. <u>Aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia na základe výsledkov meraní ultrajemných častíc z dopravy a vykurovania domácností</u>

Ultrajemné častice (PM0.1) sú častice s rozmerom menším ako 0.1 mikrometra, teda menej ako 100 nanometrov (nm). Merajú sa (počítajú) v číslach; často v počte častíc na cm3. Ultrajemné častice prechádzajú do jemných častí pľúc a do krvi, kde sa predpokladá, že spôsobujú vážne poškodenie. Je známe, že sú kľúčovými znečisťujúcimi látkami aj vo vnútornom ovzduší. Ultrajemné častice môžu spôsobiť srdcové a kardiovaskulárne choroby, mŕtvicu, choroby dýchacích ciest, rakovinu, cukrovku, infekčné choroby, dokonca poškodenie reprodukčného systému atď. Tieto znečisťujúce látky si preto zaslúžia pozornosť verejnosti a je potrebné zvýšiť informovanosť verejnosti o tomto probléme. .

Monitorovacie aktivity budú zahŕňať:

- meranie znečistenia spôsobeného ultrajemnými časticami z dopravy a porovnanie starých a nových dieselových vozidiel;
- meranie rozptylu ultrajemných častíc na rôznych výškových úrovniach v blízkosti dopravných tepien;
- meranie vonkajšieho znečistenia ultrajemnými časticami pochádzajúcich z vykurovania z domácností, najmä počas jesenných a zimných inverzií;
- meranie vnútorného znečistenia ultrajemnými časticami.

CEPTA bude v priebehu implementácie projektu uskutočňovať merania ultrajemných častíc, zdieľať poznatky a zúčastňovať sa aktivít zameraných na zvyšovanie povedomia (C2, E), ktoré bude realizovať najmä SAŽP, so zameraním na opatrenia v oblasti kvality ovzdušia znižujúce

znečistenie z dopravy a z vykurovania domácností, ako aj účinky znečisteného ovzdušia na zdravie.

Správa sumarizujúca zistenia o znečistení ultrajemnými časticami prinesie prehľad o jednotlivých zdrojoch znečistenia (väčšinou zameraných na dopravu, vykurovanie domácností a vnútorné znečistenie), ktoré by mohli byť replikovateľné aj v iných porovnateľných regiónoch EÚ a spolu s odporúčaniami na zníženie takéhoto znečistenia by sa mohli stať jedným zo zdrojov ďalších opatrení na zníženie emisií v celej EÚ.

Aktivita MŽP SR:

9. <u>Demonštračné projekty – informatívne monitorovanie kvality ovzdušia</u>

Informatívny monitoring kvality ovzdušia bude realizovaný pomocou blízkoreferenčných monitorovacích senzorov a bezpilotných lietadiel – dronov vo vopred vybraných lokalitách. Aktivita je stavaná na príkladoch dobrej praxe projektu LIFE IP Malopolska s cieľom indikovania spaľovania odpadov. Demonštračné projekty budú odštartované prípravou metodológie pre oba typy monitorovania a individuálne reporty z každého monitorovania budú poskytnuté zainteresovaným stranám. Metodológia bude aktualizovaná na základe výsledkov hodnotenia. Výsledky informatívneho monitorovania kvality ovzdušia môžu byť využité pre ďalšie rozhodovanie, napríklad v procese výmeny nevyhovujúcich vykurovacích zariadení (kotly, krby, pece, kachle) v oblastiach riadenia kvality ovzdušia.

Webová aplikácia bude využívať údaje zozbierané z národnej monitorovacej siete po celej Slovenskej republike a prostredníctvom národného indexu kvality ovzdušia bude informovať o aktuálnej kvalite ovzdušia na jednotlivých monitorovacích staniciach. História zozbieraných údajov o jednotlivých časticiach znečistenia bude k dispozícii na export. Viacúrovňová vrstva webovej aplikácie navyše pripraví prostredie na zber údajov z iných zdrojov (blízkoreferenčné senzory kvality ovzdušia).

Aktivita samosprávnych krajov (ŽSK, KSK, BBSK, PSK)

10. <u>Výsadba prvkov zelenej infraštruktúry</u>

Stromy svojimi ekologickými a environmentálnymi vplyvmi na okolité prostredie, okrem iného, pozitívne vplývajú na zlepšovanie kvality ovzdušia. Možnosť vysádzať stromy na pozemkoch samosprávnych krajov, obcí, miest, či súkromných vlastníkov na základe zmluvy o dlhodobom prenájme, pozitívne ovplyvní krajinný obraz, prispeje k zvýšeniu ekologickej stability a povedomia občanov o projekte LIFE IP – Zlepšovanie kvality ovzdušia.

Na základe mnohých výskumov a vedeckých experimentov v tejto oblasti je možné skonštatovať, že stromy majú výrazný pozitívny vplyv na životné prostredia, vrátane kvality ovzdušia, a ich ekosystémové funkcie prispievajú k znižovaniu znečisťujúcich látok, najmä O3, PM, NOx a CO2. Stromy tiež tienením asfaltových plôch a zaparkovaných vozidiel znižujú emisie uhľovodíkov z palív vyparujúcich sa z opotrebovaných výfukov a palivových nádrží.
V prvej fáze by zo strany vybraných samosprávnych krajov a zapojených obcí išlo o vytypovanie vhodných lokalít.

V ďalšej fáze po predbežných analýzach uskutočniteľnosti a konzultáciách s dopravným inšpektorátom a vlastníkmi susediacich pozemkov, by sa pristúpilo k vypracovaniu projektovej dokumentácie.
Na verejných stretnutiach v dotknutých obciach by bola predstavená vízia projektu a jeden z nástrojov, ako pozitívne ovplyvňovať kvalitu ovzdušia – výsadba stromov.

SHMÚ, či iná relevantná inštitúcia by vykonala meranie pred realizáciou, a následne v intervale 2

rokov, až po ukončenie projektu. Pokiaľ by takéto merania neboli možné, bude využitý matematický prepočet podložený osvedčenými štúdiami.

Následne by sa namerané hodnoty spracovali a priebežne po analýzach predstavili verejnosti.

Predpokladaný náklad na jeden strom aj s ukotvením, ochranou proti ohryzu a povýsadbovou starostlivosťou na 3 roky – pri obvode kmienka 14-16 cm – je 150€.

Výsadba stromov je hmatateľným výsledkom projektu s pozitívnym dopadom na kvalitu ovzdušia, ale aj na informovanosť občanov, pretože tí budú priamo zapojení do tejto činnosti (aktivita komunitnej výsadby stromov). Osvedčené postupy z tejto aktivity budú zdieľané s verejnosťou.

Jedným z možných výsledkov tejto aktivity by mohla byť zmena technických noriem v súvislosti s architektonickými štúdiami (napríklad výsadba stromov popri dopravných koridorov). Ďalšia spolupráca je možná aj na arboristickom štandarde údržby zelene v okolí inžinierskych sietí, účasť na rokovaniach medzi MŽP SR a Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR o prvkoch zelenej infraštruktúry v krajine, či spolupráca s akademickým sektorom ohľadom metodiky pestovania stredného lesa.

Obmedzenia a predpoklady

Osvetové a informačné akcie má vykonávať Slovenská agentúra životného prostredia v úzkej spolupráci s manažérmi kvality ovzdušia, takže hlavné riziko je spojené s ich nedostatočným zapojením sa do nadväzovania kontaktov s miestnymi komunitami, tvorcami verejnej mienky a multiplikátormi. Na zmiernenie tohto rizika budú manažéri kvality ovzdušia a SAŽP predkladať podrobné správy o všetkých organizovaných vzdelávacích a informačných opatreniach. Bude sa od nich tiež požadovať, aby usporiadali určitý počet stretnutí s tvorcami verejnej mienky a komunitné akcie.

Pri realizácii osvetových aktivít prostredníctvom výsadby prvkov zelenej infraštruktúry môže dôjsť k problémom pri získavaní povolení a vyjadrení od dotknutých subjektov (správcovia sietí, dopravný inšpektorát). Výhodná vyjednávacia pozícia úradov samosprávnych krajov, ako vlastníka predmetných pozemkov, vie do veľkej miery eliminovať toto ohrozenie. Významnou aktivitou pri získavaní povolení a realizácii výsadby, budú participatívne ladené stretnutia s občanmi v dotknutých lokalitách. Na základe výborných vzťahov manažérov kvality ovzdušia zo zapojených samosprávnych krajov so zástupcami miestnych samospráv a predrokovania zámerov výsadby, dovolíme si očakávať pozitívne prijatie týchto opatrení na zlepšovanie kvality ovzdušia. Úzka spolupráca medzi všetkými partnermi projektu LIFE IP prinesie výborné zdieľanie skúseností, kontaktov a nadviazanie dôležitých partnerstiev v regiónoch. Pre samotnú realizáciu a udržateľnosť aktivity je samotná výsadba plánovaná so zapojením miestnych škôl, NGO, spolkov a sociálnych podnikov.

Očakávané výsledky

- Budovanie povedomia verejnosti o otázkach kvality ovzdušia distribúciou referenčných materiálov v obciach a mestách, ktoré sa zúčastňujú na projekte: materiály zamerané na miestnych obyvateľov a tvorcov verejnej mienky.
- Vzdelávacie aktivity zamerané na učiteľov, študentov a žiakov.

Budú sa vyrábať a distribuovať nasledujúce materiály:
Školiaci materiál Udržateľná mobilita k témam plánovania a zavádzania opatrení na podporu udržateľnej mobility so zvážením možností prepojenia na prvky zelenej infraštruktúry

- vzdelávacia príručka pre učiteľov
- pracovné hárky pre žiakov a študentov
- informačný leták
- identifikačné kľúče s metodikou

- pexeso
- metodika mapovania bezpečných ciest do školy

Odhad nákladov

Mzdové náklady

SAŽP	C2, E	Dodatočné	Akčný manažér 1 (viac zamestnancov na jednej pozícii – pracujúcich na C2 a E)	**151.200**
SAŽP	C2, E	Dodatočné	Expert 1 (viac zamestnancov na jednej pozícii – pracujúcich na C2 a E)	**189.210**
SAŽP	C2, E	Dodatočné	Expert 2 – špecialista – kvalita ovzdušia 1 (pracujúci na C2 a E)	**123.200**
SAŽP	C2, E	Dodatočné	Expert 3 – projektový manažér, špecialista – kvalita ovzdušia 2 (pracujúci na C2 a E)	**134.355**
SAŽP	C2, E	Dodatočné	Expert 4 – špecialista – kvalita ovzdušia 3 (pracujúci na C2 a E)	**127.764**
CEPTA	C2	Dodatočné	Expert (2)	**75.600**
CEPTA	C2	Dodatočné	Projektový manažér	**45.000**

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) sa zúčastní na realizácii týchto opatrení: C1, C2, E a F. Aktivity bude zabezpečovať projektový tím pozostávajúci z projektového manažéra, finančného manažéra, 4 manažérov kvality ovzdušia a expertov. Experti budú mať rôzne úlohy a zodpovednosti, aby zabezpečili definované činnosti. Vzhľadom na povahu činností musia mať experti odlišné zameranie a skúsenosti. Rôzne pracovné náplne, ako aj rôzne úrovne zodpovednosti sú dôvodom rôznych sadzieb použitých v rozpočte.

Cestovné náklady

Počas aktivity C 2 je naplánovaných 49 workshopov a 2 vzdelávacie festivaly (vzdelávacie programy a osveta pre verejnosť). Miesta konania workshopov sa budú v rámci Slovenska líšiť. Miesta ich konania zatiaľ nie sú presne definované. Cena sa bude tiež líšiť v závislosti od miesta konania. Podľa potreby bude tiež závisieť od počtu zamestnancov SAŽP zapojených do workshopov.

Zariadenie

MŽP SR	C2	Meracie zariadenia (termokamery, vlhkomery, blízkoreferečné senzory, kompaktné meracie zariadenia, pasívne merače)	**82.890**
MŽP SR	C2	Dron na monitorovanie kvality ovzdušia vrátane školenia pre 4 manažérov kvality ovzdušia	**20.000**
MŽP SR	C2	Lietajúce laboratórium na dron	**18.000**
Trenčín	C2	Meracie zariadenia (blízkoreferenčné meracie zariadenia)	**37.979**
Trnava	C2	Meracie zariadenia (blízkoreferenčné meracie zariadenia)	**64.315**
Banská Bystrica	C2	Meracie zariadenia (blízkoreferenčné meracie zariadenia)	**25.653**
Žilina	C2	Meracie zariadenia (blízkoreferenčné meracie zariadenia), vrátane servisu	**52.000**
Košice	C2	Informatívne senzory – meracie zariadenia 10x (na	**92.500**

		solárnu energiu), prístup do cloudu, Envitech alebo podobné	
Prešov	C2	Meracie zariadenia (blízkoreferenčné meracie zariadenia)	**54.504**
SAŽP	C2	Vzdelávací program (monitorovacie nástroje so senzormi na znečisťujúce látky a ďalšie relevantné informácie)	**45.000**
CEPTA	C2	Notebook a softvér pre expertov	**1.500**

Ďalšie priame náklady

Trenčín	C2	Inštalácia blízkoreferenčných monitorovacích staníc (vrátane zmeny pozície senzorov)	**11.000**
Trenčín	C2	Elektrická energia na blozkoreferenčné monitorovacie stanice	**12.000**
Trnava	C2	Inštalácia blízkoreferenčných monitorovacích staníc (vrátane zmeny pozície senzorov)	**11.000**
Trnava	C2	Elektrická energia na blozkoreferenčné monitorovacie stanice	**12.000**
Žilina	C2	Inštalácia a elektrická energia pre blízkoreferenčné monitorovacie stanice	**8.000**
Žilina	C2	Personálne/cestovné náklady pre externých expertov prezentujúcich na podujatiach	**4.000**
MŽP SR	C2	Cestovné náklady vrátane ubytovania pre externých expertov prezentujúcich na podujatiach	**5.000**
CEPTA	C2	Prenájom kancelárie	**14.400**

Externé náklady

SAŽP	C2	Webová aplikácia zameraná na kvalitu okolitého ovzdušia v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia pre budovanie povedomia verejnosti (návrh, vývoj a údržba)	**0**
SAŽP	C2	Metodologická príručka „Udržateľná mobilita“ (500 výtlačkov)	**6.000**
SAŽP	C2	Dodávatelia	**1.650**
SAŽP	C2	Študijné pobyty pre získanie informácií o príkladoch osvedčených postupov v oblasti udržateľnej mestskej mobility (1 študijný pobyt každý rok, každý 25 účastníkov)	**49.130**
SAŽP	C2 .	Udržateľná . mobilita - propagácia v médiách (televízia a rozhlas) (1. fáza)	**33.750**
SAŽP	C2	Spoty a vzdelávacie videá o udržateľnej mobilite (zvyšok projektu)	**90.000**
SAŽP	C2	Kovové perá, linajkové poznámkové bloky formát A5, roll-up bannery	**7.318**
SAŽP	C2	Workshop o kvalite ovzdušia pre zástupcov samospráv (obed, 2x prestávka na kávu, miesto konania, technické vybavnie a pomoc, dodávatelia). 6 workshopov, 60 účastníkov na každom	**15.280**
SAŽP	C2	Workshop o opatreniach na zníženie emisií z	**49.800**

		vykurovania domácností (obed, 2x prestávka na kávu, miesto konania, technické vybavenie a pomoc, ubytovanie, dodávatelia). 150 účastníkov na každom	
SAŽP	C2	Workshop o dôležitosti centrálneho zásobovania teplom (CHS) v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia (obed, 2x prestávka na kávu, miesto konania, technické vybavenie a pomoc, dodávatelia), 6 workshopov, 60 účastníkov na každom	**20.000**
SAŽP	C2	Vzdelávanie v oblasti ochrany ovzdušia – 1,5 dňa (ubytovanie pre 100 účastníkov, 2x obed, 1x večera, 3x prestávka na kávu, miesto konania, technické vybavenie a pomoc)	**18.000**
SAŽP	C2	Odborné workshopy „Udržateľná mobilita – príručky, nápady a príklady dobrej praxe“ (obed, prestávka na kávu, miesto konania, technické vybavenie a pomoc, dodávatelia) 32 poldenných workshopov (niektoré z nich online)	**38.400**
SAŽP	C2	Vzdelávací program (darčekové predmety)	**33.000**
SAŽP	C2	Vzdelávací program (ceny pre zúčastnené školy	**27.600**
SAŽP	C2	Vzdelávací program (tlač materiálov)	**22.500**
SAŽP	C2	Vzdelávací program (metodické dni)	**2.160**
SAŽP	C2	Vzdelávací progrm (dodávatelia)	**10.000**
SAŽP	C2	Environmentálny vzdelávací festival ŠIŠKA	**50.000**
SAŽP	C2	Bezpečné cesty do školy (všetky aktivity spojené s novou aktivitou)	**30.000**
SAŽP	C2	Bezpečné cesty do školy (promočné materiály)	**2.500**
MŽP SR	C2	Promočné materiály (výroba, tlač)	**21.825**
MŽP SR	C2	Mobilná aplikácia pre iOS a Android o kvalite ovzdušia	**72.000**
MŽP SR	C2	Metodika pre informatívny monitoring kvality ovzdušia	**5.000**
MŽP SR	C2	Programovanie slovenského národného indexu kvality ovzdušia	**2.000**
Trenčín	C2	Promočné materiály	**7.700**
Trnava	C2	Informačné a promočné materiály	**9.700**
Banská Bystrica	C2	Organizovanie podujatí (konferencie, súťaže)	**8.500**
Banská Bystrica	C2	Promočné materiály	**14.500**
Banská Bystrica	C2	Zelené opatrenia – projektové dokumentácia a analýzy	**20.000**
Banská Bystrica	C2	Zelené opatrenia – výsadba a po výsadbová starostlivosť (približne 400 stromov)	**90.000**
Žilina	C2	Organizovanie podujatí (konferencie, súťaže, informačné kampane)	**8.500**
Žilina	C2	Promočné materiály	**36.115**
Žilina	C2	Zelené opatrenia – projektové dokumentácia a analýzy	**23.000**
Žilina	C2	Zelené opatrenia – výsadba a po výsadbová starostlivosť (približne 330 stromov)	**50.000**
Košice	C2	Zelené opatrenia – analýza, prieskum, plán výsadby	**5.000**
Košice	C2	Zelené opatrenia – výsadba (približne 220 stromov)	**33.779**
Prešov	C2	Zelené opatrenia	**6.020**
Prešov	C2	Podujatia (účasť na konferenciách – účastnícky poplatok, súťaže, organizácia pár podujatí)	**13.109**

Prešov	C2	Promočné materiály	**15.000**
Bratislava	C2	Promočné materiály a pridružené výdavky	**15.060**
CEPTA	C2	Odborná práca vrátane cestovných nákladov	**52.200**

Výstupy:

- Webová aplikácia
- Mobilná aplikácia (MŽP SR)
- 6 x 1-denný seminár pre starostov, ich zástupcov, profesionálnych pracovníkov zo samosprávnych orgánov patriacich do Oblasti riadenia kvality ovzdušia, odborníkov, počet účastníkov max. 60/1 seminár
- 6 x 1-denný seminár o význame centrálneho zásobovania teplom pre starostov, ich zástupcov, zamestnávateľov miestnej samosprávy, majiteľov v komunite, bytové družstvá, počet účastníkov max. 60/1 seminár
- 4 x 1-denný seminár pre starostov, ich zástupcov, zamestnávateľov miestnej samosprávy o opatreniach na zníženie emisií z vykurovania domácností, počet účastníkov max. 150 / 1 seminár
- 1 x 1,5-denný seminár pre orgány štátnej správy k vyhodnoteniu a aktualizácii Programov na zlepšenie kvality ovzdušia, počet účastníkov max. 100
- Metodická príručka „Udržateľná mestská mobilita"
- 32 odborný seminár k témam plánovania a zavádzania opatrení na podporu udržateľnej mobility so zvážením možností prepojenia na prvky zelenej infraštruktúry
- 7x študijná cesta pre získanie osvedčených postupov v oblasti udržateľnej mestskej mobility, max 175 účastníkov
  metodika mapovania bezpečných ciest do školy a nadväzujúce aktivity (plagáty, prezentácie, študentské konferencie, atď.)
    - Propagačné predmety (kovové perá: 1 rok = 200 ks pier s vytlačenými potrebnými prvkami projektu/logami; 8 rokov = 1600 ks, Linajkové zápisníky formátu A5: 1 rok = 200 ks zápisníkov s vytlačenými potrebnými prvkami projektu/logami; 8 rokov = 1600 ks, roll-up bannery:; 8 rokov = 24 ks)
- podoblasť na www.dnesdycham.sk – školy zapojené do programu biomonitorovania (približne 150 škôl) a široká verejnosť budú využívať informácie z portálu.
- Vzdelávacie dni – 4-krát ročne počas 3 rokov - celkom 12 dní
- Príručka pre učiteľov- cca 3,000 ks
- Pracovné hárky pre žiakov a študentov - cca 3,000 ks
- Informačný leták - cca 10,000 ks
- Identifikačné kľúče s metodikou - 1 cca 0,000 ks
- Pexeso - - 2,000 ks
- Poster - cca 3,000 ks
- Záverečná správa o programe - (preferovaná je online forma)
- Darčekové predmety: napr. 3000 papierových poznámkových blokov s perami, 3000 ks tričiek s potlačou, 1 200 ks lupy
- Ceny pre zúčastnené školy (za 3 roky): napr. zelená vertikálna stena, exkurzia pre 40 žiakov, čistička vzduchu

Výstupy CEPTA:

1. Správy sumarizujúca výsledky z meraní ultrajemných častíc z dopravy, vykurovania domácností a vnútorného znečistenia – 12/2023, 12/2025, 12/2027
2. Odporúčania na zníženie ultrajemných častíc z dopravy a z vykurovania domácností (v blízkej spolupráci so SAŽP a VŠB) – na záverečnej projektovej konferencii

Výstupy MŽP SR:

1. Slovenský index kvality ovzdušia – 31/12/2021
2. Metodológia pre informatívny monitoring kvality ovzdušia – 31/12/2022
3. Správa z informatívneho monitoringu kvality ovzdušia blízkoreferenčnými senzormi – 31/12/2027
4. Správa z informatívneho monitoringu kvality ovzdušia dronmi (bezpilotnými lietadlami) – 31/12/2027

Výstupy samosprávne kraje: 1. Analýza a správa o výstupoch z výsadby zelene – pred výsadbou a každé 2 roky po výsadbe až do konca projektu
Míľniky - Fáza 1: Realizované vzdelávacie programy a verejná osveta (31/12/2021) - Fáza 2: Realizované vzdelávacie programy a verejná osveta (31/12/2023) - Fáza 3: Realizované vzdelávacie programy a verejná osveta (31/12/2025) - Fáza 4: Realizované vzdelávacie programy a verejná osveta (31/12/2027) CEPTA: 1. Analýza ultrajemných častíc z dopravy a vykurovania domácností, vrátane vnútorného znečistenia a ich dopad na kvalitu ovzdušia: 12/2026

Aktivita C.3 Urýchlenie vykonávania opatrení na minimalizáciu negatívnych vplyvov vykurovania domácností a dopravy na kvalitu ovzdušia

Príjemca zodpovedný za implementáciu:

MŽP SR

Opis (čo, ako, kde a kedy):

Demonštračné projekty zamerané na vykurovanie domácností

V rámci tejto činnosti bude vo vybraných obciach demonštrovaný komplexný prístup pri implementácii rôznych opatrení v oblasti kvality ovzdušia vrátane vzdelávacích aktivít (motivácia, správne techniky spaľovania), konkrétnych investičných opatrení (výmena starých kotlov) a monitorovania pokroku v zlepšovaní kvality ovzdušia. Posúdi sa efektívnosť opatrení a ich synergia. Výsledky budú použité pri navrhovaní regionálnych a miestnych politík, ako aj právnych predpisov na zlepšenie efektívnosti opatrení v oblasti kvality ovzdušia.

Tieto činnosti budú vychádzať zo zdieľania skúseností a poznatkov z iných krajín a projektov (PL - LIFE IP Malopoľský región, DE - LIFE projekt Čisté teplo atď.) a predpokladá sa aj spolupráca s Českou republikou. Tieto činnosti bude riadiť MŽP SR v spolupráci s koordinačnou jednotkou, vybranými obcami a manažérmi kvality ovzdušia.

V rámci tohto opatrenia sa poskytne obyvateľom vybraných regiónov odborná podpora. Toto opatrenie bude zahŕňať organizovanie poradenstva v oblasti hospodárenia s energiou. Manažéri kvality ovzdušia budú pracovať na rôznych miestach na Slovensku; niektorí budú mať stále kancelárie, iní zriadia informačné kancelárie na verejných miestach a tiež zorganizujú stretnutia s obyvateľmi v ich domoch. Budú aktívne hľadať kontakt s obyvateľmi.

Hlavnou úlohou bude poskytovať informácie a pomoc v týchto oblastiach:

- ✓ Výmena zdroja tepla z uhlia a iných tuhých palív za ekologickejšie riešenia: poradcovia budú poskytovať odbornú pomoc a pomôžu pri výbere najlepšieho riešenia
- ✓ Získanie dotácie na výmenu zdroja tepla (základné informácie ohľadom možnosti získania podpory);
- ✓ Zlepšenie energetickej efektívnosti: poradcovia poskytnú viac odborných informácií,
- ✓ Realizácia analýz pomocou infračervených kamier a termovíznych kamier, informovanie o tom, ktoré opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti sú najnaliehavejšie a kde požiadať o finančnú pomoc na vykonanie týchto opatrení,
- ✓ Umiestnenie malých OZE v domácnostiach;
- ✓ Dôvody a zdravotné účinky znečistenia ovzdušia vo vybraných oblastiach.

Jednou z dôležitých úloh manažérov kvality ovzdušia v tomto kontexte je mobilizácia občanov na výmenu zdrojov tepla a zlepšenie energetickej efektívnosti, ako aj ďalšie opatrenia, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu kvality ovzdušia v ich oblasti.

Činnosti súvisiace s výmenou kotlov budú financované a realizované v rámci OP KŽP prostredníctvom týchto výziev:

- Výmena starých kotlov na tuhé palivo v domácnostiach - predpokladaná dotácia 30 mil. EUR, očakáva sa podpora viac ako 8 500 domácností s cieľom nahradiť kotly na tuhé palivo za plynové kotly – Kotlíková dotácia bude spustená v roku 2022 (doplnkové financovanie, implementované SAŽP), s propagačnou podporou manažérov kvality ovzdušia. Prvá etapa sa bude týkať výmeny plynových kotlov pre súkromné osoby s predpokladaným počtom nainštalovaných 8300 kusov kotlov.
- Výmena starých kotlov vo verejných budovách - otvorená výzva sa už začala s alokáciou 30 mil. EUR, je zameraná na inštaláciu kotlov s nízkymi emisiami (okrem OZE), technologické a technické opatrenia na zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie zo zdrojov znečisťovania ovzdušia, najmä pre splnenie požiadaviek smernice o národných emisných stropoch a/alebo kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe,

zníženie emisií v dôsledku výmeny starých kotlov za nové s nízkymi emisiami predstavuje merateľný ukazovateľ pre všetky podporované projekty (NH3, NOx, PM10, SO2, VOC).

V súvislosti s technickými požiadavkami energetická efektívnosť financovaných zariadení (nové kotly) musí byť v súlade s prílohou II k nariadeniu Komisie (EÚ) č. 813/2013, ktorým sa vykonáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov.

Staré kotly sa budú likvidovať v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a v súlade s dostupnými podpornými schémami.

Ako už bolo uvedené, kvalita ovzdušia zostane jednou z priorít, ktoré sa budú podporovať v nasledujúcom programovom období 2021-2027, manažéri KO zabezpečia, aby bola aktualizovaná v opatrení C.3 a tiež podporovaná útvarom koordinačnej jednotky a pracovnou skupinou. Jednou z úloh MŽP SR bude zriadiť pracovnú skupinu, určiť jej postavenie, organizačný poriadok pracovnej skupiny, pripraviť jej etický kódex (výstup 21), príslušné činnosti, kto bude členom, kto ju bude viesť, ako bude skupina pracovať, frekvenciu stretnutí atď. Tým sa zabezpečí pokračovanie cieľov projektu medzi ostatnými ministerstvami a udržateľnosť toku informácií. Úloha bude dokončená do konca roka 2021.

Koordinácia s riadiacimi orgánmi jednotlivých OP vo vzťahu k OP 2021-2027 / 2028-2034 bude stanovená vopred pracovnou skupinou podľa opisu v bode B3, definovaná v etickom kódexe – výstup 21. Navrhovaná nová úloha je seminár s účasťou manažérov KO, KJ, projektových manažérov LIFE a pracovnej skupiny, ktorý sa bude konať každé dva roky, kde sa predstavia osvedčené postupy z praxe, poskytnú sa informácie o všeobecnom postoji k výzvam, opatreniam a dotáciám navrhovaným riadiacimi orgánmi. Tieto semináre budú vzájomne prospešné, pretože pracovná skupina sa dozvie z prvej ruky o práci, prípadne ju bude motivovať k zlepšovaniu a manažéri KO sa môžu dozvedieť viac o budúcich finančných plánoch a schémach.

<u>Pilotné projekty zamerané na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti o dopravných riešeniach na zlepšenie kvality ovzdušia vo vybraných mestách</u>

Kľúčovým cieľom tejto činnosti je poskytnúť stimuly vybraným mestám v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia, v ktorých sú hlavné problémy s kvalitou ovzdušia spôsobené dopravou, aby sa zabezpečilo vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti zameraných na dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia, napríklad zriadenie nízkoemisných zón alebo zavedenie spoplatneného vstupu do miest atď. Výsledky týchto štúdií by sa mali začleniť do plánov trvalo udržateľnej mobility. Využijú sa v nich a budú sa opierať o skúsenosti z iných projektov LIFE. Túto činnosť budú vykonávať vybrané obce (mestá) v spolupráci s odborným konzorciom, vrátane koordinačnej jednotky, MŽP SR a relevantných odborníkov v oblasti dopravy (univerzity) a znečistenia ovzdušia.

V otázke zavedenia nízkoemisných zón bude cieľom projektu aj zdieľanie poznatkov s ČR, pretože niektoré mestá v Českej republike už uvažujú o zavedení NEZ a už vypracovali štúdiu uskutočniteľnosti. Táto výmena skúseností môže byť užitočná, pretože situácia/štruktúra mnohých miest v ČR a na Slovensku je podobná.

Štúdia uskutočniteľnosti má preskúmať, ktoré dopravné opatrenia majú potenciál znížiť znečisťovanie ovzdušia a ich nákladovú efektívnosť. Medzi hlavné témy môžu patriť: analýza mestskej dopravy, výber vhodnej zóny, hodnotenie dokumentácie územného plánovania týkajúcej sa NEZ, ohraničenie NEZ, reorganizácia dopravy, plánovanie dopravných značiek, analýza vybraných oblastí pre NEZ, hodnotenie vplyvu na základe modelovania dopravy a rozptylových štúdií, nákladová efektívnosť. Závery štúdie uskutočniteľnosti ukážu, či je navrhované opatrenie uskutočniteľné za primeranú cenu a či sa také opatrenie môže zahrnúť do plánov trvalo udržateľnej mobility. Programové obdobie 2014-2020 sa práve končí a začína sa nové obdobie 2021-2027, nevieme presne, kedy a ktoré prostriedky sa v tejto veci zmobilizujú, napriek tomu sme si istí, že si vyberieme akékoľvek doplnkové prostriedky, ktoré sú na tento účel k dispozícii.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Pre urýchlené vykonanie opatrení na minimalizáciu negatívnych vplyvov vykurovania domácností a dopravy na kvalitu ovzdušia je potrebné vytvoriť systém poradcov, ktorí občanom budú poskytovať viac odborných informácií a pomoc.

Budú tiež zohrávať dôležitú úlohu pri budovaní povedomia verejnosti o príčinách znečisťovania ovzdušia a jeho zdravotných účinkoch, čo je rozhodujúce pre mobilizáciu občanov s cieľom nahradiť zdroje tepla za viac ekologické riešenia. Znalosti o možnostiach zlepšenia energetickej efektívnosti domov sú slabé. Preto je nevyhnutné, aby sa tieto informácie šírili medzi ľuďmi, ktorí môžu získať výhody z takýchto riešení.

Obmedzenia a predpoklady

Táto činnosť predpokladá úzku spoluprácu najmä s aktivitami C2 a E. MŽP SR a manažéri kvality ovzdušia budú preto spolupracovať so SAŽP a spoločnosťou PEDAL s cieľom zabezpečiť efektívny a vhodný tok informácií o týchto troch typoch činností.

Očakávané výsledky

- ✓ Projekt prispeje k zvýšeniu počtu vymenených zariadení na tuhé palivo na Slovensku vďaka zlepšeniu efektívnosti a dostupnosti miestnych dotácií
- ✓ Administratívne postupy na udeľovanie dotácií sú zjednodušené, aby všetky zainteresované strany dostali dotácie v čo najkratšom možnom čase
- ✓ Manažéri kvality ovzdušia - poskytnú poradenstvo obyvateľom v bytoch a domoch v súvislosti s demonštračnými projektmi s cieľom analyzovať možnosti zlepšenia energetickej efektívnosti.
- ✓ Vyššie povedomie obyvateľov o potrebách a možnostiach zvyšovania energetickej efektívnosti v ich domoch.

Odhad nákladov

Externé služby

MŽP SR	C3	Štúdie uskutočniteľnosti (dopravné riešenia, lokálne vykurovanie)	**50.000**

Výstupy:

1) Odporúčania zverejňované každé dva roky a vstupné materiály na návrh regionálnych a miestnych politík, ako aj právnych predpisov na zlepšenie účinnosti opatrení v oblasti kvality ovzdušia do 31/12/2021, 31/12/2023, 31/12/2025, 31/12/2027
2) 2 štúdie uskutočniteľnosti zamerané na dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia vo vybraných mestách do 31/12/2027

Aktivita C.4 Podpora výmeny tepelných zdrojov (kotlov) v domácnostiach - informačná kampaň zameraná na prevádzkovateľov stacionárnych zdrojov spaľovania tuhých palív + diagnostika skutočných emisných parametrov

Príjemca zodpovedný za implementáciu:

Výzkumné energetické centrum, VŠB - Technická univerzita Ostrava

Opis (čo, ako, kde a kedy):

C.4-1 Celoštátna kampaň v Českej republike a na Slovensku.

i) Interaktívna informačná kampaň - Smokeman vyučuje

Navrhuje sa rozšírenie tradičnej **vzdelávacej show Smokeman vyučuje**, ktorá je známa v Českej republike a na Slovensku (pozri webovú stránku: : https://vec.vsb.cz/cs/smokeman-zasahuje/. Cieľom tejto show je predstaviť verejnosti princípy správneho spaľovania v miestnych spaľovacích zariadeniach. Smokeman predstaví svoju show na dvoch najväčších výstavách zameraných na tepelné technológie v Českej republike so svojou mobilnou kotolňou a ukáže praktické príklady najčastejších chýb a to, ako sa má správne vykurovať. Napríklad sa verejnosť môže dozvedieť, ako môže doma určiť, aké efektívne má spaľovacie zariadenia, ako veľmi ovplyvňuje to, čo vychádza z ich komínov, aké sú základné typy spaľovacích zariadení, aké sú ich základné charakteristiky a ako fungujú a ako sa starať o kotly, kachle a krby. Programy Smokemana sú zamerané aj na deti, ktoré sa zábavným spôsobom dozvedia o využívaní energie a správnych postupoch spaľovania.

Najlepšou cieľovou skupinou pre vzdelávanie v oblasti vykurovania sú podľa našich skúseností návštevníci odborných výstav s tematikou TZB. Títo ľudia aktívne hľadajú odpovede na svoje konkrétne otázky. Často však dostávajú veľmi jednostranné odpovede a ponuky od jednotlivých výrobcov. Preto je pre nich ťažké zaujať kritický názor. SMOKEMAN nič nepredáva, takže jeho pozícia je „výlučne“ vzdelávacia a môže sa sústrediť na základné princípy a systémy TZB. V rámci vystúpení na daných výstavách predstavíme jednotlivé druhy vykurovania a s návštevníkmi diskutujeme o ich konkrétnych situáciách a hľadáme optimálne riešenia podľa ich priority. Očakávame účasť na deviatich odborných výstavách (predovšetkým v Českej republike, alternatívne na Slovensku). Prednosť budú mať tieto prezentácie v dennej forme, ale v prípade nepriaznivej epidemiologickej situácie sa uskutočnia online.

Vhodne prispôsobená vzdelávacia show *Smokeman vyučuje* sa využije aj ako road show v spolupráci s obcami, najmä v uhoľných regiónoch (Moravskosliezsky kraj, Ústecký kraj). Show sa bude konať na verejných priestranstvách (námestia atď.) a zameria sa na správne vykurovanie a bežné chyby, ktoré spôsobujú vyššie emisie. Očakáva sa, že sa budú organizovať minimálne 4 road show ročne.

Dôležitou súčasťou týchto predstavení bude účasť detí z miestnych škôl. Prednosť budú mať prezentácie osobné, v prípade nepriaznivej epidemiologickej situácie sa však budú konať online.

Rozšírenie show Smokeman pripraví a zrealizuje súčasný personál VŠB.

ii) Kampaň o správnom vykurovaní v domácnostiach

Cieľom tejto činnosti bude vytvorenie jedenástich video spotov (v trvaní 1-3 minúty) a textov o správnom postupe vykurovania, ktoré sa budú ďalej propagovať na internete vrátane využívania sociálnych sietí.

Kľúčovým parametrom pre vytváranie videí bude vytvorenie skriptu. Bude to zábavný príbeh o desiatich pravidlách správneho kúrenia, ktoré predstaví postava Smokemana (sprievodca, animácia/hra, komiks) a dej by mal byť zábavný aj vzdelávací. Video osloví starších divákov, ktorí

sú priamou cieľovou skupinou odkazu, ako aj mladých ľudí. Bude zahŕňať zábavný (virálny) obsah, ako aj vážne skutočnosti vysvetľujúce, prečo je pozorovaný jav dôležitý pre životné prostredie.

Prvá epizóda bude úvodom k tomu, že môžeme ovplyvniť to, čo vypúšťame z komínov, a nasledujúcich desať epizód sa sústredí na desať pravidiel správneho vykurovania. Video spoty budú tvoriť kompletný blok, takže sa budú vytvárať počas prvých 2 rokov projektu. Video spoty bude sprevádzať vyhradená webová stránka a stránka sociálnych médií s podrobnejšími informáciami o rôznych aspektoch používania tuhých palív na vykurovanie. Kampaň tiež poskytne domácnostiam informácie o možných krokoch na zníženie emisií z vykurovania prostredníctvom opatrení pre výmenu paliva, kotlov a energetickú efektívnosť, spolu s informáciami o možnej verejnej finančnej podpore na realizáciu takýchto opatrení.

iii) Kurz ekologického vykurovania: vzdelávací program

Vzdelávací program bude o tom, ako lepšie vykurovať domácnosti. Tento kurz je určený pre štátnych pracovníkov, ktorí pracujú v oblasti ochrany ovzdušia, a pre študentov základných a stredných škôl. Vzdelávací program bude vždy prispôsobený konkrétnej skupine účastníkov. Základné posolstvo je rovnaké, ale forma a poradie priorít posolstva bude pre každú jednotlivú skupinu individuálne (odlišné).

V skúšobnom laboratóriu vo Výskumnom energetickom centre sa uskutoční prehliadka so sprievodcom, ktorá sa takmer 20 rokov bude zameriavať na problematiku vykurovania tuhými palivami v domácnostiach. Interaktívna prezentácia Smokemana bude súčasťou kurzu, kde sa bude diskutovať, napríklad, o nasledujúcich témach: i) certifikácia kotlov a sporákov, ii) rozdiely medzi starými a novými vykurovacími zariadeniami, iii) to, čo je možné skontrolovať v domácnostiach, vrátane odberu vzoriek popola atď., iv) ako sa dá lepšie kúriť. Na prezentáciu sa použijú skutočné vykurovacie zariadenia, funkčné modely a fyzikálne a chemické pokusy, ktoré sú k dispozícii vo Výskumnom energetickom centre. Účastníci kurzu si ich budú môcť zopakovať. Kurz ekologického vykurovania bude prebiehať nepretržite počas celého projektu.

Termíny a obsah jednotlivých kurzov budú prispôsobené počtu, zameraniu a potrebám účastníkov. Pre zvýšenie motivácie účasti úradníkov bude kurz akreditovaný pre zaradenie do vzdelávacieho systému zamestnancov v správe Českej republiky. Prednosť budú mať kurzy v dennej forme, ale v prípade nepriaznivej epidemiologickej situácie sa budú uskutočňovať online. Minimálny počet vyškolených účastníkov bude 200 ľudí. Účastníci dostanú učebné materiály, ktoré budú pripravené v rámci projektu. Účasť žiadateľov zo Slovenska je možná bez nároku na finančnú náhradu (príspevok na ubytovanie a pod.).

Kampaň na zvyšovanie povedomia v Českej republike je založená na zvyšovaní povedomia o vplyve miestneho vykurovania v starých kotloch alebo o používaní palív nízkej kvality (vrátane odpadu). Táto kampaň na zvyšovanie povedomia je priamo spojená s plánmi kvality ovzdušia - opatrenie DB1, ktorého cieľom je výmena starých kotlov pomocou OP Životné prostredie (pozri nižšie) alebo prostredníctvom súkromných/iných finančných zdrojov a opatrenie EC1, ktorého cieľom je informovanie verejnosti o otázkach kvality ovzdušia vrátane zdravotných rizík spojených s miestnym vykurovaním tuhými palivami. Tieto opatrenia sú súčasťou všetkých programov na zlepšenie kvality ovzdušia, ktoré boli vydané pre všetky zóny a aglomerácie v roku 2016.

Kampaň na zvyšovanie povedomia priblíži prevádzkovateľom problémy spôsobené používaním nevhodných zdrojov tepla, informuje ich o vhodnej prevádzke ich zdrojov a o vhodnom palive a jeho skladovaní. Obohatí tiež znalosti o právnych požiadavkách kladených na prevádzkovateľov malých spaľovacích zariadení, čím sa posilní vplyv najmä pravidelnej kontroly kotlov certifikovaným technikom (vyžaduje sa raz za 3 roky). Vzdelávacie kampane zároveň predvedú publiku, ako nelegálne spaľovanie odpadu alebo spaľovanie nevhodných palív vyzerá v reálnom živote. Kampane budú určite motivovať prevádzkovateľov, aby prešli na ekologické zdroje vykurovania a pomôžu splniť opatrenie DB1 plánov kvality ovzdušia. Vyradenie starých kotlov je kľúčové pre zlepšenie kvality ovzdušia v Českej republike, pretože tento zdroj znečisťovania ovzdušia má najväčší vplyv na kvalitu ovzdušia. Na lepšie šírenie kampane medzi obyvateľstvom sa použijú

video nahrávky zamerané na správne spôsoby vykurovania. Ďalšie podrobnosti k tomuto bodu sú uvedené vo formulári žiadosti, opatrenie C4.

V súčasnosti sa v Českej republike realizuje dotačný program (tzv. dotácie na kotly), ktorý spadá pod Operačný program Životné prostredie, ktorý je financovaný z európskych fondov. Tento program ponúka dotácie na výmenu starého kotla na tuhé palivo, ktorý nebude spĺňať požiadavky o 3 roky za nový plynový kotol alebo kotol na biomasu a tepelné čerpadlo, ktoré spĺňajú požiadavky na ekodizajn. V Českej republike sa už uskutočnilo okolo 50 tisíc výmen a ďalšie financovanie sa predpokladá v návrhu Operačného programu Životné prostredie na obdobie 2021 - 2027. Ďalšie možnosti financovania na výmenu zariadení na tuhé palivo sú z programu Nová zelená úsporám. Dlhodobým cieľom je nahradiť zariadenia vo všetkých 80 000 (v roku 2011) domácnostiach, ktoré na vykurovanie svojich bytov a domov využívajú kotly na tuhé palivá (bez ohrevu vody), ako je uvedené v návrhu Národného programu znižovania emisií (NAPCP) Českej republiky.

C.4-2 Monitorovanie skutočných parametrov spaľovacích zariadení v domácnostiach

Veľkou neznámou, ktorá ovplyvňuje emisie a emisnú inventarizáciu z vykurovania domácností, je správanie prevádzkovateľa (priemerného používateľa kotla na tuhé palivo). Táto činnosť sa zameria na zodpovedanie týchto otázok: i) Aké sú skutočné účinky výmeny starých kotlov za nové (emisie, efektívnosť)? ii) Aký je denný výkon kotla počas vykurovacieho obdobia? (iii) Aká je priemerná kapacita zariadenia na tuhé palivá? iv) Koľko hodín prevádzky má kotol pri menovitom výkone a pri zníženom výkone?

Dlhodobé merania tepelných a technických parametrov kotlov na tuhé palivá sa budú vykonávať priamo v domoch prevádzkovateľov (maximálne v 10 domácnostiach). Počas dlhodobých meraní sa bude sledovať potreba tepla v domácnostiach (vzhľadom na vykurovacie obdobie). Uskutoční sa meranie emisií znečisťujúcich látok. Merania sa budú realizovať na rovnakých vykurovacích zariadeniach opakovane počas vykurovacieho obdobia. Pozornosť bude venovaná faktorom ovplyvňujúcim fungovanie zariadení, ako je predpokladaná spotreba tepla počas vykurovacieho obdobia, kvalita použitých palív a údržba zariadení.

Bude realizovaný návrh a overenie meracieho zariadenia na meranie prevádzkových parametrov. Budú navrhnuté monitorované parametre a budú vybraté a overené jednotlivé meracie systémy (senzory, vyhodnocovacie systémy, prenos údajov). Monitorovací systém bude validovaný na reálnom zariadení v akreditovanom skúšobnom laboratóriu Výskumného energetického centra VŠB a následne aplikovaný v domácnostiach.

Výsledky sa použijú pri informačných kampaniach, ako aj pri posudzovaní vplyvov výmeny kotla.

Cieľom je tiež vytvoriť nástroj, ktorý poskytuje informácie na vyhodnotenie prevádzkových a emisných parametrov vykurovacích zariadení v časovom rámci vykurovacej sezóny. Ďalším cieľom je určiť a znížiť rozdiely medzi „označenými“ a skutočnými prevádzkovými hodnotami emisií a efektívnosťou spaľovacích zariadení na tuhé palivo v domácnostiach.

Získané údaje sa použijú ako vstup pre aktualizáciu metód národných inventúr emisií z vykurovania tuhých palív domácností. Výstupy budú použiteľné v Slovenskej republike, ako aj v iných krajinách EÚ.

Bude zakúpené zariadenie na zber a analýzu vzoriek spalín. Ide o analyzátor spalín O2, CO2, CO, NO, SO2 a TOC, ktorý sa bude v rámci tohto projektu využívať na monitorovanie skutočných emisií znečisťujúcich látok z domácností. Zložky CO2, CO a SO2 sa budú merať na základe princípu NDIR, O2 sa bude merať paramagneticky, zložka NO sa bude merať chemiluminiscenciou a zložka TOC sa bude merať plameňoionizačným detektorom (FID).

Zariadenie bude tiež obsahovať zberné zariadenie, ktoré bude slúžiť na prepravu plynnej vzorky spalín do analyzátora. Zberné zariadenie bude obsahovať minimálne odbernú sondu s vyhrievaným filtrom pevných častíc a vyhrievané odberné potrubie z miesta odberu k analyzátoru

spalín. Zariadenie bude tiež zahŕňať prípravňu vzorky, ktorá bude obsahovať aspoň chladič spalín na odstránenie vlhkosti zo vzorky spalín (pred vstupom do analyzátora), bezpečnostný filtračný systém a systém na podávanie a distribúciu vzorky do analyzátora.

Odhadované rozpätia pre konkrétne zlúčeniny analyzátorov spalín:

- O2: 0 - 25 vol %
- CO: 0 – 5000 ppm
- CO2: 0 – 30 vol %
- NO: 0 – 2500 ppm
- SO2: 0 – 3000 ppm
- TOC: 0 – 10000 ppm

Túto činnosť bude zabezpečovať súčasný personál VŠB.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Vzhľadom na vysoký vplyv miestneho vykurovania na kvalitu ovzdušia v Českej republike je veľmi dôležité zamerať sa na túto oblasť. Podľa emisných inventúr sú emisie z vykurovania domácností zodpovedné až za 70 % emisií $PM_{2.5}$ a za 98 % všetkých emisií benzo(a)pyrénu (v roku 2016) v Českej republike.

Vidíme možnosti na zvýšenie povedomia verejnosti a zapojenie sa do výmeny kotlov a o správnych postupoch vykurovania.

Dôvodom tejto projektovej aktivity je skutočnosť, že pomerne malý počet domácností vykurovaných tuhým palivom v Českej republike (asi 15 % všetkých domácností) produkuje viac ako 90 % niektorých látok znečisťujúcich ovzdušie (napr. benzo(a)pyrén). Na efektívne a ekologické vykurovanie tuhými palivami je potrebné zlepšiť tieto štyri parametre: i) druh spaľovacej jednotky vrátane komína, ii) druh a kvalitu paliva, iii) vplyv prevádzky spaľovacej jednotky, iv) údržbu a inštaláciu. Nestačí mať nízkoemisné spaľovacie zariadenie. Musí sa tiež použiť správne palivo, kotol sa musí obsluhovať a používať správne a je potrebná starostlivosť o kotol a komín. „Kotlíkové dotace“ spolu s legislatívnymi požiadavkami zákona o ochrane ovzdušia dokážu vyriešiť iba prvý parameter. Pri zlepšenej kvalite kotlov na tuhé palivá používaných v ČR bude mať kvalita údržby ostatných spaľovacích zariadení, ako sú napr. ohrievače na tuhé palivo, stále väčší podiel na celkových emisiách zo sektora vykurovanie domácností. Na zlepšenie týchto faktorov je dôležité mať vhodne informovanú verejnosť. Plánované celoštátne informačné kampane a kampane na najdôležitejších veľtrhoch a výstavách, video spoty, vzdelávacie kurzy, sa zamerajú na ďalšie dôležité parametre. Osveta o správnych technikách vykurovania a o úlohe kvality paliva prinesie používateľom a prevádzkovateľom vykurovacích zariadení lepšiu informovanosť a povedomie. To bude mať pozitívny vplyv na zníženie emisií zo spaľovania tuhých palív v Českej republike.

Cieľom zamerania sa na monitorovanie reálnych parametrov vykurovacích zariadení na tuhé palivo pre domácnosť (najmä tepelného výkonu) je získať informácie na odhad skutočnej spotreby domácností počas vykurovacieho obdobia, na stanovenie skutočných emisií znečisťujúcich látok, a teda na odhad vplyvu „dotácie na kotly“ na emisie znečisťujúcich látok a na zistenie dopadu povedomia o správaní prevádzkovateľov s vykurovacími zariadeniami na tuhé palivá. V súčasnosti stanovené emisné faktory pre spaľovanie tuhých palív v malých zariadeniach sa skladajú z emisií meraných pri zníženom a nominálnom tepelnom výkone, pretože tieto čísla sa výrazne líšia, celkové emisie sú ovplyvňované skutočným tepelným výkonom počas celého roka. Získajú sa aj informácie o ďalších faktoroch, ako sú frekvencia nakladania paliva a kvalita paliva.

Obmedzenia a predpoklady

C.4-1 Celoštátna kampaň v Českej republike a na Slovensku

i) Interaktívna informačná kampaň – show Smokeman

- Zrušenie výstav Aquatherm a Infotherma (reálne riziko, reálny dopad). Eliminácia rizika: možnosť ďalšej výstavy alebo veľtrhu, napríklad, Medzinárodného strojárskeho veľtrhu, Země Živitelka. Rozšírenie kampane na Slovensko a dištančná forma prezentácie.
- Nehoda v mobilnej kotolni a strata funkčných modelov (minimálne riziko, minimálny dopad). Eliminácia rizika: Výmena zariadení a modelov.
- Informačná kampaň nie je správne zacielená (minimálne riziko, významný dopad). Predpoklad: Plánované veľtrhy a výstavy sú zamerané na záujemcov o správne spôsoby vykurovania.
- Nedostatočná spolupráca s obcami a mestami, oni nezabezpečia vhodný verejný priestor, nezáujem o organizovanie show (minimálne riziko, významný dopad). Eliminácia rizika – Zameranie sa na obce a mestá s problémami s kvalitou ovzdušia spôsobenými miestnym vykurovaním

ii) Kampaň o správnom vykurovaní v domácnostiach

- Nenájdenie vhodného subdodávateľa na výrobu videa (nízke riziko, stredný dopad). Eliminácia rizika: proces výberu kvality dodávateľa, predchádzajúci prieskum trhu, kvalifikácia a referencie dodávateľa.

iii) Kurz ekologického vykurovania: vzdelávací program

- Záujem úradníkov (stredné riziko, stredný dopad). Eliminácia rizika: širšie zameranie vzdelávacieho programu na študentov základných a stredných škôl. Akreditácia vzdelávacieho programu pre dlhodobé vzdelávanie štátnych zamestnancov.

C.4-2 Monitorovanie skutočných parametrov spaľovacích zariadení v domácnostiach

- Táto činnosť je podmienená spoluprácou úradov a prevádzkovateľov, pretože merania sa budú vykonávať hlavne v reálnych domácnostiach. Predpokladáme, že jednorazové merania sa vykonajú spolu s pravidelnými kontrolami „dotácií na kotly“ (malé riziko, významný dopad). Eliminácia rizika: možnosť poskytnúť prevádzkovateľom malých vykurovacích jednotiek spoluprácu s úradmi.
- Používanie automatického monitorovacieho systému si vyžaduje opakovaný prístup k vykurovacím jednotkám (stredné riziko, významný vplyv). Eliminácia rizika: riziko a dopad sa minimalizujú ponukou testovacieho paliva prevádzkovateľom vykurovacích jednotiek.

Očakávané výsledky

- Poučení návštevníci výstav, informačné letáky a brožúry o správnom vykurovaní;
- 11 video spotov (v trvaní 1-3 minúty);
- Vzdelávacie materiály pre vzdelávací program Ekologické vykurovanie;
- Vyškolení štátni zamestnanci, ktorí sa venujú ochrane ovzdušia;
- Poučení študenti a žiaci stredných a základných škôl;
- Správy o výsledkoch meraní v domácnostiach***;***
- Automatický systém na monitorovanie prevádzkových parametrov malých spaľovacích zariadení (bezdrôtový prenos údajov);
- Vyhodnotenie nameraných prevádzkových a emisných parametrov reálnych zdrojov tepla v časovom rámci jednotlivých vykurovacích sezón.

Odhad nákladov

	C4.1 Celoštátna kampaň v Českej republike a na Slovensku		**EUR**
VŠB	Personál	Personálne náklady pracovníkov podieľajúcich sa na interaktívnych informačných kampaniach ako je napr.: roadshow Smokeman v mestách a	**170.794**

		dedinách a tiež na výstavách z oblasti vykurovania domácností, kampaň o správnom vykurovaní, kurz ekologického vykurovania a tvorba informačných materiálov vrátane videí	
VŠB	Cestovné	cestovné náklady pracovníkov podieľajúcich sa na realizácii informačných kampaní, ubytovanie, stravné a pod. Konferencie a odborné semináre, školenia, riadiaci výbor a riešiteľské stretnutia.	**7.700**
VŠB	Vybavenie	zariadenia a pomôcky pro realizáciu informačných kampaní, ako napr. funkčné modely, rekvizity, modely spaľovacích zariadení, stoly pre road show, transportné debničky pre prevoz modelov, zariadenie potrebné pre vybavenie štúdia pre natáčanie inštruktážnych videí, cyklotrenažéry, peltiérov článok, demonštračné kachle vrátane komínu, demonštračné a výukové predmety, parný stroj, systém na meranie teploty spalín, termobox na suchý ľad, dewarova nádoba, prenosné tabule, pamäťové média, výpočtová technika	**21.243**
VŠB	Ďalšie priame náklady	prenájom a poplatky spojené s informačnými kampaňami ako napr.: prenájom stanu, pozemku. Konferenčné a školiace poplatky. Prenájom prepravného vozidla pre prevoz materiálu pre realizáciu informačných kampaní.	**46.875**
VŠB	Externé služby	Kampaň o správnom vykurovaní v domácnostiach: poplatky za prenájom audio-vizuálneho vybavenia, animácie, dabing, produkcia video sporotv, grafické služby, titulky, preklady	**51.563**
VŠB	Externé služby	Vzdelávací kurz, catering a ubytovanie pre účastníkov	**21.000**
VŠB	Spotrebný tovar	Spotrebný materiál na realizáciu informačných kampaní, ako sú: propánbután, vodík, batérie, kremeň a oceľ, obaly, suchý ľad, balóny, palivo, tekutý alkohol, písacie potreby, informačné materiály, odmeny, lak, spreje, horáky, šnúrky, magnety , dúchadlo, zapaľovače, žiaruvzdorné farby, teplomery, popruhy, prenosné svetlá, náradie, obrusy, osobné ochranné prostriedky, fixky, propagačné odevy, tlač vzdelávacích materiálov	**28.533**
VŠB	Spotrebný tovar	Informačná kampaň (vybavenie a nástroje na realizáciu informačných kampaní - rekvizity, stoly, prepravné boxy na prepravu modelov, vybavenie potrebné na vybavenie štúdia na	**23.300**

		nahrávanie inštruktážnych videí, peltierov článok, predvádzacie a vzdelávacie predmety, systém na meranie teploty spalín, termobox na suchý ľad, Dewarova nádoba, prenosné dosky, pamäťové médiá, počítačová technika)	
Trenčín	Spotrebný tovar	Spotrebný tovar pre „slovenského smokemana“ potrebné na vzdelávacie aktivity o správnych technikách vykurovania (plyny, palivo, rekvizity)	**23.500**
Trnava	Spotrebný tovar	Spotrebný tovar pre „slovenského smokemana“ potrebné na vzdelávacie aktivity o správnych technikách vykurovania (plyny, palivo, rekvizity)	**22.200**
	C4.2 Monitorovanie skutočných parametrov spaľovacích zariadení v domácnostiach		
VŠB	Personál	Personálne náklady súvisiace s implementáciou monitorovania skutočných parametrov spaľovacích zariadení v domácnostiach	**111.033**
VŠB	Cestovné	Cestovné náklady zamestnancov zapojených do implementácie monitorovania skutočných parametrov spaľovacích zariadení v domácnostiach (ubytovanie, strava a pod.)	**5.600**
VŠB	Vybavenie	pamäťové médiá, výpočtová technika, meracie moduly, snímače, ručné nástroje (ako vŕtačka, brúska, fréza, píla). Zdroje el. napätia, záložné zdroje. Konvertory, počítačová technika, vyhrievané vzorkovacie vedenia, regulátory, snímače teploty a vyhodnocovacie jednotky, kompenzačné vedenia, routre.	**3.835**
VŠB	Vybavenie	Zariadenia na odber a analýzu spalín (analyzátor), pomocné zariadenia (kompresor, vyhrievané čerpadlo na dopravu vzoriek do analyzátorov atď.)	**85.200**
VŠB	Externé služby	Príprava odberných a meracích miest na monitorovanie v domácnostiach. Dátové služby. Validácia, kalibrácia meracích zariadení. Údržba a servis meracích zariadení. Prenájom transportného vozidla na prepravu meracích zariadení. Služby odborne	**19.591**

		spôsobilej osoby na kontrolu kotlov.	
VŠB	Spotrebný tovar	Palivo na spaľovacie testy (napr. drevo, uhlie, brikety, pelety). Spotrebný materiál na monitorovanie, ako sú vodiče, snímače, konektory, prevodníky, spojovací materiál, nástroje. Materiál pre 3D tlač. Palivo do elektrocentrály.	**8.305**
VŠB	Spotrebný tovar	Úložné médiá, počítačová technika, meracie moduly, snímače, ručné nástroje (ako vŕtačka, brúska, fréza, píla), záložné zdroje, prevodníky, počítačová technika, vyhrievané vzorkovacie vedenia, regulátory, snímače teploty a vyhodnocovacie jednotky, kompenzačné vedenia, routre.	**5.300**

Výstupy

- 11 video spotov (1-3 min.) – 12/2021
- Informačné a vzdelávacie materiály pre Ekologické vykurovanie – vzdelávací program – 12/2022
- Opakované jednorazové meranie emisií a meranie efektívnosti u prevádzkovateľov spaľovacích zariadení v domácnostiach – 12/2026
- Automatický monitorovací systém na meranie prevádzkových parametrov malých spaľovacích zariadení (bezdrôtový prenos údajov) – 12/2021
- Vyhodnotenie nameraných prevádzkových a emisných parametrov reálnych zdrojov tepla v časovom rámci jednotlivých vykurovacích sezón – 12/2026

Míľniky

12/2021 - vzdelávacie materiály pre informačnú kampaň (komiksy, omaľovánky, vzdelávacie letáky, informačné tabule, sprievodca o správnom vykurovaní)
12/2021 - Finalizácia 11 videozáznamov o správnom vykurovaní v domácnostiach
12/2021 - Automatický monitorovací systém na meranie prevádzkových parametrov malých spaľovacích zariadení (bezdrôtový prenos dát)
12/2021 - čiastočné vyhodnotenie prvej fázy dlhodobých meraných prevádzkových parametrov a jednorazových meraní emisií na reálnych inštaláciách kotlov v domácnostiach
12/2023 - čiastočné vyhodnotenie druhej fázy dlhodobých nameraných prevádzkových parametrov a jednorazových meraní emisií na reálnych inštaláciách kotlov v domácnostiach
12/2025 - čiastočné vyhodnotenie tretej fázy dlhodobých nameraných prevádzkových parametrov a jednorazových meraní emisií na reálnych inštaláciách kotlov v domácnostiach
12/2027 - záverečné vyhodnotenie dlhodobých nameraných prevádzkových parametrov a jednorazových meraní emisií na reálnych inštaláciách kotlov v domácnostiach
12/2027 - realizácia 24 road show
12/2027 - realizácia prehliadky SMOKEMAN na deviatich výstavách zameraných na TZB
12/2027 - školenie min. 200 účastníkov kurzov o správnom vykurovaní

D. Monitorovanie vplyvu projektových opatrení (povinné)

Aktivita D. ***Monitorovanie vplyvov implementácie programov na zlepšenie riadenia kvality ovzdušia***

Príjemca zodpovedný za implementáciu:
Slovenský hydrometeorologický ústav

Opis (čo, ako, kde a kedy):

Zhromažďovanie a hodnotenie údajov na regionálnej úrovni, odhad emisných inventúr so zameraním na konkrétne časti zdrojov a regionálne rozloženie a hodnotenie možných účinkov implementovaných opatrení.
V súčasnosti sa emisné inventúry pripravujú a vykazujú na národnej úrovni. Inventúra emisií v sektore vykurovania domácností je založená na štatistických zisťovaniach uskutočňovaných SHMÚ a Štatistickým úradom SR zameraných na vykurovanie domácností. Výsledky boli zverejnené a obsahovali komplexnejšie údaje o rezidenčných vykurovacích návykoch a zložení vykurovacích telies a médií (palivá). Výsledky palivovej a emisnej bilancie boli nahlásené aj EUROSTATU za rok 2019. Výsledky a indikácie ukazujú, že existujú značné regionálne rozdiely v zložení a kvalite palív a kotlov používaných na individuálne vykurovanie domácností a tiež v charakteristikách budov.

Na podporu opatrení tohto projektu sú potrebné ďalšie štatistické prieskumy na monitorovanie výsledkov implementovaných opatrení. dotazník požitý pre prieskumy týkajúce sa emisných inventúr vplyvov navrhne SHMÚ,. Tieto prieskumy sa budú realizovať v strede projektu a na jeho konci. Okrem toho na splnenie podmienok tohto typu projektu bude 3 roky po skončení projektu potrebný finálny prieskum.

Počas tohto projektu bude nevyhnutná úzka spolupráca so Štatistickým úradom Slovenskej republiky. Tým sa zabezpečí spoľahlivosť získaných údajov. Odhad emisií bude pripravený na vybranej regionálnej úrovni so zameraním na konkrétne časti zdrojov / sektorov emisií. Znečisťujúce látky, ktoré sú hlavným predmetom záujmu, sú $PM_{2,5}$, PM_{10} a NO_x. Cieľom je jednotlivo odhadnúť cieľové slovenské regióny, počnúc tými, ktoré sú najviac postihnuté znečistením ovzdušia, a pokiaľ je to možné, rozšíriť kvantifikáciu na tie, ktoré nemajú konkrétne informácie o kvalite ovzdušia alebo tie s uspokojivou kvalitou ovzdušia.

Jednou z pridaných hodnôt tejto činnosti by mohli byť špeciálne emisné inventúry znečisťujúcich látok v cieľových regiónoch prepojené s ďalším monitorovaním kvality ovzdušia za pomoci mobilných automatizovaných monitorovacích staníc vo vybraných oblastiach. Monitorovacie kampane budú na začiatku a na konci projektu realizované mobilnými automatizovanými monitorovacími stanicami (12 vybraných lokalít bude monitorovaných v rokoch 2020-2022 a opakovane v rokoch 2026-2028; v rokoch 2023-2025 minimálne ďalšie 2 vybrané lokality budú monitorované každý rok).Tieto údaje budú následne slúžiť ako základ pre modelovanie KO vo vyššie uvedených oblastiach. To umožní zamerať špeciálne politiky a opatrenia na vybrané regióny.

14 nových monitorovacích staníc je tento rok súčasťou Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia, ktorú tento rok financoval OP KŽP. Finančné prostriedky sú už pridelené na ich zriadenie a bol vybraný dodávateľ. Prvé platné údaje z monitorovania nových staníc sa očakávajú do 1. štvrťroku 2020.

Na modelovanie a hodnotenie vplyvov na kvalitu ovzdušia sa použijú údaje z celej Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia (38 AMS), ktorá bude v roku 2021 doplnená o 14 nových stacionárnych AMS.

Ku 21.7.2021 bolo spustených 7 nových AMS, čo znamená, že aktívnych v tom čase bolo 45 monitorovacích staníc. Dáta z NMSKO sú dostupné tu:
- http://www.shmu.sk/sk/?page=1&id=oko_imis
- http://dnesdycham.populair.sk/

Podávanie správ o napredovaní implementácie

MŽP SR zabezpečí nástroj na podávanie správ s cieľom vytvoriť databázu správ o napredovaní pri implementácii opatrení v oblasti kvality ovzdušia (predpokladaných v plánoch riadenia KO) zo strany jednotlivých obcí. Tento nástroj budú využívať všetky obce v kraji, keďže sa od nich očakáva, že budú informovať MŽP SR o opatreniach na ochranu ovzdušia, ktoré prijali. Toto softvérové riešenie uľahčí a skonsoliduje proces zberu údajov o opatreniach prijatých na úrovni obcí, čím sa zabezpečí rýchle a spoľahlivé vyhodnotenie pokroku dosiahnutého pri implementácii PZKO. Vypracuje sa výročná súhrnná správa, v ktorej sa uvedie rozsah opatrení prijatých v predchádzajúcom roku vrátane ich odhadovaných vplyvov na zníženie emisií znečisťujúcich látok.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Vytvorenie nástroja na podávanie správ umožní efektívne a rýchle zdieľanie informácií a komplexnú analýzu získaných údajov. Vďaka tomuto nástroju bude ľahké porovnávať opatrenia v rôznych časových obdobiach, ako aj porovnávať príslušné obce a porovnávať ich s pôvodnými cieľmi.

Cieľom opatrenia je posúdiť efektívnosť prijatých opatrení analýzou zozbieraných informácií. Pomôže určiť, ktoré opatrenia sú efektívne a ktoré z nich by sa mali upraviť alebo zintenzívniť.

Dodatočné merania kvality ovzdušia vo vybraných obciach umožnia overiť efektívnosť implementovaných iniciatív a v prípade potreby prijať ďalšie kroky. Prispeje k doplneniu už existujúcich informácií o stave kvality ovzdušia v regióne, čo bude užitočné aj v súvislosti s aktualizáciou PZKO.

Obmedzenia a predpoklady

Získanie spoľahlivej a komplexnej inventúry emisií na úrovni krajov bude vo veľkej miere závisieť od kvality údajov dostupných na komunálnej úrovni. Tieto údaje sa môžu použiť na prípravu vstupných údajov na úrovni krajov. Nie všetky údaje však budú k dispozícii, preto bude potrebné zohľadniť niektoré odhady a príslušné ukazovatele.

Použitie údajov z merania kvality ovzdušia na vyhodnotenie výsledkov realizovaných opatrení nesie riziko skreslenia meteorologickými podmienkami v danom roku (zima vs. teplá zima, veterné počasie vs. bezvetrie, veľa vs. pár dní s inverznými podmienkami). Môže sa ukázať, že výsledky opatrení na zníženie emisií nie sú úplne viditeľné z dôvodu nepriaznivých poveternostných podmienok.

Očakávané výsledky

- ✓ Obce a tiež MŽP SR vytvoria a budú používať aplikáciu na zber správ o činnostiach na komunálnej úrovni.
- ✓ Kvantitatívne a kvalitatívne informácie sa získavajú o opatreniach na zlepšenie kvality ovzdušia uskutočňovaných v regióne.
- ✓ Vyhotovia sa výročné správy o realizácii opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Príjemcom sa poskytne spätná väzba o efektívnosti prijatých opatrení.
- ✓ Vďaka kvantitatívnym rozdielom medzi inventúrami pripravenými za príslušné obdobia bude možné overiť, či sa znížili emisie zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m (low-stack emissions).
- ✓ Vykonajú sa ďalšie merania ohľadom zlepšenia kvality ovzdušia a pripravia sa

príslušné správy.

Odhad nákladov

Fáza 1

Mzdové náklady

SHMÚ	D	trvalé	expert 1	**151.898**
SHMÚ	D	dodatočné	expert 2	**182.320**

SHMÚ: Expert 1 - osoba zodpovedná za odborný dohľad a realizáciu štatistického prieskumu a vyhodnotenie výsledkov. Bude to osoba, ktorá zabezpečí vytvorenie dotazníka (správnosť z hľadiska obsahu), komunikáciu so Štatistickým úradom SR a výsledné odborné vyhodnotenie štatistického prieskumu. Expert 1 bude okrem toho pripravovať emisné inventúry na konkrétnej regionálnej úrovni a v cieľových sektoroch zdrojov znečisťovania ovzdušia (domácnosti, doprava atď.).

Expert 2 – práce súvisiace s mobilným monitorovaním (preprava a starostlivosť o monitorovacie stanice, pravidelná kontrola a údržba). Zamestnanec zodpovedný za technické aspekty mobilného monitorovania - od zabezpečenia elektrického pripojenia cez dopravu a inštaláciu mobilnej stanice až po údržbu samotného zariadenia.

Externé náklady

Spolupráca pri procese tvorby dotazníkov, zaškolenie anketárov, realizácia štatistických prieskumov v domácnostiach vo vybraných regiónoch, spracovanie štatistického dotazníka a vyhodnotenie. Štatistický úrad SR je externý orgán, ktorý zrealizuje prieskum s niekoľkými tisíckami respondentov v celej krajine.

SHMÚ	D	Monitorovanie ukazovateľov týkajúce sa zníženia emisií (dva prieskumy)	**300.000** (150.000 každý)

Ostatné náklady

- Faktúra za elektrinu – obsahuje ochladenie alebo zahriatie mobilného kontajnera do laboratórnych podmienok a prevádzku monitorovacích zariadení
- Preprava a inštalácia mobilnej monitorovacej stanice - náklady na prepravu (palivo), kalibrácia monitorovacích zariadení pred meraním, pravidelná kontrola zariadenia, kalibračné palivá, technické plyny, administratívne poplatky, revízia elektrických spojov, pásky, filtre, prenos údajov a validácia

SHMÚ	**D1**	Faktúra za elektrinu (EUR 1000 mesačne na stanicu).	**72.000**
SHMÚ	**D1**	Náklady spojené s prepravou a inštaláciou mobilnej monitorovacej stanice	**60.137**

Výstupy

1) Inventúra emisií pre vybrané kraje bude k dispozícií do 31/12/2021, 31/12/2025, 31/12/2027
2) Správa o hodnotení kvality ovzdušia krajov a databáza do 31/12/2023 and 31/12/2027
3) Štruktúrovaná distribúcia malých zdrojov znečisťovanie do 31/12/2023 a 31/12/2027

Míľniky

1) Prvá inventúra emisií v súvislosti s bývaním pre vybrané kraje bude k dispozícií do 31/12/2021
2) Porovnanie kvality ovzdušia na regionálnej úrovni a stupeň zlepšenia kvality ovzdušia 31/12/2027

E. Povedomie verejnosti a šírenie výsledkov (povinné)

Názov opatrenia:
E. Opatrenia na zvýšenie povedomia verejnosti, šírenie a využívanie informácií

Príjemca zodpovedný za implementáciu:
Slovenská agentúra životného prostredia
Ministerstvo životného prostredia SR
PEDAL Consulting

Opis opatrenia (čo, ako, kde a kedy):

Cieľom tohto opatrenia bude šírenie výsledkov projektu v rámci aj za hranicami projektu LIFE so zapojením ďalších sietí a projektov. Vychádza z informácií o ďalších opatreniach, ktoré formuje a zabezpečuje globálnu súdržnosť a štruktúru potrebné pre príslušné šírenie informácií.

Ciele kampane:

- ✓ Budovanie povedomia miestnych komunít o skutočnosti, že problém znečistenia ovzdušia ovplyvňuje aj ich mesto/dedinu.
- ✓ Budovanie povedomia miestnych komunít o skutočnosti, že znečistenie ovzdušia prispieva k mnohým negatívnym zdravotným, ekonomickým (napr. pokles príjmov z cestovného ruchu) a spoločenským vplyvom (napr. negatívny vplyv na zdravie).
- ✓ Propagovanie dostupných nástrojov na podporu iniciatív v oblasti kvality ovzdušia (s osobitným dôrazom na eliminovanie emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 m): pomoc ponúkaná manažérmi kvality ovzdušia, dotácie na výmenu starých vykurovacích systémov za ekologické, podpora pre domácnosti pri zvyšovaní energetickej efektívnosti pre ich domovy, ak sa takýto nástroj vytvorí.
- ✓ Povzbudzovanie miestnych komunít, aby využili vyššie uvedené doplnkové nástroje.

Kampane zamerané na budovanie povedomia sa zamerajú na rôzne cieľové skupiny, napríklad na širokú verejnosť (dospelí), učiteľov, študentov/žiakov škôl a zástupcov samosprávnych orgánov (samosprávne kraje, obce).

ÚLOHA 1: Strategický plán šírenia informácií a komunikácie

Stratégia šírenia informácií a komunikácie sa vytvorí s jedným hlavným cieľom: v rámci prideleného rozpočtového balíka dosiahnuť čo najväčší možný vplyv medzi identifikovanými cieľovými skupinami. Plán bude obsahovať nasledujúce fázy:

Fáza 1 – Stratégia
Dôležitosť situačnej analýzy projektu determinuje definíciu koherentnej a konzistentnej kampane. Fáza stratégie značky zahŕňa vytvorenie celej značky projektu v holistickom rozmere. Na tento účel je potrebné na základe cieľov a analýz realizovaných v predchádzajúcej fáze nájsť odpovede a obsah ústredných prvkov, ktoré budú základom všetkých skúseností a akcií, ktoré má značka vygenerovať: hodnoty, atribúty (ako chceme, aby bola značka vnímaná), umiestnenie na trhu a jazyk značky.

Fáza 2 – Akčný plán
Akčný plán systematicky zahŕňa podrobné plánovanie všetkých komunikačných aktivít pre kampaň LIFE IP SK a CZ. Zahŕňa:

- ✓ Vytvorenie opatrení: kreatívne definovanie komunikačných opatrení, ako aj informovanie o tom, ako sa to bude realizovať v praxi.

- ✓ Definovanie cieľov: kontextualizácia opatrenia z hľadiska spôsobu, akým bude každá akcia/odkaz prispôsobená konkrétnemu cieľovému publiku.
- ✓ Definovanie a poverenie zodpovednej strany na vykonanie každého opatrenia.
- ✓ Načasovanie: definovanie časového obdobia opatrenia na základe koordinácie s ostatnými opatreniami
- ✓ Materiály: definovanie komunikačných materiálov, ktoré sa majú vytvoriť.

Plán šírenia informácií a komunikácie vypracuje spoločnosť PEDAL v koordinácii s SAŽP.

ÚLOHA 2: Šírenie informácií a komunikácia

Úloha 2.1 Vytvorenie materiálov pre šírenie informácií
Na základe definície komunikačnej stratégie projektu bude táto úloha zahŕňať vytvorenie vizuálnej identity a koncepcie značky projektu vrátane: loga projektu; príručky Štandardy; Keynote/Prezi; šablón: hlavičkového papiera, Word, PowerPoint, e-mailového podpisu; identifikátora - hashtagu pre sociálne siete; vzorových brožúr/letákov, ktoré sa majú preložiť do každého národného jazyka.

Informačné a osvetové kampane budú vychádzať zo skúseností z prebiehajúcich kampaní realizovaných na Slovensku, v Českej republike a v ďalších členských štátoch EÚ s cieľom využiť všetky dostupné prostriedky na podporu rozsiahlej kampane zameranej na čo najväčší počet občanov. Súčasťou bude aj poskytovanie informácií o možnostiach financovania.

Spoty a náučné videá	Výroba spotov a náučných videí (približne 6 videí, 1x ročne v dĺžke 1-3 minúty) propagujúcich tému kvality ovzdušia. Distribúcia prostredníctvom projektových a partnerských web stránok, sociálnych sietí, partnerov projektu, samosprávnych orgánov, vybraných e-médií a prípadne prostredníctvom televízií. Počas 1. Fázy sa projekt sústredil na produkciu a promovanie spotov cez TV (60 sekundové videá v roku 2020 a 2021 – dokopy 2 videá). Avšak, takéto promovanie si vyžaduje vysokú finančnú podporu s neistým dopadom na cieľovú skupinu. Pre zvyšok projektu sme sa preto rozhodli zamerať na menej finančne náročné riešenia – promovanie cez online médiá so silným zameraním sa na kvalitu produkcie – hodnota za peniaze.
Miniboardy, postery, letáky	Používanie exteriérových médií pomáha posilniť odkaz a vylepšiť zapamätanie kampane. Miniboardy a postery sa budú používať na niektorých strategických miestach (nákupné centrá, supermarkety, v blízkosti kostolov, komunitné centrá, prostriedky verejnej dopravy atď.). Cieľom miniboardov a posterov je: - Podpora záujmu u verejnosti pre dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia - Zapojenie verejnosti do implementácie riadenia kvality ovzdušia a procesu tvorby programov kvality ovzdušia

	- Účasť verejnosti na implementačných opatreniach z programov kvality ovzdušia a na kontrole implementovaných opatrení z týchto programov Letáky a brožúry podporia projektové aktivity a budú pripravené a distribuované na lokálnej úroveň.
Informačné tabule s logom LIFE s opisom projektu	Budú sa zobrazovať počas celej doby trvania projektu natrvalo na strategických miestach vrátane hlavných vstupov do budov koordinujúceho príjemcu a všetkých pridružených príjemcov (štátne orgány). Okrem toho budú tieto informačné tabule dočasne umiestnené na miestach všetkých projektových podujatí (workshopy, školenia, konferencie, rokovania atď.). Nakoniec budú informačné tabule vo vstupných halách pracovísk všetkých manažérov kvality ovzdušia. Navrhuje sa, aby opis takejto tabule obsahoval tieto informácie: „LIFE18 IPE/SK/000010: Podpora implementácie PZKO na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia
Národné a lokálne rozhlasové stanice	Rozhlasové diskusie – približne 16 rozhlasových diskusií o informáciách o kvalite ovzdušia najmä v oblastiach riadenia kvality ovzdušia, o príčinách a dôsledkoch znečistenia ovzdušia, o opatreniach na zlepšenie kvality ovzdušia, o implementácii týchto opatrení a ich účinkoch atď. budú viesť dvaja/traja zúčastnení odborníci. Počas 1. Fázy sa projekt sústredil na produkciu a promovanie spotov cez TV (60 sekundové videá v roku 2020 a 2021 – dokopy 2 videá). Avšak, takéto promovanie si vyžaduje vysokú finančnú podporu s neistým dopadom na cieľovú skupinu. Pre zvyšok projektu sme sa preto rozhodli zamerať na menej finančne náročné riešenia – promovanie cez online médiá so silným zameraním sa na kvalitu produkcie – hodnota za peniaze. Podľa našich skúseností už existujú rozhlasové formáty zamerané na environmentálne témy a príslušné cieľové skupiny. Okrem toho niektoré rádiostanice MKO priamo oslovili, aby informovali o projekte a svojej práci v oblasti kvality a ochrany ovzdušia.
Tlač	Tlačová kampaň prispeje k zvyšovaniu

	povedomia. Aj tu je možné pre ľudí zverejniť viac informácií, aby si našli čas na prečítanie podrobných informácií o opatrení. Reklamy budú umiestnené v najčítanejších regionálnych novinách aj v malých miestnych týždenníkoch, ktoré oslovia čitateľov z vybraných obcí. Niektoré reklamy budú umiestnené na webových stránkach miestnej tlače.
online komunikácia	Online komunikácia a cielené kampaň na sociálnych médiách bude určená pre verejnosť v oblastiach riadenia kvality ovzdušia a v hotspotoch, poskytujúc nástroje a vzdelávacie materiály a informácie na zlepšenie lokálnej kvality ovzdušia.
Tranzitná reklama (verejná doprava a súkromné autobusy), nákupné centrá, neadresná reklamná pošta (direct mail), odber vzoriek tlačovín v stánkoch, reklama v kinách	Väčšina foriem vonkajšej reklamy sa bude realizovať vo vybraných obciach, mestách a v lokalitách, kde bude jej umiestnenie opodstatnené (mimo veľkých aglomerácií je náročnejšie realizovať tieto kampane). Zároveň sa pri výbere reklamných médií bude venovať osobitná pozornosť ich informačnej kapacite a viditeľnosti. Okrem toho budú medzi vybranými formami reklamy tie, ktoré umožňujú presné adresovanie (napr. neadresné materiály doručované poštou do domov z vybraných okresov alebo oblastí daného mesta, ako sú napr. tie, v ktorých prevláda starý bytový fond, nie do bytov)
Murálne maľby	Upozornenie na tému znečisťovania ovzdušia pomocou špeciálnych farieb na viditeľnom mieste v ORKO a zároveň skrášlenie verejného priestoru.
Digitálne informačné tabule	Zdieľanie informácií o kvalite ovzdušia cez digitálne informačné tabule. Výška nákladov na danú aktivitu s u partnerov líši z dôvodu plánované počtu zakúpených tabúľ.

Kampane bude riadiť a realizovať Slovenská agentúra životného prostredia, ktorá má bohaté skúsenosti v oblasti informovania verejnosti a kampaní na zvyšovanie povedomia. Plánuje sa spolupráca s partnerom z Českej republiky a zapojenie expertov na komunikáciu (PEDAL).

<u>Úloha 2.2: Spustenie a aktualizovanie webovej stránky projektu</u>
Webová stránka projektu bude neustále aktualizovaná o informácie o prebiehajúcich činnostiach a výsledkoch projektu. Verejná časť tejto webovej stránky bude okrem iného obsahovať aj vyhradenú:

- ✓ časť so správami a podujatiami týkajúcimi sa projektu;

- ✓ časť pre všeobecnú informovanosť, ktorá sa má aktualizovať;

Webová stránka projektu bude natrvalo prepojená a propagovaná na iných relevantných webových stránkach a portáloch pre deti a učiteľov a toto opatrenie bude recipročné, aby sa zabezpečila maximálna expozícia.

Za túto úlohu bude primárne zodpovedná SAŽP.

Úloha 2.3 Šírenie informácií na internete a sociálnych sieťach

Využívanie sociálnych sietí (SNS) bude pokračujúcou aktivitou od začiatku projektu. Posilní sa tým kapacita rôznych sietí a zviditeľnenie projektu počas celého obdobia. Mesačný edičný plán bude pripravená aby sa zaistilo pravidelné zdieľanie obsahu.
Preto sa na propagáciu výsledkov projektu budú používať oficiálne webové stránky LIFE SK, webové stránky partnerov projektu a blogy, sociálne médiá ako LinkedIn, Facebook, Twitter, Instagram a YouTube.

Projektové newslettre budú publikované dvakrát ročne aby informovali tím projektu LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia a zainteresované strany o projektových aktivitách, o činnostiach v rámci projektu, dostupných podujatiach a výstupoch. Newsletter pre verejných odberateľov bude taktiež publikovaný pravidelne aby informoval verejnosť o dopadoch znečisteného ovzdušia na zdravie a o opatreniach na zlepšenie kvality ovzdušia.

Tlačové správy a články budú publikované v rôznych médiách s cieľom predstaviť problematiku kvality ovzdušia širšiemu publiku.

Za túto úlohu bude primárne zodpovedná SAŽP.

Úloha 2.4 Podujatia, konferencie a workshopy

V prvej fáze projektu bude SAŽP organizovať:

Medzinárodná konferencia pre príslušné zainteresované strany vrátane samosprávnych krajov a vybraných obcí

Opis:

Konferencia bude zameraná na:
1. informácie o projekte LIFE
2. zdieľanie skúseností v oblasti riadenia kvality ovzdušia na miestnej a regionálnej úrovni
3. osvedčené postupy - opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia
4. finančný mechanizmus na realizáciu opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:
- Podpora šírenia skúseností s riadením kvality ovzdušia na miestnej a regionálnej úrovni

Míľniky: 2021/2027

Očakávané výsledky/výstupy:
- 2 x 2-dňová medzinárodná konferencia, počet účastníkov: 120

Okrem toho existuje mnoho príležitostí pre účasť na národných a medzinárodných podujatiach týkajúcich sa kvality ovzdušia. Partneri projektu vytvoria a budú udržiavajú v platnosti zoznam podujatí tretích strán a preskúmajú možnosti prezentácie cieľov a/alebo

zistení projektu LIFE IP.

Za túto úlohu bude primárne zodpovedná SAŽP, podporovaná ostatnými partnermi.

Úloha 2.5 Vypracovanie a udržiavanie v platnosti zoznamu kontaktov projektu LIFE IP SK

Vytvorí sa technická infraštruktúra na udržiavanie v platnosti zoznamu kontaktov projektu. Zoznam kontaktov sa vytvorí a bude udržiavať pomocou softvéru na správu kontaktov so zvýšenou ochranou súkromia, ktorý umožňuje zapísanie a vymazanie potenciálnych kontaktov do/zo zoznamu projektu LIFE IP SK, čím sa rešpektujú zásady ochrany osobných údajov a osvedčené postupy pri plnení požiadaviek na ochranu údajov. V zozname kontaktov sa vyplnia kontakty partnerov projektu v oblasti kvality ovzdušia a bude vytvorený na báze iniciatív siete, šírenia informácií a vyhľadávania verejných záznamov online s cieľom zamerať sa na identifikované kategórie zainteresovaných strán. Osobitný dôraz sa bude klásť tomu, aby sa venovala primeraná pozornosť vhodnému rozdeleniu pohlaví, aby sa zabezpečilo zapojenie žien aj mužov ako zainteresovaných strán v celom projekte.

ÚLOHA 3: Prepojenie s existujúcimi sieťami a iniciatívami

Dôležitou súčasťou projektu LIFE IP SK je identifikácia a prepojenie s existujúcimi sieťami a projektmi (Horizon 2020, FP7, Life, Nórske granty atď.), ktorých cieľom je podpora väčšieho zapojenia miestnych orgánov do iniciatív čistého ovzdušia, zvyšovania energetickej efektívnosti alebo inovatívnych opatrení v doprave a prijatia záväzkov v tejto oblasti, zvýšenie ich kapacít pre rozvíjanie miestnych/regionálnych iniciatív v oblasti čistého ovzdušia. Zahŕňa to prispievajúcich partnerov, ktorí budú využívať svoje vlastné poznatky v kombinácii so sekundárnym výskumom (desk-based research), ktorí identifikujú rôzne iniciatívy, ktoré v súčasnosti v Európe existujú. Partneri následne vypracujú plán, ako tieto siete využiť, aby sa nadviazalo vzťahy s týmito sieťami, vybudovali synergie a prispievalo k efektívnemu budovaniu sietí.

ÚLOHA 4: Stratégia využívania a udržateľnosti

Cieľom tejto úlohy je preskúmať využiteľnosť a udržateľnosť postupov, nástrojov a výsledkov programu LIFE IP SK s cieľom dosiahnuť trvalý vplyv na zvýšené kapacity cieľových miestnych orgánov pri zlepšovaní kvality ovzdušia.

Ministerstvo životného prostredia bude vypracúvať správy (predbežnú a záverečnú) za podpory všetkých partnerov. V stratégii sa zhromaždia všetky postupy, nástroje a ďalšie výsledky od všetkých partnerov a stanovia sa ciele, ukazovatele a míľniky na zabezpečenie pokračujúceho trvania výsledkov projektu po skončení projektu. Takisto sa v nej uvedú usmernenia na využívanie a prenos výsledkov z projektu mimo pôvodnej projektovej siete a po skončení projektu.

Hlavným cieľom je oceniť výsledky dosiahnuté v projekte z hľadiska ich udržateľnosti a využívania. Využívanie výsledkov sa väčšinou spája s myšlienkou presvedčiť kľúčových aktérov (miestne orgány a sprostredkovateľské organizácie), aby používali hlavné postupy, nástroje a ďalšie výsledky projektu. Stratégia využívania výsledkov zabezpečí, aby sa výsledky projektu využili a prípadne preniesli do iných podmienok (napr. do iných lokalít, iných oblastí a iných sektorov).

Napríklad štúdia uskutočniteľnosti o NEZ vypracovaná v rámci C3 môže byť priamou súčasťou analýzy národného programu riadenia znečisťovania ovzdušia (NAPCP) novo navrhovaných opatrení. V súčasnej verzii NAPCP sa NEZ považuje za „iné potenciálne opatrenie“. Po vykonaní štúdie uskutočniteľnosti sa jej výsledky môžu zverejniť v NAPCP a považovať za hlavné opatrenie pre ďalšie zníženie emisií. Podľa zverejneného Usmernenia Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja o príprave Plánov

udržateľnej mobility musí Plán udržateľnej mobility (PUM) zohľadňovať už vytvorené relevantné strategické dokumenty, ako aj požiadavky plánov rozvoja miest. Štúdia uskutočniteľnosti NEZ je užitočným dokumentom, ktorý by sa mal uviesť a posudzovať pri príprave Plánu udržateľnej mobility.

ÚLOHA 5: Mechanizmus zapojenia ďalších obcí a regiónov

Útvar pre koordináciu kvality ovzdušia v spolupráci s oddelením pre kvalitu ovzdušia na Ministerstve životného prostredia postúpi osvedčené postupy z projektu do ďalších regiónov a obcí. Uskutoční sa to prostredníctvom rôznych seminárov, konferencií a stretnutí po skončení projektu, ktoré zorganizuje samotné ministerstvo alebo iné príslušné organizácie. MŽP SR plánuje upraviť kompetencie a úlohy obcí a miest prostredníctvom novely zákona o ochrane ovzdušia. Rozšírené kompetencie dajú obciam a mestám väčšiu flexibilitu pri implementácii opatrení na zabezpečenie lepšieho riadenia kvality ovzdušia na základe výsledkov projektu LIFE.

Ak sa to ukáže ako užitočné, MŽP SR sa bude po skončení projektu usilovať pokračovať v praxi s podporou ostatných obcí a miest pri využívaní potenciálu manažérov KO. Pôvodní manažéri KO potom budú pracovať aj ako školitelia, budú pomáhať pri výbere nových manažérov v príslušných oblastiach a budú ich následne školiť. *Na zabezpečenie udržateľnosti projektu zavedieme aj dobrovoľné osobné prehodnotenie manažérov KO, ak bude potrebné, takže vždy budeme vedieť niesť zodpovednosť za ich kvalifikáciu a produktivitu počas projektu.* V priebehu projektu bude kľúčovou úlohou manažéra KO aj vytvorenie fungujúcej siete medzi štátnymi inštitúciami a samosprávou. Vďaka plánovanej sieti sa vybuduje dôvera v systém a budú sa podporovať nové obce, ktoré budú mať záujem o zlepšenie kvality svojho ovzdušia, a to aj opatreniami navrhnutými buď pôvodným, alebo novo prijatým a vyškoleným manažérom KO. Obce osloví každý manažér KO počas doby trvania projektu pri takých aktivitách ako sú zvyšovanie povedomia alebo miestne workshopy. Tieto informácie budú k dispozícii aj na pripravovanom portáli o KO, na webových stránkach samosprávnych krajov a manažéri KO zabezpečia newsletter pre oslovené obce.

ÚLOHA 6: Workshopy pre výmenu skúseností v súvislosti s OP 2021-2027 / 2028-2034 (zodp. partner: MŽP SR)

Koordináciu s riadiacimi orgánmi jednotlivých OP v súvislosti s OP 2021-2027 / 2028-2034 stanoví vopred pracovná skupina podľa opisu v bode B3, a bude definovaná v Etickom kódexe – výstupe 21. V rámci tejto úlohy zorganizujeme MŽP SR každé dva roky workshopy pre výmenu skúseností, na ktorých sa stretnú manažéri KO, útvar pre koordináciu kvality ovzdušia, projektoví manažéri projektu LIFE a pracovná skupina, kde sa predstavia osvedčené postupy z praxe, informuje o všeobecnom postoji k výzvam, opatreniam a dotáciám navrhovaným riadiacimi orgánmi. Tieto workshopy budú vzájomne prospešné, pretože pracovná skupina sa dozvie z prvej ruky o ich práci, prípadne ich bude motivovať k zlepšeniu a manažéri KO sa dozvedia o budúcich finančných plánoch a schémach.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Nízka úroveň povedomia verejnosti o problémoch súvisiacich s kvalitou ovzdušia, jej dôvodoch/príčinách a dopadoch na zdravie a životné prostredie bola identifikovaná ako jeden z kľúčových problémov, ktoré bránia zlepšovaniu kvality ovzdušia na miestnej úrovni a implementácii opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Bez zmeny vzorcov správania a myslenia občanov je ťažké dosiahnuť významné zmeny. Systematické a dobre organizované dlhodobé kampane na zvyšovanie povedomia a efektívne využívanie komunikačných nástrojov by mali priniesť očakávané výsledky z dlhodobého hľadiska.

Obmedzenia a predpoklady

Hlavné riziko spojené s opatrením sa netýka implementácie ako takej (za ktorú spolupríjemca preberá plnú zodpovednosť), ale skôr relevantnosti odkazu propagovaného počas kampane. Nevhodne vybrané odkazy môžu znížiť efektívnosť kampane. S cieľom minimalizovať toto riziko budú regióny a obce zapojené do projektu, ako aj ďalšie zainteresované strany, pozvané na všetky verejné podujatia organizované v rámci LIFE IP.

Očakávané výsledky

- Budú sa využívať kampane pripravené a realizované na území Slovenska so zameraním na vybrané obce. Budú zahŕňať: videospoty, miniboardy, plagáty, letáky, reklamu v tlači, inzeráty, internetové reklamy, internetovú poštu, reklamy na Google a Facebooku, reklamy vo verejnej doprave v obciach a mestách.
- Obyvatelia sa dozvedia o znečistení ovzdušia, jeho príčinách a vplyvoch na zdravie, čo sa kvantitatívne vyhodnotí na základe výsledkov prieskumov verejnej mienky v rámci opatrenia D.
- Materiály kampane (spoty a náučné videá, , miniboardy a plagáty, reklama v tlači, inzeráty, internetové reklamy, iné reklamy).
- V prvej fáze bol projekt zameraný na produkciu a propagáciu spotov prostredníctvom televízie a rozhlasu (60 sekundové videá v rokoch 2020 a 2021 - celkom 2 videá)
- Spoty a vzdelávacie videá s dĺžkou 1-3 minúty (6 rôznych verzií) počas rokov 2022- 2027)-- propagácia v online médiách
- 12 rozhlasových diskusií – 2 rozhlasové diskusie ročne počas obdobia rokov 2022-2027
- Letáky o riadení kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia (okolo 350 tlačených letákov na každý z 8 krajov Slovenska)
- Miniboardy a plagáty 2022-2027
- Informačné tabule
- Správa pre laickú verejnosť bude vytvorená v papierovej a elektronickej podobe. Jej cieľom je predstaviť hlavné vplyvy implementácie projektu jednoduchým a zrozumiteľným spôsobom. Správa bude predložená v anglickom a slovenskom jazyku. Bude mať 5 až 10 strán a verejnosti predstaví projekt, jeho ciele, jeho činnosti a výsledky. Vytvorenie tohto výstupu bude viesť koordinujúci príjemca.
- Konferencia pre samosprávne kraje a vybrané obce a mestá a ďalšie zainteresované strany zo Slovenska a Českej republiky - 2 konferencie počas r. 2021/2027.

Odhad nákladov

Mzdové náklady

SAŽP	E, C2	dodatočné	Akčný manažér 1 (viac zamestnancov na jednej pozícii – pracujúcich na C2 a E)	**100.800**
SAŽP	E, C2	dodatočné	Expert 1 (viac zamestnancov na jednej pozícii – pracujúcich na C2 a E)	**81.090**
SAŽP	E, C2	dodatočné	Expert 2 – špecialista – kvalita ovzdušia 1 (pracujúci na C2 a E)	**123.200**
SAŽP	E, C2	dodatočné	Expert 3 – projektový manažér, špecialista – kvalita ovzdušia 2 (pracujúci na C2 a E)	**134.355**

SAŽP	E, C2	dodatočné	Expert 4 – špecialista – kvalita ovzdušia 3 (pracujúci na C2 a E)	**54.756**
PEDAL	E	trvalé	Šírenie informácií & manažér pre komunikáciu	**450,554.00**

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) sa zúčastní na realizácii týchto opatrení: C1, C2, E a F. Aktivity bude zabezpečovať projektový tím pozostávajúci z projektového manažéra, finančného manažéra, 4 manažérov kvality ovzdušia a ďalších expertov. Experti budú mať rôzne úlohy a zodpovednosti, aby zabezpečili definované činnosti. Vzhľadom na povahu činností musia mať experti odlišné zameranie a skúsenosti. Rôzne pracovné náplne, ako aj rôzne úrovne zodpovednosti sú dôvodom rôznych sadzieb použitých v rozpočte.

Externé náklady

SAŽP	E	Informačné panely a letáky (náklady na reklamu a výrobu plagátov) (zvyšok projektu!	**251.847**
SAŽP	E	Vysielanie a televízne spoty o zlepšení kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia (náklady na reklamu) (1. fáza)	**69.390**
SAŽP	E	Spoty a vzdelávacie videá o kvalite ovzdušia (zvyšok projektu)	**90.000**
SAŽP	E	Vysielanie (TV, rádio) (zvyšok projektu)	**60.000**
SAŽP	E	Letáky o riadení kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia (okolo 350 tlačených letákov na každý z 8 krajov Slovenska) (1. fáza)	**12.620**
SAŽP	E	Kampaň v tlači, e-mailový marketing, google (náklady na reklamu)	**174.000**
SAŽP	E	Tlmočenie na podujatiach, preklad, tlač dokumentov a grafický dizajn (1. fáza)	**16.673**
SAŽP	E	Preklad podujatí, preklad (zvyšok projeku)	**24.000**

SAŽP	E	Konferencia pre samosprávne kraje a vybrané obce a mestá a ďalšie zainteresované strany zo Slovenska a Českej republiky (ubytovanie pre 120 účastníkov, 2x obed, 1x večera, 3x prestávku na kávu, miesto konania, technické vybavenie a pomoc)	**37.080**
Trenčín	E	Murálna maľba maľovaná špeciálnymi farbami s pozitívnym dopadom na kvalitu ovzdušia	**6.600**
Prešov	E	Murálna maľba maľovaná špeciálnymi farbami s pozitívnym dopadom na kvalitu ovzdušia	**7.600**
Prešov	E	Prenájom mediálneho priestoru na digitálnej informačnej tabuli	**18.000**

Vybavenie

MŽP SR	E	Digitálna informačná tabula o kvalite ovzdušia	**5.000**
Trenčín	E	Digitálna informačná tabula o kvalite ovzdušia	**11.000**
Trnava	E	Digitálna informačná tabula o kvalite ovzdušia	**11.000**
Žilina	E	Digitálna informačná tabula o kvalite ovzdušia	**5.000**

Výstupy 1) Plán šírenia informácií a komunikácie do 30/4/2020 2) Výročné správy o činnostiach v oblasti šírenia informácií, so začiatkom do 31/12/2020 3) Informačná tabule s logom projektu LIFE do 31/3/2020 4) Správa pre laickú verejnosť v slovenskom a anglickom jazyku do 31/12/2027 5) Správa o výsledkoch workshopu o vzájomnom vzdelávaní týkajúceho sa OP 2021-2027, 2028 – 2034 6) Mechanizmus zapojenia ďalších obcí a regiónov 31/12/2027
Míľniky 1) Plán šírenia informácií a komunikácie pripravený do 30/4/2020 2) Všetky KPI v oblasti šírenia informácií dosiahnuté do 30/4/2027

F. Riadenie projektu a monitorovanie napredovania projektu (povinné)

F.1 Názov opatrenia: Činnosti riadenia projektu

Príjemca zodpovedný za implementáciu:
Ministerstvo životného prostredia SR za podpory spoločnosti PEDAL Consulting

Opis opatrenia (čo, ako, kde a kedy):

ÚLOHA 1: Celkové riadenie projektu

MŽP SR bude pôsobiť ako hlavný kontakt s EK a podľa potreby organizovať stretnutia s pracovníkom zodpovedným za projekt. MŽP SR rozdelí prostriedky medzi partnerov na základe Dohody o grante (GA) a Partnerskej dohody (PD). Predbežné financovanie sa spravidla nebude rozdeľovať, kým PD nebude podpísaná.. Partnerské dohody budú podpísané medzi koordinujúcim prijímateľom a každým pridruženým prijímateľom osobitne.

MŽP SR bude zodpovedné za uvedenie do prevádzky a efektívne uplatňovanie navrhnutej riadiacej štruktúry a komunikačných tokov a metód. Tieto budú prezentované na úvodnom stretnutí a zhromaždené v Príručke projektu (plán riadenia a zabezpečenia kvality), ktoré majú prispieť k spoločnému pochopeniu a následným opatreniam.

Príručka projektu bude interným dokumentom, ktorý stanoví základ pre štruktúru riadenia, komunikačné kanály a metódy, ako aj frekvenciu podávania správ lídrom úloh a opatrení, koordinátorovi projektu a EK. Stanoví tiež metódy riešenia konfliktov. Bude to živý dokument, ktorý sa môže meniť podľa potrieb projektu počas celej jeho doby trvania. Opatrenie prispeje k príručke vytvorením nasledujúceho obsahu: požiadavky na kvalitu projektu, organizačná štruktúra, všeobecné opatrenia a prijaté opatrenia, plánovanie a kontrola (vrátane pohotovostného plánu v prípade odchýlky), riešenie konfliktov a práva duševného vlastníctva (podľa partnerskej dohody - PD), riadenie rizík, súbory a archívy.

Projekt LIFE IP využije množstvo nástrojov riadenia osobitne navrhnutých pre európske integrované projekty. Na tento účel bude pre partnerov k dispozícii používateľská príručka. Ďalej MŽP SR získa licencie na intranetový systém pre podporu koordinačných úloh a monitorovanie priebehu projektu. Intranet bude integrovaný do verejnej webovej stránky projektu, ktorá vznikne v rámci aktivity E ako nástroj na šírenie informácií. Cieľom intranetu je poskytnúť konzorciu LIFE IP kolaboratívny pracovný priestor na interný rozvoj a koordináciu projektových aktivít. Okrem toho MŽP SR získa licenciu na softvér, ktorý umožňuje organizáciu tele konferencií, online stretnutí a online spoluprácu (preferovane MS Teams) pre výhradné používanie členmi konzorcia tak, aby sa ušetrili náklady na cestovanie a zlepšila interná komunikácia v rámci projektu.

Táto úloha bude napokon zahŕňať aj podporu konkrétnych opatrení a kontrolu rodových otázok v rámci projektu vrátane ich každoročného zahrnutia do správ za obdobie, za ktoré sa podáva správa. Opatrenia, ktoré by sa podnikli na podporu rodovej rovnosti, budú tiež zohľadňovať: 1) pri uzatváraní zmlúv s ďalšími zamestnancami sa osobitný dôraz bude klásť na prilákanie kvalifikovaných žien; 2) čo najväčšie zapojenie žien do vykonávania rôznych opatrení a úloh projektu; 3) propagácia zviditeľnenia pri publikovaní a citovaní článkov a aktivít.

ÚLOHA 2: Monitorovanie a podávanie správ o napredovaní

MŽP SR bude sledovať napredovanie projektu pomocou intranetu a pravidelných stretnutí členov riadiaceho výboru (RV). RV ako výkonný orgán projektu sa fyzicky alebo online

stretne najmenej dvakrát ročne. Aby sa maximalizovala efektívnosť dostupných zdrojov, tieto stretnutia sa budú konať usporiadaním seminárov a iných stretnutí organizovaných v rámci iných akcií projektu. Okrem toho sa budú organizovať tele konferenčné stretnutia s RV najmenej každé tri mesiace, aby sa aktualizoval stav úloh. Na stretnutiach sa bude prezentovať technický a finančný pokrok projektu. Technické a finančné správy s opisom napredovania projektu sa zašlú EK v súlade s obdobiami stanovenými v Dohode o grante (GA).

MŽP SR na začiatku projektu predstaví súbor kľúčových ukazovateľov výkonnosti (KPI) v súlade s ukazovateľmi zahrnutými v návrhu projektu v rámci odpovedania na text návrhu projektu pre navrhnutie spôsobu merania výsledkov projektu. Tieto dokumenty o cieľoch KPI sa preskúmajú počas prvých 6 mesiacov projektu a použijú sa na monitorovanie dosahovania výstupov projektu a strategických cieľov počas jeho trvania. Všetci partneri budú niesť zodpovednosť za aktualizovanie informácií pre lídrov opatrení, zatiaľ čo lídri opatrení spolu s koordinátorom projektu budú zodpovední za podávanie správ o projekte.

ÚLOHA 3: Zabezpečenie kvality

Riadenie kvality počíta s touto konkrétnou úlohou kvôli jej relevantnosti a významu v rámci projektu. MŽP SR na začiatku projektu poskytne všetkým partnerom, a najmä lídrom opatrení, usmernenia a pokyny na zabezpečenie kvality prác a vo všeobecnosti kvality projektu. Tieto postupy sa začlenia do zodpovedajúcich výstupov na základe týchto konceptov: kvalitatívne požiadavky projektu; plánovanie a kontrola; organizačná štruktúra; kontrola kvality pravidelných výstupov; kontrola kvality kľúčových výstupov (kľúčové DLV); kontrola kvality komunikačných materiálov; kontrola kvality projektu.

Zabezpečenie kvality výstupov je kľúčovou otázkou. Na tento účel budú v Príručke projektu zahrnuté konkrétne pokyny. Pravidelné výstupy sa podrobia jednoduchšiemu procesu prípravy a preskúmania, vrátane zodpovednej osoby za DLV, účastníkov úlohy, lídra opatrenia a koordinátora projektu v procese postupného preskúmania. Kľúčové DLV budú z dôvodu ich veľkého dopadu predmetom iného procesu preskúmania. Na procese preskúmania sa zúčastnia odborní partneri a koordinátor projektu, pracovník s vysokou odbornosťou v oblasti tvorby DLV. MŽP SR, ako zodpovedný orgán za komunikáciu, bude monitorovať prvú fázu vymedzenia rozsahu výstupov (DLV).

ÚLOHA 4: Správa etických otázok a údajov

V rámci tejto úlohy sa zohľadnia všetky kľúčové zložky, ktoré identifikujú a dôkladne dodržiavajú postupy vysokého štandardu v oblasti správy etických otázok a údajov. Etické otázky súvisia s metódami plánovanými pre štúdie, ktoré si môžu vyžadovať zhromažďovanie osobných údajov. V prípade projektu LIFE IP je to inštrumentálna otázka, pretože mnoho činností podlieha výmene údajov a skúseností ako jadro celého projektu. Preto všetky osobné údaje, ktoré sa majú zozbierať počas rozhovorov, brainstormingu, dotazníkov alebo workshopov, sa budú starostlivo analyzovať a bude sa s nimi zaobchádzať v súlade s najvyššími štandardmi kvality. Celkovo sa vypracujú tieto prvky: ako identifikovať/prijať účastníkov výskumu, spôsob vykonávania postupov informovaného súhlasu, ktoré sa budú požadovať v súvislosti s účasťou ľudí a s ohľadom na spracúvanie údajov. Na tento účel sa vypracujú vzorové formuláre informovaného súhlasu a informačné hárky, ktoré sa budú týkať otázok dobrovoľnej účasti a ochrany údajov (v jazyku a spôsobom zrozumiteľnom pre účastníkov) a budú uchovávané v evidencii (bližšie sa určia v Grantovej dohode). Na druhej strane sa budú podrobne skúmať a integrovať do systému riadenia tieto prvky: Všeobecné nariadenie o ochrane údajov 2016/679 (GDPR), podrobná politika ochrany údajov pre projekt, ako sú relevantné a obmedzené všetky údaje, ktoré plánuje projekt LIFE IP spracúvať na účely výskumného projektu za účelom ochrany práv a slobôd dotknutých osôb/účastníkov prieskumu, prípadne (ak je to prípad v rámci LIFE IP) sa osobné údaje prenesú z EÚ do krajiny mimo EÚ alebo medzinárodnej organizácie a ako je to v súlade s kapitolou V Všeobecného nariadenia o ochrane údajov

2016/679.

ÚLOHA 5: Zriadenie pracovnej skupiny

Pre efektívnu koordináciu úsilia na projektoch s ostatnými ministerstvami bude zriadený ďalší inštitút „Pracovnej skupiny“ a bude zaradený do celkovej štruktúry riadenia projektu. Cieľom tejto Pracovnej skupiny bude nadviazať úzku spoluprácu medzi všetkými príslušnými ministerstvami spravujúcimi doplnkové financovanie opísané vo formulári FP. Predpokladáme, že v rámci Pracovnej skupiny bude vymenovaný jeden zástupca z každého ministerstva, ktorý bude pôsobiť ako hlavné kontaktné miesto.

Koordinátor projektu bude pravidelne kontaktovať členov Pracovnej skupiny s cieľom prepojiť, vytvárať synergie, podporovať a rozširovať činnosti, ktoré poskytujú. Cieľom je zmapovať poskytnuté doplnkové financovanie a vyhnúť sa duplicite tém a odstrániť medzery.

Pracovná skupina IP bude pracovať súbežne a nadväzovať na pracovnú skupinu pre synergie a komplementárnosť zriadenú a riadenú Ústredným koordinačným orgánom (Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu), ktorý predstavuje aktívnu spoluprácu riadiacich orgánov a ďalších orgánov zodpovedných za finančné nástroje EÚ a SR v procese identifikácie synergií v navrhovanej výzve na predloženie návrhov. Každá výzva na predloženie návrhov v rámci ktoréhokoľvek OP sa prekonzultuje a vyhodnotí v prípravnej fáze na základe synergií definovaných v metodickom dokumente, ktorý zahŕňa všetky synergie medzi OP definovanými na začiatku PO 2014-2020.

Projektový tím pripraví rôzne medzirezortné koncepcie s prihliadnutím na skutočnú situáciu a potreby, príležitostí a poučenie z najlepších príkladov z Českej republiky, Poľska a Maďarska, za účelom preklenutia aktivít jednotlivých orgánov v Slovenskej republike s cieľom prispieť k unikátnym riešeniam na zlepšenie kvality ovzdušia (výmena starých kotlov s využitím databázy malých zdrojov znečisťovania ovzdušia, príprava / výber / financovanie meraní v PZKO a pod.). Tieto koncepcie budú komunikované počas prípravy s príslušnými aktérmi a konečné verzie budú poskytnuté relevantným zainteresovaným stranám počas stretnutí pracovnej skupiny.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné

Správna realizácia činností spojených s riadením projektu by mala zabezpečiť náležité vykonávanie opatrení stanovených v rámci projektu, ako aj jeho koordináciu, riadenie a dohľad. Na realizáciu projektu je potrebné definovať jeho ciele a potom monitorovať a hodnotiť stupeň ich plnenia. Je nevyhnutné objektívne posúdiť vplyvy jednotlivých fáz projektu, aby sa identifikovali potrebné úpravy a primeranie naplánovali ďalšie fázy.

Obmedzenia a predpoklady

Riadenie implementácie projektu LIFE IP bude náročné vzhľadom na rozsah plánovaných opatrení a vysoký počet zapojených partnerov a inštitúcií. Preto by riadiaci personál mal pozostávať z osôb, ktoré majú skúsenosti s implementáciou projektov a so spoluprácou so samosprávami.

Pre adekvátne riešenie tejto výzvy sa partneri projektu rozhodli zapojiť odborníkov spoločnosti PEDAL Consulting ako pridruženého príjemcu. Spoločnosť PEDAL má dlhoročné a osvedčené skúsenosti s úspešnou realizáciou projektov podobného typu a rozsahu financovaných zo strany EÚ.

Spoločnosť PEDAL bude úzko spolupracovať s MŽP SR s cieľom primerane riešiť úlohy uvedené v Opatrení F1.

Očakávané výsledky

1) Efektívne riadenie projektu za účasti 11 partnerov a približne ďalších 20 zainteresovaných strán. Projekt prispeje k rozšíreniu informovanosti a skúseností MŽP SR a k realizácii ďalších cenných projektov v budúcnosti.
2) Realizácia projektu v súlade s predpokladanými termínmi a splnenie cieľov projektu. Výstupy a míľniky sú pripravené v súlade s časový harmonogramom.
3) Správy (výročné správy o projekte, výročná komunikačná správa, výročná správa o pokroku MKO ako aj priebežná a záverečná projektová správa! z každej fázy realizácie projektu pripraví MŽP SR so zapojením všetkých partnerov
4) Po každej fáze realizácie projektu externé spoločnosti zostavia nezávislú hodnotiacu správu a vykonajú finančný audit.

Odhad nákladov
Fáza 1

Mzdové náklady

MŽP SR	F	dodatočné	koordinátor projektu (1)	**465.920**
MŽP SR	F	dodatočné	Projektový manažér senior (1) – predtým ako jeden z „2 dodatočné osoby ako projektoví manažéri“	**374.400**
MŽP SR	F	dodatočné	Projektový manažér administrátor (1) – predtým ako jeden z „2 dodatočné osoby ako projektoví manažéri“	**287.040**
MŽP SR	C1.2, C3, D, F	dodatočné	Experti (4) – predtým ako „akčný manažér (2x C3), akčný manažér (D), akčný manažér (C1.1)“	**210.036**
PEDAL	F	dodatočné	projektový manažér	**450.640**
PEDAL	F	dodatočné	projektový manažér	**450.640**

Cestovné náklady

MŽP SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**154.000**
MŽP SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**77.200**
MŽP SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Mimo Európy	**3.600**
SAŽP	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**135.200**
SAŽP	C1.1,	V rámci Európy	**4.800**

	C1.2, C2, C3, D, E,F		
Banská B.	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**10.600**
Banská B.	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**11.700**
Trenčín	1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**22.300**
Trenčín	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**5.400**
Trenčín	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Mimo Európy	**5.400**
Trnava	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**14.000**
Trnava	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**11.000**
Žilina	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**7.000**
Žilina	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**10.700**

Prešov	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**11.000**
Prešov	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**6.000**
Prešov	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Mimo Európy	**2.500**
Košice	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**9.000**
Košice	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**5.000**
Košice	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Mimo Európy	**2.000**
Bratislava	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci SR	**20.000**
Bratislava	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	V rámci Európy	**10.000**
PEDAL	F1, F2	V rámci Európy	**5.348**
CEPTA	C2, F	V rámci SR	**14.400**

Externé služby

MŽP SR	C1.1, C1.2, C2, C3, F	Organizácia stretnutí	**90.135**
MŽP SR	C1.1, C1.2, C2, C3, F	Poplatky za webináre, za konferencie (prenájom stanu, catering)	**10.300**

Vybavenie

MŽP SR	C1.1, C1.2, D, F	Notebooky a softvér pre celý LIFE IP tím pod MŽP SR (12)	**26.990**
MŽP SR	C1.1, C1.2, D, F	IT úložisko	**2.400**
MŽP SR	C1.1, C1.2, D, F	Softvérové licencie	**5.000**

Ostatné náklady

MŽP SR	F	Finančný audit fázy 1	**18.000**
MŽP SR	F	Prenájom kancelárie pre celý LIFE IP tím pod MŽP SR	**176.000**

Výstupy

1) 8 pravidelných výročných správ o priebehu činností projektu so začiatkom do 31/1/2021 - správy pripravené od konca januára každého nasledujúceho roku
2) Etický kódex pre fungovanie pracovnej skupiny LIFE IP do 31/3/2020
3) Koncept na hľadanie synergií medzi rôznymi aktérmi s využitím finančných mechanizmov do 31/12/2027

Míľniky

1) Zorganizuje sa úvodné stretnutie pre iniciovanie projektu – do 31/1/2020
2) Príprava finančného auditu k fáze 1 projektu – do 31/3/2022
3) Príprava finančného auditu k fáze 2 projektu – do 31/3/2024
4) Príprava finančného auditu k fáze 3 projektu – do 31/3/2026
5) Príprava finančného auditu k fáze 4 projektu – do 31/3/2028

F.2 Názov opatrenia: Štruktúra riadenia projektu a mechanizmus rozhodovania

Príjemca zodpovedný za implementáciu:
Ministerstvo životného prostredia SR

Opis opatrenia (čo, ako, kde a kedy):

<u>ÚLOHA 1: Štruktúra riadenia projektu</u>

Schéma nižšie zobrazuje štruktúru riadenia projektu.

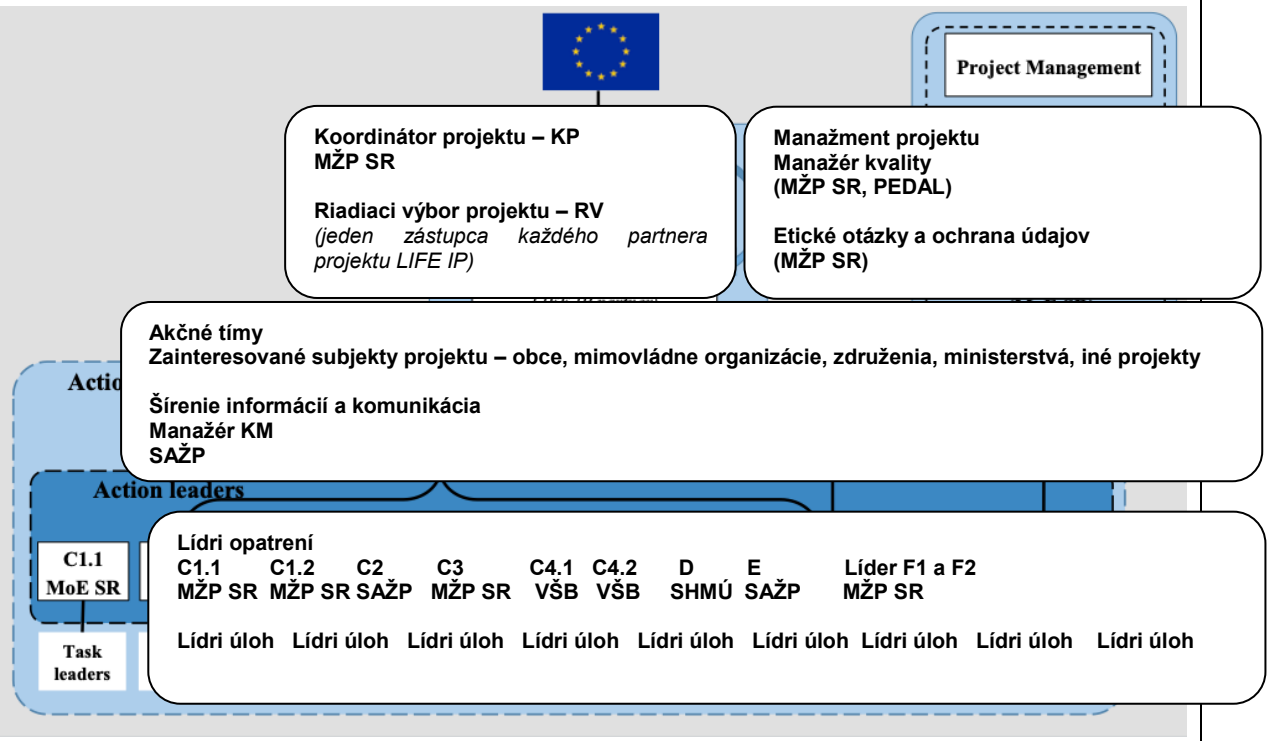

Rôzne úrovne riadenia, úlohy a zodpovednosti sú stručne vysvetlené nižšie.

<u>Koordinátor projektu (KP)</u>

Koordinátor projektu zodpovedá za koordináciu projektových aktivít. KP koordinuje a riadi záležitosti, ktoré ovplyvňujú zmluvné podmienky s EK (ktoré budú stanovené na začiatku projektu), ako aj odborné a vedecké činnosti konzorcia. Mandát KP je zhrnutý (nie však výlučne) takto: (i) plnenie cieľov projektu v rámci časového harmonogramu a obmedzení rozpočtu; (ii) celkové plánovanie a časové rozvrhnutie projektu a predsedanie riadiacemu výboru projektu; (iii) koordinácia partnerov a organizovanie projektových stretnutí; (iv) interný (medzi partnermi konzorcia) a externý (pre EK) reporting, dokumentácia a finančné riadenie (všetko prostredníctvom riadiaceho výboru projektu); (v) zastupovanie projektu LIFE IP a partnerstvo s externými zúčastnenými stranami a iniciatívami; a (vi) komunikácia s EK.

<u>Riadiaci výbor (RV)</u>

P. Gabriela Fischerová (MŽP SR), je predsedníčkou riadiaceho výboru (ústredný rozhodovací orgán projektu). Riadiaci výbor (RV) pozostáva z jedného zástupcu na každého partnera a je formálnym rozhodovacím orgánom konzorcia, ktorý sa zaoberá všetkými kľúčovými strategickými rozhodnutiami. Členovia RV sú jednotlivo zodpovední za včasné odovzdanie výsledkov v mene partnera, ktorého zastupujú, za zabezpečenie kvality vykonanej práce, monitorovanie rozpočtových a technických výsledkov a za

zhromažďovanie vstupov pre interné a externé podávanie správ a dokumentáciu. RV koordinuje a riadi otázky, ktoré ovplyvňujú zmluvné podmienky s EK.

Etické otázky a ochrana údajov

Keďže projekt zahŕňa zapojenie údajov a používateľov, pre konzorcium sa vypracuje protokol o ochrane údajov a etike, ktorý bude dohodnutý a bude sa dodržiavať. MŽP SR bude zodpovedné za zabezpečenie efektívnej a primeranej implementácie etických požiadaviek projektu a správy údajov tak, že bude sledovať a zabezpečí, aby boli príslušné pravidlá zrozumiteľné a dodržiavané (aktivita E, úloha 4). Na úvodnom stretnutí vymenuje Riadiaci výbor „manažéra pre etické otázky“, ktorý bude monitorovať činnosti partnerov, aby sa zabezpečilo, že všetky nepredpokladané etické otázky sa budú riešiť primeraným spôsobom. Údaje zhromaždené počas rozhovorov, prieskumov alebo akejkoľvek inej činnosti sa zverejnia iba so súhlasom účastníkov. Manažér pre etické otázky spolu s SC zabezpečí, aby boli všetky potrebné súhlasy (ak sú potrebné) získané od orgánov na ochranu údajov v primeranom čase.

Manažér pre šírenie informácií (KM)

Manažér pre šírenie informácií, bude zodpovedný za návrh a implementáciu „stratégie šírenia informácií a komunikácie“, bude viesť činnosti partnerov zamerané na zvyšovanie povedomia o rozsahu a činnostiach projektu LIFE IP, koordinovať šírenie informácií a zdieľanie nápadov s externými zúčastnenými stranami a zabezpečí čo najširšie možné šírenie výsledkov projektu LIFE IP medzi jeho hlavnými cieľovými skupinami.

Líder opatrenia (LO)

Líder opatrenia (LO) bude zodpovedný za koordináciu partnerov spolupracujúcich v rámci konkrétneho opatrenia pre zaistenie kvality realizovanej práce, ako aj splnenie príslušných cieľov a zámerov projektu. LO budú zodpovední aj za: (a) riešenie každodenných administratívnych, technických problémov a problémov so zdrojmi v rámci svojho opatrenia, (b) poskytovanie informácií týkajúcich sa všetkých aspektov práce do iných opatrení, čím sa zabezpečí hladká koordinácia činností opatrenia a (c) podávanie správ vyšším úrovniam riadenia projektu (KP, RV).

Zvolená štruktúra riadenia ponúka vhodnú rovnováhu medzi rôznymi prvkami, ktoré ovplyvňujú návrh a fungovanie riadenia (t. j. jednoduchosť, flexibilita, efektívnosť atď.). Každý člen tímu projektu LIFE IP jej ľahko porozumie, pretože zahŕňa konkrétne a jasné úlohy.

ÚLOHA 2: Mechanizmy a postupy rozhodovania

Nástroje riadenia projektu pre plánovanie, monitorovanie a podávanie správ

KP a PM budú využívať online nástroje na riadenie projektov, ktoré uľahčujú plánovanie, monitorovanie a zhromažďovanie a vykazovanie informácií, vďaka čomu budú informácie o projekte vždy aktuálne a budú sa môcť vykazovať včas a konzistentne. Príslušné nástroje budú tiež zasielať pravidelné správy EK.

Prostriedky a mechanizmy toku informácií

Tok informácií projektu bude usmerňovaný prostredníctvom: (i) bežnej elektronickej komunikácie (napr. e-mailov, telefónu, online nástroje na spoluprácu, internej webovej stránky atď.); (ii) dvakrát ročne plánovaných rokovaní a v prípade potreby prostredníctvom ad hoc rokovaní riadiaceho výboru (online); (iii) virtuálnych alebo fyzických odborných rokovaní ad hoc; (iv) interných správ o napredovaní za polrok (od partnerov pre PC); (iv)

projektových workshopov a iných podujatí; a (v) v kontexte prípravy na oficiálne podávanie správ EK.

Rokovania konzorcia

Okrem úvodného stretnutia je naplánovaných šestnásť (16) rokovaní konzorcia. Na týchto rokovaniach budú predstavené hlavné míľniky pre plánovanie, výmenu informácií medzi partnermi, hodnotenie priebehu a úspešnosti projektu (finančné a technické) a pre prijímanie hlavných rozhodnutí o realizácii projektu. Zápisnice zo všetkých rokovaní sa budú uchovávať a rozposielať všetkým partnerom vrátane príslušných zoznamov opatrení. Partneri projektu budú mať týždeň po prijatí zápisnice na svoje vyjadrenie, v opačnom prípade sa budú považovať za schválené a budú súčasťou plánu implementácie projektu.

Plán riadenia projektu a zabezpečenia kvality (RPZK)

Na začiatku projektu sa pripraví Plán riadenia projektu a zabezpečenia kvality (MQP) na mieru podľa zložitosti a osobitostí projektu. RPZK bude fungovať ako nástroj na monitorovanie činností a meranie pokroku, ktorý zabezpečí plynulú implementáciu projektu a kvalitu výstupov.

Partnerská dohoda (PD)

Partnerská dohoda (PD) medzi koordinujúcim prijímateľom a pridruženými prijímateľmi bude podpísaná skôr, ako ktorýkoľvek partner začne pracovať na projekte. Uzavretím Partnerskej dohody sa partnerom projektu LIFE IP upravujú konkrétne práva, povinnosti a prevádzkové aspekty, ktoré nie sú výslovne definované v zmluve EK. PD bude vychádzať z pravidiel LIFE, stanoví konkrétne rozhodovacie mechanizmy a postupy a stanoví všetky finančné otázky, šírenie informácií, správu, riadenie poznatkov, práva duševného vlastníctva a ďalšie otázky, ktoré môžu počas projektu vzniknúť.

Riadenie rizík

Počiatočná identifikácia rizík a príslušné pohotovostné plány sa uvádzajú v B6. Kritické riziká pre implementáciu a pohotovostné plány. Komplexnejší zoznam bude uvedený v Pláne riadenia projektu a zabezpečenia kvality (RPZK), ktorý budú sprevádzať príslušné pohotovostné plány. RPZK bude tiež obsahovať osobitný postup, ktorý sa má dodržať (t.j. presné kroky a dokumentáciu pre vykazovanie rizika, jeho analýzu, vytvorenie a zavedenie pohotovostných opatrení a overenie ich účinnosti a efektívnosti atď.) spolu s príslušnými zodpovednosťami, vždy, keď sa zistí nové riziko alebo nastane už identifikované riziko. Zoznam rizík bude aktualizovaný ad hoc (vždy, keď sa zistia nové riziká). Pre každé nové hlavné riziko (napr. identifikácia potenciálnych nebezpečenstiev v súvislosti s prácou, časovým plánom a/alebo s obmedzeniami rozpočtu atď.), ktoré sa zistí, sa zostaví pohotovostný plán pre zaistenie riadnej realizácie činností projektu, kvality výsledkov projektu a výstupy a včasné vykonanie akcií. Pohotovostné plány sa začlenia do celkového organizačného plánu prác projektu a budú sa bližšie špecifikovať v súvislosti s osobitosťami. Riziká sa budú posudzovať osobitne a budú sa vykazovať najmenej raz za polrok v interných správach o projekte.

Riešenie konfliktov a kontrola zmien

Členovia riadiaceho výboru a lídri opatrení (LO) okamžite informujú koordinátora projektu o akýchkoľvek udalostiach alebo okolnostiach, ktoré môžu významne ovplyvniť realizáciu vykonanej práce (napr. návrhy na výrazné zlepšenia a úpravy - zmeny v metodike, časovom rozvrhu a prideľovaní úloh, prípadné omeškania, spory medzi partneri atď.). Koordinátor projektu bude zodpovedný a bude sa snažiť vyriešiť vzniknuté problémy konzultáciou so zodpovedným LO a priamo zapojeným partnerom (mi). Koordinátor projektu sa bude snažiť nájsť kompromis medzi stranami konfliktu na základe konsenzu a

pri zohľadnení plnenia/súladu s cieľmi projektu a pracovným plánom. V prípade neúspešnej mediácie zo strany koordinátora projektu potom konflikt postúpi riadiacemu výboru na prijatie konečného rozhodnutia. Riadiaci výbor sa bude snažiť reagovať na zmeny alebo urovnať konflikty dosiahnutím konsenzu medzi všetkými stranami. Ak nie je možné dosiahnuť konsenzus alebo konflikty zostanú nevyriešené, riadiaci výbor rozhodne o veci hlasovaním. Ďalšie informácie týkajúce sa rozhodovania, riešenia konfliktov, ako aj riadenia vnútorných administratívnych - finančných otázok, budú súčasťou Partnerskej dohody, ktorú pripravia a podpíšu všetci partneri pri začatí projektu.

Dôvody, prečo je toto opatrenie potrebné:

Vyššie uvedené rozhodovacie postupy a mechanizmy umožnia konzorciu efektívne riadiť projekt LIFE IP, zachovať si plnú kontrolu nad svojimi zdrojmi, harmonogramom a činnosťami a neustále vyhodnocovať priebeh projektu tak, aby reagoval na zmeny a riziká, ktoré môžu vyplynúť z interných a externých podmienok. V dôsledku toho sa konzorcium LIFE IP stáva plne vybaveným pre zaistenie súladu medzi svojimi činnosťami a cieľmi, pre dosahovanie kvalitných a ambicióznych výsledkov, a teda pre zabezpečenie celkovej úspešnosti projektu.

Obmedzenia a predpoklady

Riadenie implementácie projektu LIFE IP bude náročné vzhľadom na rozsah plánovaných opatrení a vysoký počet zapojených partnerov a inštitúcií. Preto by riadiaci personál mal pozostávať z osôb, ktoré majú skúsenosti s implementáciou projektov a so spoluprácou so samosprávami.

Očakávané výsledky

Štruktúra riadenia projektu a mechanizmus rozhodovania boli úspešne prijaté a implementované

Odhad nákladov

Príslušné nákladové položky sú už zahrnuté v bode F1.

Výstupy:

1. Partnerská dohoda do 30/06/2020
2. Dodatok k Partnerským dohodám s pôvodnými partnermi projektu do 30/03/2022.
3. Partnerská dohoda s novými partnermi projektu podpísaná do 30/03/2022.
4. Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 1 a plán pre fázu 2 (termín: 31/3/2022)
5. Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 2 a plán pre fázu 3 (termín: 31/3/2024)
6. Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 3 a plán pre fázu 4 (termín: 31/3/2026)
7. Záverečná správa (termín: 31/3/2028)

Míľniky

1. Konalo sa všetkých 16 zasadnutí riadiaceho výboru.
2. Všetky KPI sú dosiahnuté

VÝSTUPY, MÍĽNIKY A ČASOVÝ PLÁN PODÁVANIA SPRÁV

HLAVNÉ VÝSTUPY PROJEKTU

Názov Výstupu	Kód pridruženého opatrenia	Termín
1) Usmernenia, ktoré špecifikujú potrebné vzdelanie, kvalifikácie a skúsenosti pre manažérov kvality ovzdušia, ktorí sa majú vybrať, vrátane zadávacích podmienok a metodických pokynov pre prvý rok	C1.1	29/2/2020
2) Výročné správy o PZKO (individuálny prehľad implementovaných opatrení)	C1.1	31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
3) 8 výročných správ, ktoré každý rok vypracuje koordinačná jednotka, o vykonaných úlohách a činnostiach, ktoré zahŕňajú: a. Posúdenie ich práce a napredovania pre splnenie ich cieľov b. Zníženie emisií znečisťujúcich látok pochádzajúcich z vykurovania domácností na jedného obyvateľa (PM10, PM2.5, benzo(a)pyrén) v cieľových obciach a mestách, ktoré sú zúčastnené v projekte LIFE c. Posúdenie kapacít manažérov kvality pre regióny, ktoré efektívne využívajú riadenie ovzdušia a plnenie úloh stanovených v Plánoch riadenia kvality ovzdušia. d. Stav všetkých regiónov z hľadiska zavedenia integrovaného systému riadenia kvality ovzdušia a plánovania spotreby energie. e. Stupeň zvýšeného povedomia a zapojenia miestnych obyvateľov do ochrany ovzdušia a ekologického správania	C1.2	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
4) Vzdelávacie materiály, fórum a príručka pre manažérov kvality ovzdušia s cieľom zabezpečiť, aby subjekty, ktoré riešia kvalitu ovzdušia boli viac kompetentné a kvalifikované pre plnenie ich úloh (najmä manažéri kvality ovzdušia)	C1.2	30/4/2020
5) Správa s analýzou rôznych scenárov znižovania emisií zo zdrojov s výškou menšou ako 40 a zvyšovania energetickej efektívnosti vo vybraných regiónoch do roku 2030	C1.2	31/12/2021
6) Znalostná základňa, webová stránka, osvedčené postupy a služby zamerané na efektívnejší proces aktualizácie PZKO a účinnejšiu praktickú pomoc starostom, primátorom, obecným zastupiteľstvám, kontrolným orgánom, susedným krajinám a iným zainteresovaným stranám.	C1.2	30/6/2020

7) Prehľad slovenských, českých a poľských skúseností s implementáciou PZKO	C1.2	31/12/2021
8) Správa s analýzou možností zvýšenia efektívnosti systému kontroly emisií znečisťujúcich ovzdušia na Slovensku	C1.2	31/12/2021
9) Indikátory zamerané na hodnotenie práce MKO	C1.2	31/12/2021 31/12/2022 31/12/2023 31/12/2024 31/12/2025 31/12/2026 31/12/2027
10) Plán vzdelávania pre MKO	C1.2	31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027
11) Webová aplikácia zameraná na kvalitu okolitého ovzdušia v Oblastiach riadenia kvality ovzdušia s verejnými informáciami	C2	30/6/2020
12) Mobilná aplikácia (MŽP SR)	C2	31/12/2022
13) Vzdelávacie materiály pre učiteľov a školy vrátane: - vzdelávacej príručky pre učiteľov - pracovných hárkov pre žiakov a študentov - informačného letáku - identifikačných kľúčov s metodikou - pexesa - postera - bezpečné cesty do školy – metodológia	C2	30/11/2023
14) Metodická príručka „Udržateľná mobilita“	C2	30/11/2020 30/11/2022 30/11/2024 30/11/2026
15) Správa sumarizujúca výsledky z meraní ultrajemných častíc z dopravy, vykurovania domácností a vnútorného znečistenia	C2	31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027
16) Odporúčania na zníženie ultrajemnných častíc z dopravy a z vykurovania domácnosti	C2	31/12/2027
17) Metodológia pre informatívny monitoring kvality ovzdušia	C2	31/12/2022
18) Správa z informatívneho monitoringu kvality ovzdušia blízkoreferenčnými senzormi	C2	31/12/2027
19) Správa z informatívneho monitoringu kvality ovzdušia dronmi	C2	31/12/2027
20) Slovenský index kvality ovzdušia	C2	31/12/2021
21) Analýza a správa o výstupoch z výsadby zelene	C2	31/12/2027
22) 2 štúdie uskutočniteľnosti pre dopravné riešenia na zlepšenie kvality ovzdušia vo vybraných mestách	C3	31/12/2027
23) Odporúčania uverejňované každé dva roky a vstupné materiály na návrh regionálnych a miestnych politík, ako aj právnych predpisov na zlepšenie efektívnosti opatrení v oblasti kvality ovzdušia. V správach sa uvedie: a. počet vymenených kotlov na tuhé palivo na Slovensku b. úroveň zjednodušených administratívnych	C3	31/12/2021 31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027

postupov pri poskytovaní dotácií s cieľom zabezpečiť, aby všetky zainteresované strany dostali dotácie v tom istom roku, v ktorom podali žiadosti. c. počet zapojených domácností, ktoré dostali podporu a/alebo poradenstvo od manažérov kvality ovzdušia. d. zvýšené povedomie obyvateľov o potrebách a možnostiach zvýšenia energetickej efektívnosti v ich bytoch a domoch.		
24) Informačné a vzdelávacie materiály pre Ekologické vykurovanie – vzdelávací program vrátane: • informačných letákov a brožúr o správnom vykurovaní; • 11 video spotov (1-3 minúty) • vzdelávacích materiálov pre vzdelávací program Ekologické vykurovanie; • školení vládnych úradníkov zapojených do ochrany ovzdušia; • školení študentov stredných a základných škôl;	C4	31/12/2022
25) Opakované jednorazové meranie emisií a meranie efektívnosti u prevádzkovateľov vykurovacích zariadení v domácnostiach	C4	31/12/2026
26) Automatický systém na monitorovanie prevádzkových parametrov malých spaľovacích zariadení (bezdrôtový prenos údajov)	C4.	31/12/2021
27) Vyhodnotenie nameraných prevádzkových a emisných parametrov reálnych zdrojov tepla v časovom rámci jednotlivých vykurovacích sezón Cieľom tejto časti projektu je zmerať prevádzkové parametre kotlov (výkonnosť, prevádzkové teploty atď.) v reálnych domácnostiach, ktoré sa zrealizuje v dlhodobom časovom období a s opakovanými meraniami emisných parametrov (CO, NOx, CO2 alebo O2, prach) v často opakovaných prevádzkových podmienkach. Aktuálna emisná bilancia zohľadňuje tepelné straty domu v zásade iba v závislosti od veku stavby, ale realitou je, že každá domácnosť má iný denný cyklus dopytu po teple. To znamená, že kotly sú v skutočnosti prevádzkované v rôznych časoch a v rôznych režimoch. Cieľom je určiť emisné parametre reálne prevádzkovaných kotlov v ich bežných prevádzkových podmienkach, vyhodnotiť, ktoré prevádzkové podmienky kotlov sú najbežnejšie, a tiež vyhodnotiť, v akej časti sezóny je kotol prevádzkovaný pri menovitom výkone a v akej časti sezóny funguje pri zníženom výkone. Výstupom bude kvantifikácia rozdielov medzi štítkom a skutočnými emisiami znečisťujúcich látok vrátane vyhodnotenia toho, v akej časti vykurovacej sezóny sú emisné parametre kotlov výrazne horšie. Napr. ak sú kotly prevádzkované pri minimálnom výkone na začiatku a na konci vykurovacej sezóny alebo ak fungujú pri menovitom výkone počas chladných dní vykurovacej	C4	31/12/2026

sezóny. Výstupom budú aj informácie získané dlhodobým meraním prevádzkových parametrov a opakovaným meraním emisných parametrov. Tieto informácie sa spracujú do výskumnej správy, ktorá sa použije na aktualizáciu emisných bilancií. Emisná bilancia pracuje s emisnými faktormi pri menovitom a zníženom výkone kotla. Otázkou zostáva, v akej časti vykurovacej sezóny sa kotly prevádzkujú so zníženým výkonom a v akej časti vykurovacej sezóny pri menovitom výkone. Získané informácie sa budú počas projektu oznamovať (prezentovať) ako súčasť osvetových akcií uvedených v časti C.4-1, aby sa ľudia naučili správne vykurovať alebo prípadne pre vysvetlenie verejnosti, ktorým nevhodným spôsobom prevádzky by sa mali vyhnúť pre minimalizovanie rozdielov v emisných parametroch stanovených pri certifikácii a pri skutočnej prevádzke.		
28) Inventúra emisií na úrovni vybraných regiónov Inventúra emisií predstavuje oficiálne predkladanie ročných národných inventúr emisií 27 látok znečisťujúcich ovzdušie podľa Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcom hranicami štátov (dohovor LRTAP), ktorý bol uzatvorený pod záštitou Európskej hospodárskej komisie OSN (EHK OSN) a 5 látok znečisťujúcich ovzdušie podľa smernice 2016/2284 / EÚ (smernica NEC). Emisné súpisy sú potrebné na sledovanie pokroku smerom k dodržiavaniu emisných stropov a záväzkov členských štátov EÚ v oblasti znižovania emisií. Inventúra emisií sa každoročne pripravuje v súlade s legislatívnymi požiadavkami a usmerneniami EMEP/EHP s ohľadom na pravidlá transparentnosti, konzistentnosti, porovnateľnosti, úplnosti a presnosti. Podávanie správ sa vykonáva v spoločnej štruktúre podľa kategórií NFR (nomenklatúra pre reportovanie), ktorá zahŕňa príslušné sektory hospodárstva (energetiku, spaľovanie v priemysle, fugitívne emisie, domácnosti, dopravu, priemyselné procesy, rozpúšťadlá, poľnohospodárstvo, odpadové hospodárstvo).	D	31/12/2021 31/12/2025 31/12/2027
29) Regionálna správa o hodnotení kvality ovzdušia a databáza	D	31/12/2023 31/12/2027
30) Štruktúrovaná distribúcia malých zdrojov znečisťovania	D	31/12/2023 31/12/2027
31) Šírenie informácií a plán komunikácie	E	30/4/2020
32) Výročné správy o činnostiach šírenia informácií, ktoré zahŕňajú: a. Kampane pripravené a realizované na území Slovenska (vrátane spotov a náučných videí, miniboardov, plagátov, letákov, reklamy v tlači, reklamných inzerátov, internetových reklám, internetovej pošty, reklám na Google a Facebooku, reklám vo vozidlách verejnej dopravy v obciach). b. Materiály kampaní (spoty a náučné videá, , miniboardy a plagáty, reklama v tlači, inzeráty,	E	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028

internetové reklamy, iné reklamy). c. Rozhlasové diskusie d. Letáky o riadení kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia (okolo 350 tlačených letákov na každý z 8 slovenských krajov) e. Miniboardy a plagáty 2020-2027		
33) Informačné tabule s logom projektu LIFE	E	31/3/2020
34) Správa pre laickú verejnosť v slovenskom a anglickom jazyku	E	31/12/2027
35) Správa o seminároch o vzájomnom vzdelávaní týkajúcich sa OP 2021-2027 / 2028-2034	E	31/12/2027
36) Mechanizmus zapojenia ďalších obcí a regiónov	E	31/12/2027
37) Výročné správy o pokroku s opisom činností projektu	F	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
38) Etický kódex pre fungovanie pracovnej skupiny LIFE IP	F	31/3/2020
39) Koncept na hľadanie synergií medzi rôznymi aktérmi s využitím finančných mechanizmov	F	31/2027
40) Dodatok k partnerským dohodám s pôvodnými partnermi projektu	F	30/03/2022
41) Partnerská dohoda s novými partnermi projektu	F	30/03/2022

HLAVNÉ MÍĽNIKY PROJEKTU

Názov míľnika	Kód pridruženého opatrenia	Termín
1) Pripravia sa návrhy kritérií zamestnávania MKO (povinných a odporúčaných)	C1.1	29/2/2020
2) Prijatie manažérov kvality ovzdušia na túto pozíciu	C1.1	30/4/2020
3) PZKO sú publikované do konca 2. kvartálu 2022 a aktualizované každé 3 roky s pomocou MKO	C1.1	31/12/2022 31/12/2025
4) Zriadi sa útvar pre koordináciu kvality ovzdušia (koordinačná jednotka)	C1.2	31/3/2020
5) Pripravia sa prvé vzdelávacie materiály pre MKO	C1.2	30/4/2020
6) Začiatok školení pre manažérov kvality ovzdušia	C1.2	31/8/2020
7) Vzdelávací materiál pre učiteľov a školy	C2	30/11/2023
8) Realizované vzdelávacie programy a verejná osveta	C2	31/12/2021 31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027
9) Analýza ultrajemných častíc z dopravy a vykurovania domácností vrátane vnútorného znečistenia	C2	31/12/2026
10) Kampane podľa C4.1 dokončené	C4.1	31/12/2026
11) Inventúra emisií pre vybrané regióny je k dispozícií	D	31/12/2027
12) Porovnanie kvality ovzdušia na regionálnej úrovni a stupeň zlepšenia kvality ovzdušia	D	31/12/2027
13) Komunikačný plán a plán šírenia informácií je pripravený	E	30/4/2020
14) Všetky KPI v oblasti šírenia informácií sú dosiahnuté	E	30/4/2027

15) Zorganizuje sa úvodné stretnutie pre iniciovanie projektu	F	31/1/2020
16) Príprava finančného auditu k fáze 1 projektu	F	31/3/2022
17) Príprava finančného auditu k fáze 2 projektu	F	31/3/2024
18) Príprava finančného auditu k fáze 3 projektu	F	31/3/2026
19) Príprava finančného auditu k fáze 4 projektu	F	31/3/2028
20) Splnené sú všetky KPI projektu	F	31/12/2027
21) zrealizovalo sa všetkých 16 zasadnutí RV	F	31/12/2027

PLÁNOVANÉ SPRÁVY O ČINNOSTI

Typ správy	Termín
Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 1	31/3/2022
Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 2	31/3/2024
Predbežná správa a žiadosť o platbu pre fázu 3	31/3/2026
Záverečná správa	31/3/2028

ČASOVÝ PLÁN

Uveďte všetky opatrenia zoradené podľa čísla pomocou ich čísel alebo názvov. Zaškrtnite podľa vhodnosti.

Opatrenie	2019	2020				2021				2022				2023				2024				2025				2026				2027			
číslo / názov	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
A. Prípravné opatrenia, príprava plánov riadenia a/alebo akčných plánov:																																	
A.1																																	
C. Konkrétne (zachovanie/implementácia) opatrenia:																																	
C.1.1																																	
C1.2																																	
C2																																	
C2 - 1																																	
C2 - 2																																	
C2 - 3																																	
C2 - 4																																	
C2 – 5.1																																	
C2 – 5.2																																	
C2 – 5.3																																	
C2 – 5.4																																	
C2 – 5.5																																	
C2 – 6.1																																	
C2 – 6.2																																	
C3																																	
C4.1																																	
C4.4																																	
D. Monitorovanie vplyvu projektových opatrení:																																	
D.1																																	
E. Povedomie verejnosti a šírenie výsledkov:																																	
E.																																	
Webová stránka																																	

projektu																																	
Konferencia pre regióny																																	
Informačné panely																																	
Vysielanie a televízne spoty																																	
Vysielané diskusné stretnutia																																	
Kampaň v tlači																																	
Letáky																																	
F. Riadenie projektu a monitorovanie napredovania projektu:																																	
F1																																	
F2																																	

LIFE Integrated projects 2018

Stage 2 – FULL PROPOSAL

Technical application forms

Part A – administrative information

LIFE 2018	FOR ADMINISTRATION USE ONLY LIFE18 IPE/SK/000010

PROJECT

Project title (*max. 120 characters*):
Enhancing the implementation of Air Quality Management Plans in Slovakia by strengthening capacities and competencies of regional and local authorities and promoting air quality measures

Project acronym (*max. 25 characters*):
LIFE-IP SK AQ Improvement

The project will be implemented in the following Country(s) and/or Administrative region(s):
The project area, which will directly benefit from the project activities, is the entire territory of Slovakia (5.4 mil. inhabitants, 49,035 km$^{2)}$ and Czech Republic (10.6 mil. Inhabitants, 78,866 km^{2}). Furthermore, the neighbouring countries include Ukraine, Poland, Hungary, Austria and Germany.

Project activities will be implemented in 7 out of 8 NUTS statistical regions of Slovakia[1]: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava, on which territory the air quality zones and agglomerations are located (see the map of the general location of the project area), including the Air Quality Management Areas (AQMAs).

Furthermore, selected municipalities, namely Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina, located in the zones/agglomerations and AQMAs will be involved in project activities, as “other stakeholders” (see the annex for more information).
The project will also focus at all the regions in the Czech Republic, (via the activity C4), as Slovakia and the Czech Republic both deal with many similar challenges.
The complete list of stakeholders is available in form B5.

Consortium partners take into account the possibility to involve as partners other regions or municipalities implementing and updating their related Air Quality Management Plans during the course of the project.

Expected start date: 1/1/2020 Expected end date: 31/12/2027

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/documents/345175/7451602/2016-NUTS-3-map-SK.pdf

PROJECT POLICY AREA

You can only tick one of the following options:

LIFE Integrated Project Nature: Integrated project implementing prioritised action frameworks pursuant to Article 8 of the Habitats Directive which may include Green Infrastructure actions that contribute to the coherence of the Natura 2000 network in a cross-border context ☐

LIFE Integrated Project Environment: Integrated project implementing:

- waste management plans pursuant to Article 28 of the Waste Framework Directive ☐
- river basin management plans pursuant to Annex VII to the Water Framework Directive ☐
- air quality plans pursuant to the Air Quality Directive or national air pollution control programmes pursuant to the National Emission Ceilings Directive. ■

The project will implement the following plan/strategy (*full copy is to be provided if modified since Concept Note submission*):

Air Quality Management Plans (AQMPs), which were elaborated for the following Air Quality Management Areas in Slovakia (data valid in 2019):

No.	NUTS Region of Slovakia	Involvement in the LIFE-IP SK	Air Quality Management Area	Involvement in the LIFE-IP SK
1	Bratislava	-	Territory of the capital city of SR Bratislava[2]	Stakeholder
2	Košice	Associated beneficiary	Territory of the city Košice and villages Bočiar, Haniska, Sokoľany, Veľká Ida[3]	Stakeholder
3			Territory of the city Krompachy[4]	Stakeholder
4	Banská Bystrica	Associated beneficiary	Territory of the city Banská Bystrica[5]	Stakeholder
5			Territory of the city Jelšava and villages Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota[6]	Stakeholder
6			Territory of the city Hnúšťa, city parts Brádno, Hačava, Likier, Polom, city Tisovec and city part Rimavská Pila and village Rimavské Brezovo[7]	Stakeholder

[2] http://www.minv.sk/?odbor-starostlivosti-o-zivotne-prostredie-1
[3] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Kosice.pdf
[4] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Krompachy-2013.pdf
[5] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Banska-Bystrica.pdf
[6] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Jelsava-Lubenik-2013.pdf
[7] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Hnusta-Tisovec-2013.pdf

7	Prešov	Associated beneficiary	Territory of the city Prešov and village Ľubotice[8]	Stakeholder
8	Trenčín	Associated beneficiary	Territory of the city Trenčín[9]	Stakeholder
9			Territory of the district Prievidza[10]	Stakeholder
10			Territory of Bystricany, Novaky, Zemianske Kostolany, Kamenec pod Vtacnikom and Cerenany	Stakeholder
11	Trnava	Associated beneficiary	Territory of the city Trnava[11]	Stakeholder
12	Žilina	Associated beneficiary	Territory of the city Žilina[12]	Stakeholder
13			Territory of the city Ružomberok and village Likavka[13]	Stakeholder
14	Nitra	-	Territory of the city Nitra[14]	Stakeholder

The AQMPs are publically available here:

https://www.enviroportal.sk/ovzdusie/zlepsenie-kvality-ovzdusia?

Note (data valid in 2019):

Currently, 14 AQMAs above have been recommended in 2018 based on the air quality measurements in 2015-2017. LIFE-IP SK will cover all of them either through the work of associated beneficiaries or the direct involvement of stakeholders concerned (see the table above).

We confirm that the attached Air Quality Management Plans are still valid. These plans (with one exception) were adopted in 2013, the last one in 2016. Only the Air quality management plan for Bratislava agglomeration was abolished by the court.

AQMP of Bratislava is not valid, as the Slovak Court annulled its validity, due to missed key quantifiable indicators. The new plan is under preparation; therefore, concrete budget information necessary for implementation of measures is not available at the moment. We assume that measures will be financed by complementary funds available, as well as the City budget itself.

[8] http://www.minv.sk/?informacie-odboru-starostlivosti-o-zivotne-prostredie-ochrana-ovzdusia
[9] http://www.minv.sk/?Programy_na_zlepsenie_kvality_ovzdusia_OUTN
[10] http://www.minv.sk/?Programy_na_zlepsenie_kvality_ovzdusia_OUTN
[11] https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Dokumenty/PZKO-Trnava-2013.pdf
[12] http://www.minv.sk/?Ochrana_ovzdusia_za
[13] http://www.minv.sk/?Ochrana_ovzdusia_za
[14] http://www.minv.sk/?oddelenie-statnej-spravy-vod-a-vybranych-zloziek-zivotneho-prostredia-kraja

In 2021, new AQMAs have been declared by the SHMI based on the measurements from 2018-2020. These are:

Nr.	NUTS Regions in Slovakia	Involvement in the LIFE-IP SK	Air Quality Management Area	Involvement in the LIFE-IP SK
1.	Bratislava	-	Territory of the capital city of SR Bratislava	Stakeholder
		-	*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling.* *	
2.	Košice	-	Territory of the city Košice and villages Bočiar, Haniska, Sokoľany, Veľká Ida	Stakeholder
		-	*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling.* *	
3.	Banská Bystrica self-governing region	Associated beneficiary	Territory of the city Banská Bystrica	Stakeholder
4.			Territory of the city Jelšava and villages Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Re vúcka Lehota	Stakeholder
			Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. *	
5.	Bratislava self-governing region	Associated beneficiary	*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling.* *	
6.	Košice self-governing region - the territory of the region except the territory of the city of Košice and the municipalities of Bočiar, Haniska, Sokoľany and Veľká Ida.	Associated beneficiary	Territory of the city Krompachy	Stakeholder
			Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. *	

	Nitra self-governing region	-	*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. **	
7.	Prešov self-governing region	Associated beneficiary	Territory of the city Prešov a viillage Ľubotice	Stakeholder
			*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. **	
8.	Trenčín self-governing region	Associated beneficiary	Territory of the city Trenčín	Stakeholder
9.			Territory of the district Prievidza	Stakeholder
			*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. **	
	Trnava self-governing region	Associated beneficiary	*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. **	
10.	Žilina self-governing region	Associated beneficiary	Territory of the city Ružomberok and village Likavka	Stakeholder
11.			Territory of the city Žilina	Stakeholder
			*Risk areas in the zone were identified on the basis of air quality modelling. **	

Measures to improve air quality need to cover as much of the territory where high concentrations of pollutants may occur, as possible. Since the monitoring stations cannot cover the whole country with such a diverse terrain as Slovakia, the areas of air quality management (stated above) which are defined according to the measurements, were supplemented by risk areas identified on the basis of mathematical modelling.

* Risk areas have been identified for all zones and agglomerations based on modelling. High concentrations of PM and benzo(a)pyrene may occur in these areas.

The updating of these Plans is carried out in 2021. Air Protection Strategy, which will include measures to improve the air quality as well as guidance on how to elaborate new and more effective Air Quality Management Plans, will be prepared with regard to revision of air quality directives at the European level and also with a regard to Zero pollution strategy. The new Strategy should identify effective measures and assess the cost-effectiveness of their implementation. We believe that the Strategy will help to introduce more effective measures in the fields of e.g. transport and household heating. They will be included in the Air Quality Management Plans even if they might be not very popular and would be dependent on political will.

The MoE SR focuses on making air quality management more effective. The zoning on the territory of the Slovak Republic is regularly being re-assessed. The aim is to better define the representative areas for purposes of the air quality assessment and management.

Introduction of the new zoning is connected with the installation of new monitoring stations to comply with requirements regarding the minimum number of sampling points for fixed measurements of concentrations of air pollutants in accordance with the requirement of the Directives 2008/50/EC and 2004/107/EC. New zoning is based on the results of the yearly report prepared by the SHMI on the air quality in Slovakia.

Slovak Republic is currently in the process of improving the effectiveness of achieving air quality objectives. A necessary prerequisite is the correct setting of the air quality management mechanisms. Therefore, the current approach will be re-assessed. We are focusing on:

- Preparation of the Air Quality Strategy (part of the Air Protection Strategy) including effective measures and assessment of their cost-effectiveness,
- Extension of air quality monitoring network by 14 new monitoring stations,
- New zoning for the effective air quality management,
- Preparation of a subsidy scheme for the replacement of old boilers in households,
- Strengthening the enforcement of measures included in Air Quality Management Plans (by legislative amendments),
- Legally underpinning the competences and responsibilities of municipalities in the field of air quality management.

The objective of the integrated LIFE project is to support capacity building and strengthen regional and local authorities in air quality management by creating positions of "air quality managers" at the level of local authorities (self-governing regions and selected cities/municipalities in the areas of air quality management).

We believe that building these capacities will help us make the air quality management system more effective, in situ, and also promote and implement tailor-made measures for specific areas. This is the reason why we apply for the integrated project.

BENEFICIARIES

Name of the **coordinating** beneficiary (1): **Ministry of Environment of the Slovak Republic (MoE SR)**

Name of the associated beneficiary (2): Slovak Environment Agency (SEA)

Name of the associated beneficiary (3): Banská Bystrica Region (BBSK)

Name of the associated beneficiary (4): Trenčín Region (TSK)

Name of the associated beneficiary (5): Trnava Region (TTSK)

Name of the associated beneficiary (6): Žilina Region (ŽSK)

Name of the associated beneficiary (7): Prešov Region (PSK)

Name of the associated beneficiary (8): Košice Region (KSK)

Name of the associated beneficiary (9): Slovak Hydrometeorological Institute (SHMI)

Name of the associated beneficiary (10): PEDAL Consulting (PEDAL)

Name of the associated beneficiary (11): Energy Research Center - Technical University of Ostrava (VSB)

Name of the associated beneficiary (12): Bratislava Region (BSK)

Name of the associated beneficiary (13): CEPTA – Centre for sustainable alternatives, civic association

PROJECT BUDGET AND REQUESTED EC FUNDING

Total integrated project budget: 15,000,000.00 €
Total LIFE eligible project budget: 15,000,000.00 €
EC LIFE financial contribution requested: 9,000,000.00 € (60 % of total eligible budget)

FORMS A2 – A8 to be added by (MoE SR)

Forms updated in 2021, specifically - A3 (MoE SR), A4 (all of the associated beneficiaries including new beneficiaries) and A5 (new beneficiaries) will be provided separately.

LIFE Integrated projects 2018

Stage 2 – FULL PROPOSAL

Technical application forms

Part B – technical summary and overall context of the project

SUMMARY DESCRIPTION OF THE PROJECT

1. Overall context/background/geographical scope

IP itself:

Air quality in the project area

The Slovak Republic, as well as its neighbouring countries, especially the Czech Republic and Poland belong to the EU Member States facing problems with air quality, being subject to the infringement procedure due to non-compliance with the AAQD (Ambient Air Quality Directive) requirements, and having negative impacts on public health and environment.

Despite some improvements achieved over the past years, the situation still remains unsatisfactory.

The main air quality problems in Slovakia are caused by exceeding concentrations of suspended particles (PM10 and PM2,5) coming mainly from burning solid fuels for household heating, benzo(a)pyrene (80% of BaP is coming from household heating), and nitrogen oxide (NOx) emissions coming mainly from transport. Some air quality problems were also indicated in relation to ground-level ozone (O3).

The sources of air pollution in respective Air Quality Management Areas (AQMAs) are described in the Air Quality Management Plans (AQMPs)[15].

Significant share of the local air pollution by the emissions of PMs and BaP is represented by emissions generated by household heating. The main reasons for this can be found in burning solid and low-quality fuels (even waste) or inappropriate heating techniques in households, which is also connected with the low level of public awareness (but also due to energy poverty), as well as missing competences to ensure inspections of small air pollution sources. Besides household heating, one of the key AQ problems especially in cities relates to traffic and emissions from transport (mainly NOx).

The contribution of agricultural activities (main source of ammonia emission) on the creation of secondary PMs has to be considered as well.

In some areas, the air pollution is still caused by local industrial sources.

Slovakia shares borders with the most polluted countries in the EU and Ukraine, therefore the transboundary air pollution pose another considerable issue. Ukrainian relevant authorities will be invited to the selected conferences of our LIFE IP, which will be conducted in the framework of actions E and C2, and thus complement activities of the UNECE Air Convention[16].

The air quality in the neighbouring countries (mainly CZ and PL) is also highly affected by the air pollution caused by household heating. Since Slovakia, Czech Republic and Poland are influencing each other's air quality and have similar air pollution sources, it is very important that all three countries cooperate very closely together, as foreseen in this project. Slovakia (the Slovak Hydrometeorological Institute) together with the Ministry of Environment of the Czech Republic have joined the Polish LIFE integrated project Malopolska in a healthy atmosphere (LIFE14 IPE PL 021) aiming at the implementation of Air Quality Plan issued for Malopolska Voivodship and application of an updated air quality model that would allow to plan and assess joint set of measures to achieve favourable air quality in all three countries.

[15] See form A1 for more information.

[16] https://www.unece.org/info/media/news/environment/2018/national-roundtable-meeting-in-ukraine-to-encourage-ratification-of-the-key-unece-air-convention-protocols/doc.html

The proposed IP will build on good practise and experience gained from the cooperation in this project (LIFE IP Malopolska) and support the dissemination and transfer of project results through cooperation and networking with other stakeholders and other neighbouring countries, including Ukraine, that could benefit from the projects experience and results.

Furthermore, we expect to collaborate very closely with the LIFE IPs which recently kicked off in Hungary[17] (LIFE17 IPE/HU/000017) and Bulgaria[18] (LIFE17 IPE/BG/000012) as well as in Italy[19] (LIFE15 IPE/IT/000013). The more detailed list of the projects (ongoing or finalised), the outcomes of which will be used also in the context of our activities, is as follows:

- LIFE IP MAŁOPOLSKA: for increasing the quality of air in the Maloplska region
- LIFE project CLEAN HEAT: for a significant reduction of particulate matter caused by wood burning
- LIFE project ATMOSYS[20] (LIFE09 ENV/BE/000409) - Policy support system for atmospheric pollution hot spots.
- LIFE + RESPIRA[21] (LIFE13 ENV/ES/000417): Its goal is to demonstrate that the urban air pollution intake by cyclists and pedestrians can be reduced by using new technologies and other options in urban planning, urban design and mobility management.
- CLAIRO - CLear AIR and Climate Adaptation in Ostrava and other cities (https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/ostrava). Technical University, which is the associated beneficiary of this project, is implementing the CLAIRO project.
- Clean Air (LIFE11 ENV/DE/000495): For addressing the problem of continuing violations of air pollution limits by strengthening environmental governance and increasing access to justice, which helps to improve compliance with EU legislation.
- LIFE AIRUSE project (http://airuse.eu/): for the air quality mitigation measures.
- LIFE VAQUUMS (https://vaquums.eu/about): for determining the quality levels currently being attained by innovative measuring techniques for particulate matter, ozone and nitrogen dioxide.
- Pilot project of the European Parliament - Effect of residential solid waste burning ambient air quality in Europe and potential mitigation measures
- Interreg project e-MOTICON: for the diffusion of electric mobility
- LIFE project BrennerLEC: for the creation of a “Lower Emission Corridor” along the Brenner axis
- Horizon project Clair City: for the reduction of air pollution in the cities
- LIFE+ project Climate ChangE-R: for the identification and implementation of cultivation and breeding techniques with a lower production of CO2
- Interreg project REFORM: for the implementation and deployment of Sustainable Urban Mobility Plans
- CLIMAERA project: for the development of planning tools in support of public policies related to air quality in the regions of ALCOTRA territory
- Interreg project MITIMPACT: for the forecasting and evaluation of climate change and photochemical air pollution on transboundary vegetation
- Interreg Central Europe AWAIR project: for the improvement of the environmental management capacity in central Europe through the promotion and adoption of agreed measures and strategies on air pollution
- FREVUE project: for the development of innovative solutions related to electric vehicles operating “last mile” freight movements in urban centres

[17] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=7008
[18] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=7009
[19] http://www.lifeprepair.eu/?lang=en
[20] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=3758#PD
[21] http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=5080

- Interreg Med project ENERJ: for enhancing and improving the coordination of SEAP's and other relevant energy Efficiency Plans, in order to reach Energy Saving and the National targets on public buildings' energy efficiency
- Interreg Med project REMEDIO: for strengthening the cities ability to use low-carbon transport systems for their mobility plans
- Interreg Med project GO SUMP: capitalisation and mainstreaming of projects' results and solutions for sustainable mobility in the Mediterranean at transnational level
- Horizon project NeMo: for making electro mobility more attractive and facilitate its mass adoption in the road transport sector
- Interreg Central Europe project FIRECE: for increasing capacities of regional operators to better manage energy plans particularly in terms of locally available financial resources
- Interreg Central Europe project BOOSTEE-CE: for improving the governance of energy efficiency in existing public buildings and ultimately reduce energy consumption in different central European areas
- LIFE project GYSTRA: for the improvement of the air quality of the cities by detecting vehicles whose emissions are higher that allowed
- Horizon project iSCAPE: for integrating and advancing the control of air quality and carbon emissions in European cities
- LIFE project ASPIRE: for a sustainable mobility of goods in urban areas
- H2020 Project ICARUS: for integrated climate forcing and air pollution reduction in urban systems

The aim of the project is to support and reinforce the administrative structure and capacity to ensure effective implementation of AQMPs as well as to promote air quality measures and increase the public awareness about the importance of air quality and its improvement. It will support the horizontal and vertical coherence in air quality management structure as well as support synergies between different policies and air quality objectives, which was highlighted as crucial point for the achievement of improved air quality also during the Clean Air Dialogue held between the European Commission and Slovak authorities on 24 and 25 April 2018 in Bratislava[22]. The LIFE IP will therefore contribute to meeting national emission standards.

To this end, the "Shared conclusions of the Clean Air Dialogue between Slovakia and the European Commission, taking place in Bratislava on 24-25 April 2018[23]" state the following:

"The Commission encourages Slovakia to make full use of the available EU funding mechanisms also to support the air quality and emission reduction objectives in national Air Quality Plans and the National Air Pollution Control Programme. Although the primary objectives might not be the reduction of air pollutions, the objectives of the Rural Development Programme, the Operational Programmes under the Structural Funds, the European Fund for Strategic Investments, the Connecting Europe Facility (CEF) for Transport, and more can also cover actions that benefit clean air. For future use of EU funding, Slovakia could consider priority axes and investment priorities that include air quality. Integrated Projects under the LIFE programme are relevant for the development of national or regional plans, programmes and strategies also in Slovakia."

Therefore, this LIFE IP directly answers the encouragement of the European Commission expressed in the Conclusions above.

Gap assessment

[22] https://ec.europa.eu/info/news/clean-air-dialogue-between-commission-and-slovakia-promotes-actions-cleaner-air-2018-apr-26_en

[23] http://ec.europa.eu/environment/air/pdf/conclusions%20of%20Clean%20Air%20Dialogue%20between%20SK%20and%20EC%20final.pdf

Several hurdles at local, regional and national level undermine the effective realisation of AQMPs. This LIFE IP aims to significantly remove them.

At the regional and local level, several problems hindering the promotion and implementation of air quality measures have been identified, such as weak competences and responsibilities of respective authorities, missing enforcement and control mechanism, insufficient coordination of air quality management among respective authorities at national, regional and local level, as well as lack of coherence between different policies and air quality objectives.

The above mentioned also relates to the problematic implementation of Air Quality Management Plans (AQMPs) and of individual measures included in those plans, which thereby remain ineffective and unable to achieve expected results (improved air quality).

In Slovakia, the authorities responsible for drafting AQMPs are the respective district offices in the seat of the regions (state administration authorities at the level of region, under the Ministry of Interior of the Slovakia).

In the preparation of AQMPs, the district offices in the seat of region as state level administration authorities under the Ministry of Interior SR shall cooperate with respective regional authorities (self-governing regions) and local authorities (municipalities[24]), who should bear the responsibility for the implementation of individual measures to improve air quality falling under the scope of their specific competences and located at their territory. However, the level of enforcement of the AQMPs and achievements in air quality improvement is not sufficient and depends on limited capacities at regional and local level.

Strengthening the role of regional and local authorities in the air quality management structure is one of the key issues pointed out during discussions on the preparation of the Air Protection Strategy of the SR by 2030, which is currently being developed by the MoE SR[25] and which will include the National Programme to Reduce Emissions (NAPCP) as well as the Air Quality Strategy. In this regard, the Ministry of Environment of the SR is going to prepare amendments of current legislation in order to reinforce the binding nature of the AQMPs and their enforcement and to pass certain competences to self-governing authorities and municipalities. It is expected that the changes in legislation and in competences will bring new requirements for regional and local authorities. The IP is meant to contribute and underpin this process of improving the governance structure in air quality management in Slovakia.

The following main problems hindering effective air quality management at regional and local level can be listed: 1) Lack of personal capacities and financial sources of regional and local authorities; 2) Lack of competences and expertise; 3) Lack of knowledge on air quality development at regional/local level; 4) Lack of methodological guidance and coordination between national and regional/local level; 5) Low level of awareness and behavioural patterns of local residents

Geographical scope

The project activities relate to the AQMAs. However, it is expected that the project will have impact on the whole territory of Slovakia. Furthermore, the VSB will cover the whole territory of the Czech Republic.

[24] 40 municipalities signed up for Covenant of Mayors and committed to develop their Sustainable Energy (and Climate) Action Plans. The plans are in different stage of preparation, and none of them is published yet. During the project implementation, the Air Quality Managers are expected to ensure possible synergies among the Plans and project, particularly in the area of emission reduction of pollutants from household heating and energy efficiency in public buildings. City of Prešov and Trnava are both involved in LIFE IP as a stakeholder and committed to develop SECAP.

[25] https://www.minzp.sk/strategia-ochrany-ovzdusia.html

With regard to the air quality management system in Slovakia, the key activities will be implemented in:

a) 7 NUTS regions in Slovakia, which are territorial units including also AQMAs and have responsibilities in relation to air quality measures included in AQMPs at regional level; Project activities will be implemented in all 7 out of 8 NUTS regions: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava, on which territory the air quality zones and agglomerations are located (see the map of the general location of the project area), including the Air Quality Management Areas (AQMAs). Nitra Region will be covered by the municipality of Nitra from the position of stakeholder (see below).

4 additional AQ managers were hired directly by MoE SR, what significantly helped to start cooperation with the city of Bratislava, currently developing its new integrated AQMP. Three AQ managers were assigned to the team preparing Integrated AQMP for Bratislava. In the second stage, self-governing region of Bratislava will also be included in the project. Assessment following ending of the first stage re-opened the discussion on including interested municipalities and NGOs such as CEPTA as beneficiary of the project. Both, the Bratislava Region and CEPTA, will be in a position of associated beneficiaries in the project from 2nd phase, 1.1.2022.

b) Selected municipalities (cities) in AQMA, which have responsibilities in relation to air quality measures included in AQMPs at local level: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.

The project will also focus on all the regions in the Czech Republic, as Slovakia and the Czech Rep. both deal with many similar problems.

Why our Life IP falls under the IP definition?

The project will complement the EU interventions that support the implementation of actions specified in the AQMPs.

Complementary actions:

The implementation of IP project activities will induce complementary actions focused on the implementation of individual measures identified in the Air Quality Management Plans (AQMPs). It will facilitate the effective spending of available structural funds in the current programming period 2014 - 2020 and optimise the use of EU funds in the next programming period to achieve air quality objectives (European Structural and Investment Funds, including Rural Development Programme). Project partners recognise the fact that according to the European Union[26], the Air Quality aspects are among the key priorities. In this connection, the Air Quality topics will be adequately reflected in the future national operational programmes covering the period 2021-2027.

For the implementation of these measures, effective use of available funds to reduce emissions and improve air quality will be promoted, both from national and EU sources. The key objective of complementary actions will be the replacement of obsolete solid fuel boilers in households, other measures will aim at improving energy efficiency in buildings, promoting sustainable transport solutions and green measures which should have impact on the improvement of air quality (see more detail in section on Expected Complementary Actions under point 3). The implementation of complementary actions will correspond with measures to reduce emissions and improve the air quality and contribute to the achievement of objectives of the Air Protection Strategy in Slovakia.

Air Protection Strategy 2030 consists of two separate documents, one of which is NAPCP. This document is available at this link:

[26] https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_en

https://www.minzp.sk/files/oblasti/ovzdusie/ochrana-ovzdusia/dokumenty/strategia-ochrany-ovzdusia/vlastny-material-narodny-program-znizovania-emisii-sr_final.pdf

Second document of the Air Protection Strategy is Air Quality Strategy, which is being currently developed. In 2020, SHMI prepared a document under the name "Air Quality in Slovakia, an outline of the issue", which will serve as a basis for the strategy. The document is available in Slovak language at this link https://www.minzp.sk/files/oblasti/ovzdusie/ochrana-ovzdusia/dokumenty/strategia-ochrany-ovzdusia/hodnotenie_pre_strategiu_podklady.pdf

During the implementation of LIFE IP, AQ managers will use all available relevant documents, learn from them and use the knowledge in order to apply appropriate and correct measures to targeted areas. Air Protection Strategy, consisting of two separate documents [National Air Pollution Control Programme and Air Quality Strategy], is designed to set future improvement in air quality in Slovakia. The Strategy will serve as the main pillar to actual regional implementation of measures, making it two-way operation: Air Protection Strategy being used at all governmental levels, and also AQ managers learning from it and teaching other managing authorities about its potential contributions to air quality. Air Protection Strategy and AQ managers will together help especially in AQMP preparation, as a part of Air Quality Strategy which will serve as a Guidance for AQMP preparation.

Preparation of AQMP is in competence of district offices in the seat of region, but they cooperate with affected municipalities, self-governing regions, NGOs, industries (operators), as well as other district offices involved. This process is set to be participative and set by the Air Act, making the process mandatory. All of the stakeholders are also responsible for implementation of measures directly connected to their competences (self-government) or their contribution to air pollution (industry). District offices in the seat of region monitor the implementation, collect data and re-evaluate AQMP. AQ managers will be also involved in evaluation, but not responsible for its execution.

Communication between district offices and self-governing regions, or municipalities is often rigid and slow. Proposed IP project will create a network of AQ managers providing a managing layer from above, allowing for quick and flexible cooperation. NAPCP is prepared and published by MoE SR. Once the document is approved by the Slovak Government, all of the involved ministries are required to implement measures stated in NAPCP. The implementation will be monitored by MoE SR. MoE SR will also collect data and evaluate and assess further changes. The position and the role of Air Quality Managers in this process is illustrated in the diagrams below.

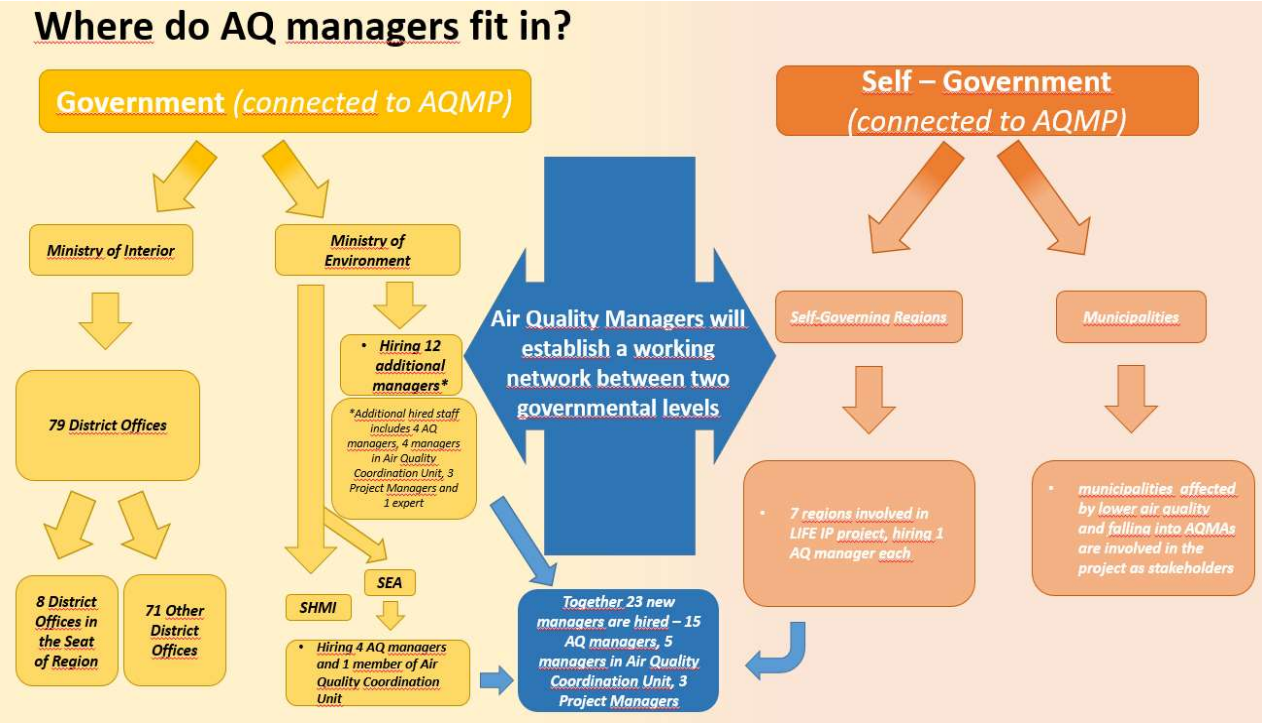

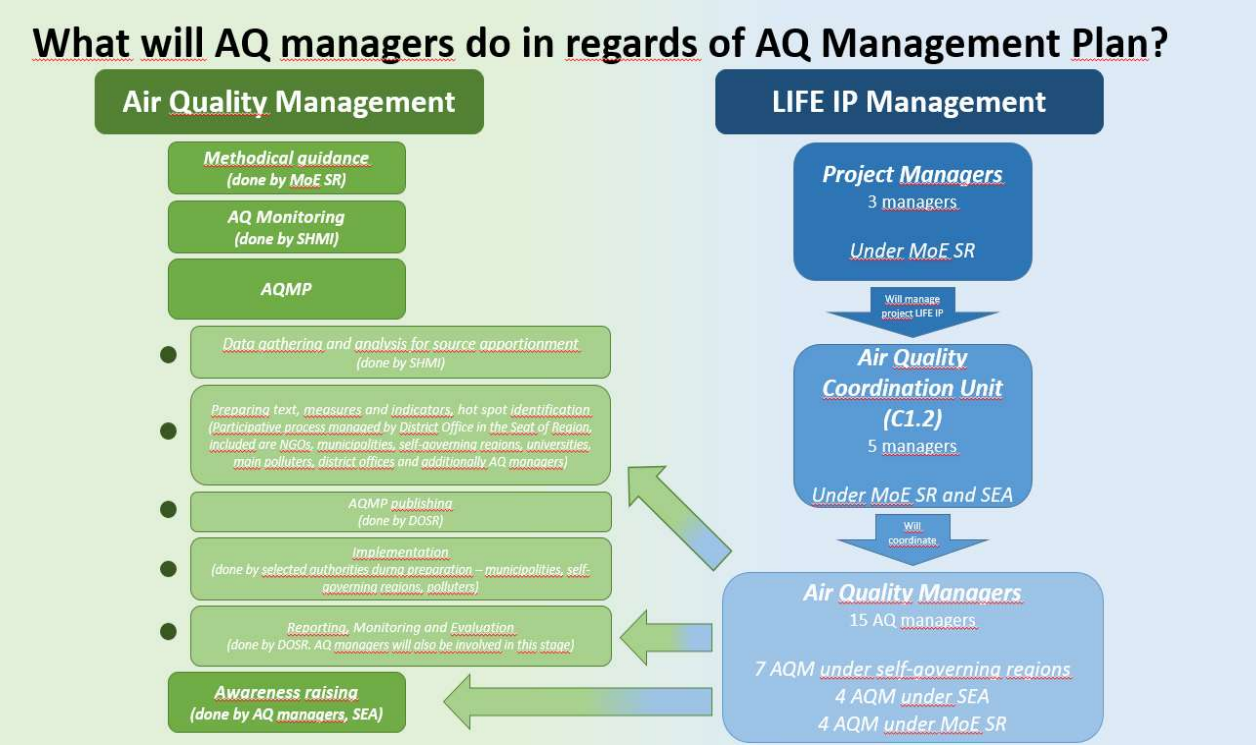

Municipalities will have the main role in implementing measures proposed by them (while preparing AQMP) or ordered to them by relevant District Office in the Seat of Region (DOSR) in AQMP. Responsibility for implementation of measures is ordered by Air Act. Each stakeholder implements measures specific for him. Polluters have to comply with measures related to the pollution produced by them, such as dust reduction, technology renovation, reconstruction, cleaning and general maintenance. Municipalities are responsible for measures directly related to their responsibilities, such as construction of new gas networks, greenification, road renovation, road sprinkling etc.

Additionally, municipalities have to:

- Participate in development of Air Quality Management Plans,
- Include measures taken in its urban planning documents.

Note: New legislation is currently under preparation that will oblige municipalities and self-governing regions to draw up plans of measures that include both long-term and short-term measures to improve air quality, if directed by DOSRs. These plans of measures aim to specify the measures identified in the Air Quality Management Plans.

Municipalities have, according to the Air Act competence to establish zones with restricted mobile air pollution sources and establish low emission zones by a generally binding regulation

The municipalities are responsible in particular for the measures resulting from the competences of municipalities under Act no. 369/1990 Coll. on municipal establishment, such as:

- Maintenance of municipal roads (IV. class roads)
- Public spaces and their use, planting of greenery
- Territorial planning within the municipality
- Public transport

2. Project objectives:

IP itself:

The main objective of the project is to support effective air quality management with the aim to improve the air quality and reduce the exposure of population to harmful impacts of air pollutants.

The project will strengthen and enhance the realization of AQMPs in AQMAs on the territory of the Slovak Republic.

Specific project objectives[27] are:

- ✓ Enhancing effective air quality management and implementation of AQMPs (C1.1 and C1.2)
- ✓ Promoting air quality measures and raising awareness of the importance of air quality (C2)
- ✓ Accelerating the implementation of measures to minimise negative impacts of household heating and transport on the air quality (C3)
- ✓ Support the exchange of heat sources (boilers) in households (C4.1 and C4.2)
- ✓ Improving air quality monitoring and reporting at regional and local level (D)

Complementary actions:

Complementary to the activities of the IP, focusing on the enhancement of governance structure in air quality management and AQMP implementation mechanisms, complementary actions will relate to the implementation of concrete (investment) measures included in the AQMPs (or measures to be included in updated AQMPs), such as the replacement of obsolete solid fuel boilers in households, improving energy efficiency in buildings, construction of cycling routes, promoting sustainable transport solutions and alternative transport means including electro-mobility, purchase of low-emission vehicles for public transport, purchase of cleaning mechanisms, revitalization of public space and other green measures which contribute to the improvement of air quality.

[27] Note: The objective: ”Assessment of health and economic impacts incurred by air pollution”, which was presented in the concept note is not part of this project because, in the meantime the Institute of Environmental Policy secured the funding to implement these activities in the context of other project. Therefore, in order to avoid double-funding, this activity is not part of this LIFE IP. However, we will build on the results of the other project.

3. Actions and means involved:

Actions financed by LIFE:

Establishment of Air Quality Managers & Air Quality Coordination Unit

This task will build capacities of regional and local authorities to strengthen air quality planning and management of authorities at regional and local level, which often lack competences, capacities and resources to perform all necessary tasks related to air protection and to the implementation of air quality measures. Within the project, **Air Quality Managers**, established in 7 self-governing regions and in selected municipalities located in the AQMAs, shall gain necessary competences, skills and know-how in order to:

- ✓ Help regional and local authorities with managing air quality issues,
- ✓ Report and monitor air quality at regional and local level,
- ✓ Promote air quality measures and raise the awareness in field of air protection and air quality.

The activity will also include specific trainings and workshops aimed at:

- ✓ Detailed requirements for elaboration of effective local Air Quality Plans,
- ✓ Analytical work on air quality & pollution development in municipalities, regions and districts,
- ✓ Providing information on funding possibilities from national and EU funds (ESIF) and helping with preparation of projects and grant applications for available funds aimed at air quality improvement,
- ✓ Providing technical advice to citizens operating small air pollution sources (boilers and heating devices),
- ✓ Effective communication of the air quality importance towards citizens,
- ✓ Sharing experience and good practice in the field of air quality management among experts, incl. experts from other countries.

Another part of the activity will be the establishment of an "**Air Quality Coordination Unit**", which will provide for methodological guidance and tools to support and coordinate the work of AQ managers. The AQ Coordination Unit will also be responsible for the centralized monitoring of the progress in implementation of AQMPs.

Promoting air quality measures and raising awareness of the importance of air quality

The activity will aim at preparation and realization of information and awareness raising campaigns as well as educational programmes. Cooperation and networking with partners from the Czech Republic and other countries (see the list of projects under point 1 of this section) is foreseen.

Awareness rising campaigns

Awareness raising campaigns will focus on different target groups, such as general public (adults), teachers, school students/children and representatives of self-governing authorities (self-governing regions, municipalities).

The activity will focus on information about the current situation in air quality, its causes and consequences and on information about air quality measures. The activities will include elaboration and dissemination of information materials, publications and media presentations, including social media.

Educational programmes

The activity will include workshops and exchange of experience within Slovakia and also of other (mainly neighbouring) countries. The activity will include preparation and dissemination of information leaflets and study materials in order to:

- **Educate representatives of self-governing authorities aimed at the implementation of air quality measures, exchange of experience and solution:** The aim is to educate decision makers at regional and local level and to explain the importance of air quality improvement in terms of public interest, in particular in relation to public health.
- **Educate about the benefits of district heating for the improvement of local air quality:** The aim is to promote the use of district heating as an effective measure to reduce emissions from household heating (clean energy), improvements in heat supply planning. The activity will include workshops, preparation and dissemination of information leaflets and study materials.
- **Educate in the field of air protection:** the aim is to support the update and evaluation of air quality management programs.
- **Provide training on proper heating techniques and recommendations for cleaner heating:** The aim is to explain proper heating techniques and teach people to use them. Activities will be aimed at proper operation of boilers, preparation of fuel, explanation of negative impacts of air pollution, including the "indoor pollution" etc. (educational events, including demonstrations).
- **Provide training in the field of sustainable mobility:** The aim is to develop expert materials and educational programmes, to organize the trainings and to disseminate good practice examples in the field of Sustainable Mobility[28], etc.
- **Deliver educational and awareness activities and campaigns for teachers, students and school children:** The aim is to create and to implement selected educational and training activities focused on teachers, students and school children[29].

The information and awareness campaigns will build on the experience from on-going campaigns undertaken in Slovakia, Czech Republic and in other EU Member States with the aim to use all means available to promote a robust campaign addressing as many citizens as possible.

Accelerating the implementation of measures to minimise negative impacts of household heating and transport on air quality (C3 , C4.1, C4.2)

- Demonstration projects aimed at household heating

Under this activity, complex approach in implementing various air quality measures will be demonstrated in selected municipalities, including educational activities (motivation, proper burning techniques), concrete investment measures (replacement of old boilers) and monitoring of the progress in air quality improvement. The effectiveness of measures and their synergies will be assessed. The results shall be used by designing regional and local policies, as well as legislation to improve the effectiveness of air quality measures.

- Pilot Projects aimed at the development of feasibility study on transport solutions for the air quality improvement in selected cities

The key objective of this activity is to provide incentives to selected cities in AQMAs, where the main air quality problems are caused by traffic to provide for the elaboration of feasibility studies aimed at transport solutions to improve air quality, such as introduction of low-emission zones or introducing charged entrance to the cities etc. The results of these studies should be incorporated into the Sustainable Mobility Plans.

VSB will implement the following activities in the Czech Republic:

✓ Support the exchange of heat sources (boilers) in households (C4.1 and C4.2)

[28] This is complementary to the projects run by the IROP.
[29] One of the main objectives is to create new travelling habits based also for instance on the gaming elements.

Improving air quality monitoring and reporting at regional and local level

For proper and effective decision making and setting measures, availability of statistical data is indispensable. The aim of the activity is to improve the quality and availability of air quality data at local level.

- Local data collection and evaluation of emissions inventories

The main objective of the activity will be the creation of a detailed residential heating database, which is necessary for efficient targeting of measures as well as for the evaluation of their impacts in future using high resolution air quality modelling. The activity will be performed by the Slovak Hydrometeorological Institute.

- Air quality monitoring

Based on the detailed local emission inventories, air quality monitoring will be performed at regional and local level, as an analytical part of the AQMPs, including the assessment of impacts of various measures on the air quality improvement. The activity will be performed by the Slovak Hydrometeorological Institute.

Monitoring of the effects of implementation Air Quality Management Plans

The activity will mainly consist of the following tasks.

- Data collection and evaluation at regional level, estimation of emissions inventories focusing on specific parts of sources and regional distribution and evaluation of the possible effects of implemented measures

- Reporting on the emissions inventories

The emissions estimation will be prepared at the selected regional level focusing on specific parts of emissions sources/sectors. Pollutants of principal interest are $PM_{2.5}$, PM_{10} and NO_x. The aim is to estimate targeted Slovak regions individually, starting with those heavily affected by air pollution and if possible extending the quantification to those without specifically information of air quality or with satisfactory air quality.

Activities will be carried out by the Slovak Hydrometeorological Institute[30].

Complementary actions:

One of the main objectives of LIFE IP is to mobilise financing for air quality protection. The main sources include OP Quality of Environment, IROP. All in all, nearly EUR 1,280 million will be spent on implementation of complementary measures, which include:

- Replacement of obsolete solid fuel boilers in households
- Replacement of old boilers in public buildings
- Support for the use of renewable energy sources (RES)
- Improvement of energy efficiency
- Renovation of public buildings (including insulations and modernisation of heating systems, use of district heating systems)
- State-aid scheme aimed at the protection of environment in energy sector
- Promoting electro mobility

[30] The appropriate budget was allocated to the subcontracting of this task.

- Modernization of transport infrastructure including urban and improvement of sustainable urban transport
- Other transport measures
- Green infrastructure measures
- Other urban planning measures

Other complementary measures include several projects aimed at the air quality improvement, including replacement of old boilers by more efficient ones, improving energy efficiency in public buildings (including insulations), cleaning of roads and creating green infrastructure, promoting electro mobility etc. are supported on a yearly basis from the Environmental fund.

4. Expected results (main outputs and achievements, qualitative and quantitative):

Linked to Actions of LIFE IP (short and long term):

1. Enhanced capacities and competences (expertise) of self-governing regions and municipalities for effective implementation of tasks related to AQMPs measures by the creation of new working position of "Air Quality Manager". 7 AQ managers will be hired by self-governing regions. 4 AQ managers hired by SEA and 4 AQ managers hired by MoE SR. All of them will share the same competencies (expertise) and roles, creating stable network across governmental and self-governmental levels. This means that all of the AQ managers can be involved in revisions and improvement of existing AQMPs, as we expect that all of them will contribute to their implementation. Additional to 4 AQ managers at MoE we will hire 4 managers as Coordination Unit, 3 managers as Project Managers and 1 Expert, so altogether 12 additional people at MoE SR. This shall lead to improved management of regional and local air quality authorities and coordination from national level.
2. Increased awareness of decision makers (at the level of self-governing regions and municipalities) about the importance of measures to improve air quality, air quality planning and reporting.
3. Increased public awareness about the air quality and health impacts among citizens, behavioural changes of citizens with impacts on air quality (household heating, green transport).
4. Developing information materials and media outcomes on air quality, promoting air quality issues through information campaigns and education programmes (it is expected that campaigns will be implemented every year in each of the respective region).
5. Introduction of informative regional and local air quality monitoring and reporting.
6. Collection of statistical data at regional level related to household heating.
7. Air quality monitoring, and reporting at regional and local level (analytical part of the AQMPs), including the assessment of impacts of measures on the air quality.
8. Conducting a deep air quality analysis of local air pollution impacts directly linked to health effects and implied costs.
9. Update and revision of AQMPs.

Linked to complementary actions (short and long term):

1. Supporting replacement of obsolete solid-fuels boilers. Improving (lower) energy need for flat area (m^2) of households after realization of the project by 10% (17.7 kWh/m2/year) in comparison with the starting point, increased energy efficiency, increased use of renewable energy sources,
2. Increased use of electro mobiles and alternative transport means,
3. Contribution to the improvement of transport systems and traffic situation in cities,
4. Increased use of public transport and sustainable (green) transport means (cycling routes etc.),
5. Reduce emissions of $PM_{2.5}$ in households after realization of the project based on National Air Pollutants Inventory by 3,515 tons/year (25%) in comparison with the actual situation,
6. Increased amount of funds (both EU and national) allocated for air quality measures,
7. Development of new AQMPs.

Estimated quantification of expected results (e.g. estimated emission reductions of $PM_{2.5}$) is about 3,515 tons/year.

5. Expected contribution of the project to the implementation of the target plan/strategy

LIFE IP:

The activities of the project will significantly support the effectiveness of the implementation of AQMPs, which currently lack satisfactory level of enforcement. Substantial improvements and enhancement of the air quality management are needed. These needs are directly linked to necessary legislative changes, which will strengthen the competences as well as responsibilities of bodies involved in the management of air quality in Slovakia and Czech Republic, including the preparation and implementation of AQMPs.

The key objective of the project is to enhance the capacities and competences of regional and local authorities, which will have to take a much more active role both in development and implementation of individual AQMPs as well as measures included in these AQMPs.

This is expected to be achieved through the establishment of specialized working positions of AQ managers who will carry out the tasks necessary for an effective AQMPs preparation and implementation.

Complementary actions:

It is expected that available funds from EU and national sources will be allocated to support complementary actions focusing on measures included in AQMPs. Incentives motivating regional and local authorities to apply for these funds will be promoted.

Taking into account the current stage of preparation of the next programming period, it is not possible to identify the possibilities and available funds. However, based on the prioritization of air quality issues at the EU policy level, it is expected that the amount of funds available will substantially increase. Future subsidy schemes should be well prepared and better targeted to achieve the expected results especially in areas where the air quality issue is of major urgency.

***6.* Main stakeholders involved in the project:**

Project partners and other stakeholders: See section A1 and B5.

7. Long term sustainability (including capacity building)

It is expected that the specialized working position of air quality manager will become an important element of air quality management at the level of regional and local authorities responsible for the implementation of AQMPs and will be maintained once the IP is finalised. It is believed that during the lifetime of the project, the working position of air quality manager will be considered beneficial as an effective tool to coordinate, promote and supervise the implementation of AQMPs, improve the communication and awareness of citizens and relevant stakeholders, and support the common understanding of the importance and impacts of air quality. This should result in giving higher priority to the air quality issues and support a serious approach to solving the problems.

Changes in behaviour and raising awareness are also crucial from the long-term point of view. The duration of the project might create a solid base for the introduction and use of effective practice in implementing air quality measures and improving the overall situation in this field. The sustainability of the project will be supported by the revision of national air protection legislation, which will strengthen the involvement, competences and obligations of regional and local authorities in air quality management.

Another significant contribution of the project, in a long term point of view, is the improvement in AQMPs development. It is expected that the project will also bring inputs for the preparation of new (updated) and more effective AQMPs of improved quality. Complementary actions will also be better identified and linked to available funds.

8. a) Is your project significantly climate related? **Yes** ■ **No** □

b) Is your project significantly biodiversity-related? **Yes** □ **No** ■

If you consider your project to be significantly climate or biodiversity-related (you marked 'yes'), please explain why:

Many of the measures included in AQMPs to reduce air polluting emissions at the same time contribute to the reduction of CO2 emissions, such as the replacement of old boilers using solid fuels with new, low-emission and energy efficient boilers, modernization of combustion plants, reduction of heat losses, reconstruction of the distribution network, support of central heating, insulation of buildings, installation of solar panels, heat pumps and other renewable energy sources.

GENERAL DESCRIPTION OF THE AREA(s) TARGETED BY THE PROJECT

Name(s)/Definition of the project area(s):

The project area is the entire territory of Slovakia (5.4 mil. inhabitants, 49,035 km2) and Czech Republic (10.6 mil. Inhabitants, 78,866 km2).

Comments:

With regard to the air quality management system in Slovakia, the key activities will be implemented in:

a) 7 NUTS regions in Slovakia, which are territorial units including also AQMAs and have responsibilities in relation to air quality measures included in AQMPs at regional level;

Project activities will be implemented in all 7 out of 8 NUTS regions: Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice, Bratislava on which territory the air quality zones and agglomerations are located (see the map of the general location of the project area), including the Air Quality Management Areas (AQMAs). Since phase 2 Bratislava Region will be a new project partner, therefore the activities there will be implemented directly by Bratislava Region. Nitra Region will be covered by the municipality of Nitra from the position of stakeholders (see below).

b) Selected municipalities (cities) in AQMA, which have responsibilities in relation to air quality measures included in AQMPs at local level: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.

4 additional AQ managers will be hired directly by MoE SR, what will provide opportunity to start cooperation with the city of Bratislava, currently developing its new IAQMP. Some of these AQ managers (1-3) can be assigned to the team preparing IAQMP for Bratislava. In the second stage, self-governing region of Bratislava and Nitra may also be included in the project. Assessment following ending of the first stage re-opened the discussion on including interested municipalities and NGOs such as CEPTA as potential beneficiaries of the project. Both the Bratislava Region and CEPTA will be in a position of associated beneficiaries in the project from 2nd phase, 1.1.2022. Nitra Region has not yet shown interest to participate in the project.

40 municipalities signed up for Covenant of Mayors and committed to develop their Sustainable Energy (and Climate) Action Plans. The plans are in different stage of preparation, and none of them is published yet. During the project implementation, the Air Quality Managers are expected to ensure possible synergies among the Plans and project, particularly in the area of emission reduction of pollutants from household heating and energy efficiency in public buildings. City of Prešov and Trnava are both involved in LIFE IP as a stakeholder and committed to develop SECAP.

The project will also focus on all the regions in the Czech Republic.

Please refer also to the table presented in form A1.

MAPS OF THE GENERAL LOCATION OF THE PROJECT AREAS

GENERAL OVERVIEW OF LOCATION(s) IN THE COUNTRY

Map 1: Air quality management areas in Slovakia (data valid in 2019)

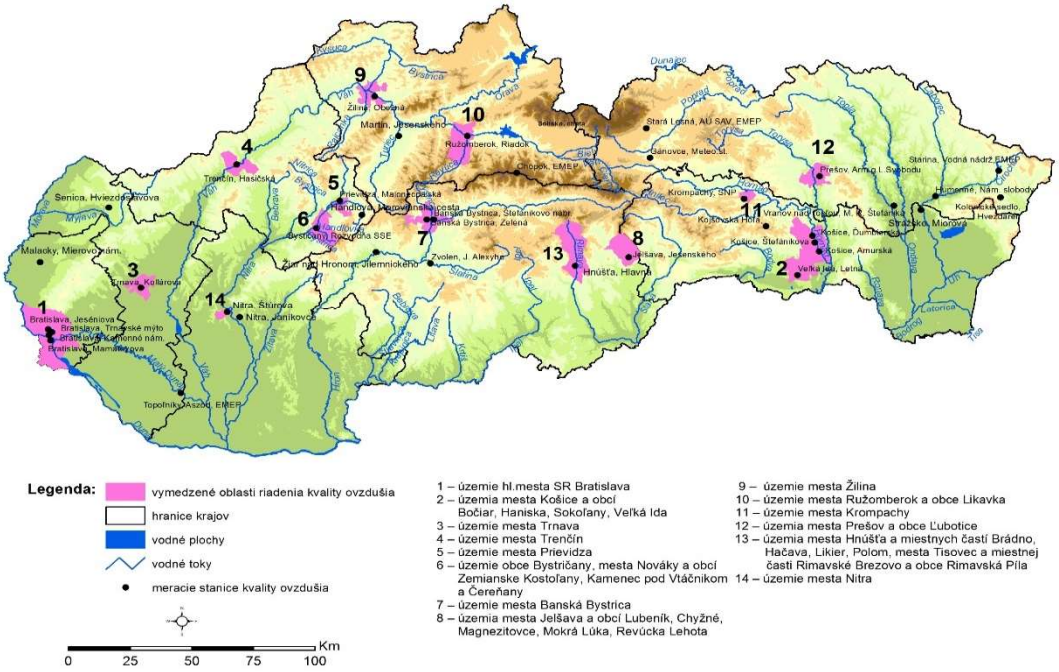

The territories of the 8 self-governing regions are defined by the black line. The AQMAs are labelled in pink colour.

Map 2: AQMA and risk areas (in orange and red) declared in 2021

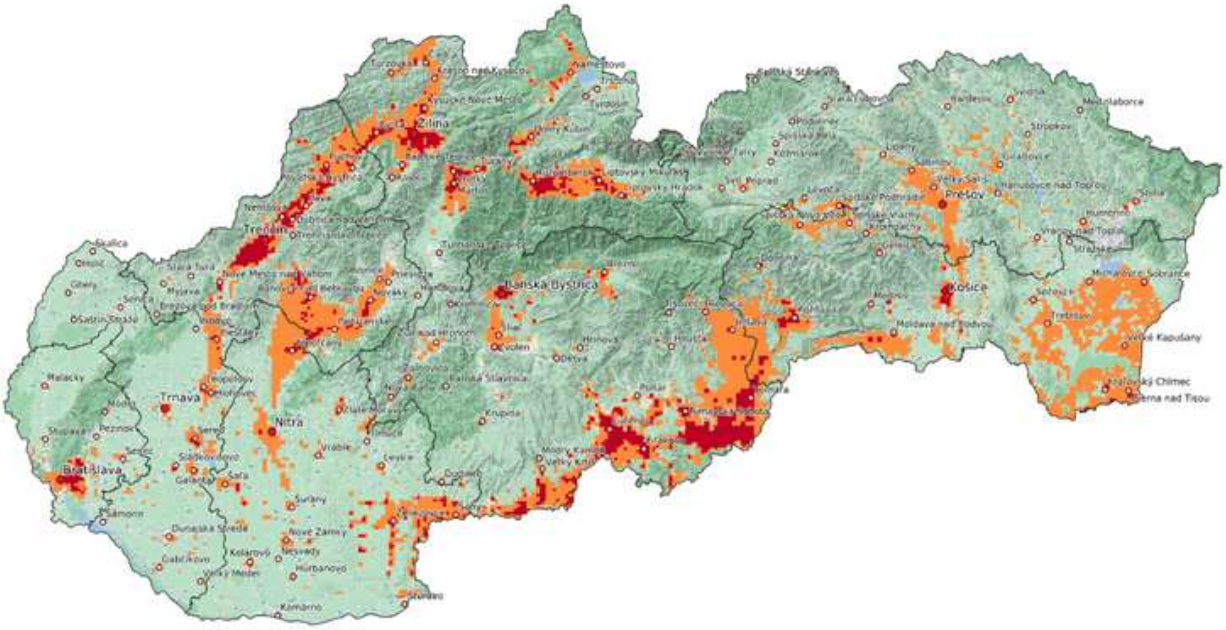

Map 3: Air Quality zones and agglomerations in Czech Republic (data valid in 2019)

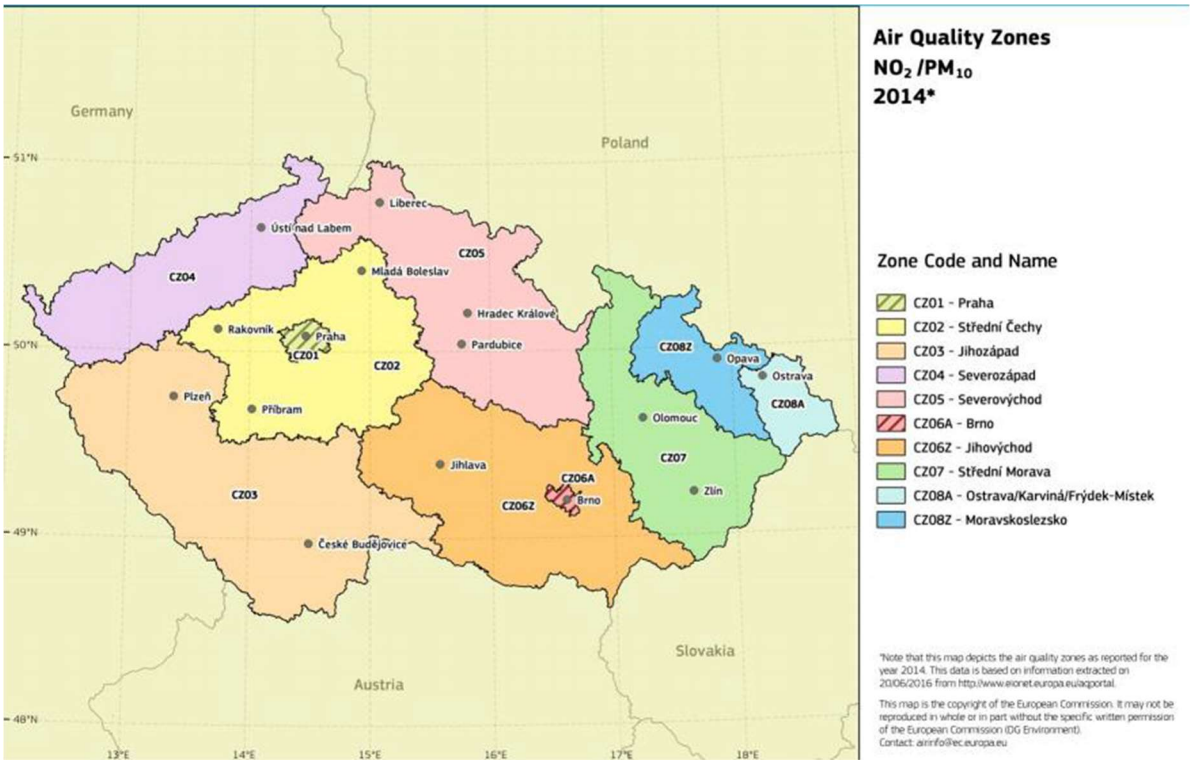

All maps must be provided in an A4 or A3 format

DESCRIPTION OF THE STRATEGY FOR THE IMPLEMENTATION OF THE OVERALL PLAN

Short term (at least first 2.5 years):

Within the project, Air Quality Managers shall gain necessary competences, skills and know-how in order to help regional and local authorities with managing air quality issues; reporting and monitoring air quality at regional and local level, promoting air quality measures and raising the awareness in the field of air protection and air quality. The Air Quality-Managers will cooperate with the Air Quality Coordination Unit, which will (in cooperation with respective national authorities, in particular with the MoE SR) provide for methodological guidance and tools to support and coordinate the work of Air Quality Managers. The AQ Coordination Unit will also be responsible for the centralized monitoring of the progress in implementation of AQMPs.

Long term (beyond 2.5 years):

Due to the scope of air protection measures in Slovakia, their implementation will exceed the time frame of 2.5 years. The continuation of measures initiated in the short term period will smoothly transform into long term perspective, as assumed in the AQMPs. However, the long-term measures will have to be periodically re-adjusted to reflect the changing conditions and the air quality. The AQMP updates will be coming every three years, but due to the new strategy under the preparation, some of them have not been updated in due time. This LIFE IP will also help to address the situation.

The strategy will also have to reflect expected new legal and/or financial tools, which will be enacted in the future. The scope of necessary legal changes, which should be introduced on the central level, will be provided by the MoE SR (air protection department). These changes are supposed to enable taking more effective air protection measures.

EU ADDED VALUE OF THE PROJECT AND ITS ACTIONS

Extent and quality of the contribution to the objectives of LIFE

The LIFE IP aims to contribute to the objectives of Air Quality Management plans and obligations imposed by Directive 2008/50/EC. The measurable results of specific project actions are set to provide direct connection with the Directive obligations and goals. This contribution will materialize by aiming at the elimination of important barriers for effective implementation of AQMP. There are three specific barriers:

1. Insufficient capacities and missing know-how in the selected municipalities that are obliged to implement the AQMP,
2. Lacking co-ordination between regional and local authorities and missing incentives to build cooperation between various authorities,
3. Limited awareness of air quality problem among regional and municipal policy makers, citizens in the selected municipalities and the general public.

The LIFE IP will tap the knowledge and best-practice experience from some selected projects (listed above). This knowledge transfer will support the decision-making processes and growth of know-how by the regional and local authorities.

Extent and quality of the mobilisation of other funds

The project will support effective mobilization of EU and domestic funds for air quality improvement (i.e. elimination of obsolete boilers, energy efficiency improvement, renewable energy sources and sustainable transport). Indicative allocations for actions related to air quality improvement amount to 1,280 million Euro until 2020[31]. These include:

1. Replacement of obsolete solid fuel boilers in households – MA for OP QE is in the process of preparing call for proposals. Pursuant to the indicative schedule, the announcement of this call is planned in late 2021 in the amount of 30 mil. EUR from CF. With the average amount of support and taking into account the expected expenditure on administration of such support, approximately 8,500 boilers in households will be replaced.
2. Replacement of old boilers in public building – MA for OP QE announced call No. 45 in October 2018 within the OP QE aimed at replacing outdated boilers in public buildings with low emission boilers (with the exception of RES). This call is launched in the form of an open call with the allocation 30 mil. EUR and therefore, if the call is not closed by the date of implementation of the LIFE IP project, it will be possible to implement this project complementary to that open call.
3. Support for the use of RES (national project Green for Households): the Slovak innovative and energy agency announced OP QE in December 2018 call for national project providing support to households for the installation of photovoltaic panels, wind turbines, solar collectors and heat pumps in family and residential buildings. The national project is contracted at 48 mil. EUR and vouchers for households are currently being issued (estimated 21,000 households in total). The project is planned to be implemented until December 2023 and therefore it is possible to identify the complementarity between the project and the LIFE IP project.
4. Improvement of energy efficiency including the increase of renewable energy sources use in enterprises: Under OP QE, the Slovak innovative and energy agency announced in September 2017 call for proposals No. 30 with the allocation of EU 40 mil. EUR. Applicants submitted projects in the sum of EU contribution over 40 mil. EUR, so the call was closed. In December 2018 call for proposals no. 46 had been announced with the allocation of 50 mil. EUR and

[31] These were the latest data available at the time of the submission of the revised proposal.

applicants submitted projects in the sum over EU contribution 50 mil. EUR so far which are in the process of assessment or implementation.

5. Renovation of public buildings (including insulations and modernization of heating system, district heating: Under OP QE, the Slovak innovative and energy agency announced in December 2018 call for proposals No. 48 with the allocation of EU 50 mil. EUR. Applicants submitted projects in the sum of EU contribution over 50 mil. EUR, so the call was closed at the end of June 2019.
6. Under the specific IROP objective 4.1 Increasing the energy efficiency of multi-dwelling buildings, a financing agreement was concluded on 28 May 2015, and entered into force on 30 September 2015. Increasing the Energy Efficiency of Apartment Buildings totalling 223 mil. EUR. As a result of the IROP support under the specific objective 4.1 measures, the energy intensity of residential buildings will be reduced. According to the current state of implementation of financial instruments under the specific objective 4.1. the selection of a financial intermediary for the energy efficiency of residential buildings was completed in November 2018.
7. Urban transport improvement (traffic fluency, replacement of old buses, parking facilities, cycling roads etc.), under IROP, EU funds totalling 215.5 mil. EUR, granted 90.9 mil. EUR, to be requested 32.9 mil. EUR.
8. Green infrastructure measures, under IROP EU funds totalling almost 65 mil. EUR, granted 25.6 mil. EUR, to be requested 13.3 mil. EUR
9. Modernisation of public transport means and infrastructure, under OP II, amount of funding more than 219 mil. EUR, granted 77.89 mil. EUR (EU resources), to be granted 86.35 mil. EUR, calls to be launched by the end of 2021.
10. Modernisation and electrification of railways under OP II, amount of funding more than 57 mil. EUR, granted 1.9 mil. EUR (EU resources) call launched in October 2020.

There are following activities of IROP in the transport sector contributing to the improvement of air quality identified in two areas:
1. Public passenger transport, particular traffic fluency, replacement of old buses, parking facilities, transfer terminals, etc.
2. Bicycle transport, particular cycling roads, bike sharing, etc.

There is also Rural Development Program under Ministry of Agriculture, but currently there are no relevant calls and actions related to agriculture concerning air quality in this programming period 2014 - 2020. For the next period, the proposed Task Force will look for possible new synergies and propose new ones to be included in calls and actions of the new programming period, not only in IROP, but also in Rural Development Program. Our Ministry of Environment is preparing a Code of Good Practice for farmers, which will help farmers to reduce NH3 emissions to reach desired NH3 reduction for 2030.

Other available funds for mobilization include state-aid scheme aimed at the protection of environment in energy sector state budget subsidy scheme aimed at the reduction of GHG and air polluting emission, improvement of energy efficiency, use of RES, modernization of district heating systems, introduction of BAT etc. (allocation 100 mil. EUR).

During the lifetime of LIFE IP, assigned project managers, working directly under MoE SR and funded from this grant, will work on searching for relevant calls and synergies with other European funds, such as CEF or EFSI. Preparation of Sustainable Mobility Plans (SMPs) is done on municipal level and directly funded from IROP. Guidance for SMP preparation is developed by Ministry of Transport.

In order to effectively coordinate the project efforts with other ministries, the additional institute of the “Task Force” will be set up and included into the overall project management structure. The aim of this Task Force will be to establish close cooperation among all the relevant ministries managing complementary funds described in Form FP. We foresee that one representative from the relevant ministries will be appointed and act as the main contact point in the context of the Task Force.

The Project Coordinator will contact the Task Force members regularly in order to link to, create synergies, support and augment the activities they provide. The goal is to map the complementary funding provided as well as to avoid duplicating topics and filling the gaps.

Task force will work in parallel and following to the working group on synergies and complementarities established and managed by the Central Coordination Body (Ministry of Investments, Regional Development and Informatization of the Slovak Republic) which represents an active cooperation of Managing Authorities and other Authorities responsible for EU and Slovak financial instruments in the process of identification of synergies in drafted call for proposals. Each call for proposal under any OP is consulted and assessed at the preparation stage against synergies defined in the methodological document, which includes all synergies among the OPs defined at the beginning of the programming period 2014-2020.

Quality of multi-purpose mechanism, synergies and integration

The Life IP will allow integration of various policies on the local level that for the time being are not integrated. Integration of these strategies will allow simultaneous and effective realization of the objectives of the EU policies in the following fields:

- ✓ Reduction of GHG emissions (part of EC climate policy actions),
- ✓ Improvement of air quality (reaching air quality requirements set out in the EU air quality directives e.g., Directive 2008/50/EC on ambient air quality and cleaner air for Europe),
- ✓ Promotion of energy efficiency (Directive 2012/27/EU on energy efficiency),
- ✓ Renewable energy sources.

Thanks to the Air Quality Coordination Unit and training of Air Quality Managers, the local authorities will have full understanding of the multi-purpose delivery mechanism (this will help them to reach several objectives at the same time). The Air Quality Coordination Unit will also provide knowledge of other benefits ensuing from these strategies health benefits, stimulation of green growth and jobs, etc.

Replicability and transferability

The project's best practices (Air Quality Managers, awareness raising campaigns and training material) generated during the project for selected municipalities have significant potential for replicability and transferability to other municipalities in Slovakia and other regions (not only in Slovakia but also in Czech Republic especially, partly also in Poland, where it can complement the effects from the Malopolska project, and potentially also in Hungary and other East European countries). The project will result in ready-to-use guidance for other municipalities and regions. Therefore, detailed procedures for operation of Air Quality Managers in municipalities and regions have to be carved and practically implemented. These should include also recruitment, training, supervision, and evaluation procedures. Also, any experience and design of financial instruments for air quality improvement will be transferred. These can relate to programming principles, operational and funding principles, and detailed rules for provision of financing.

It can be expected that Air Quality Managers will be employed in other municipalities (such resources are necessary for meeting policy targets and legal obligations for air quality improvement). The coordinating and associated beneficiaries will share the project experiences with environmental departments of other cities in Slovakia.

Transnational, green procurement, uptake of research results:

The Life IP makes use of extensive uptake of results from other EU financed projects (both already financed and those that will emerge in the future). Some key identified projects are listed in the Section B1 and A7 above.

BEST PRACTICE / INNOVATION / DEMONSTRATION CHARACTER OF THE PROJECT

BEST PRACTICE:

The Life IP project addresses multiple well-specified barriers that prohibit (among others) effective implementation of funding for air quality improvement measures, low public awareness of the air pollution problem and possible solutions to these problems. The project strategy is comprehensive: it tries to simultaneously eliminate several barriers to the same problem and by radically increasing the chances for more effective implementation of the air quality plan it constitutes a best practice approach.

Establishment of the Air Quality-Managers system (action C1.1 and C1.2) on the regional level promotes best available practices, as a lack of sufficient human and institutional capacities and know-how in regional offices and municipalities constitutes one of the key barriers for effective implementation of AQMP in these municipalities.

More specifically, the regional and municipal public authorities lack well-trained and qualified human resources. They also lack financial instruments and awareness raising tools to support air quality improvement measures. This problem is particularly visible in selected municipalities, where air quality is an important issue, but the local authorities were not equipped in any special way to fight with this problem. The regions and the municipalities should be at the forefront of the problem of tackling local air pollution, therefore developing a proper human resource base is of key importance for effective implementation of the AQMPs.

Shaping the regional air quality improvement measures is among the tasks of the Air Quality Managers. They should serve as the integrators of a number of strategic documents in the area of energy management and air protection and also foster decisive political steps at the regional and municipal level aimed at air quality improvement. The strategies will be especially focusing on smoke control areas and searching for the transport solutions. This will allow exploiting different synergies between energy management and air protection.

Systematic approach towards strategizing and planning therefore constitutes a best practice element. This approach calls for combination of sufficient human resource (Air Quality Managers) and financial capacities (complementary actions) to create the basic for implementation of integrated strategy in the real-life.

Furthermore, the establishment of an “Air Quality Coordination Unit” should be perceived as a best practice. The AQ Coordination Unit will also be responsible for the centralized monitoring of the progress in implementation of AQMPs. To enable exploiting different synergies between respective air quality improvement measures (e.g., heat source replacement / energy efficiency improvement / small renewable energy sources), it is needed to focus all the necessary knowledge resources in one hub – the Air Quality Coordination Unit. The Unit will also help to relay communication between regional authorities (responsible for air quality improvement and the air quality plan) and municipalities (which are obliged to implement respective measures specified in the air quality plan). The communication so far was limited, due to a lack of such a coordinating institute, which would provide municipalities with continued access to comprehensive know-how on air quality improvement measures.

Another best practice employed in the project is that it will activate and integrate a wide range of stakeholders. These will include (but are not limited to) decision makers of all levels, officials, opinion leaders (doctors, teachers, coaches, etc.), civil society (e.g. NGOs), universities and other higher education institutions, environmental inspectorates, funding institutions, industry associations, resource operators, etc. It is important to provide space for any crucial group or institution that can have impact on any aspect of air quality improvement measures.

These stakeholders will serve as a leverage for the actions taken and will make them sufficiently comprehensive. Detailed information on how each group of stakeholders is addressed in the project is available in the section on stakeholders.

The framework will also provide homogenous basis for development of air quality plans within the selected AQMA. It should be noted, that the LIFE IP will constitute a special opportunity for bringing together authorities that are responsible for air protection and implementation of the CAFE Directive in the selected AQMA. Providing such a basis is crucial, because only extensive communication will help to make informed decisions by the policymakers.

DEMONSTRATION:

One of the goals of this LIFE IP is to develop a comprehensive system that will remove local and regional barriers to effective implementation of the AQMPs in Slovakia. Its goal is to target capacity building needs by constituting Air Quality Managers, to improve public awareness by educational activities and involvement of a number of important stakeholders. LIFE IP includes a list of complementary measures, which target the financial barriers. Project actions will allow for mobilising substantial funds from these complimentary measures for air quality improvement in the region. The system developed under the LIFE IP, if proven successful in reaching air quality improvement objectives, will be promoted also in the Czech Republic. In this sense the project comprises demonstration elements.

PILOT (INNOVATION):

The key objective of this activity is to provide incentives to selected cities in AQMAs, where the main air quality problems are caused by traffic to provide for the elaboration of feasibility studies aimed at transport solutions to improve air quality, such as introduction of low-emission zones or introducing charged entrance to the cities etc. The results of these studies should be incorporated into the Sustainable Mobility Plans. Experience from other LIFE projects will be used and built on. The activity will be carried out by selected municipalities (cities) in cooperation with an expert consortium, including Air Quality Coordination Unit, MoE SR and relevant experts in the area of transport (university) and air pollution.

Regarding the introduction of low emission zones, the project will also aim at sharing knowledge with CZ since some cities in CZ are already considering introduction of LEZ (Low Emission Zones) and have already prepared a feasibility study. This experience exchange may be valuable since the situation/structure of many CZ and SK cities is similar.

EFFORTS FOR REDUCING THE PROJECT'S "CARBON FOOTPRINT"

The activities provided for in the project are not carbon-intensive, as they focus on institutional capacity building in terms of staff, air quality modelling and awareness raising. However, the following efforts will be taken to reduce the carbon footprint of the activities envisaged in the project:

- ✓ Electronic means of communication will be used in all cases where direct meetings are not explicitly necessary to reduce the need of travel,
- ✓ Participants of meetings, workshops, conferences will be encouraged to use climate friendly means of transport. If cars are used, car-pooling among stakeholders will be promoted,
- ✓ Printing is limited to the necessary minimum. However, given that activities within the awareness raising campaign will require printed materials, recycled paper will be chosen for this purpose,
- ✓ In case of need to conduct the public procurement, the EU green public procurement criteria will be followed.

STAKEHOLDERS INVOLVED IN THE PROJECT

Project partners:

Stakeholders can be divided into those that are involved as associated beneficiaries and those that will be involved in a different manner.

Coordinating beneficiary

The Ministry of Environment of the SR plays a key role in preparing and implementing national air quality legislation and provides guidance for preparation and implementation of the AQMPs. Ministry of Interior of the SR is a body responsible for the development of the AQMP and further for coordination of its implementation. MoE SR will also employ 4 Air Quality Managers.

Associated beneficiaries

Associated beneficiaries include 7 self-governing (NUTS) regions, from which almost all of them are included in the AQMA, which means that they have to implement extensive actions aimed at air quality improvement. Thanks to the LIFE IP and complementary measures (i.e. funds that will be mobilised due to the LIFE IP for air protection) the main regional and local barriers hindering effective AQMP implementation will be removed: Fifteen Air Quality Managers will be created at the Regional level. They will be trained and responsible for overseeing the shaping and implementing of the local air protection measures and mobilising external funds in this area, thus implementing the AQMP on the local level. Moreover, these authorities will receive significant know-how support from the Air Quality Coordination Unit. Capacity building at the local level addresses one of the main barriers hindering effective AQMP implementation.

The Slovak Environment Agency (SEA) is a professional organization of the Ministry of Environment SR with a national scope, focusing on the environmental care and landscape planning in accordance with the principles of sustainable development. SEA provides expert and supporting documentation for draft strategies, concepts, programmes and legal regulations for the Ministry of Environment SR. Moreover, it coordinates activities, holds conferences, seminars, trainings, exhibitions and other events, compiles plans and assesses their fulfilment, prepares or procures projects, standpoints, expert opinions, information and documents, provides environmental education activities and school programmes, provides professional supervision over application of environmental legal regulations and expert activities focused on fulfilment of commitments of the Slovak Republic resulting from international conventions, provides the Ministry with expert assistance in harmonisation of environmental legislation of the Slovak Republic with regulations and procedures of the European Union and cooperates with concerned expert institutions in the Slovak Republic and abroad. SEA will lead educational programmes and dissemination and awareness raising activities of the LIFE IP. SEA will also employ 4 Air Quality Managers.

The Slovak Hydrometeorological Institute (SHMI) is a specialized organization providing hydrological and meteorological services at the national and international level. The SHMI's activities include the following: monitoring of quantitative and qualitative parameters of the air and water in Slovak territory; collecting, verifying, interpreting and archiving data and information on the condition and regime of air and water; describing developments in the atmosphere and hydrosphere; and issuing forecasts, warnings and other information regarding the atmosphere and hydrosphere. All the aforementioned data, information and other research are made available to the public. In this LIFE IP, SHMI will be responsible for inventories, emissions reporting and air quality monitoring activities.

PEDAL Consulting is an innovation and management consulting company that focuses its activities in: (i) The provision of business and innovation support services to public authorities,

entrepreneurs, start-ups and SMEs (more than 100 clients) and (ii) The design, management and implementation of European innovation support and research projects, support actions and policy studies in various sectors, including Environment, Agriculture, BioEconomy, Energy (including bio-energy), etc. and their related vertical and horizontal business networks and value chains. Since 2010, the company has participated in more than 35 successful research and innovation projects and studies as well as support actions funded by the EC (FP7, H2020, Erasmus Plus, COSME etc.), in some cases as Project Coordinator or Work Package Leader responsible for the project management and dissemination activities. Considering its track record, PEDAL will support mainly MoE SR and SEA in executing the project management, dissemination and public awareness activities, respectively.

VSB - Technical University of Ostrava draws on 170 years of research and academic excellence to provide world class education in 7 Faculties offering Bachelor's, Master's, PhD, and exchange programmes to students from six continents. State of the art research facilities, cooperation with leading companies, and partnerships with universities and research institutions the world over provide excellent opportunities for student, teachers, and researchers alike.

Centre for sustainable alternatives, civic association (CEPTA) - CEPTA was established in 2005 as an association of people with a need to develop activities to protect the environment, nature, promote civic participation, a healthy lifestyle and sustainable alternatives to the current consumer lifestyle. Main activities and campaigns include (except others): development of waste prevention and creation of a sustainable economic environment for the separation, recycling and recovery of waste; air quality protection, soot removal from urban environment; elimination of negative impacts of intensive biofuel production; development of cultural and educational activities and leisure activities for young people with a focus on CEPTA priorities; promoting a sustainable economy in the back of nuclear energy.

Other stakeholders

Stakeholder	**Original description stated in proposal**	**Additional LIFE-related description**
Selected municipalities: Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Jelšava, Hnúšťa, Tisovec, Krompachy, Prešov, Prievidza, Nováky, Trenčín, Trnava, Nitra, Ružomberok, Žilina.	They are covering all the AQMA for which the AQMPs were prepared. The cost of Air Quality Managers who will be operating in these municipalities will be covered from the project allocated to SEA. One Air Quality Manager at Regional Level will be covered from the budget allocated to MoE SR.	Municipalities will cooperate with Air Quality Manager, participating on AQMP preparation, approval, implementation and actualization
Ministry of Interior SR	Legal authority for the district offices in the seat of the region – state administration at regional level, responsible for the development of the AQMPs	AQMP publication, preparation and monitoring implementation
Ministry of Transport and Construction SR	Central state administrative authority for transport and construction, managing authority of the OP Integrated Infrastructure	They will be involved in potential transport solutions required for obtaining good air quality in cities. Approving authority for OP II and Housing Development State Fund (including Household Insulation programme)

Ministry of Agriculture and Rural Development SR	Central state administrative authority for agriculture and rural development, managing authority of the Rural Development Programme, Regional Operational Programme and Cross border programmes	Approving authority for aforementioned programmes (e.g., supporting Plans of Sustainable Mobility preparation)
Ministry of Health SR	Central state administrative authority	If available, providing data on citizens' health. Raising public awareness of air pollution impact on health
Ministry of Economy SR	Central state administrative authority in area of economy	
Slovak Environmental Inspectorate	State administration authority carrying out state surveillance and control of fulfilling the obligations of operators of air polluting sources	
Environmental Fund	Organisation established by law to provide state support for environmental protection, managing authority of this organisation is MoE SR.	Potential donor for various activities connected to air quality
Statistical Office of the Slovak Republic	Central body of state administration of the Slovak Republic for the branch of statistics, including surveys and data collection	Participating in the survey on heating modes and operations in households, and on air quality improvement
Universities (e.g., University of Zilina – expertise in the field of Transport, partner of the AIR TRITIA project implemented under the Interreg Central Europe Programme)		Possible cooperation on feasibility studies in the area of transport solutions in cities (e.g., LEZ)
Opinion-forming circles on regional and local levels	In order to raise public awareness of the air pollution problem, it is necessary to involve such groups as, teachers and local businessman. Activation of this group of stakeholders will be done mainly through action C2 that includes local information and education campaigns, regional campaign, experience sharing and project promotion.	Raise public awareness in the area air quality
Local, regional and national media	Due to the necessity to increase public awareness on air pollution and possible air protection measures. Their involvement in the project will also bring the benefit of rising journalists' awareness about the	Raise public awareness on air quality and current state of air quality of possible ways of funding in this area as well

	problem of air pollution, its causes, its effects, solutions	
Local, regional and national NGOs	Their involvement should translate directly to activation of local communities with respect to air quality improvement and increasing general public awareness of the air pollution problem in certain areas in Slovakia	NGO revising AQMP preparation, transparency, suggesting new politics and measures
Civic initiative “For the Clean Air”	They expressed interest to participate with the MoE SR, especially in the context of the preparation of the “Plan of the air quality measures in Bratislava”. Since this document will be the first of its kind, the guidance and methodology will be tested with them.	
Wood Stove Builders Guilde (http://www.cechkachliarov.sk/)		Preparing manual on correct household heating in wood stoves, training new owners, possibly sharing information and data with AQ managers
Construction Chamber of the Slovak Republic: (https://www.stavebnakomora.sk/?page_id=552)		Proposing new air quality improving measures in urban development (e.g., green buildings, green public spaces)
Slovak Chamber of Architects (https://www.komarch.sk/en/)		Proposing new air quality improving measures in urban development (e.g., green buildings, green public spaces)
Civic Organisation “cyklokoalicia” (https://cyklokoalicia.sk/)		Proposing bike-friendly solutions in city transport, cooperation with AQ manager in this matter
Slovak Public Health Association (https://eupha.org/savez-slovak-public-healthassociation)		If available, providing data on citizens’ health. Raising public awareness of air pollution impact on health

Slovak Green Building Council (http://skgbc.eu/portal/)		Proposing new air quality improving measures in urban development (e.g. green buildings, green public spaces)
Additional potential “Other stakeholder”: Slovak Chamber of Chimney Sweeps (https://www.kks-sr.sk/)		Preparing manual on correct household heating, training new owners, possibly sharing information and data with AQ managers

EXPECTED CONSTRAINTS AND RISKS RELATED TO THE PROJECT IMPLEMENTATION AND MITIGATION STRATEGY

This section describes main identified risks that may have a negative impact on the implementation of the project in case no remedial measures are taken. More detailed information is presented in descriptions of respective activities.

Managing the LIFE IP will constitute a major challenge, due to the scale of the planned activities and a large number of partners and stakeholders involved in the project. This is why the Steering Committee will comprise of people with experience in implementation of projects with many partners and cooperation with regions and municipalities. Building on these experiences significantly increases the chances that the project is effectively and efficiently managed and that its objectives are fulfilled. Moreover, the project includes a number of communication solutions, fostering swift communication.

A number of risks are connected with the operation of the Air Quality-Managers system, i.e. one of the main measures under the IP. For each of these risks, however, preventive or remedial actions are specified. There is a risk that Air Quality Managers are not properly empowered within the municipal office structure or that people selected for this position are not properly qualified. There is also a possibility that Air Quality Managers will have low motivation and that their communication with stakeholders is ineffective. In order to prevent these situations, the Steering Committee will prepare guidelines on proper location of Air Quality Managers within the regional structures and will assess concrete proposals made in this respect by all municipalities. In periodic reports Air Quality Managers will have to provide information about effectiveness and results of their cooperation with municipal offices. The MoE SR will also prepare guidelines on necessary qualifications of Air Quality Managers. Any gaps in this respect will be filled by training organised by the Air Quality Coordination Unit. The MoE SR will be also responsible for formulating general guidelines and proposal for preventive/remedial actions regarding motivation of Air Quality Managers. It will also prepare guidelines on cooperation/communication with stakeholders and the Air Quality Coordination Unit will provide extensive support for Air Quality Managers on conducting local information and education campaigns. All aspects of Air Quality Managers work will be monitored through a system of periodic reporting to the Steering Committee, which will allow for assessing Air Quality Managers work, the outcomes of their activities and identifying problems.

As for local information and education campaigns, the main risk is associated with low activity of Air Quality Managers in terms of direct contact with residents and opinion-forming groups. In order to prevent this, Air Quality Managers will have to provide internal reports on the information measures taken. Moreover, their actions will be assessed in surveys filled by residents that use Air Quality Managers services. By the end of each year, a report assessing local education and information campaigns will be prepared.

During the first phase of the project implementation, unprecedented risk has emerged in a form of a global pandemic. COVID-19 pandemic and the measures taken to slow down the spread of the virus has affected the project implementation process. Some activities have been implemented with a slight delayed and others were postponed. Where it was possible, the activities took place on online platforms.

The following table presents some other (initially) identified critical implementation risks and related contingency plans.

Description of risk	Probability	Probability (P) / Impact & Proposed mitigation measures
Difficulties in attracting relevant	Medium	The partners of the consortium are already cooperating with a large number of regional and local stakeholders within their

stakeholders		regions and are part of several networks and clusters. The existing network of contacts will be solidly enriched and widened through implementation activities.
Little or lack of cooperation among participant regions	Medium	The approach of the project with the direct participation of the regions will help identifying potential synergies among them. The coordination between Air Quality Managers and the Air Quality Coordinating Unit will enable the exchange of experiences and mutual support.
Dissemination and Communications is insufficient	Low	Dissemination leader has an extensive experience in leading these activities. SEA will be supported by a pool of expert organisations in communication. A solid strategy for D&C will be delivered within Action E.
Partner leaving the consortium	Medium	The consortium is highly qualified and would assume tasks from a partner leaving the project. Otherwise the partners would find within their large networks the best organisation for assuming the role lost.
Quality, scope and delay of partners work	Medium	A compulsory Work plan is established with operative plan to be prepared by Activity leaders to avoid low quality, loss of direction or too overload actions. In case this is detected, Coordinating Beneficiary will enter in contact with the Activity leader to revise.
Poor communication flow between partners	Medium	An open and dialectic approach will be applied in all the consortium meetings and correspondence and communication will be promoted and ensured by the well-experienced project coordinator, supported by PEDAL.
Problems between partners (internal disagreement, IPR...)	Medium	The project handbook will include all the procedures already accepted in the Consortium Agreement. A democratic and dialectic approach will be applied in all the consortium meetings and correspondence. IPR issues will be discussed and established within a common CA.
Lack of financial resources	Medium	Solvency of project partners has been assessed, ensuring their financial resources during the project execution. Most of the partners have already participated in national or EU projects, having a wide experience and history, which reduces this risk.
Error in the estimation of the tasks duration	Low	Steering of the project will be frequent. Milestones and deliverables have been placed for control. Under delays detection PC will encourage a review of task procedure and partners to place extra effort.
Municipalities will not act in accordance with the appropriate air quality measures	Low	At this point in time, a new Air Act is being formed and planned to be proposed to our government in 2021/2022. This new Act, in case of its approval, will add competences to both self-governing regions and municipalities to oblige to draw up plans of measures that include both long-term and short-term measures to improve air quality, if directed by DOSRs. These plans of measures intend to specify the measures identified in the Air Quality Management Plans. More information on this subject is available in C1.1
Long term capacity building within the public administrations is challenged due to frequent personnel fluctuations	Medium	The procedures that will be put in place throughout the whole life-cycle of the project (C1.1, C1.2, C2, C3, C4.1, C4.2, D, E) and backed up by the effective project management structure (F), will guarantee that more experts are simultaneously and continuously trained within the organisations concerned. This will significantly reduce the risk related to the loss of capacities and relevant skills. It is expected that the Air Quality Managers positions and the operation of the Coordination Unit will be active even after the end of the project.

Complementary measures

Lack of obligatory emission standards for household appliances and lack of legal possibility to introduce smoke control areas in Slovakia may hinder successful implementation of key tasks envisaged in AQMP i.e. replacement of inefficient solid fuel boilers in houses and mitigation of road traffic. The replacement is voluntary and therefore there is significant risk that inhabitants will not be willing to replace boilers in their houses (even in the presence of subsidies for households). Currently public awareness raising campaign is the only tool available to mitigate this risk (before Slovak legislation is amended to allow the mandatory establishment of smoke control areas).

Lack of coal standards and low enforcement mechanisms. This risk will be mitigated only partially i.e. by controlling fuel use in those households that benefited from subsidy schemes.

Low enforcement mechanisms of illegal burning of garbage in solid fuel boilers. This risk will be addressed through development of the model enforcement mechanism in cooperation with municipal authorities, police, environmental inspectorate and city police.

CONTINUATION / VALORISATION AND LONG TERM SUSTAINIBILITY AFTER THE END OF THE PROJECT

- How will you ensure the long term implementation of the plan and beyond?

Regional authorities (DOSR) are obliged by law to prepare an air quality plan for zones where limit and target values for respective air pollutants are exceeded. Pursuant to Slovak legislation, these plans have to be updated once every three years until binding air quality standards are achieved. This should help ensuring the choice of proper air protection measures. Moreover, air quality plans constitute acts of local law, which means that they are universally binding within areas that they refer to. Due to this, regions are obliged to implement concrete measures specified in the AQMP. If necessary, municipalities will develop local air quality plans. Therefore, Slovak legislation ensures that the plan targeted by the LIFE IP, i.e. the AQMP, will be implemented also after the end of the project, as long as air pollutant concentrations continue beyond the limit and target values.

The measures specified for implementation by regions and municipalities in the AQMP fall within the scope of competence of local governments (as defined in national legislation). Municipalities are responsible among other things for heat supply and local public transport, while mayors also manage local road systems. The Air Act also provides for control of how AQMPs are implemented.

Cooperation between key institutions responsible for implementation and financing of AQMP measures, common understanding of the long-term aim and the necessity of taking necessary action are essential for effective and efficient implementation of the AQMP. Implementation of the LIFE IP will allow for strengthening cooperation in the area of air protection between local and regional administration. Knowledge and competence potential will be developed, which will translate into better understanding of the problem between municipal staff, decision-makers and residents.

This whole set of legal tools and, even more importantly, cooperation on the local and regional level between key institutions and partners as well as development of the knowledge potential in regional administrative units guarantees that after the end of the LIFE IP, long term implementation of the AQMP is ensured and that it is effective and efficient.

Focus on reduction of greenhouse gases and protection of air quality will be subject of support also in the next programming period 2021 - 2027. Currently new proposal of general regulation for programming period 2021 – 2027 is in preparation.

- Which actions will have to be carried out or continued after the end of the project?

Action C1.1
The Air Quality Managers will provide direct assistance in implementation of municipal air protection tasks. Their employment will bring a number of benefits. Regions will have a coherent and integrated air protection and energy management strategy. The Air Quality Managers will help in ensuring and effectively managing external funds for investment or education measures in such areas as air protection, energy efficiency improvement and RES deployment. Air Quality Managers will be useful also for residents, providing expert assistance and help with finding suitable funding options. Investments carried out with the help of Air Quality Managers will improve the standard of buildings and reduce maintenance costs. Given all the benefits that municipalities and regions may derive from the work of Air Quality-Managers, it is assumed that their employment will continue after the end of the LIFE IP.

Cooperation between municipalities and regions and exchange of experiences from implementation of air protection measures, initiated under the LIFE IP, will be continued also after

the end of the project. Municipalities will be able to cooperate among other things under subsequent projects or investment measures.

Action C1.2
The Air Quality Coordination Unit will remain operational. Within the LIFE IP, the Coordination Unit will gain expert knowledge, develop contacts with experts, institutions and foreign partners and increase cooperation with regions and municipalities. Thanks to all this the Coordination Unit will continue playing a key role in supporting and integrating air protection measures taken in the region.

Action C2
Measures connected with education of residents with respect to air protection have to be systematic and will be continued within municipal measures and in schools also after the end of the project.

Action D
Structured distribution of small combustion sources, which will be created under this action will continue to be updated in order to enable efficient targeting of measures as well as the evaluation of their impacts in future.

Furthermore, monitoring of the implementation of the AQMPs and preparation of analyses for their updates will remain within the scope of responsibilities of the MoE SR. In addition to this, after the end of the LIFE IP, the AQMPs will serve as a basis for regular reports presenting progress in implementation of measures aimed at air protection, inventorying of air pollutant emissions. The aim is to identify areas where there is a threat of exceeding limit and target values for air pollutants as defined in the CAFE Directive.

- How will this be achieved? What resources will be necessary to carry out these actions and how will those capacities be ensured?

In order to ensure that the key project actions are continued after its implementation it is necessary to highlight the positive effects of these actions. This requires ensuring that the project is properly managed and that the persons involved in its implementation possess necessary skills and knowledge and are sufficiently motivated. It will be crucial that the positive results and impacts of the project are clearly communicated to the decision-makers and public opinion. This will contribute to proper assessment of the usefulness of continuing project measures after the project ends. Positive public reception of measures at the municipal and regional levels will be essential for continuation of project activities. Financing for the continuation of project measures will come from the Ministry of Environment, resources of regions and from external sources.

- Will the staff recruited/trained during the project continue to work on the implementation of the plan?

As the Air Quality Managers will be useful in implementing municipal tasks that result from the AQMPs as well as tasks related to energy planning, energy saving and RES deployment, a large part of them will continue their work (in a similar extent) after the end of the project. It is expected that at least 2/3 of them will continue working in municipal and regional offices, where the scope of tasks and challenges related to energy management will remain wide despite significant air quality improvement.

For example, the transport policy will likely remain a challenge. In this respect it will be especially useful to continue employment of staff that within the IP will gain know-how and experience in conducting analyses on the impact of traffic changes on air quality in the city.

- How, where and by whom will the equipment acquired be used after the end of the project? (if relevant)

Computers and office equipment purchased under the project will be used for implementation of local and regional government tasks connected with environmental protection after the end of the LIFE IP. Due to the fast pace of technological development, it is difficult to state how long this equipment will be useful.

- To what extent will the results and lessons of the project be actively disseminated after the end of the project to those persons and/or organisations that could best make use of them (please identify these persons/organisations)?

The most important recipients of the LIFE IP results are local and regional governments in Slovakia and Czech Republic but also other EU Member States. The problem of air pollution with particulate matter and benzo[a]pyrene occurs in the Czech Republic, Poland, Romania and Bulgaria. As the main source of air pollution remains the same (solid fuel burning), experiences gained in the project will be valuable for other areas. Project results at the end of the LIFE IP will be actively promoted by its beneficiaries. Effects of AQMP implementation achieved thanks to the LIFE IP will be promoted during joint meetings, projects and events. Municipalities, acting as other stakeholders in the project, also develop cooperation with other local governments within various associations and initiatives. This will constitute an opportunity for presenting air protection effects and experiences from project implementation.

Air Quality Coordination Unit in cooperation with the Department of Air Protection at the Ministry of the Environment will disseminate the best practices from the project to other regions and municipalities. This will be done through different workshops, conferences and meetings after the end of the project, organised either by the Ministry itself or by other relevant organisations. MoE SR plans to adjust competences and responsibilities of municipalities via amendment of Air Protection Act. The extended competences will allow the municipalities more flexibility in implementing measures to ensure improvement of air quality management based on the LIFE project results.

If proven useful, after the project the MoE SR will seek to continue the practice of supporting other municipalities to utilize AQ manager potential. Original AQ managers will be then considered also as trainers, supporting selection of new managers in involved areas and training them thereafter. To secure projects sustainability we will also introduce a voluntary personal re-assessment of AQ managers if they need one, so we can always account for their qualification and productivity during the project. Throughout the project, the key role of AQ manager will also be developing functioning network between governmental institutions and self-government. Expected network will generate confidence in system and support for any new municipalities interested in improving their own local air quality, also via measures proposed by either original, or newly hired and trained AQ manager. Municipalities will be addressed by each AQ manager during the project life-time in activities such as raising awareness, or local workshops. This information will also be available at to-be developed AQ portal, self-governing regions websites and AQ managers will provide a newsletter for addressed municipalities.

The project's website will be managed also after the end of the project. This will ensure that all interested parties will have continuous access to the knowledge base, reports, analyses presenting the project effects.

LIFE Integrated Projects 2018

Stage 2 – Full proposal

TECHNICAL APPLICATION FORMS

Part C – detailed technical description of the proposed actions

Important notes:

- **All calculations and detailed cost breakdowns necessary to justify the cost of each action should be included in the financial forms F. In order to avoid repeating the financial information (with the risk of introducing incoherencies), Part C should only contain financial information not contained in the financial forms (e.g. details explaining how the cost of an action has been estimated).**
- **All forms in this section may be duplicated, so as to include all essential information.**
- **Each action described should have a clear indication of its physical target (e.g., action 1 will take place in area "X" and/or will target species "Y"). Whenever this is relevant, the location of these actions should also be identified on one or several maps which must be provided in annex.**
- **Any action that is sub-contracted should be just <u>as clearly</u> described as an action that will be directly carried out by the beneficiaries.**

DETAILS OF PROPOSED ACTIONS

A. Preparatory actions (elaboration of management/action plans, obtaining licences and permits, trainings, etc.)

The following preparatory actions are foreseen during the implementation phase of the LIFE IP.

1. Development of a detailed concept of the system of the Air Quality Managers and the Air Quality Coordination Unit, which will define among other things responsibilities and necessary qualifications of Air Quality Managers, their desired position in the municipality, the scope of their tasks, the reporting and assessment scheme. A detailed description of the Air Quality Coordination Unit will contain its structure, operational rules, the functions it should fulfil and the services it should provide.
2. Production of a plan for the national and regional media campaign, defining the main messages to be communicated, the media to be used and the time of respective campaign rounds. The media plan will be prepared by SEA in cooperation with PEDAL and other project partners.
3. Elaboration of a plan for local education and information campaigns, specifying the means to be applied, the main stakeholders and target groups. The plan will be prepared by SEA, in cooperation with PEDAL and other associated beneficiaries.
4. The project handbook will be an internal document that will set the basis for the governance structure, the communication channels and methods, as well as the periodicity of the reporting to the Action Leaders, the Project Coordinator and the EC. It will also establish the conflict solving methods. This will be a living document that may change depending on the project needs during its whole lifecycle. Action F will contribute to the handbook by creating next contents: quality requirements for the project, organisational structure, general measures and actions taken, planning and control (including a contingency plan in case of deviation), conflict handling and IPR (according to the CA), risk management, files and archives. This document will be prepared by PEDAL in coordination with MoE SR.

There are no permits necessary for the implementation of the project.

During the proposal-writing phase, MoE SR organized several meetings with the majority of Associated Beneficiaries. A dedicated meeting was organized with the representatives of all 8 Slovak Self-governing regions. Similarly, the MoE SR met with their counterparts from the Czech Republic in order to agree on the type and scope of their activities. These preparatory meetings constituted the first step in building a strong coalition for AQMP implementation.

C. Concrete (conservation/implementation) actions

Action C1.1 Air Quality Managers
Beneficiary responsible for implementation: The main responsibility is taken by the MoE SR. Involved: Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Prešov, Slovak Environment Agency, Trnava, Trenčín, Žilina
Description (what, how, where and when): **Action C1.1 Air Quality Managers** The main objective of this activity is to support the performance of air quality management through specialized working positions of "Air Quality Managers" in self-governing regions and in selected municipalities located in the AQMAs. Within the project, Air Quality Managers shall gain necessary competences, skills and know-how in order to help regional and local authorities with managing air quality issues; reporting and monitoring air quality at regional and local level, promoting air quality measures and raising the awareness in field of air protection and air quality. The project will build on experience and good practice from the LIFE IP Malopolska ("Eco managers") and other good examples. Air Quality Managers will be part of a team at respective municipalities/administrations which will, based on best practices, apply possible measures to improve air quality. They will be responsible, together with SHMI, for analysing source apportionment of air pollution allowing for better targeting and identification of measures. They will also assist by providing ideas and possible options for funding of measures and propose a schedule for individual steps of measure implementation. Through discussion within the team of all Air Quality Managers, they ensure that cross-cutting and cross-regional measures are properly considered, plans are more harmonised, and variation in quality is acceptable. 7 AQ managers will be hired by 7 self-governing regions. 4 AQ managers hired by SEA and 4 AQ managers hired by MoE SR. All of them will share the same competencies and roles, creating stable network across governmental and self-governmental levels. This means that all of the AQ managers can be involved in revisions and improvement of existing AQMPs, as we expect that all of them will contribute to their implementation. Additionally, 1 Expert employed by the MoE SR will be working together with the SHMI on air quality modelling at regional and local level. These models will then be used in preparation of the AQMPs.

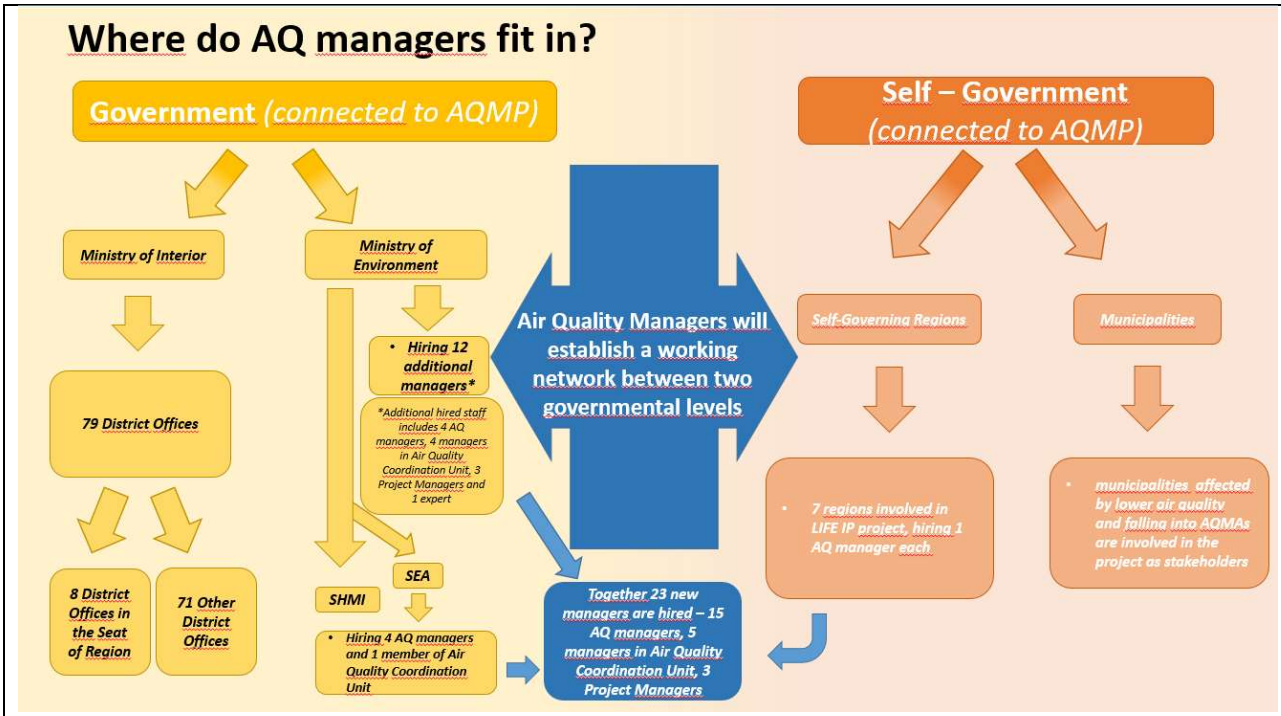

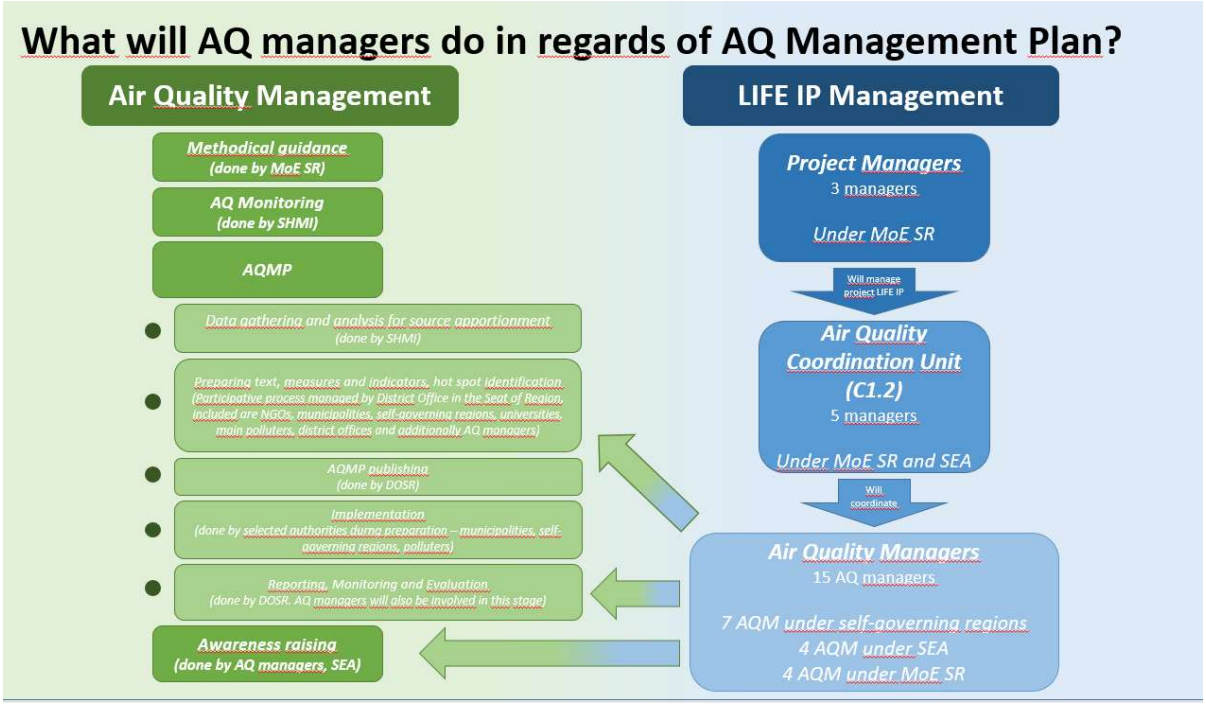

As shown in diagrams above, there are two authorities that ensure the functioning of state and public administration at the regional level: self-governing region and district office in the seat of region (DOSR).

If we focus on self-governing regions, their competences in AQMP preparation are on participative basis and relation to municipalities is limited at this point in time, as new Air Act is being formed and planned to be proposed to our government in 2021/2022. This new Air Act will add competences to both self-governing regions and municipalities to oblige to draw up plans of measures that include

both long-term and short-term measures to improve air quality, if directed by DOSRs. These plans of measures intend to specify the measures identified in the Air Quality Management Plans.

Currently, based on the competencies of Act No. 302/2001 Coll., self-governing regions will, in particular, address measures concerning:

- Territorial planning activities of the self-governing region
- Creation and protection of the environment
- Maintenance of minor highways and primary streets (II. and III. class roads)
- Cooperation with municipalities in the development of social and economic development programs

These competencies are already binding self-governing regions to improve environment, air quality included. The new Air Act will widen these competencies and responsibilities. At this stage, self-governing region has no legal power over municipalities to comply with AQMP, but both have to participate in AQMP preparation and implementation. This was recognised as a possible risk with low probability and a corresponding mitigation measure was added to the table in Form B6.

DOSR on the other hand is directly responsible for AQMP preparation, reporting and evaluation. This means they can order both municipalities and self-governing regions to comply.

Also, to elaborate on already existing competencies of DOSR, they are as follows:

- Make information on air quality available to the public, annually publish information on air quality and contributions of individual sources to air pollution for its territorial area – (according to the Air act § 13 - 1)
- Declare and identify areas requiring special air protection (AQMA)
- Have responsibility for making Air Quality Management Plans (according to the Air act § 10). This means that DOSRs:
  - Draw up draft plans, consult with municipalities and other public bodies on measures and issue plans for implementation
  - Conduct a public consultation on the program proposal Evaluates the implementation of measures from the program
  - Review air quality programs every three years and update measures if necessary
- Draw up and publish action plans by a generally binding decree (according to the Air act § 11),
- Declare the initiation and termination of the application of the action plans and communicate electronically to the affected entities
- In the event of a risk of exceeding the alert threshold, limit value or target value, it may, in accordance with the action plan, limit or stop the operation of the air pollution source for the necessary time.

The competencies of the Air Quality Managers

The MoE SR, as the project coordinator, will develop a standard set of mandatory requirements and a set of recommended requirements to be followed by local authorities when employing Air Quality Managers. The criteria will include among other things specialist qualifications (education, expertise) as well as the minimum level of experience and additional skills (including soft skills) of potential candidates (taking into account the scope of responsibility assigned to the position). The requirements will be adjusted to the current situation on the labour market.

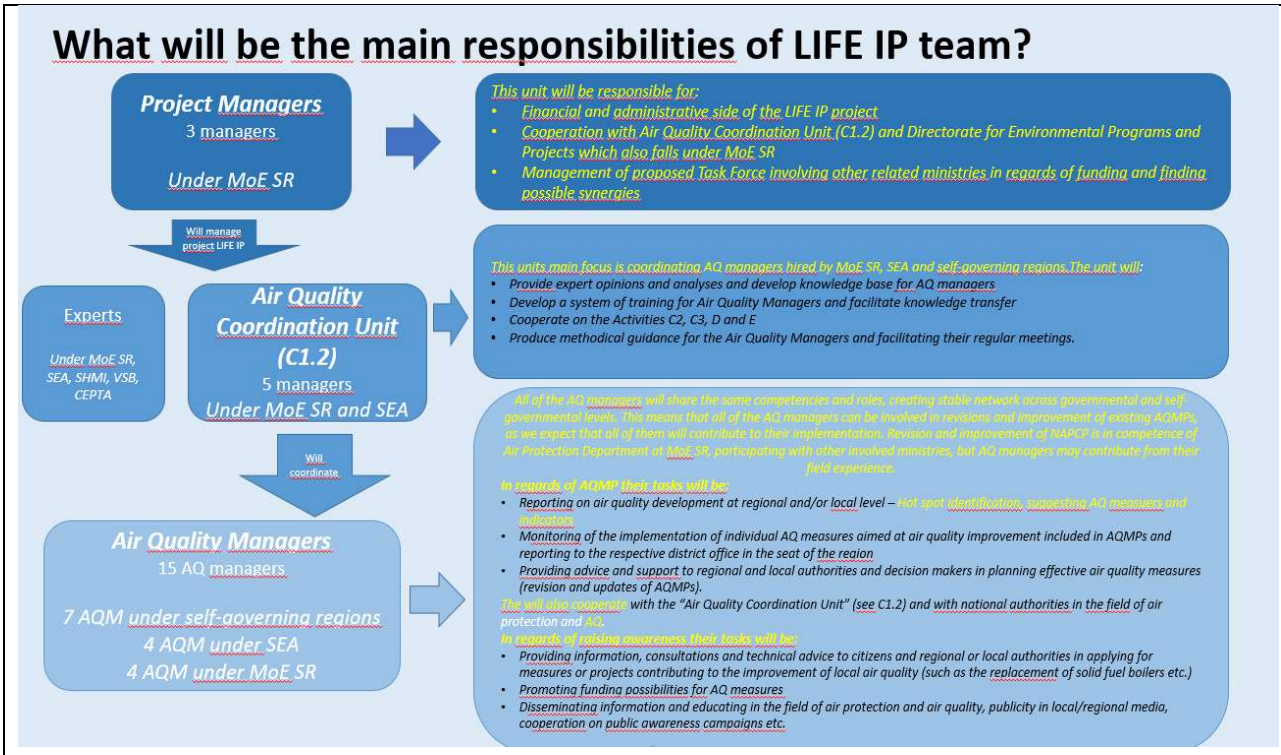

Recruitment of the Air Quality Managers

The recruitment process will be carried out independently by individual associated beneficiaries, taking into account the criteria specified at the regional level, some of which may have to be further detailed at the municipal level.

The candidates' qualifications and experience will be taken into consideration. They have to be sufficiently empowered to be able to develop integrated air protection strategies and take decisions concerning the implementation of low-carbon economy at the local level.

The roles and tasks of the Air Quality Managers

Main tasks of Air Quality Managers are:

- ✓ Reporting on air quality development at regional and/or local level
- ✓ Monitoring of the implementation of individual AQ measures aimed at air quality improvement included in AQMPs and reporting to the respective district office in the seat of the region
- ✓ Providing information, consultations and technical advice to citizens and regional or local authorities in applying for measures or projects contributing to the improvement of local air quality (such as the replacement of solid fuel boilers etc.)
- ✓ Promoting funding possibilities for AQ measures
- ✓ Disseminating information and educating in the field of air protection and air quality, publicity in local/regional media, co-operation on public awareness campaigns etc.
- ✓ Cooperation with the "Air Quality Coordination Unit" (see C1.2) and with national authorities in the field of air protection and air quality. The Air Quality Coordination Unit will be established directly under MoE SR.
- ✓ Providing advice and support to regional and local authorities and decision makers in planning effective air quality measures (revision and updates of AQMPs).

It is expected, that the project activity will help boost new perception of the importance of prioritizing the air quality management and the funding through the project will facilitate the creation of specialized working position. It will also help to integrate AQ objectives and improve synergies with other policies and plans related to sustainable mobility, energy efficiency, climate plans, noise and urban planning.

Cooperation with other entities

In order to carry out their tasks properly, the Air Quality Managers will have to cooperate with a number of entities at various levels. First of all, they will cooperate with local authorities and municipal officials from all organisational units, assisting the mayor/chairman of the city council/head of the local authority in pursuing an effective air quality improvement policy. Within the municipal framework, the Air Quality Managers will cooperate with members of local communities, entrepreneurs and opinion makers (local media, NGOs, local leaders (teachers, doctors)). The Air Quality Managers will also cooperate with project partners and other administrative bodies at the regional and national level.

Training system for the Air Quality Managers

The success of the project depends fundamentally on providing qualified human resources to deal with the development and implementation of integrated strategies for air protection at the municipal level. A system of professional support, training and knowledge transfer will be created as a part of the Air Quality Coordination Unit (C1.2), which will enable the achievement of the above-mentioned objective. It is equally important to act towards raising awareness and building relevant skills among key opinion leaders who can have a significant impact on the successful implementation of air protection strategies, which will be done under the action E and C2. For more information, related to the training system, please refer to Action C1.2.

Performance and motivation assessment

The Air Quality Managers will report on a quarterly basis to the Air Quality Coordination Unit, whose representatives will be equipped with appropriate software tools to monitor and evaluate their' performance (action C1.2.). Meetings and training sessions will be held regularly in order to ensure central coordination (at the regional level) of activities carried out by the Air Quality Managers.

Their performance will be also evaluated on the basis of the results of satisfaction surveys conducted among their "clients" (local residents), competency tests or by assigned supervisor. The Air Quality Managers are expected to participate in study visits organised in order to share good practices and experience on the implementation of air quality measures.

Ensuring continuity of action

Information and knowledge provided to the Air Quality Managers will be made available to the employees of other municipalities and to independent parties via the Air Quality Coordination Unit.
A pool of potential employees with qualifications and knowledge corresponding to those of the Air Quality Managers will thus be monitored on the labour market, which will ensure continuity in cases of long-term absence of an employee (sickness, maternity/paternity leave) or in cases where a given employee is dismissed due to inadequate performance.

As Air Quality Managers should bring multiple benefits to municipalities (integrated, effective air quality improvement strategies, external funding for air protection measures, etc.), it is assumed that 2/3 of Air Quality Managers will continue working after the project completion.

Reasons why this action is necessary

One of the main barriers to effective implementation of the AQMP at the local level is the lack of human resources and organisational skills as well as insufficient knowledge and experience within municipal units. There are no specialists who could deal with comprehensive implementation of air quality protection tasks. As municipalities are responsible for implementation of measures specified in the AQMPs, this low human capacity translates into limited implementation of the AQMP. Moreover, at the municipal level, basic strategic documents have not been drawn up at all (low-carbon economy plan, low-stack emission abatement programmes, the guidelines for heat, gas fuels and electricity supply plans), or they are inconsistent with one another and fail to implement the air protection strategy set out in the AQMPs. Due to the fact that local authorities are not actively

involved in air protection, public awareness of the problem, one of the critical factors affecting successful implementation of all kinds of air quality initiatives, is limited.

Hiring an employee to handle tasks associated with the implementation of the AQMP will considerably increase the involvement of municipal bodies in this area. The Air Quality Managers will not only be responsible for recommendation of external financing for air protection projects, but also for encouraging local residents to use the available instruments enabling them to replace the old heating boilers or conduct thermal modernisation of a building.

The Air Quality Managers will help with shaping the local air protection policy (integrating different documents, such as low-carbon economy plan, low-stack emission abatement programmes, the guidelines for heat, gas fuels and electricity supply plans) and oversee its effective implementation in order to ensure the effectiveness and sustainability of the activities pursued.

Constraints and assumptions

There is a risk that Air Quality Managers will not be sufficiently empowered within the municipal structure to effectively pursue their tasks. The Air Quality Coordination Unit will prepare guidelines on the empowerment of the Air Quality Managers. The AQCU will also evaluate municipal offices' proposals in this respect. The Air Quality Managers will report to the AQCU on their cooperation with other organisational units of the municipality in periodic reports (every quarter).

There is a risk that the position of an Air Quality Manager is entrusted to an incompetent person. The AQCU will prepare guidelines specifying basic competences of the Air Quality Managers. Once competence gaps are identified, they will be addressed by the trainings prepared by the AQCU or by the external experts (focused on expertise as well as soft skills and other necessary trainings).

Project partners will have to monitor the progress of the Air Quality Managers' competency development and submit the findings to the SC. There is a risk that the objectives assigned to Air Quality Managers are unattainable. The AQCU will formulate guidelines on how to define objectives, implement them and deal with encountered barriers. Strategic and operational objectives will be defined at regional level and progress in their implementation will be monitored and communicated to the SC.

There is a risk that cooperation and communication with stakeholders is ineffective. The Air Quality Coordination Unit will provide targeted training in this area. Guidelines on effective communication will be prepared. The Air Quality Managers will receive substantial support in developing local information campaigns. They will have to report on these issues in periodic reports.

Expected results:

1) 7 AQ managers will be hired by self-governing regions. 4 AQ managers hired by SEA and 4 AQ managers hired by MoE SR.
2) In targeted municipalities participating in the LIFE project (mostly AQMA), there will be stronger support (mostly by sharing information with the public about these options) for replacement of boilers compared to other municipalities.
3) Regions employing Air Quality Managers have sufficient capacities to effectively carry out the tasks envisaged in the AQMP.
4) All regions will be supported when planning and introducing an integrated system for air quality management and energy consumption planning.
5) By the end of the LIFE IP, local residents become more aware and more engaged in air protection and green behaviour the increase in the awareness level will be monitored by means of quantitative research.
6) Annual reports produced each year on the tasks and activities implemented by Air Quality Managers, including evaluation of their work and progress towards their objectives.
7) Implementation of the AQMP is assessed on an annual basis in a special report, outlining among other things the activities implemented by Air Quality Managers.

Cost estimation:

Personnel costs:

SEA	C1.1	Additional	4 x Air Quality Manager	**915,090.00**
MoE SR	C1.1	Additional	4 AQ managers hired to work on C1.1	**1,148,160.00**
Banská B.	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**174,934.00**
Banská B.	C1.1	Permanent	Project Manager – Supervisor (part-time)	**44,352.00**
Trenčín	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**204,368.00**
Trenčín	C1.1	Permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	**51,092.00**
Trnava	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**208,000.00**
Trnava	C1.1	Permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	**35,524.00**
Žilina	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**157,696.00**
Žilina	C1.1	Additional	Project Manager - Supervisor (part-time)	**35,200.00**
Prešov	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**211,500.00**
Prešov	C1.1	Permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	**54,144.00**
Košice	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**177,541.00**
Košice	C1.1	Permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	**72,419.00**
Bratislava	C1.1	Additional	Air Quality Manager	**203,820.00**
Bratislava	C1.1	Permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	**50,880.00**

Equipment:

SEA	C1.1	Laptop, mobile and office software for 4 Air Quality Managers	**14,400.00**
Banská B.	C1.1	Laptop, mobile	**3,500.00**
Trenčín	C1.1	Laptop and office software for the Air Quality Manager	**5,400.00**
Trnava	C1.1	Laptop, mobile and software	**5,000.00**
Žilina	C1.1	Laptop, mobile	**6,528.00**
Prešov	C1.1	Laptop, mobile	**4,362.00**
Košice	C1.1, E F	Laptop with accessories (headphones with micro, keyboard, mouse etc.) for LIFE IP team (AQM, supervisor) – 3x during the project duration	**6,500.00**

Bratislava	C1.1	Laptop and office software for the Air Quality Manager	**1,500.00**

External assistance costs

SEA	C1.1	Budget for 4 quality managers for the organization of meetings	**66,000.00**

Other costs

SEA	C1.1	Renting the office space for the 4 Air Quality Managers to be employed by SEA	**60,000.00**

Deliverable products

1) Guidelines specifying necessary education, qualifications and experience to be possessed by Air Quality Managers employed including the Terms of Reference and methodical instructions for the first year 29/2/2020.
2) Annual AQMP Report (individual review of measurements implemented) – by the end of January of the following year

Milestones

1) Development of draft employment criteria for Air Quality Managers (obligatory and recommended) by 29/2/2020
2) Employment of Air Quality Managers by 30/8/2020 at latest
3) AQMPs are published by the end of Q2 2022 and updated every three years with the help of Air Quality Managers until 2027

Action C1.2. Air Quality Coordination Unit
Beneficiary responsible for implementation The main responsibility is taken by the MoE SR in cooperation with SEA
Description (what, how, where and when) Another part of the activity will be the establishment of an "Air Quality Coordination Unit", which will (in cooperation with respective national authorities, in particular with the MoE SR) provide for methodological guidance and tools to support and coordinate the work of the Air Quality Managers. The Air Quality Coordination Unit will also be responsible for the centralized monitoring of the progress in implementation of AQMPs. The Air Quality Coordination Unit will be established directly under MoE SR and will closely cooperate with one representative from SEA which will be a part of AQCU. The main role of the Air Quality Coordination Unit is to support the implementation of the AQMPs by providing highly qualified human resources responsible for shaping local air quality improvement strategies and implementing air protection initiatives at the municipal level (the Air Quality Managers). The Air Quality Coordination Unit will also be involved in developing the competencies of other key entities dealing with air protection, i.e. regional and municipal authorities from the whole Slovakia, opinion-makers, etc. The Air Quality Coordination Unit will also support the process of updating the AQMP. It will carry out its duties in accordance with the annual work plans drawn up by the Coordinator, who will be a part of the Project's Steering Committee. The Air Quality Coordination Unit will: ✓ Provide expert opinions and analyses and develop knowledge base ✓ Develop a system of training for Air Quality Managers and facilitate knowledge transfer ✓ Provide support and consultancy to municipalities. ✓ Cooperate on the Activities C2, C3, D and E ✓ Produce methodical guidance for the Air Quality Managers and facilitating their regular meetings The coordination unit will be established under the Ministry of Environment of the Slovak Republic with a membership of one representative from SEA in order to secure a close cooperation on other activities in responsibility of SEA. <u>Expert opinions, analyses, knowledge base</u> Preparation of methodology and implementation of an effective Air Quality Management Plan at the regional and local level requires continued support in the form of analyses and expert assistance, as well as active experience sharing with domestic and international institutions involved in air protection. Such support will be necessary during all phases of the project. Experience sharing with international institutions will be ensured under action E, aimed at establishing a network for knowledge and experience sharing with other projects. During the first two years of project implementation the following analyses and studies will be carried out: 1) An overview of experience gained by all project partners in the area of air protection. It will present the main lines of action and air protection strategies pursued by Slovakia, Czech Republic and Poland. Differences in legal frameworks and mechanisms for financing actions taken to improve air quality will be discussed. 2) Monitoring of compliance with regulations on the combustion of solid fuels in domestic and industrial boilers (e.g., in smoke control areas but also illegal burning of waste in domestic stoves and boilers, which is common in Slovakia). This area remains neglected and requires sufficient improvement. Development of a method for improving the monitoring system will involve analysing

institutional and legal frameworks, as well as procedures and technical options for carrying out the monitoring activities (e.g., taking and analysing dust samples from domestic furnaces, etc.). Extensive consultations will have to be held with representatives of local authorities, municipal guards, police forces, Slovak Environmental Inspectorate, chimney sweep guilds, etc.

3) Enhancing skills and competences of Air Quality Managers in the field of air quality. Trainings and guidance will be provided for Air Quality Managers as well as public administration employees aimed at improving the expertise, know-how, skills and competences in the field of air protection and air quality management.

This activity will also include specific trainings and workshops aimed at:

- ✓ Detailed requirements for elaboration of effective Air Quality Plans
- ✓ Analytical work on air quality & pollution development in municipalities, regions and districts
- ✓ Providing information on funding possibilities from national and EU funds (ESIF)
- ✓ Providing technical advice to citizens operating small air pollution sources (boilers and heating devices),
- ✓ Effective communication of the air quality importance towards citizens
- ✓ Sharing experience and good practice in the field of air quality management among experts, incl. experts from other countries,
- ✓ Trainings on performing inspections of domestic boilers and their operation

The framework and content of trainings will be provided at national level by the MoE SR in cooperation with the AQ Coordination Unit as well as other state level authorities (e.g. district offices in the seat of region, Slovak Environmental Inspectorate).

The training sessions and the materials will be available for all regions and municipalities, to ensure maximum support in their implementation of AQMP tasks. Training and advice will be provided on: pollution, monitoring and forecasting air quality; air quality and energy planning legislation; air protection and low-carbon growth strategies; energy efficiency of buildings; air protection financing; financial engineering and new financing model, conducting awareness-raising campaigns, communication with stakeholders, etc.

Reasons why this action is necessary

The main reason for establishing the Air Quality Coordination Unit is to provide a counselling and training base for the Air Quality Managers, which are a crucial success factor in the project. The Unit will ensure that high-quality knowledge is transferred to the Air Quality Managers and other target groups (decision makers, NGOs, opinion leaders).
Proper functioning of the system of the Air Quality Managers depends on the training and counselling base provided by the Air Quality Coordination Unit. Without this base it will not be possible to ensure an adequate supply of human resources required at the municipal level, which is one of the main barriers to effective AQMP implementation at local level.

Another reason for establishing the Air Quality Coordination Unit is to support the implementation of the AQMP at the regional level. Analyses and external studies need to be conducted in order to solve the problems (knowledge/information deficits) identified in the course of AQMP implementation.

It is also crucial that the neighbouring countries share their experiences and approaches in the area of air quality improvement, as the lessons learnt by one country can be usefully applied in other countries. To date, experience sharing in the neighbouring countries has been rather limited. The activities in this respect that are foreseen under the Air Quality Coordination Unit will be coordinated with the activities under action E.

Constraints and assumptions

The activities described above are subject to a relatively low risk. The risk of wrong adjustment of the training offer to the needs of the Air Quality Managers and decision-makers is low, as the Air Quality Coordination Unit and the interested parties will remain in regular contact. The Air Quality Managers and local administration will provide feedback to the Air Quality Coordination Unit on the services that they receive. The training programme will be adjusted to the current needs of the Air Quality Managers and other interested parties.

Expected results

- ✓ Entities dealing with air quality are more competent and qualified to perform their duties (the Air Quality Managers in particular), while good practices are transferred to the municipal level. In terms of quantity, 15 Air Quality Managers have in-depth knowledge of air protection issues.
- ✓ Experience sharing between the Air Quality Managers is enhanced by means of a forum.
- ✓ Consultancy services are provided in the area of energy management and air protection.
- ✓ The knowledge base is developed and made available to a number of other entities (not only to the Air Quality Managers) including mayors, municipal councillors, control bodies, etc.
- ✓ A website presenting all the materials is launched.
- ✓ AQMP updating process is more effective as it will rely on the results of additional analyses.
- ✓ Practical assistance to competent bodies in taking decisions on air quality improvement and energy planning is provided by the Air Quality Coordination Unit.
- ✓ Neighbouring countries are able to mutually benefit from others' experiences in air quality improvement.

Cost estimation

Personnel

MoE SR	C1.2	Additional	Communication Manager (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	**374,400.00**
MoE SR	C1.2	Additional	Coordination Unit Leader (1) - previously as "action manager C1.2"	**374,400.00**
MoE SR	C1.2	Additional	Coordination Unit Senior (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	**328.640.00**
MoE SR	C1.2	Additional	Coordination Unit Junior (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	**287,040.00**

Deliverable products

1) Training materials and a manual for the Air Quality Managers – by 30/4/2020
2) A report analysing different scenarios for low-stack emission abatement and energy efficiency improvement in the selected regions by 2030, based on the results of survey carried out within the national project implemented by the Slovak Environment Agency – by 31/12/2021
3) A review of Slovak, Czech and Polish experiences in the implementation of air quality plans within the area covered by the project (published in electronic version only) – by 31/12/2021
4) A report analysing the possibilities for increasing the effectiveness of the control system over atmospheric pollutant emissions in Slovakia (published in electronic version only) – by 31/12/2021
5) Annual reports summarising the implementation of AQMP produced each year on the tasks and activities implemented by Air Quality Coordination Unit, including evaluation of their work

and progress towards their objectives by 31/1/2021 and in subsequent years by corresponding dates. 6) Indicators related to AQMs performance (to be defined each year based on actual situation and competences) - by the end of the year, yearly 7) Education and training plan for AQMs – end of January, yearly
Milestones related to C1.2 1) Establishment of Air Quality Coordination Unit by 31/3/2020 2) First training materials for the Air Quality Managers are prepared – by 30/4/2020 3) Trainings for Air Quality Managers begin – by 31/8/2020

Action C.2 Educational programmes and public information
Beneficiaries responsible for implementation: Slovak Environment Agency, CEPTA, MoE SR, Slovak Hydrometeorological Institute, Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Prešov, Trnava, Trenčín, Žilina
Description (what, how, where and when): This activity will aim at preparation and implementation of educational programmes and information activities. The aim of the action is, on the one hand, to increase awareness of local officials and public of the air pollution problem, its causes and effects; and, on the other, to promote air quality initiatives, encourage public involvement and provide information on the support instruments offered. Within the activity CEPTA will carry out monitoring activities of pollution caused by ultrafine particles, the results of which will be used for educational and information activities. The results (several analysis and studies, published at: https://cepta.sk/projekty/aktualne-projekty/preovzdusiesk/) of another project carried out by CEPTA – PreOvzdušieSK, will be used and further developed. Awareness raising activities will include presentation of measures focused on lowering the ultrafine particles from traffic and residential heating and the impact of air pollution on human health. **SEA activities:** **1. Web-application on ambient air quality for the public information** Description: - Information on announcement smog alerts, about cancellation smog alerts, reasons of announcement smog alerts, what is necessary to do in these cases, what measures were adopted for improving situations - Information on current air quality assessed through the National Air Quality Index (NAQI) - Information on daily exceedances of limit or target values for pollutants (data 1 – day) with short interpretation to public, what it means - Historical air quality data about annual and daily exceedances of limit or target values with short interpretation to public, what it means - Information on measures taken in the air quality management plans and evaluation of their state - Information on impact of air pollution on human health and ecosystems and how to protect against deteriorating air quality - Information on possibilities of ordinary citizens how to contribute to the improvement of air quality - Options for financing measures (summary of calls, links to financial mechanisms sites) - Information on important stationary and mobile air pollution sources Reasons why this action is necessary: - Support of the public interest in achieving good air quality, - Engagement of the public in implementing air quality management and process of developing air quality management plans, - Involving the public in the implementation of measures defined in the air quality management plans and in the control of implemented measures. Milestones: - 2020, content expansion, updates and service web application continuously during whole project period Deliverable product/Outputs: - Web application - Mobile application expansion of web application www.dnesdycham.sk to mobile devices (partner responsible: MoE SR, in a cooperation with SEA)

- Slovak Air Quality Index - development of national air quality index for web application purposes, new ways of use and publicity will be explored, e.g., electronic signs and digital display boards (partners responsible: MoE SR, SEA, SHMI).

2. Education of representatives of self-governing authorities aimed at the implementation of air quality measures, exchange of experience and solutions

The aim is to educate decision makers at regional and local level and to explain the importance of air quality improvement in terms of public interest, in particular in relation to public health. Building awareness about the possible solutions based on positive experiences with their implementation in other air quality management areas or abroad. The activity will include workshops and exchange of experience within Slovakia and also of other (mainly neighbouring) countries.

Workshops on Air Quality for Representatives of Self-Governing Authorities

Description:
Workshops will be thematically focused on:
- The process of creating Air Quality Management Plans and the role of self-government
- Examples of good practice - implementing measures to improve air quality
- Interconnection between documents of local and regional planning and air quality management documents
- Municipal financial sources and other sources of funding for the implementation of measures to improve air quality

Reasons why this action is necessary:
- Emphasize the responsibility of local and regional policy makers for the creation and implementation of measures to achieve good air quality

Milestones: 2021/2024
- 3 x in 1 year (West, Middle and East of Slovakia, 1 workshop = participants from 6 AQMAs, up to 60 people), 2 x during project duration, i.e. a total of 6 workshops during the project duration

Expected results/ Outputs:
- 6x1 day workshop for mayors, their deputies, professional staff from self-governing authorities falling within the area of air quality management, specialists, number of participants max. 60/1 workshop

3. Education on the benefits of district heating for the improvement of local air quality

The aim is to promote the use of district heating as an effective measure to reduce emissions from household heating (clean energy), improvements in heat supply planning. The activity will include workshops, preparation and dissemination of information leaflets and study materials.

Workshops on the importance of central heat supply (CHS) in terms of improving air quality

Description:
Workshop, thematically focused on:
- CHS in the context of planning the supply of heat to the population in the municipality
- CHS - Effective action to reduce emissions to air and others
- Solution of co-operation between heat generators for district heating plants and municipalities.
- Modernization of CHS
- Deciding on self-government when authorizing local heating sources
- Information on the benefits of CHS for cleaner air in cities

Reasons why this action is necessary:
- Support the implementation of measures to reduce emissions from local heating

Milestones: 2022/2025
- 3 times in 1 year (West, Middle and East Slovakia, 1 workshop maximum 60 people), 2 times during the project duration

Expected results/ Outputs:
- 6x1 day workshop for mayors, their deputies, local self-government employers, community owners, housing co-operatives, number of participants max. 60

4. Education on proper heating techniques and recommendations for cleaner heating

The aim is to explain proper heating techniques and teach people to use them. Activities will be aimed at proper operation of boilers, preparation of fuel, explanation of negative impacts of air pollution, including the "indoor pollution" etc. (educational events, including demonstrations). The creation and dissemination of this educational program will likely be coordinated with partner from CZ (possibly also with PL) since improper local heating affects the air quality in both countries and is also believed to contribute to transboundary air pollution.

Workshops on actions to reduce emissions from domestic heating

Description:
Workshop, thematic focused on:
- Government efficiency awareness for cleaner air in the heating in households
- Permitting and controlling the operation of small sources of air pollution – households
- Measures to reduce emissions from solid fuel heating in households
- Subsidy schemes to support the reduction of emissions from domestic heating

Reasons why this action is necessary:
- Support the implementation of measures to reduce emissions from local heating

These workshops will be held in 2021, 2023, 2025 and 2027

Expected results/ Outputs:
- 4x1-day workshop for mayors, their deputies, local self-government employers, number of participants max. 150 / workshop

5. Education in the field of air protection

Description:
- 1.5-day seminar for state administration bodies - education in the field of air protection and quality.

Number of participants: max. 100/seminar

Reasons why this action is necessary:
- a seminar will take place in connection with the obligation to evaluate and update the Air Quality Management Plans, which should be updated every three years as necessary. The evaluation requires the necessary training and deepening of knowledge and experience.

The event will take place in 2024, alternatively in 2025.

Expected results:
- 1.5-day seminar for about 100 participants

6. Education in the field of sustainable mobility

The aim is to develop expert materials and educational programmes, to organize the trainings to prepare and implement Sustainable Mobility Plans and measures in connection with elements of green infrastructure, etc. The activity will include educational events, trainings, exchange of experience.

6.1 Methodological manual "Sustainable mobility"

Description: At the two-year intervals, a methodical thematic manual will be developed, its graphical processing, printing, and distribution to the participants of the planned events, publication of the electronic version on the web page www.populair.sk.
The methodical manual will focus on various guidelines, sketches and examples of good practice in the planning and implementation of measures to promote sustainable mobility, considering the possibility of interconnection with elements of green infrastructure.

Reasons why this action is necessary:
These methodological manuals will serve as supporting materials for education and public awareness in the theme of sustainable urban mobility.

The manuals will be developed in November 2020; November 2022, November 2024 and November 2026.

Expected results:

- Expert background for education and public awareness in the topic of sustainable mobility
- About 500 copies per year, i.e. 2,000 copies of this methodical manual during the whole 8 years of project duration
- Free access to an electronic version of this manual

6.2 Expert workshops "Sustainable Mobility – Guidelines, Ideas and Examples of Good Practice"

Description: Implementation of expert workshops focusing on the planning and implementation of measures for promoting the sustainable mobility in each Slovak self-governing regions with a focus on sustainable mobility, considering the possibility of interconnection with elements of green infrastructure. The workshop will be intended mainly for representatives of self-governing regions, municipalities, including deputies of municipalities and the professional public. Every year, 4 workshops will be held, 2 of them online on a specific topic. A total of 32 workshops will take place throughout the project period.

Reasons why this action is necessary:
The reason for including this activity in the context of the project is to involve politicians and representatives of each Slovak self-governing region, municipalities in addressing measures to improve air quality. Moreover, to introduce opportunities to prepare and implement strategic plans/measures to promote sustainable urban mobility, also to inform how to raise finance for their implementation, examples of good practice, etc.

Expected results:

- 4 workshops per year
- 25 participants per 1 seminar organized in person, 60 participants per 1 seminar organized online.

6.3 Study journey for examples of good practice in theme of sustainable mobility

Description: A realization of 2-3 days study journey for max. 25 persons. The aim of this activity will be the exchange of experience and examples of good practice on sustainable mobility in Slovakia or in selected EU countries. This study journey will be attended by selected representatives of Slovak

municipalities, especially those who were active in the national campaign European Mobility Week of previous years. Study journey will be planned by SEA in collaboration with the foreign local mobility subject. Participants will have a secure transport to the selected venue, accommodation and meals in part.

Reasons why this action is necessary:
These study journeys will aim to raise education and public awareness in the theme of sustainable mobility potentially in connection with green infrastructure elements and exchange of experience and examples of good practice on sustainable mobility.

Within the project duration (during 2020 – 2027), each year in the 2nd or 3rd quarter of the year, one study journey will take place in a selected EU country or in selected representative municipalities/regions in Slovakia (depending on the COVID-19 restrictions).

Expected results:

- Max. 25 participants of 1 study journey; i.e. 175 participants during 8 years of the project duration
- 7 study journeys implemented

6.4 Promotional material

Description: The purpose of this activity is to procure promotional items - metal pens, lined notebooks in A5 size and roll-ups in size W 100 x H 200 cm. Pens and notebooks will be distributed to the participants during workshops and study journey and will contain necessary project elements/logos. Roll-ups with necessary elements/logos will be updated regularly in its graphics and text parts every year and used for each activity (workshops/study journeys/school visits).

Reasons why this action is necessary:
The reason for this activity is to support the implementation of the activities within the theme of sustainable mobility.

Timing: regularly over the project duration (during 2020 – 2027)

Expected results:

- Metal pens: 1 year = 200 pcs pens with printed necessary project elements/logos; 8 years = 1,600 pcs
- Lined notebooks in A5 size: 1 year = 200 pcs notebooks with printed necessary project elements/logos; 8 years = 1,600 pcs
- Roll-ups: size W 100 x H 200 cm; 8 years = 24 pieces

6.5 Sustainable mobility - promotion in the media

Description: The purpose of this activity is to ensure production of spots and educational videos (once a year with a length of 1-3 minutes), promoting the theme and focusing on the educational activities and public awareness activities of this project on the sustainable mobility, as well as the possible purchase of space in media (electronic media – populair.sk, dnesdycham.sk, youtube, etc). During the 1st phase, project focused on production and promotion of spots through the TV and radio. However, this requires strong financial support with uncertain impact on target group. For the rest of the project duration, we decided to focus on less financial demanding solution – promotion within the online media with a stronger orientation on quality production – value for money.

Reasons why this action is necessary:
These video spots will promote education and public awareness in the theme of sustainable urban mobility in a potential link to green infrastructure elements.

Expected results:

- The output will be the promotion of topics focusing on sustainable mobility with a potential link to green infrastructure elements.

7. Educational and awareness activities and campaigns for teachers, students and school children

The aim is to create and to implement selected educational and training activities focused on teachers, students and school children.

7.1 Education programme

Description:
The aim of the Education programme will be to increase the interest of children, pupils and students in air quality of the environment around them. The programme will have a character of Citizen Science Project with next activities: Its main activity will be: (a) monitoring of the air quality by lichens (based on insole morphology of lichens study for illustration of long-term effects of air pollution on biota), (b) air quality measurement by (portable) equipment (in order to analyse the source of air pollution, the main pollutants presented in the air, what are the places with really good air, and where is air the worst), (c) study of meteorological factors affecting the air quality (to understand the factors influencing distribution of pollutants in space) d) sustainable mobility. As part of the program, the dnesdycham.sk web application will be expanded with content, providing information on air quality monitoring, and will be used to collect data from schools involved in monitoring. Manuals with the methodology for both the monitoring and the evaluation of the results collected will be prepared. Accompanying activities will be implemented. The presentation of the program will take place using methodological days and by different events for teachers, the environmental education coordinators of environmental training, and the University students. Information materials on the programme (worksheets, posters, leaflets, mapping methodology) will be developed and distributed to participating schools by post or during training days.

Target group: students of the primary schools, high schools, the universities, public

Reasons why this action is necessary:
Promoting a main target group of the project - teachers, pupils and students in terms of building their awareness of air quality, its links to biota and to the health of the population.

Timing 2023 – 2027

- Creating a space for information at www.dnesdycham.sk – where the data collected by individual schools involved in the programme will be presented, including other information related to air quality relevant for students and children
- monitoring equipment with sensors for pollutants and other relevant information, with trained staff (SEA and AQMs) in order to meet the needs of schools that are interested in this type of activity
- Training days for teachers - a maximum of 4 times a year for a period of 3 years - together 12 days
  Training manual for teachers: lichens bio indicator – approx. 3,000 pcs
  Training manual for teachers Air quality monitoring by mobile equipment - approx. 3,000 pcs
  Worksheets for pupils and students - approx. 5,000 pcs
  Information leaflet - approx.10,000 pcs
  Identification keys with methodology: lichens bio indicator - approx.10,000 pcs
  Identification keys with methodology: meteorological factors - approx.10,000 pcs
  Matching game - approx.5,000 pcs
  Information posters - approx. 3,000 pcs
  Final programme report (preferably online version)
  Gift items: e. g., 3,000 paper notebooks with pens, 1,200 pcs of magnifying glass, 3,000 T-shirts with project logo prints,

Prizes for participating schools (for 3 years): e.g., green vertical wall, excursion for 40 pupils, air purifier.

7.2 ŠIŠKA environmental education festival

Description:
The mission of the Festival is to bring new ideas, knowledge, information from the field of environmental education. It provides space for active exchange of experience and opens the door to all environmental education enthusiasts. Within the framework of the project, two years will focus on the issues of Air.
Target group: teachers, coordinators and experts in environmental education, NGOs

Reasons why this action is necessary:
Promoting a main target group of the project - teachers, pupils and students in terms of building their awareness of air quality, negative impacts in case of deteriorated quality, and possibilities of measures to improve the unfavourable state.

Timing: 2024/2027

Expected results:
- 2 festivals involving 100 participants each year

Raising public awareness of the impact of low-stack emissions on air pollution and the related negative health effects is crucial for promoting the elimination of its sources in the affected cities. Without effective educational campaigns householders may not be too willing to switch to cleaner heating solutions.

Conducting education (and dissemination activities, which are further elaborated under Action E) combined with the media campaign is one of the fundamental tasks entrusted to Air Quality Managers. If local residents are to become involved in air protection, first they need to be aware of the problem of air pollution, identify it with their own municipality, understand its causes and effects and know about the available instruments to support air quality initiatives (grants, consultancy, etc.).

It is essential to reach the group of opinion leaders and multipliers who will contribute to reinforcing the message promoted by Air Quality Managers. This is why special reference materials will be developed for public, NGOs and teachers.

Direct contact between Air Quality Managers and local residents is highly important. This is why various events will be held to raise public awareness of the problem, Air Quality Managers will also take part in public events organised by municipal authorities.

7.3 Safe Routes to School

Description:
Elaboration of methodological material "Safe Routes to School Mapping", which will follow the manual prepared in 2021. It is a methodology for identifying barriers which prevent children and parents from using bicycles, walking or other forms of sustainable mobility for commuting to school.

Parents often drive their children to school by car for fear of their safety in connection with traffic or the danger of public spaces.

Safe routes mapping carried out directly by children which helps to identify problem points in the immediate but also wider surroundings of the school. This knowledge, with the help of responsible adults, will be interpreted to local governments and interested institutions and will require adequate solutions to promote sustainable mobility on the way to school - thus the introduction of specific

measures to improve air quality around the school. The added value of this activity is raising awareness of the importance of forms of sustainable mobility among young people.

- elaboration of the methodological material - "Safe Routes to School Mapping",
- involvement of 8 schools every 2 years in the project Safe Routes to School Mapping - implementation of mapping: 8 schools (one in each region) (total: 24 schools in the course of 6 years),
- children with a trained responsible adult (AQM) will map the surroundings of the school from the point of view of safe commuting to school - identification of obstacles and dangerous sections and identification of potential possibilities of solving critical places from the point of view of safe commuting to school,
- processing of outputs into a "report for local governments" - marking in the map, processing of presentations with proposed solutions,
- pupil conference: presentation of mapping outputs (representatives of schools and local governments, traffic and city police) 8 schools every 2 years,
- conferences should be held in the premises of local governments (possibly – a nationwide pupil conference with the involvement of all schools and local governments in the premises of Slovak Environment Agency),
- creation and distribution of an information poster for schools / a leaflet for parents,
- promotion of outputs (print, online space),
- elaboration of pilot architectural studies on the basis of the outputs.

Timing:

2022 - 2026 – every 2nd year another school in the region, 8 schools every 2 years (24 schools in total)

Expected results:

- on-line methodological material for safe routes mapping and removing obstacles for safe movement of children in public space
- every 2nd year a student conference involving 8 schools
- promotional materials leaflet / posters
- pilot architectural studies
- 24 schools that will prepare a basis for local governments (their founders), which can be used for the elaboration of studies for the implementation of transport solutions to support sustainable mobility.

CEPTA activity:

8. <u>Awareness raising activities based on measurements of ultrafine particulate pollutants from transport and residential heating</u>

Ultrafine particles (PM0.1) are particles with a diameter of less than 0.1 micrometres (µm), i.e. less than 100 nanometres (nm). They are measured (counted) in numbers; often in number of particles per cm3. Ultrafine particles pass into the fine parts of the lungs and into the blood where they are believed to cause serious damage. They are known to be key pollutants in indoor air as well. Ultrafine particles can cause heart and cardiovascular diseases, strokes, respiratory diseases, cancer, diabetes, infection diseases, even damage to reproductive system etc. Therefore, these pollutants deserve the attention of the public and information campaign to raise public awareness of this problem is necessary.

Monitoring activities will include:

- measurement of pollution caused by ultrafine particles from traffic and comparison between old and new diesel vehicles,
- measurement of ultrafine particles dispersion on different height levels near arterial roads;

- measurement of outdoor pollution caused by ultrafine particles from residential burning especially during autumn and winter inversions,
- measurement of indoor pollution caused by ultrafine particles.

CEPTA will carry out the measurements of ultrafine particles during the course of the project implementation, share knowledge and take part in awareness raising activities (C2, E) conducted by SEA, focusing on air quality measures lowering pollution from transport and residential heating as well as health effects of air pollution.

A Report summarizing the findings on ultrafine particles pollution will bring the overview on individual pollution sources (mostly focused on traffic, residential heating and indoor pollution), which could be replicable also to other comparable EU regions and together with the recommendations to ultrafine pollution reduction could become one of the sources for further reduction actions across EU.

MoE SR activity:

9. <u>Demonstration projects - Informative air quality monitoring</u>

Informative monitoring activities will be carried out with the use of close to reference monitoring sensors and unarmed aerial vehicle - UAV (monitoring with utilization of UAV) in predetermined locations. UAV based informative monitoring is based on the experience from LIFE IP Malopolska project with the aim to indicate waste incineration.

Demonstration projects will start with a methodology development for both monitoring types and after the monitoring, individual report from each monitoring will be provided for stakeholders. Methodology will be updated based on the results of evaluation.

The results of informative air quality monitoring can be used for further decision-making, for example in the process of replacing obsolete heating equipment (boilers, fireplaces, furnaces, stoves) in the areas of air quality management.

Web application will utilise data collected from the National Monitoring Stations network across Slovak Republic and through the National Air Quality Index will inform on actual air quality situation on individual monitoring station. The history of collected data on individual pollution particles will be available for export. Additionally, multilevel layer of the web app will prepare the environment for the data collection from the other sources (air quality sensors).

Self-governing Regions activity (ŽSK, KSK, BBSK, PSK):

10. <u>Green infrastructure</u>

With their ecological and environmental impacts on the surrounding environment, trees, among other roles, have a positive effect on improving the air quality. The possibility to plant trees on the land of self-governing regions, municipalities, cities or private owners on the basis of a long-term lease agreement will positively affect the landscape image, contribute to increasing ecological stability and citizens' awareness of the LIFE IP project - Improving Air Quality.

Based on many researches and scientific experiments, we can state that trees have a very positive impact on the environment, including air quality, and their ecosystem function contributes to the reduction of pollutants, specifically of O3, PM, NOx and CO2. Trees can reduce hydrocarbon emissions from fuels evaporating from worn-out exhausts and fuel tanks by shielding asphalt surfaces and parked vehicles.

In the first phase, the selected self-governing regions and the involved municipalities would select suitable localities for trees planting.

In the next phase, after preliminary feasibility analyses and consultations with the traffic inspectorate and the owners of neighbouring lands, the project documentation would be prepared.
At public meetings in the affected municipalities, the vision of the project and one of the tools to positively influence air quality - tree planting - would be presented.

SHMI or another relevant institution would perform the measurement before the planting, and then at an interval of 2 years, until the end of the project. If measurements will be impossible, a mathematical calculation of impacts based on validated studies will be used.

Subsequently, the measured values would be processed and continuously presented to the public after the analyses.

Expected load per tree also with anchoring, protection against bites and post-planting care for 3 years - with a trunk circumference of 14 - 16 cm – is 150 €.

Planting trees is a tangible result of the project with positive impact on the air quality but also on the awareness of the citizens, since they will be directly involved into this activity (community tree planting activity). Best practices from this activity will be shared with the public.

Some of the possible results from this activity could be a change in the technical norms in regard with architectonical studies (for ex. tree planting among the traffic corridors); cooperation on the arboricultural standard of green maintenance in the vicinity of engineering networks; participation in negotiations between the Ministry of the Environment and the Ministry of Agriculture regarding the elements of green infrastructure in the country; cooperation with the academic sector on the methodology of medium forest cultivation.

Constraints and assumptions

Education and information actions are to be carried out by Slovak Environment Agency in close cooperation with Air Quality Managers, so the main risk is associated with their insufficient engagement in establishing contact with local communities, opinion leaders and multipliers. To mitigate that risk, Air Quality Managers and SEA will be submitting detailed reports on all education and information measures taken. They will also be required to hold a certain number of meetings with opinion leaders and community events.

When implementing awareness-raising activities through the planting of elements of green infrastructure, there may be problems in obtaining permits and statements from the entities concerned (network administrators, traffic inspectorate). The advantageous negotiating position of the authorities of self-governing regions, as the owner of the land in question, can largely eliminate this threat. An important activity in obtaining permits and the implementation of planting will be participatory meetings with citizens in the affected localities. Based on the excellent relations of air quality managers from the involved self-governing regions with representatives of local governments and pre-negotiation of planting plans, we can expect a positive adoption of these measures to improve air quality. Close cooperation between all LIFE IP partners will bring excellent sharing of experiences, contacts and the establishment of important partnerships in the regions. For the actual implementation and sustainability of the activity, the planting itself is planned with the involvement of local schools, NGOs, associations and social enterprises.

Expected results

- Raising public awareness of air quality issues by distributing a set of reference materials in the municipalities taking part in the project: materials focusing on local residents and opinion leaders.
- Education activities targeting teachers, students and pupils.

The following materials will be produced and disseminated:

- Training manuals Sustainable mobility on the topics of planning and implementation of measures to promote sustainable mobility, considering the possibility of connection to elements of green infrastructure
- Training manual for teachers
- Worksheets for pupils and students
- Information leaflet
- Identification keys with methodology
- Matching game
- Methodological material - "Safe Routes to School Mapping"

Cost estimation

Personnel

SEA	C2, E	Additional	Action manager 1 (more employees in one position - working on C2 and E)	**151,200.00**
SEA	C2, E	Additional	Expert 1 (more employees in one position, working on C2 and E)	**189,210.00**
SEA	C2, E	Additional	Expert 2 - specialist - air quality 1 (working on C2 and E)	**123,200.00**
SEA	C2, E	Additional	Expert 3 - project manager, specialist - air quality 2 (working on C2 and E)	**134,355.00**
SEA	C2, E	Additional	Expert 4 - specialist - air quality 3 (working on C2 and E)	**127,764.00**
CEPTA	C2	Additional	Expert (2)	**75,600.00**
CEPTA	C2	Additional	Project manager	**45,000.00**

Slovak Environment Agency (SEA) will participate in the implementation of the following actions: C1, C2, E and F. Activities will be provided by the project team composed of the project manager, financial manager, 4 Air Quality Managers and experts. Experts will have different roles and responsibilities to ensure defined activities. Given the nature of the activities, experts must have a different focus and experience. Different workloads as well as different levels of responsibility are the reason for the different rates used in the budget.

Travel costs

49 workshops and 2 educational festivals are scheduled to be organized during C 2 activity (Educational programmes and public information). The locations of workshops will vary across Slovakia. The locations are not exactly defined yet. Depending on the venue, the cost will also vary. It will also depend on the number of staff of SEA involved in workshops as needed.

Durable goods: Equipment costs

MoE SR	C2, C3	Measuring instruments (termocameras, wood moisture measuring sensors, close to reference monitoring stations, compact mobile appliance, passive monitoring stations)	**82,890.00**
MoE SR	C2	Drone used for air quality monitoring including training for 4 AQM	**20,000.00**
MoE SR	C2	Flying lab to be put on the drone	**18,000.00**
Trenčín	C2	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**37,979.00**
Trnava	C2	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**64,315.00**

Banská Bystrica	C2	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**25,653.00**
Žilina	C2	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment), including service	**52,000.00**
Košice	C2	Informative sensors - measuring instruments 10x (on solar power), access to cloud Envitech or similar	**92,500.00**
Prešov	C2	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**54,504.00**
SEA	C2	Education programme (monitoring tools with sensors for pollutants and other relevant information)	**45,000.00**
CEPTA	C2	Laptop and office software for experts	**1,500.00**

Other costs

Trenčín	C2	installation of close to reference monitoring stations (including the reposition of sensors to other places)	**11,000.00**
Trenčín	C2	electricity bill for close to reference monitoring stations	**12,000.00**
Trnava	C2	installation of close to reference monitoring stations (including the reposition of sensors to other places)	**11,000.00**
Trnava	C2	electricity bill for close to reference monitoring stations	**12,000.00**
Žilina	C2	costs of installation and operation of sensors	**8,000.00**
Žilina	C2	costs associated with lecturers in the implementation of events	**4,000.00**
MoE SR	C2	travel costs including accommodation for external experts presenting on workshops, conferences..	**5,000.00**
CEPTA	C2	Office rent	**14,400.00**

External assistance costs

SEA	C2	Web-application on ambient air quality in Air Quality Management Areas for public information (design, development and maintenance)	**0.00**
SEA	C2	Methodological manual "Sustainable mobility" (500 printed copies)	**6,000.00**
SEA	C2	Contractors	**1,650.00**
SEA	C2	Study visits of good examples of good practise in theme of sustainable urban mobility (appx. 7 visits – 25 participants each year) and contractor	**49,130.00**
SEA	C2	Sustainable urban mobility - promotion in the media (TV and Radio) (1st phase)	**33,750.00**
SEA	C2	Spots and educational videos on sustainable mobility (rest of the project)	**90,000.00**
SEA	C2	Metal pens, Lined notebooks in A5 size, Roll-ups	**7,318.00**
SEA	C2	Workshops on Air Quality for representatives of Self-Governing Authorities (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors). 6 workshops, max. 60 participants each	**15,280.00**

SEA	C2	Workshops on actions to reduce emissions from domestic heating (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, accommodation, contractors). 4 workshops, max. 150 participants each	**49,800.00**
SEA	C2	Workshops on the importance of central heat supply (CHS) in terms of improving air quality, (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors), 6 workshops, max. 60 participants each	**20,000.00**
SEA	C2	Education in the field of air protection - 1 and a half day (accommodation for 100 participants, 2x lunch, 1x dinner, 3x coffee break, venue, technical equipment and assistance)	**18,000.00**
SEA	C2	Expert workshops "Sustainable Mobility – Guidelines, Ideas and Examples of Good Practice (lunch, coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors) 32 half-day workshops (some of them online)	**38,400.00**
SEA	C2	Education programme (gift items)	**33,000.00**
SEA	C2	Education programme (Prizes for participating schools)	**27,600.00**
SEA	C2	Education programme (printing of educational materials)	**22,500.00**
SEA	C2	Education programme (methodological days)	**2,160.00**
SEA	C2	Education programme (Contractor)	**10,000.00**
SEA	C2	ŠIŠKA environmental education festival	**50,000.00**
SEA	C2	Safe Routes to School (all activities associated with new activity)	**30,000.00**
SEA	C2	Safe Routes to School (promotional items)	**2,500.00**
MoE SR	C2	Promotional materials (manufacturing, printing)	**21,825.00**
MoE SR	C2	Mobile application for iOS and Android on air quality	**72,000.00**
MoE SR	C2	Methodology for informative air quality monitoring	**5,000.00**
MoE SR	C2	Programming of Slovak Air Quality Index (development and adjustment)	**2,000.00**
Trenčín	C2	Promotional materials	**7,700.00**
Trnava	C2	Information and promotional materials, translations	**9,700.00**
Banská Bystrica	C2	Events organization (conferences, competitions)	**8,500.00**
Banská Bystrica	C2	Promotional materials	**14,500.00**
Banská Bystrica	C2	Green measures – project documentation and analysis	**20,000.00**
Banská Bystrica	C2	Green measures – planting and after planting care (approx. 400 trees)	**90,000.00**
Žilina	C2	Events organization (conferences, competitions, information campaigns)	**8,500.00**

Žilina	C2	Promotional materials	**36,115.00**
Žilina	C2	Green measures – project documentation and analysis	**23,000.00**
Žilina	C2	Green measures – planting and after planting care (approx. 330 trees)	**50,000.00**
Košice	C2	Green measures – analysis, survey, planting plan	**5,000.00**
Košice	C2	Green measures – planting greenery (approx. 220 trees)	**33,779.00**
Prešov	C2	Green measures	**6,020.00**
Prešov	C2	Events (participation in conferences – participation fees, competitions, organization of few conferences/events)	**13,109.00**
Prešov	C2	Promotional materials	**15,000.00**
Bratislava	C2	Promotional materials and promo related costs	**15,060.00**
CEPTA	C2	Expert work including travel costs	**52,200.00**

Deliverable products:

- Web application
- Mobile application (MoE SR)
- 6x1 day workshop for mayors, their deputies, professional staff from self-governing authorities falling within the area of air quality management, specialists, number of participants max. 60/1 workshop
- 6x1 day workshop on the importance of central heat supply for mayors, their deputies, local self-government employers, community owners, housing co-operatives, number of participants max. 60/1 workshop
- 4x1-day workshop for mayors, their deputies, local self-government employers on actions to reduce emissions from domestic heating, number of participants max. 150 / 1 workshop
- 1 x 1.5-day seminar for state administration bodies to evaluate and update air quality plans, number of participants max. 100
- Methodological manual “Sustainable urban mobility”
- 32x expert workshop on the topics of planning and implementation of measures to promote sustainable mobility taking into account the possibility of connecting to elements of green infrastructure
- 7x Study journey for examples of good practice in theme of sustainable urban mobility max 175 participants
- Safe routes to school mapping methodology and follow-up activities (posters, presentations, student conference, etc.)

- Promotional goods (metal pens: 1 year = 200 pcs pens with printed necessary project elements/logos8 years = 1,600 pcs , lined notebooks in A5 size: 1 year = 200 pcs notebooks with printed necessary project elements/logos, 8 years = 1,600 pcs, roll-ups: 8 years = 24 pcs)
  - the sub-level at dnesdycham.sk – schools involved in the programme of biomonitoring (approx. 150 schools), and general public using information from the portal.
  - Training days - 4 times a year for 3 years - together 12 days
  - Training manual for teachers - approx. 3,000 pcs
  - Worksheets for pupils and students - approx. 3,000 pcs
  - Information leaflet - approx.10,000 pcs
  - Identification keys with methodology - approx. 10,000 pcs
  - Matching game - approx. 2,000 pcs
  - Poster – approx. 3,000 pcs
  - Final programme report (preferable online version)

- Gift items: e.g., 3,000 notebooks with pens, 3,000 pcs of t-shirts with print, 1,200 pcs of magnifying glass
- Prizes for participating schools (for 3 years): e.g., green vertical wall, excursion for 40 pupils, air purifier

Deliverable products – CEPTA:
1) A report summarizing the findings on ultrafine particles pollution from traffic, residential heating and indoor pollution – 12/2023, 12/2025, 12/2027
2) Recommendations to ultrafine pollution reduction from traffic and residential heating (in close cooperation with SEA and VSB) - at the final conference of the project

Deliverable products - MoE SR:
1) Methodology of the informative monitoring of air quality – by 31/12/2022
2) Informative AQ monitoring reports – close to reference stations – by 31/12/2027
3) Informative AQ monitoring reports – UAV – by 31/12/2027
4) Slovak Air Quality Index – by 31/12/2021

Deliverable products – self-governing regions:
1) Analysis and reports from the greenery planting – before the planting and every 2 years afterwards until the end of the project

Milestones
- Phase 1: Educational programmes and public information accomplished (31/12/2021)
- Phase 2: Educational programmes and public information accomplished (31/12/2023)
- Phase 3: Educational programmes and public information accomplished (31/12/2025)
- Phase 4: Educational programmes and public information accomplished (31/12/2027)

CEPTA:
1) Analysis of ultrafine particles from traffic, residential heating including indoor pollution and their impact on air quality – 12/2026

Action C.3 Accelerating the implementation of measures to minimise negative impacts of household heating and transport on air quality
Beneficiary responsible for implementation: MoE SR
Description (what, how, where and when): <u>Demonstration projects aimed at household heating</u> Under this activity, complex approach in implementing various air quality measures will be demonstrated in selected municipalities, including educational activities (motivation, proper burning techniques), concrete investment measures (replacement of old boilers) and monitoring of the progress in air quality improvement. The effectiveness of measures and their synergies will be assessed. The results shall be used by designing regional and local policies, as well as legislation to improve the effectiveness of air quality measures. Activities will build on experience and knowledge sharing from other countries and projects (PL – LIFE IP Malopolska, DE - LIFE project Clean Heat etc.) and cooperation with the Czech Republic is also anticipated. The activity will be managed by MoE SR in cooperation with the Air Quality Coordination Unit, selected municipalities and Air Quality Managers. Under this action, expert support will be offered to the inhabitants of selected regions. The action will include organisation of energy consultancy. The Air Quality Managers - will work in different locations in Slovakia; some will have permanent offices, some will organise information points in public places and will also arrange meetings with local residents at their houses. They will actively seek contact with the residents. The main role of will be to provide information and assistance in the following areas: ✓ Replacement of the heating source from coal and other solid fuels to eco-friendlier solutions: advisors will provide expert assistance and will help in choosing the best solution; ✓ Obtaining a subsidy to heating source replacement (basic information on obtaining a subsidy); ✓ Improvement of energy efficiency: advisors will provide more technical information, ✓ Conduct analysis with infrared cameras and wood moisture meters, advise on which energy efficiency measures are the most urgent and where to apply for financial assistance for conducting these measures; ✓ Deployment of small RES in households; ✓ Reasons and health effects of air pollution in selected areas. One of the important tasks in this context of the Air Quality Managers is to mobilise citizens to heat source replacement and energy efficiency improvement as well as other measures that can contribute to air quality improvement in their area. The activities related to the replacement of boilers will be funded and realized within OP QE through following calls: - Replacement of obsolete solid fuel boilers in households – expected subsidy 30 mil. EUR, support of more than 8,500 households is expected with aim to replace solid fuel boilers by gas boilers - Boiler Exchange Incentive will be launched in 2022 (complementary funding, implemented by SEA), with the promotion support of the Air Quality Managers. The first stage of the Incentive will cover the gas boilers exchange for private individuals with expected 8,500 pieces of boilers installed. - Replacement of old boilers in public building – open call is already launched with allocation 30 mil. EUR, focused on installation of low-emission boilers (except of RES), technological and technical measures to reduce air pollutant emissions from air pollution sources, in particular to meet the requirements of the National Emission Ceilings Directive and / or the Air Quality and Cleaner Air Directive in Europe are eligible, reduction of emissions due to

replacement of old boilers by new low-emissions boilers represent measurable indicator for all supported projects (NH3, NOx, PM10, SO2, VOC).

As far as technical requirements are concerned, energy efficiency of supported installations (new boilers) has to be in line with Annex II of the Commission Regulation (EU) No 813/2013 implementing Directive 2009/125/EC of the European Parliament and of the Council with regard to eco-design requirements for space heaters and combination heaters.

Old boilers will be disposed in line with national legislation and in line with available funding schemes.

As stated, air quality will remain one of the priorities to be supported in following programming period 2021-2027, AQ managers will ensure that they are updated in activity C.3, supported also by Coordination Unit and Task Force. One of the initiation roles of MoE SR will be to set up the Task Force, determine the status, organizational order of the Task Force, prepare its Code of Conduct (deliverable 21), related activities, who will be the member, who will lead it, how the group will work, the frequency of meetings, etc. This will ensure continuation of the project goals among other ministries and sustainability of the information flow. The task will be completed by the end of 2021.

Coordination with the managing authorities of individual OPs in relation to the OP 2021-2027 / 2028-2034 will be set upfront by the Task Force as described in B3, defined by the Code of Conduct – deliverable 21. Proposed new task is a workshop including AQ managers, Coordination Unit, LIFE Project Managers and Task Force, done every two years, presenting best practices from the field, informing on general attitude towards calls, actions and subsidies proposed by managing authorities. These workshops will be mutually beneficial, as Task Force will learn first-hand about their work, potentially motivating them to improve and AQ managers will learn more about future financial plans and schemes.

<u>Pilot Projects aimed at the development of feasibility study on transport solutions for the air quality improvement in selected cities</u>

The key objective of this activity is to provide incentives to selected cities in AQMAs, where the main air quality problems are caused by traffic to provide for the elaboration of feasibility studies aimed at transport solutions to improve air quality, such as introduction of low-emission zones or introducing charged entrance to the cities etc. The results of these studies should be incorporated into the Sustainable Mobility Plans. Experience from other LIFE projects will be used and build on. The activity will be carried out for selected municipalities (cities) in cooperation with an expert consortium, including Air Quality Coordination Unit, MoE SR and relevant experts in the area of transport (university) and air pollution.

Regarding the introduction of low emission zones the project will also aim at sharing knowledge with CZ since some cities in CZ are already considering introduction of LEZ and have already prepared a feasibility study. This experience exchange may be valuable since the situation/structure of many CZ and SK cities is similar.

The feasibility study is to examine which transport measures have the potential to reduce air pollution and their cost-effectiveness. Main topics can include: city transport analysis, suitable zone selection, evaluation of urban planning documentation related to LEZ, LEZ demarcation, transport re-organization, traffic sign planning, analysis of selected areas for LEZ, impact assessment based on traffic modelling and dispersion studies, cost effectiveness. The conclusions of the feasibility study will show whether the proposed measure is feasible at a reasonable cost and whether such a measure can be included in the Sustainable Mobility Plans. Programme period of 2014-2020 is just ending and new period of 2021-2027 is being formed, we do not know exactly when and which funds will be mobilized in this matter, nevertheless we are certain we will opt for any complementary funds available to this area.

Reasons why this action is necessary

In order to accelerate the implementation of measures to minimise negative impacts of household heating and transport on air quality, it is necessary to develop a system of advisors, who will provide more technical knowledge and assistance to the citizens.

They will also play an important role in increasing public awareness on the reasons of air pollution and its health effects, which is crucial for mobilising the citizens to replace heat sources with eco-friendlier solutions. The knowledge on the possibilities to improve energy efficiency of houses or to deploy small RES installations is limited. Therefore, it is crucial that such information is promoted among people that may benefit from such solutions.

Constraints and assumptions

This activity foresees close cooperation especially with Action C2 and E. MoE SR and the Air Quality Managers will therefore collaborate with SEA and PEDAL in order to ensure efficient and effective flow of information among these three types of activities.

Expected results

- ✓ The LIFE-IP will contribute to increasing the number of replaced solid fuel furnaces in Slovakia due to the improved effectiveness and availability of local subsidies;
- ✓ Administrative procedures for subsidy award are streamlined in order to make sure that all the interested parties receive their subsidies in the shortest possible time;
- ✓ Air Quality Managers - provide their advice to residents in apartments and houses in regard to demonstration projects, in order to analyse possibilities for energy efficiency improvement;
- ✓ Increased awareness of residents with regard to the needs and possibilities of energy efficiency improvement in their houses.

Cost estimation

External assistance costs

MoE SR	C3	Feasibility studies (transport solutions, local heating)	**50,000.00**

Deliverable products:

1) Recommendations, published every two years, and input material to design regional and local policies, as well as legislation to improve the effectiveness of air quality measures by 31/12/2021, 31/12/2023, 31/12/2025, 31/12/2027
2) Two feasibility studies aimed at transport solutions to improve air quality in selected cities by 31/12/2027

Action C.4 Support the exchange of heat sources (boilers) in households – an information campaign aimed at the operators of stationary combustion sources for solid fuel + diagnostics of real emission parameters

Beneficiary responsible for implementation:

Energy Research Center, VSB - Technical University of Ostrava

Description (what, how, where and when):

C.4-1 Nationwide campaign throughout the Czech Republic and Slovakia.

i) Interactive information campaign - Smokeman acts

An extension of the traditional **educational show "Smokeman acts"** is proposed, which is known in the Czech Republic and Slovakia (see web site: https://vec.vsb.cz/cs/smokeman-zasahuje/). The aim of the show is to bring to public the principles of proper combustion in local combustion devices. Smokeman will present his show at two biggest exhibitions targeted on thermal technologies in the Czech Republic with his mobile boiler room and will show practical examples of widespread mistakes and how to combust properly. For example, the public can learn how they can determine at home how effective their combustion units are, how much they influence what comes out from their chimneys, what are the basic types of combustion devices, what are their basic characteristics and how to operate and take care of boilers, stoves and fireplaces properly. Smokeman's shows are also focused on children who learn about energy use and good combustion practices in an amusing way.

According to our experience, the best target group for education in the field of heating is visitors of professional exhibitions with the theme of TZB. These people are actively looking for answers to their specific questions. Often, however, they receive very one-sided answers and offers from individual manufacturers. Therefore, it is difficult for them to critically form an opinion. Smokeman does not sell anything, so its position is "only" educational and can focus on the basic principles and systems of TZB. As part of performances at given exhibitions, we will present individual types of heating and discuss with visitors about their specific situations and look for optimal solutions according to their priority. We expect to participate in nine professional exhibitions (primarily in the Czech Republic, but alternatively in Slovakia). Priority will be given to these presentations in full-time form, but in the case of an unfavourable epidemiological situation, they will take place online. Suitably adapted educational show *Smokeman acts* will be used also as road show in cooperation with municipalities, especially in the coal regions (Moravian-Silesian Region, Usti region). The show will be held in public spaces (town squares etc.) and will concentrate on proper heating and common mistakes that lead to higher emissions. It is expected to organize at least 4 road shows per year.

An important part of these performances will be the participation of children from local schools. Priority will be given to these presentations in person, but in the case of an unfavorable epidemiological situation, they will be conducted online.

The extension of the Smokeman show will be prepared and realized by current staff of the VSB.

ii) Campaign on proper combustion in households

The aim of this activity will be to create eleven video spots (1-3 minutes long) and texts about the proper heating practice, which will be further popularized on Internet, including the use of social networks.

The key parameter for creating the videos will be creating a script. It will be an entertaining storyline representing ten rules of proper heating, which will be presented by Smokeman's figure (a guide, animation/acting, comics) and a plot should be both entertaining and educational. The screenplay will appeal to elderly spectators who are the direct target group of the message, as well as the

young ones who will become soon. An amusing (viral) content will be part of it as well as serious facts explaining why the observed phenomenon is important for the environment.

The first episode will be an introduction to the fact that we can influence what is emitted from the chimneys, and the next ten episodes will concentrate on the ten rules of proper heating. Video spots will form a complete block, so they will be made during the first 2 years of the project. Video spots will be accompanied by a dedicated web and social media page with more detailed information on different aspects of the solid-fuel use for heating. The campaign will also provide households with information on the possible action for lowering emissions from the heating by means of fuel shift, boiler replacement and energy efficiency measures together with the information on the possible public financial support for realization of such activities.

iii) Ecoheating course: educational program

The educational program will be about how to heat households better. This course is intended for government officials involved in air protection and for the primary and secondary school students. The educational program will always be adapted to specific group of participants. The basic message is the same, but the form and order of priorities of the message will be individual (different) for each individual group.

There will be a guided tour at the testing laboratory in the Energy Research Center which focuses for nearly 20 years on an issue of solid fuel heating in households. Smokeman's interactive presentation will be part of the course that will discuss the following topics, for example: i) certification of boilers and stoves, ii) differences between old and new combustion units, iii) what can be checked in households, including the sampling of ash etc., iv) how to heat in a better way. For the presentation real combustion equipment, functional models and physical and chemical experiments that are available at the Energy Research Center will be used. Participants of the course will be able to practice it. Ecoheating course will run continuously throughout the project

The dates and content of individual courses will be adapted to the number, focus and needs of participants. To increase the motivation of the participation of officials, the course will be accredited to be included in the educational system of employees in administration of the Czech Republic. Priority will be given to the courses in full-time form, but in the event of an unfavourable epidemiological situation, they will be conducted online. The minimum number of trained participants will be 200 people. Participants will receive teaching materials that will be prepared within the solution of this project. Participation of applicants from Slovakia is possible without the right to financial compensation (accommodation allowance, etc.).

The awareness raising campaign in the Czech Republic is based on raising awareness of the impact of local heating in obsolete boilers or using low quality fuels (including waste). This averseness raising campaign is directly linked to the air quality plans - measure DB1 that aim at removing obsolete boilers using OP Environment (see below) or via private/other financial sources and measure EC1 that aim at informing public about air quality issues, including the health risks connected with local heating with solid fuels. These measures are included in all air quality plans that were issued for all zones and agglomeration in 2016.

The awareness raising campaign will bring operators closer to the problems caused by the use of unsuitable heating sources, inform them about the appropriate operation of their sources and the appropriate fuel and its storage. The knowledge of the legislative requirements put on the operators of small-scale combustion installations will also increase, strengthening the impact especially of the regular inspection of boilers by a certified technician (required once in 3 years). At the same time, the educational campaigns will demonstrate to the audience what illegal waste combustion or combustion of unsuitable fuels look like in real life. The campaigns will certainly motivate operators to switch to environmentally friendly heating sources and help to fulfil measure DB1 of the air quality plans. Eradicating obsolete boilers is crucial for improving the air quality in the CZ since this air pollution source has the most serious impact on the air quality. Video spots

focusing on proper heating techniques will be used to better spread the campaign among the population.

At present, a subsidy program (so-called "boiler subsidies") is in place at the Czech Republic, this program falls under the Operational Program Environment, which is financed via European funds. The program offers subsidies to replace an old, in 3 years non-compliant solid fuel boiler with a new gas or biomass boiler and heat pump that meets the eco-design requirements. About 50 thousand exchanges have already taken place in the Czech Republic and further financing is envisaged in the draft Operational Program Environment for the period 2021-2027. Further financing opportunities are in place for replacement of solid fuel heaters from the program New Green Savings (Nová zelená úsporám). The long-term aim is to replace all 80,000 (in 2011) of households that use solid fuel heaters (without water heating system) to heat their flats and houses as is indicated in the draft National Emission Reduction Plan (NAPCP) of the Czech Republic.

C.4-2 Monitoring of real parameters on combustion devices in households

A great unknown, which influence the emissions and the emission inventory from domestic heating, is the behaviour of the operators (of an average user of a solid fuel boiler). This activity will focus on answering following questions: i) What are the real impacts of the replacement of old boilers by new one (emissions, efficiency)? ii) What is the daily performance of the boiler output during the heating season? (iii) What is the average capacity of a combustion unit for solid fuels? iv) How many operating hours is a boiler operated at nominal output and at reduced output?

Long-term measurements of thermal and technical parameters of solid fuel boilers will be carried out directly at operators' houses (maximum in 10 households). During the long-term measurements the heat demand in households (with respect to a heating season) will be monitored. Emission measurements of the pollutants will be carried out. The measurements will be performed on the same combustion devices repeatedly during the heating season. Attention will be paid to factors affecting the operation of devices, such as the anticipated heat consumption during the heating season, the quality of fuels used and the maintenance of the devices.

The design and verification of a measurement equipment for measuring the operating parameters, will be carried out. The monitored parameters will be designed, individual measuring systems will be selected and verified (sensors, evaluation systems, data transmission). The monitoring system will be validated on a real facility in the accredited testing laboratory of the Energy Research Center of VSB and subsequently applied at real households.

Results will be used for information campaigns as well as for better assessment of the impacts of the boiler replacement.

The aim is also to create a tool that provides information for an evaluation of operational and emission parameters of the heating devices in a time scale of a heating season. Further objective is to determine and to reduce the differences between "labelled" and real operating values of emissions and efficiency of the solid fuel combustion units in households.

The obtained data will be used as an input for the update of the methods of national emission inventories from domestic solid fuel heating. The outputs will be useful also in the Slovak Republic, as well as in other countries of the EU.

A device for the collection and analysis of flue gas samples will be purchased. It is a flue gas analyser of O2, CO2, CO, NO, SO2 and TOC, which will be used for monitoring of real emissions of pollutants from households within this project. The CO2, CO, and SO2 components will be measured based on the NDIR principle, the O2 component will be measured paramagnetically, the NO component will be measured by chemiluminescence, and the TOC component will be measured by a flame ionization detector (FID).

The equipment will also include a collection apparatus that will serve to transport the gaseous sample of flue gas to the analyser. The collection apparatus will include at least a sampling probe with a heated particulate filter and a heated sample line from the sampling point to the flue gas analyser. The apparatus will further include a sample preparation that will contain at least a flue gas cooler to remove moisture from the flue gas sample (prior to entering the analyser), a safety filtration system, and a system for the sample delivery and distribution to the analyser.

Estimated ranges for particular compounds of flue gas analysers:

- O2: 0 – 25 vol %
- CO: 0 – 5000 ppm
- CO2: 0 – 30 vol %
- NO: 0 – 2500 ppm
- SO2: 0 – 3000 ppm
- TOC: 0 – 10000 ppm

This activity will be provided by the current staff of VSB.

Reasons why this action is necessary

Due to the high influence of local heating on air quality in the Czech Republic, it is very important to focus on this area. According to the emission inventories, emissions from household heating are responsible for up to 70 % of $PM_{2.5}$ emissions and for 98 % of all benzo(a)pyrene emissions (in 2016) in the Czech Republic.

We see opportunities for public awareness and involvement in the replacement of boilers and proper heating practice.

The reason for this project activity is the fact that a relatively small number of solid fuel heated households in the Czech Republic (about 15% of all households) produces more than 90% of some air pollutants (e.g., benzo(a)pyrene). For efficient and ecological heating with solid fuels, the following four parameters have to be improved: i) type of combustion unit including the chimney, ii) type and quality of fuel, iii) influence of combustion unit operation, iv) maintenance and installation. It is not enough to have a low emission combustion device. Correct fuel has to be combusted as well, the boiler has to be operated and set up properly and the care of the boiler and the chimney has to be carried out. "Kotlíkové dotace" (English translation: “Boiler subsidies") in combination with the legislative requirements of the Air Protection Act are able to solve only the first parameter. With improved quality of the solid fuel boilers used in CZ, the quality of the maintenance of the other combustion installations such as solid fuel heaters, will have increasing share on the overall emissions from the domestic heating sector. For the improvement of these factors, it is important to have a properly informed public. Planned nationwide information campaigns and campaigns at most relevant fairs and exhibitions, video spots, educational courses, will focus on the other important parameters. Education about proper heating techniques and the role of the quality of fuel will bring better information and awareness to users and operators of combustion devices. This will have a positive impact on reduction of emissions from combustion of solid fuels in the Czech Republic.

The reason for the focus on monitoring of real parameters of domestic solid fuel combustion units (mainly heat output) is to obtain the information for estimating real household consumption during a heating season, to determine real emissions of pollutants, thus estimating the impact of the “Boiler subsidies” on pollutant emissions and to ascertain the impact of awareness on behaviour of operators of domestic combustion units for solid fuels. Currently established emission factors for the solid fuel combustion in the small-scale installations are composed of the emissions measured at reduced and nominal heat output, as these numbers significantly differ, the overall emissions are influenced by the real heat output throughout the year. Information on the further factors like intensity of fuel stoking frequency and quality of the fuel will also be established.

Constraints and assumptions

C.4-1 Nationwide campaign throughout the Czech Republic and Slovakia

i) Interactive information campaign – Smokeman show

- Cancellation of Aquatherm and Infotherma exhibitions (real risk, real impact). Elimination of the risk: possibility of another exhibition or trade fair, for example, International Engineering Fair, Země Živitelka, extension of the campaign to Slovakia and distance form of presentation.
- Accident of mobile boiler room and loss of functional models (minimal risk, minimal impact). Elimination of the risk: Replacement of devices and models.
- The information campaign is not appropriately targeted (minimal risk, significant impact). Prerequisite: Intended fairs and exhibitions are focused on interested people for right ways of heating.
- Insufficient cooperation with municipalities, they will not provide for suitable public space, no interest in organizing the show (minimal risk, significant impact). Elimination of the risk – Targeting on municipalities with air quality problems caused by local heating.

ii) Campaign for proper combustion in households

Not finding a suitable subcontractor for video production (low risk, medium impact). Elimination of the risk: Quality selection process of the supplier, previous market survey, qualifications and references of a supplier.

iii) Ecoheating course: educational program

Interest of officials (medium risk, medium impact). Elimination of the risk: A wider targeting of the educational program on primary and secondary school students. Accreditation of an educational program for long-term education of civil servants.

C.4-2 Monitoring of real parameters on combustion devices in households

- This activity is conditional by co-operation of authorities and operators, because the measurements will be made mainly at real households. We assume that one-time measurements will be carried out together with regular inspections of the “Boiler subsidies” (small risk, significant impact). Elimination of the risk: Possibility to provide the operators of small combustion units without co-operation with authorities.
- Application of the automatic monitoring system requires repeated accesses to combustion units (medium risk, significant impact). Elimination of the risk: The risk and impact will be minimized by offering of testing fuel for the operators of the combustion units.

Expected results

- Trained visitors of exhibitions, information leaflets and brochures about proper heating;
- 11 video spots (1-3 minutes);
- Training materials for the Ecoheating educational program;
- Trained government officials involved in air protection;
- Trained secondary and elementary school students;
- Measurement reports from individual households;
- Automatic system for the monitoring of operating parameters of small combustion devices (wireless data transmission);
- Evaluation of measured operating and emission parameters of real heating sources in a time scale of individual heating seasons.

Cost estimation

	C.4-1 Nationwide campaign throughout the Czech Republic and Slovakia		EUR
VŠB	Personnel costs	Personnel costs of employees participating in interactive information campaigns such as: Smokeman roadshow in towns and villages and also in exhibitions in the field of domestic heating, campaign on proper heating, ecological heating course and creation of information materials including videos.	**170,794.00**
VŠB	Travel and subsistence costs	Travel expenses of staff involved in the implementation of information campaigns, accommodation, meals, etc. Conferences and professional seminars, training, management committee and research meetings.	**7,700.00**
VŠB	Durable goods: Equipment costs	Equipment and tools for the implementation of information campaigns, such as functional models, props, models of combustion equipment, tables for road shows, transport boxes for transporting models, equipment needed to equip the studio for recording instructional videos, exercise bikes, peltier cell, demonstration stoves including flue gas routes, demonstration and teaching items, steam engine, flue gas temperature measuring system, dry ice thermobox, dewar vessel, portable boards, storage media, computer technology.	**21,243.00**
VŠB	Other costs	Rental and fees associated with information campaigns such as: rental of a tent, plot. Conference and training fees. Rental of a transport vehicle for the transport of material for the implementation of information campaigns.	**46,875.00**
VŠB	External assistance costs	Campaign on proper combustion in households: audio-visual equipment rental costs, animation, dubbing, video spot production, graphic services, subtitles, translations	**51,563.00**
VŠB	External assistance costs	Ecoheating course education program, catering and accommodation service for participants.	**21,000.00**
VŠB	Consumables	Consumables for the implementation of information campaigns such as: propane butane, hydrogen, batteries, flint and steel, packaging, dry ice, balloons, fuel, liquid alcohol, writing accessories, information materials, rewards, varnish, sprays, burners, strings, magnets, bubble blower, lighters, heat - resistant paints, thermometers, straps, portable lights, tools, tablecloths, personal protective equipment, markers, promotional clothing, printing of educational materials.	**28,533.00**

VŠB	Consumables	Information campaign (equipment and tools for the implementation of information campaigns - props, tables for road shows, transport boxes for transporting models, equipment needed to equip the studio for recording instructional videos, peltier cell, demonstration and teaching items, flue gas temperature measuring system, dry ice thermobox, dewar vessel, portable boards, storage media, computer technology)	**23,300.00**
Trenčín	Consumables	Consumables for "Slovak Smokeman" needed for educational activities on correct heating techniques (gases, fuel, props)	**23,500.00**
Trnava	Consumables	Consumables for "Slovak Smokeman" needed for educational activities on correct heating techniques (gases, fuel, props)	**22,200.00**

	C4-2 Monitoring of real parameters of combustion equipment in households		**EUR**
VŠB	Personnel costs	Personnel costs related to the implementation of monitoring the actual parameters of combustion equipment in households	**111,033.00**
VŠB	Travel and subsistence costs	Travel costs of employees involved in the implementation of monitoring the actual parameters of combustion equipment in households (accommodation, meals, etc.)	**5,600.00**
VŠB	Durable goods: Equipment costs	Storage media, computer technology, measuring modules, sensors, hand tools (such as drill, grinder, cutter, saw). Power sources voltage, backup sources. Converters, computer technology, heated sampling lines, controllers, temperature sensors and evaluation units, compensation lines, routers.	**3,835.00**
VŠB	Durable goods: Equipment costs	Flue gas treatment and analysis equipment (analyzer), auxiliary equipment (compressor, heated pump for sample transport to analyzers, etc.)	**85,200.00**
VŠB	External assistance costs	Preparation of sampling and measuring points for monitoring in households. Data services. Validation, calibration of measuring devices. Maintenance and service of measuring equipment. Rental of a transport vehicle for the transport of measuring equipment. Services of a professionally qualified person for the inspection of boilers.	**19,591.00**
VŠB	Consumables	Fuel for combustion tests (e.g., wood, coal, briquettes, pellets). Consumables for monitoring, such as wires, sensors, connectors, transducers, connecting material, tools. Material for 3D printing. Fuel for a power plant.	**8,305.00**
VŠB	Consumables	Storage media, computer technology, measuring modules, sensors, hand tools (such as drill, grinder, cutter, saw), backup sources, converters, computer technology, heated sampling lines, controllers, temperature sensors	**5,300.00**

		and evaluation units, compensation lines, routers.	

Deliverable products

- 11 video spots (1-3 min) – 12/2021
- Information and training materials for Ecoheating – educational program – 12/2022
- Repeated one-time emission measurement and efficiency measurement at operators of combustion devices in households – 12/2026
- Automatic monitoring system for measurement of operating parameters of small combustion devices (wireless data transmission) – 12/2021
- Evaluation of measured operating and emission parameters of real heating sources in the time scale of individual heating seasons – 12/2026

Milestones

12/2021 - educational materials for information campaign (comics, colouring books, educational leaflets, information boards, guide to proper heating)
12/2021 - Finalization of 11 video spots on proper combustion in households
12/2021 - Automatic monitoring system for measurement of operating parameters of small combustion devices (wireless data transmission)
12/2021 - partial evaluation of the first phase of long-term measured operating parameters and one-time emission measurements on real boiler installations in households
12/2023 - partial evaluation of the second phase of long-term measured operating parameters and one-time emission measurements on real boiler installations in households
12/2025 - partial evaluation of the third phase of long-term measured operating parameters and one-time emission measurements on real boiler installations in households
12/2027 - final evaluation of long-term measured operating parameters and one-time emission measurements on real boiler installations in households
12/2027 - realization of 24 road show
12/2027 - realization of Smokeman show at nine exhibitions focused on TZB
12/2027 - training of min. 200 participants in proper heating courses

D. Monitoring of the impact of the project actions (obligatory)

Action D. ***Monitoring of the effects of implementation of Air Quality Management Plans***
Beneficiary responsible for implementation: Slovak Hydrometeorological Institute
Description (what, how, where and when): Data collection and evaluation at regional level, estimation of emissions inventories focusing on specific parts of sources and regional distribution and evaluation of the possible effects of implemented measures. Currently, emissions inventories are prepared and reported at national level. Emissions inventory in residential heating sector is based on statistical surveys realised by the SHMI and Statistical Office of the Slovak Republic focused on households heating. Results were published and contained more complex data on residential heating habits and composition of heating bodies and media (fuels). Results for fuels and emissions balance were reported also to EUROSTAT for 2019. The results and indications show that there are considerable regional differences in the composition and quality of fuels and boilers used for individual residential heating and also in buildings characteristics. Supporting the actions of this project, further statistical surveys will be necessary for monitoring of effects of implemented measures. Questionnaire used for surveys relating to the emission inventory will be proposed by the SHMI These surveys would be requested in the middle of project and the end of the project. In addition, to fulfil conditions of this type of project, 3 years after the end of the project, the final survey will be needed. The close cooperation with the Statistical Office of the Slovak Republic is essential during this project. This will ensure reliability of obtained data. The emissions estimation will be prepared at the selected regional level focusing on specific parts of emissions sources/sectors. Pollutants of principal interest are $PM_{2.5}$, PM_{10} and NOx. The aim is to estimate targeted Slovak regions individually, starting with those heavily affected by air pollution and if possible, extending the quantification to those without specific information on air quality or with satisfactory air quality. One of the values added of this activity could be special emission inventories of pollutants in a targeted regions interconnected with additional air quality monitoring using mobile automated monitoring stations in selected areas. Measurement campaigns will be carried out at the beginning and at the end of the project by mobile automated monitoring stations (12 selected localities will be monitored in the years 2020-2022 and repeatedly in 2026-2028; in the years 2023-2025, at least another 2 selected localities will be monitored every year). These data will subsequently serve as a base for AQ modelling in abovementioned areas. This allows to focus special policies and measures to the selected regions. The 14 new monitoring stations are part of National Air Quality Monitoring Network funded by OP QE this year. Financial resources are already allocated for its set-up and the supplier have been selected. First valid monitoring data from new stations are expected by the 1Q 2020. Data from the entire National Air Quality Monitoring Network (38 AMS), which will be supplemented by 14 new stationary AMSs in 2021, will be used for the modelling and assessment of impacts on air quality. As of 21.07.2021, 7 new stations have been set up, that means 45 stations were to the date active. Data from the national monitoring network are available here:

http://www.shmu.sk/sk/?page=1&id=oko_imis
http://dnesdycham.populair.sk/

Reporting on the implementation progress

A reporting tool will be commissioned by the MoE SR in order to establish a database of progress reports on the implementation of air quality measures (envisaged in the AQMP) by individual municipalities. The tool will be used by all municipalities in the region, as they are expected to report to the MoE SR on the air protection measures taken by them. This software solution will facilitate and consolidate the process of collecting data on the measures taken at the municipal level, thus ensuring prompt and reliable assessment of progress made in implementing the AQMP. An annual summary report will be drawn up, setting out the scope of measures taken in the previous year, including their estimated effects in terms of pollutant emissions reduction.

Reasons why this action is necessary

Development of the reporting tool will enable efficient and swift information sharing and comprehensive analysis of the obtained data. Thanks to this tool it will be easy to compare measures across different time periods as well as respective municipalities and juxtapose them with the initial objectives.

The aim of the action is to assess the effectiveness of measures taken by analysing collected information. It will help determine which measures are effective and which of them should be modified or intensified.

Additional measurements of air quality in selected municipalities will make it possible to verify the effectiveness of implemented initiatives and, if necessary, to take additional action. It will contribute to supplementing already existing information on the state of air quality in the region, which will be valuable also in the context of AQMP update.

Constraints and assumptions

Obtaining a reliable and comprehensive inventory on the regional level to a large extent will depend on the quality of data available at the municipal level in this respect. These data can be used in order to prepare input data on the regional level. However, not all the data will be available, therefore, it will be necessary to take into account some estimates and relevant indicators.

Application of air quality measurement data for assessing the results of implemented actions bears the risk of distortion by meteorological conditions in a given year (cold vs. warm winter, windy vs. calm weather, many vs. few days with inversion conditions). It may turn out that the results of emission reduction measures are not fully visible due to unfavourable weather conditions.

Expected results

- ✓ An application to collect reports on municipal-level activities is prepared and used by municipalities as well as the MoE SR.
- ✓ Quantitative and qualitative information is obtained on air quality improvement measures carried out in the region.
- ✓ Annual reports on the implementation of air quality improvement measures are prepared. Feedback is provided to beneficiaries on the effectiveness of measures taken.
- ✓ Thanks to quantitative differences between the inventories prepared for respective periods it is possible to verify whether the number of low-stack emission sources has decreased.
- ✓ Additional air quality improvement measurements are conducted and relevant reports are prepared.

Cost estimation
Personnel

SHMI	D	Permanent	Expert 1	**151,898.00**
SHMI	D	Additional	Expert 2	**182,320.00**

SHMI: Expert 1 - person responsible for the professional oversight and performance of the statistical survey and the evaluation of the results. It will be a person who will ensure the creation of a questionnaire (correctness in terms of content), communication with the Statistical Office of the Slovak Republic and the resulting professional evaluation of the statistical survey. In addition, expert 1 will be preparing emission inventories at a specific regional level and in the targeted sectors of air pollution sources (households, transport, etc.).

Expert 2 – work related to mobile monitoring (transport and care of the monitoring stations, regular inspection, and maintenance). Employee responsible for the technical aspects of mobile monitoring - from the provision of electrical connections, through the transport and installation of the mobile station to the maintenance of the equipment itself.

External assistance costs

Cooperation in the processes of creating questionnaires, training for interviewers, performing statistical surveys in households in selected regions, processing of statistical questionnaire and evaluation. The Statistical Office SR of the Slovak Republic will be the external body, conducting survey on several thousand respondents across the country.

SHMI	D	Monitoring of the indicator related to the emissions reductions (two surveys)	**300,000.00** (150 thousand each)

Other

- Electricity bill – contains cooling or heating of mobile container to laboratory conditions and operation of monitoring devices
- The transport and installation of the mobile monitoring station – transport costs (fuel), calibration of monitoring devices before measurement, regular inspection of the equipment, calibration fuels, technical gases, administrative fees, revision of electrical connections, tapes, filters, data transfer, and validation

SHMI	**D**	Electricity bill (1,000 EUR per month per station).	**72,000.00**
SHMI	**D**	Costs associated with the transport and installation of the mobile monitoring station	**60,137.00**

Deliverable products

1) Emission inventory for the selected regions available by 31/12/2021, 31/12/2025, 31/12/2027
2) Regional air quality assessment report and data base by 31/12/2023 and 31/12/2027
3) Structured distribution of small combustion sources by 31/12/2023 and 31/12/2027

Milestones

1) The first residential emission inventory for selected regions available by 31/12/2021
2) Comparison of regional air quality assessments and rate of air quality improvement by 31/12/2027

E. Public awareness and dissemination of results (obligatory)

Name of the action:
E. Public awareness, dissemination and exploitation actions

Beneficiary responsible for implementation:
Slovak Environment Agency
Ministry of Environment of the Slovak Republic
PEDAL Consulting

Action description (what, how, where and when):

This action will aim to disseminate the project's results widely and beyond the borders of the LIFE project, by involving other networks and projects. It draws information from the other actions giving it shape and providing the global coherence and structure required for appropriate dissemination activities.

Objectives of the campaign:

- ✓ Raising the awareness among local communities of the fact that the problem of air pollution affects their town/village as well.
- ✓ Raising the awareness among local communities of the fact that air pollution contributes to a number of negative health, economic (e.g., a drop in earnings from tourism) and social impacts (e.g., negative health impacts).
- ✓ Promoting the available instruments to support air quality initiatives (with particular reference to the elimination of low-stack emission sources): assistance offered by Air Quality Managers, subsidies for the replacement of obsolete heating systems with eco-friendly ones, support for householders to improve the energy efficiency of their homes if such instrument is created.
- ✓ Encouraging local communities to take advantage of the abovementioned complimentary instruments.

Awareness raising campaigns will focus on different target groups, such as general public (adults), teachers, school students/children and representatives of self-governing authorities (self-governing regions, municipalities).

TASK1: Strategic Dissemination and Communication plan

The dissemination and communication strategy will be devised with one main goal in mind: achieving the greatest possible impact within the allocated budget envelope, amongst the target groups identified. The plan will comprise the following stages:

Stage 1 – Strategy

The importance of situational analysis of the project will determine the definition of a coherent, consistent campaign. The brand strategy phase includes the creation at a holistic dimension of the project entire brand. For this, it is necessary to find, based on the goals and analysis performed in the previous stage, the answers and content for the central elements that will be the founders of all experiences and actions to be generated by the brand: values, attributes (how we want the brand to be perceived), positioning and brand language.

Stage 2 – Action plan

The Action Plan includes the detailed planning of all communication activities for LIFE IP SK and CZ campaign in a systematic manner. This involves:

- ✓ Creation of actions: creative definition of the communication action as well as the briefing of how this will be put into practice.
- ✓ Definition of Objectives: contextualization of the action in terms of how each action/message will be adapted to suit any particular target audience.
- ✓ Definition of and assignment to of the responsible party to carry out each action.
- ✓ Timing: definition of the time period of the action based on prior coordination with the other Actions
- ✓ Materials: definition of the communication materials to be created.

The dissemination and communication plan will be developed by PEDAL in close coordination with the SEA.

TASK 2: Dissemination and communication activities

Task 2.1 Development of the dissemination material

Based on the definition of the project's communication strategy, this task will be responsible for the creation of the visual identity and brand framework of the project including: Project logo; Standards manual; Keynote/Prezi; templates: Letterhead, Word, PowerPoint, email signature; Identifier hashtag for social networks; Brochure/leaflet model to be translated into each national language.

The information and awareness campaigns will build on the experience from on-going campaigns undertaken in Slovakia, Czech Republic and in other EU Member States with the aim to use all means available to promote a robust campaign addressing as many citizens as possible. Providing information on funding possibilities will be included as well.

Spots and educational videos	Production of spots and educational videos (approx. 6 videos with a length of 1-3 minutes) promoting the topic of air quality. Distribution through project and partner websites, social networks, project partners, local authorities, selected e-media and possibly through television. During the 1st phase, project focused on production and promotion of spots through the TV (60 seconds videos in 2020 and 2021 – 2 videos altogether). However, this requires strong financial support with uncertain impact on target group. For the rest of the project duration, we decided to focus on less financial demanding solution – promotion within the online media with a stronger orientation on quality production – value for money.
Miniboards, posters, leaflets	Using outdoor media helps strengthen the message and make it better remembered. Miniboards and posters will be used in some strategic locations (shopping centres, supermarkets, near the churches, community centres, means of public transport etc.). The aim of miniboards and posters is:

	- Support of public interesting for achieving good air quality - Engagement of public to implementation of air quality management and to process of making air quality management plans - Attendance of public to implementation measures from air quality management plans and to control implemented measures from these plans Leaflets and brochures will support project activities and will be designed and distributed to address local level.	
Notice boards, with the LIFE logo, describing the project.	They will be displayed during the whole duration of the project permanently at strategic places, including the main entrances to the buildings of the coordinating beneficiary and all associated beneficiaries (public bodies). Furthermore, these notice boards will be also located temporarily at the venues of all project events (workshops, trainings, conferences, meetings, etc.). Finally, the notice boards will be placed at the entry halls of the working stations of all Air Quality Managers. It is proposed that the description of such notice board will include the following information: "LIFE18 IPE/SK/000010: Enhancing the implementation of Air Quality Management Plans in Slovakia by strengthening capacities and competencies of regional and local authorities and promoting air quality measures	
National and local radio stations	Radio discussions – approx. 16 radio discussions regarding information about air quality mainly in air quality management areas, about causes and consequences of air pollution, measures for improving air quality, implementation of these measures and their effects etc. will be given by two/three expert participants. During the 1st phase, project focused on production and promotion of radio spots through radio stations (60 second radio spots in 2020 and 2021 – together 2 radio spots). However, this requires strong financial support with uncertain impact on target group. For the rest of the project duration, we decided to focus on less financial demanding solution – promotion within the online media with a stronger orientation on quality production – value for money. According to our experience, there already are radio formats focused on environmental topics and respective target groups. In addition, some AQMs were directly approached by radios to inform about the project and their work in the field of air quality and protection.	
Press	Press campaign contributes to awareness raising, this is also where more information can	

	be published for people to take time to read about the details of the action. Native ads will be placed both in the most widely read regional newspapers and in small local weekly magazines that will reach readers from selected municipalities. Additionally, some ads will be placed on local press web pages.
Online communication	Online communication and targeted campaigns on social media will address public in air quality management areas and hotspots, offering tools and educational materials and information to improve local air quality.
Transit advertising (public transport and private buses), shopping centres, unaddressed direct mail, sampling of press materials at newsstands, advertising in cinemas	Most forms of outdoor advertising will be implemented in selected municipalities and in locations, where it is well-grounded will be used (outside large agglomerations such campaigns are much more difficult to implement). At the same time, when selecting the advertising media special attention will be paid to their information capacity and visibility. Additionally, among the selected forms of advertising will be those allowing for precise targeting (e.g. unaddressed materials delivered by mail to houses from selected districts or areas of a given town such as those where old housing stock prevails, not to flats)
Mural painting	Bringing attention to the topic of air pollution using a special kind of colors in a visible spot in the AQMA and at the same time beautifying the public space.
Digital information boards	Sharing information on air quality on digital information boards. The allocated budget for this activity varies depending on the amount and type of the boards purchased by beneficiaries.

Campaigns will be managed and carried out by the Slovak Environment Agency, having extensive experience in field of public information and awareness raising campaigns. Cooperation with partner from the Czech Republic is planned, as well as involvement of communication experts (PEDAL).

<u>Task 2.2: Launch and maintenance of project website</u>

The project website will constantly be updated with information of the project's ongoing activities and results. Among other, the public section of this website will also contain a dedicated:

- ✓ Section of news and events related to the project,
- ✓ General awareness section, to be updated with developments.

The project's website will be permanently linked to and publicised on other relevant websites and portals for children and teachers and the arrangement will be reciprocal to ensure maximum exposure.

SEA will be primarily responsible for this task.

Task 2.3 Dissemination in web and social networks

Use of social networks (SNS) will be an ongoing activity from the start of the project. It will reinforce the capacity of networking and visibility of the project during the whole period. Monthly editorial plans will be developed to ensure regular posting of content.

Consequently, the official website of LIFE SK, websites of project partners and blogs, social media such as LinkedIn, Facebook, Twitter, Instagram and YouTube will thus be used for promoting the project results.

Project newsletter will be published twice a year to inform LIFE IP SK team and stakeholders on project activities, events and outputs available. Newsletter for subscribers will also be published regularly to inform public on air pollution health effects and measures to reduce air pollution.

Press releases and articles will be published in different media in order to introduce the issues of air quality to a wider audience.

SEA will be primarily responsible for this task.

Task 2.4 Events, conferences and workshops.

During the first phase of the project the SEA will organize:

International Conference for relevant stakeholders including self-governing regions and selected municipalities

Description:

Conference will be focused on:

1. Information about LIFE project
2. Sharing experience in the field of air quality management at local and regional level
3. Good practices – measures for improving air quality
4. Financial mechanism for implementation of improving air quality measures

Reasons why this action is necessary:

- Support of disseminations of experience in air quality management at local and regional level

Milestones: 2021/2027

Expected results/Outputs:

- 2 x 2 days' international conference number of participants: 120

Furthermore, there are numerous opportunities for participation in national and international events related to air quality. Project partners will set up and maintain the list of third-party events and investigate the opportunities to present there the objectives and / or findings of the LIFE IP.

SEA will be primarily responsible for this task, supported by other partners.

Task 2.5 Development and maintenance of the LIFE IP SK contact list

Technical infrastructure to maintain the project contact list will be created. The contact list will be created and maintained using a privacy enhancing contact management software that enables potential contacts to opt in and opt out of the LIFE IP SK project list, thereby respecting privacy principles and good practices in meeting data protection requirements.

The contact list will be populated with the project partner contacts in the air quality domain, and will be built upon via networking initiatives, dissemination activities and via searching public records online in order to target stakeholder categories identified. Specific emphasis will be made to ensure adequate attention is given to a well-rounded sex/gender split to ensure that both male and female stakeholders are engaged with throughout the project.

TASK 3: Liaison with existing networks and initiatives

An important component of the LIFE IP SK project is to identify and liaise with existing networks and projects (Horizon 2020, FP7, Life, Norway Grants etc.) working towards encouraging higher local authorities' involvement in and commitment to cleaner air, increasing energy efficiency or innovative solutions in transport, enhancing their capacities of developing local/regional clean air initiatives. It involves contributing partners drawing on their own insights in combination with desk-based research to identify the various initiatives that currently exist in Europe. Subsequently, partners will develop a plan for how to leverage these networks will work towards establishing relations with those networks, building synergies and contributing to effective network building.

TASK 4: Exploitation and Sustainability Strategy

The aim of this task is to explore the exploitability and sustainability of the Procedures, Tools and Results of LIFE IP SK in order to achieve lasting impact on the enhanced capacities of target local authorities in improving air quality.

Ministry of Environment will produce a report (intermediate and final) with the support of all the partners. The Strategy will collect all the Procedures, Tools and other results from all the partners and will set the targets, indicators and milestones for ensuring the project results' life after the completion of project. It will also specify the guidelines for exploitation and transfer of project results outside the original project network and duration.

The main objective is to give value to the results achieved by the project for their sustainability & exploitation. Exploitation is mostly related to the idea of convincing the key actors (local authorities and intermediary organisations) to use the main Procedures, Tools and other results of a project. Exploitation Strategy will ensure that the results of the project will be used and possibly transferred to other contexts (e.g. other localities, other areas and other sectors).

For instance, the feasibility study on LEZ developed by C3 may be a direct part of NAPCP analysis of newly proposed measures. In current version of NAPCP, LEZ is considered as "Other potential measure". Once the feasibility study is conducted, its results may be published in NAPCP and considered as a primary measure for further emission reduction, if proven effective. By the published Guidance on SMP preparation by Ministry of Transport, Construction and Regional Development, the SMP is obliged to take into consideration already developed relevant strategic documents as well as requests of urban development plans. LEZ feasibility study is a helpful document, which ought to be stated and considered while preparing SMP.

TASK 5: Mechanism to involve other municipalities and regions.

Air Quality Coordination Unit in cooperation with the Department of Air Protection at the Ministry of the Environment will disseminate the best practices from the project to other regions and municipalities. This will be done through different workshops, conferences and meetings after the end of the project, organised either by the Ministry itself or by other relevant organisations. MoE SR plans to adjust competences and responsibilities of municipalities via amendment of Air Protection Act. The extended competences will allow the municipalities more flexibility in implementing measures to ensure improvement of air quality management based on the LIFE project results.

If proven useful, after the project the MoE SR will seek to continue the practice of supporting other municipalities to utilize AQ manager potential. Original AQ managers will be then considered also as trainers, supporting selection of new managers in involved areas and training them thereafter. *To secure projects sustainability we will also introduce a voluntary personal re-assessment of AQ managers if they need one, so we can always account for their qualification and productivity during the project.* Throughout the project, the key role of AQ manager will also be developing functioning network between governmental institutions and self-government. Expected network will generate confidence in system and support for any new municipalities interested in improving their own local air quality, also via measures proposed by either original, or newly hired and trained AQ manager. Municipalities will be addressed by each AQ manager during the project life-time in activities such as raising awareness, or local workshops. This information will also be available at to-be developed AQ portal, self-governing regions websites and AQ managers will provide a newsletter for addressed municipalities.

TASK 6: Mutual learning workshops related to the OP 2021-2027 / 2028-2034 (partner responsible: MoE SR)

Coordination with the managing authorities of individual OPs in relation to the OP 2021-2027 / 2028-2034 will be set upfront by the Task Force as described in B3, defined by the Code of Conduct – deliverable 21. Under this task, MoE SR will organize a mutual learning workshop gathering AQ managers, Coordination Unit, LIFE Project Managers and Task Force, done every two years, presenting best practices from the field, informing on general attitude towards calls, actions and subsidies proposed by managing authorities. These workshops will be mutually beneficial, as Task Force will learn first-hand about their work, potentially motivating them to improve and AQ managers will learn more about future financial plans and schemes.

Reasons why this action is necessary

Low level of public awareness of problems connected with air quality, its reasons/causes and impacts on health and environment has been identified as one of the key problems hindering the local air quality improvement and implementation of air quality measures. Without changing behavioural patterns and mind-set of citizens, significant changes are hardly to be achieved. Systematic and well-organized long-term awareness raising campaigns and effective use of communication tools should bring expected results in a long-term perspective.

Constraints and assumptions

The main risk associated with the action does not refer to its implementation as such (for which the co-beneficiary takes full responsibility), but rather to the relevance of the message promoted during the campaign. Improperly selected messages may reduce effectiveness of the campaign. In order to minimise this risk, regions and municipalities, as well as additional stakeholders involved in the project will be invited to any public events organised by the LIFE IP.

Expected results

- Campaigns prepared and conducted in the territory of Slovakia will be employed, with focus on selected municipalities. It includes: video spots, miniboards, posters, leaflets, press advertising, advertorials, internet advertisements, internet mailing, Google and Facebook ads, ads on public transport vehicles in the municipalities.
- Residents will become more aware of air pollution its causes and health impacts, which will be quantitatively assessed on the basis of the results of public opinion surveys referred to in action D.
- Campaign materials (spots and educational videos, miniboard and poster creations, press advertising, advertorials, internet ads, other ads).

- During the 1st phase, project focused on production and promotion of spots through the TV and radio (60 seconds videos in 2020 and 2021 – 2 videos altogether)
- Spots and educational videos with a length of 1-3 minutes (6 different versions over a period of years 2022-2027) – promotion within online media
- Approx. 16 radio discussions – 2 radio discussions a year 2020-2027
- Leaflets on air quality management in air quality management areas (around 350 printed leaflets per each of the 8 slovak regions)
- Miniboards and posters 2020-2027
- Notice boards
- A Layman's report will be produced in paper and electronic format at the end of the project. The aim is to present the main effects of project implementation in a simple and clear way. The report will be presented in English and Slovak language. It will be 5 to 10 pages long and present the project, its objectives, its actions and its results to a general public. The production of this deliverable will be lead by the coordinating beneficiary.
- Conference for self-governing regions and selected municipalities and other stakeholders from Slovakia and Czech Republic – 2 conferences 2021/2027.

Cost estimation

Personnel costs

SEA	E, C2	Additional	Action Manager 1 (more employees in one position - working on C2 and E)	**100,800.00**
SEA	E, C2	Additional	Expert 1 (more employees in one position, working on C2 and E)	**81,090.00**
SEA	E, C2	Additional	Expert 2 - specialist - air quality 1 (working on C2 and E)	**123,200.00**
SEA	E, C2	Additional	Expert 3 - project manager, specialist - air quality 2 (working on C2 and E)	**134,355.00**
SEA	E, C2	Additional	Expert 4 - specialist - air quality 3 (working on C2 and E)	**54,756.00**
PEDAL	E	Permanent	Dissemination & Communication Manager	**410,554.00**

Slovak Environment Agency (SEA) will participate in the implementation of the following actions: C1, C2, E and F. Activities will be provided by the project team composed of the project manager, financial manager, 4 Air Quality Managers and other experts. Experts will have different roles and responsibilities to ensure defined activities. Given the nature of the activities, experts must have a different focus and experience. Different workloads as well as different levels of responsibility are the reason for the different rates used in the budget.

External assistance costs

SEA	E	Information panels and leaflets (advertisement cost and production of posters) (rest of the project)	**251,847.00**
SEA	E	Broadcast and TV shots for improving air quality in air quality management areas (advertisement cost) (1st phase)	**69,390.00**
SEA	E	Spots and educational video on air quality (rest of the project)	**90,000.00**
SEA	E	Broadcast (TV, online) (rest of the project)	**60,000.00**

SEA	E	Leaflets on air quality management in air quality management areas (around 350 printed leaflets per each of the 8 Slovak regions) (1st phase)	**12,620.00**
SEA	E	Press campaign, e-mail marketing, google (advertisement cost)	**174,000.00**
SEA	E	Interpretation of events, translation, printing of documents and graphic design (1st phase)	**16,673.00**
SEA	E	Interpretation of events, translation (rest of the project)	**24,000.00**

SEA	E	Conference for self-governing regions and selected municipalities and other stakeholders from Slovakia and Czech Republic (accommodation for appx. 160 participants, 2x lunch, 1x dinner, 3x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractor) – 2 conferences planned during the project	**37,080.00**
Trenčín	E	Mural painting painted by special colours with a positive impact on air quality	**6,600.00**
Prešov	E	Mural painting painted by special colours with a positive impact on air quality	**7,600.00**
Prešov	E	Digital boards - renting of digital information outdoor screen	**18,000.00**

Equipment

MoE SR	E	Digital information outdoor screen on air quality (1)	**5,000.00**
Trenčín	E	Digital information outdoor screen on air quality (2)	**11,000.00**
Trnava	E	Digital information outdoor screen on air quality (2)	**11,000.00**
Žilina	E	Digital information outdoor screen on air quality (1)	**5,000.00**

Deliverable products

1) Dissemination & communication Plan by 30/4/2020
2) Annual reports on dissemination activities starting by 31/12/2020
3) Notice boards with LIFE logo by 31/3/2020
4) A layman's report in Slovak and English language by 31/12/2027
5) Report on mutual learning workshops related to the OP 2021–2027 / 2028–2034 by 31/12/2027
6) Mechanism to involve other municipalities and regions by 31/12/2027

Milestones

1) Dissemination & communication Plan prepared by 30/4/2020
2) All dissemination KPIs achieved by 30/4/2027

F. Project Management and monitoring of project progress (obligatory)

F.1 Name of the action: Project Management Activities

Beneficiary responsible for implementation:
Ministry of Environment SR, supported by PEDAL Consulting

Action description (what, how, where and when):

TASK 1: Overall Project Management

MOE SR will act as the main contact with the EC, arranging meetings with the officer in charge of the project when required. MOE SR will distribute the funds among partners according to the Grant Agreement (GA) and the Consortium Agreement (CA). As a rule, the pre-financing will not be distributed until the CA is signed. Consortium agreement is signed between the coordinating beneficiary and each of the associated beneficiary respectively.

MOE SR will be in charge of commissioning and applying effectively the designed governance structure and the communication flows and methods. These will be presented in the Kick-Off Meeting and gathered in the Project handbook (management and quality plan) deliverable for common understanding and follow-up.

The project handbook will be an internal document that will set the basis for the governance structure, the communication channels and methods, as well as the periodicity of the reporting to the task and Action leaders, the Project Coordinator and the EC. It will also establish the conflict solving methods. This will be a living document that may change depending on the project needs during its whole lifecycle. This task will contribute to the handbook by creating next contents: quality requirements for the project, organisational structure, general measures and actions taken, planning and control (including a contingency plan in case of deviation), conflict handling and IPR (according to the CA), risk management, files and archives.

LIFE IP will make use of a number of management tools, specially designed for European integrated projects. To this end, a user guide will be available for the partners. Moreover, MoE SR will acquire the licenses for an intranet system to support the coordination tasks and monitoring of the project progress. The intranet will be integrated in the public website of the project, which will be developed in Action E as a dissemination tool. Nevertheless, the intranet aim is to provide to LIFE IP consortium a collaborative working space for developing and coordinating the project activities internally. In addition, MoE SR will also acquire a license for a software enabling organization of teleconferences, online meetings and online collaboration (preferably MS Teams) for the exclusive use of the consortium members, so as to save costs from travels and improve the internal communication of the project.

Finally, this task will also include the promotion of specific actions and control over gender issues along the project, including them, annually, in the reporting period's reports. Actions that would be undertaken to promote gender equality will also consider: 1) when contracting additional staff, special emphasis will be given to attract qualified female applications; 2) including women as much as possible in the performance of the different actions and tasks of the project; 3) promoting visibility in publication and citation of articles and activities.

TASK 2: Progress monitoring and reporting

MoE SR will track the progress of the project using the intranet and with regular meetings between the members of the Steering Committee (SC). The SC, as execution body of the project will meet physically or online at least twice a year. In order to maximize the efficiency

of the available resources, these meetings will be held back-to-back with workshops and other meetings organized under other Actions of the project. In addition, there will be arranged teleconference meetings with the SC, at least every three months so as to update the state of the tasks. In the meetings, the technical and financial progress of the project will be reported. The technical and financial reports describing the progress of the project will be sent to the EC in accordance to the periods established in the GA.

At the beginning of the project, MoE SR will present a set of key performance indicators (KPI) in line with those included at proposal level above responding to the text of the project proposal to come up with a way to measure the project results. These documents of KPIs targets will be reviewed during the first 6 months of the project later on will be utilised to monitor the achievement of project outcomes and strategic objectives over its duration. All partners will be responsible of updating the information to the Action leaders, while Action leaders, together with the project coordinator, will be in charge of project reporting.

TASK 3: Quality Assurance

Quality management counts with this specific task due to its relevance and importance within the project. In the beginning of the project, MoE SR will provide to all the partners, and specifically to the Action leaders, the guidelines and instructions to ensure the quality of the works and, in general, the quality of the project. These procedures will be integrated in the corresponding deliverable, based on the following concepts: quality requirements of the project; planning and control; organizational structure; quality control of regular deliverables; quality control of key deliverables (key DLV); quality control of communication materials; quality control of the project.

Assurance of quality of the deliverables is a crucial issue. For that purpose, specific instructions will be included in the Project Handbook. Regular deliverables will undergo a simpler preparation and review process, including DLV responsible, task participants, Action leader and PC in a step-by-step review process. Key DLVs, due to their high impact, will be object of a different review process. Technical partners and Project Coordinator, member with high expertise in DLV creation, will participate in the review process. MOE SR, as responsible of communication, will monitor the first stage of key DLVs scoping.

TASK 4: Ethical and data management

All key elements dealing with identifying and carefully follow Ethical and data management high standard procedures will be considered in this task. The ethics issues are related to methods planned to be used in the studies that may require personal data collection. In the case of the LIFE IP project, it is an instrumental issue as many activities are subject to exchange of data and experiences, as a core of the overall project. Therefore, all the personal data to be collected during interview, brainstorming, questionnaire or workshops, will be carefully analysed and treated with the highest quality standards. In overall, the following elements will be developed: how to identify/recruit research participants, the way to carry out the informed consent procedures that will be implemented for the participation of humans and in regard to data processing. To this end, templates of the informed consent forms and information sheets covering the voluntary participation and data protection issues (in language and terms intelligible to the participants) will be developed and kept on file (to be specified in the grant agreement). On the other hand, following elements will be detailed studied and integrated in the management system: General Data Protection Regulation 2016/679 (GDPR) a detailed data protection policy for the project, how all of the data the LIFE IP intends to process is relevant and limited to the purposes of the research project, to safeguard the rights and freedoms of the data subjects/research participants, potential (If it is the case in the LIFE IP) personal data are transferred from the EU to a non-EU country or international organisation and how it is in accordance with Chapter V of the General Data Protection Regulation 2016/679.

TASK 5: Establishment of the Task Force

In order to effectively coordinate the project efforts with other ministries, the additional institute of the "Task Force" will be set up and included into the overall project management structure. The aim of this Task Force will be to establish close cooperation among all the relevant ministries managing complementary funds described in Form FP. We foresee that one representative from each ministry will be appointed and act as the main contact point for in the context of the Task Force.

The Project Coordinator will contact the Task Force members regularly in order to link to, create synergies, support and augment the activities they provide. The goal is to map the complementary funding provided as well as to avoid duplicating topics and filling the gaps.

Task force of the IP will work in parallel and following to the working group on synergies and complementarities established and managed by the Central Coordination Body (Office of the Deputy Prime Minister of SR for Investments and Informatization) which represents an active cooperation of Managing Authorities and other Authorities responsible for EU and Slovak financial instruments in the process of identification of synergies in drafted call for proposals. Each call for proposal under any OP is consulted and assessed at the preparation stage against synergies defined in the methodological document, which includes all synergies among the OPs defined at the beginning of the programming perios 2014-2020.

Project team will prepare different cross-sectoral concepts taking into consideration actual situation and needs, opportunities and learning from best practices from Czech Republic, Poland and Hungary in order to overcome the activities of individual authorities in the Slovak Republic with the aim to contribute to the unique solutions for the air quality improvement (replacement of old boilers with the utilisation of the database, preparation/ selection/ financing of measurements within AQMPs, etc). These concepts will be communicated during preparation with relevant actors and final versions will be provided for relevant stakeholders during Task Force meetings.

Reasons why this action is necessary

Proper execution of project management activities should ensure appropriate implementation of actions provided for under the project as well as its coordination, management and supervision. To implement the project, it is necessary to define its objectives and then to monitor and assess the degree of their fulfilment. It is essential that effects of respective project phases are objectively assessed so that necessary modifications are identified and next phases are planned accordingly.

Constraints and assumptions

The management of the LIFE IP implementation will be challenging due to the scale of actions planned and a significant number of partners and institutions involved. Therefore, the managerial staff should consist of persons experienced in project implementation and cooperation with municipal governments.

In order to address this challenge adequately, project partners decided to involve the experts from PEDAL Consulting as the associated beneficiary. PEDAL has the long and proven track-record in implementing successfully EU funded projects of the similar type and scope.

PEDAL will work closely in tandem with the MoE SR in order to address appropriately the tasks listed in Action F1.

Expected results

1) Effective management of the project with the participation of 13 partners and about 20 other stakeholders. The project will contribute to broadening the knowledge and

experience of the MoE SR and to the implementation of other valuable projects in the future.

2) Project implementation in accordance with the assumed deadlines and fulfilment of the project objectives. Deliverables and milestones delivered in line with the time plan.
3) Reports (Annual progress report, annual dissemination report, annual report on AQMs progress, as well as Interim reports and Final report) from each phase of project implementation are prepared by the MoE SR with the input of all partners.
4) An independent assessment report and financial audit are prepared by external companies after each phase of project implementation.

Cost estimation

Personnel

MoE SR	F	Additional	Project Coordinator (1)	**465,920.00**
MoE SR	F	Additional	Project Manager senior (1) - previously one of "2 additional persons as project managers"	**374,400.00**
MoE SR	F	Additional	Project Manager Administrator (1) - previously one of "2 additional persons as project managers"	**287,040.00**
MoE SR	C1.2, C3, D, F	Additional	Experts (4) - previously as "action manager (2xC3)", action manager (D), action manager (C1.1)"	**210,036.00**
PEDAL	F	Additional	Project Manager	**450,640.00**
PEDAL	F	Additional	Project Manager	**450,640.00**

Travel

MoE SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Inside SR	**154,000.00**
MoE SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Within Europe	**77,200.00**
MoE SR	C1.1, C1.2, C2, C3, D, E,F	Outside Europe	**3,600.00**
SEA	C1.1, C1.2, C2, E, F	Inside SR	**135,200.00**
SEA	C1.1, C1.2, C2, E, F	Within Europe	**4,800.00**
Banská Bystrica	C1.1, F	Inside SR	**10,600.00**
Banská Bystrica	C1.1, F	Within Europe	**11,700.00**
Trenčín	C1.1, F	Inside SR	**22,300.00**
Trenčín	C1.1, F	Within Europe	

			5,400.00
Trenčín	C1.1, F	Outside Europe	**5,400.00**
Trnava	C1.1, F	Inside SR	**14,000.00**
Trnava	C1.1, F	Within Europe	**11,000.00**
Zilina	C1.1, F	Inside SR	**7,000.00**
Žilina	C1.1, F	Within Europe	**10,700.00**
Prešov	C1.1, F	Inside SR	**11,000.00**
Prešov	C1.1, F	Within Europe	**6,000.00**
Prešov	C1.1, F	Outside Europe	**2,500.00**
Košice	C1.1, F	Inside SR	**9,000.00**
Košice	C1.1, F	Within Europe	**5,000.00**
Košice	C1.1, F	Outside Europe (neighbouring region – Ukraine)	**2,000.00**
Bratislava	C1.1, F	Inside SR	**20,000.00**
Bratislava	C1.1, F	Within Europe	**10,000.00**
PEDAL	F	Within Europe	**5,348.00**
CEPTA	C2, F	Inside SR	**14,400.00**

External assistance costs

MoE SR	C1.1, C1.2, C2, C3, F	Organization of meetings	**90,135.00**
MoE SR	C1.1, C1.2, C2, C3, F	Webinar fees, exhibition fees (tent rent, catering)	**10,300.00**

Equipment

MoE SR	C1.1, C1.2, D, F	Laptop and office software for the LIFE IP team under MoE SR (12)	**26,990.00**
MoE SR	C1.1	IT storage place	**2,400.00**
MoE SR	C1.1, C1.2, D, F	Software licenses	**5,000.00**

Other

MoE SR	F	Financial audits	**18,000.00**
MoE SR	F	Renting the office space for the LIFE IP team under MoE SR	**176,000.00**

Deliverable products
1) 8 regular annual progress reports on project activities starting by 31/1/2021 - report prepared by the end of January each subsequent year 2) Code of conduct for operating LIFE IP Task Force by 31/3/2020 3) Concept for creating synergies among different actors with the utilisation of financial mechanisms by 31/12/2027
Milestones
1) A kick-off meeting initiating the project is organised – by 31/1/2020 2) Financial audit covering Phase 1 of the project is prepared – by 31/3/2022 3) Financial audit covering Phase 2 of the project is prepared – by 31/3/2024 4) Financial audit covering Phase 3 of the project is prepared – by 31/3/2026 5) Financial audit covering Phase 4 of the project is prepared – by 31/3/2028

F.2 Name of the action: Project Management Structure and Decision Making Mechanism

Beneficiary responsible for implementation:
Ministry of Environment SR

Action description (what, how, where and when):

TASK 1: Project Management structure

The diagram below depicts the project management structure.

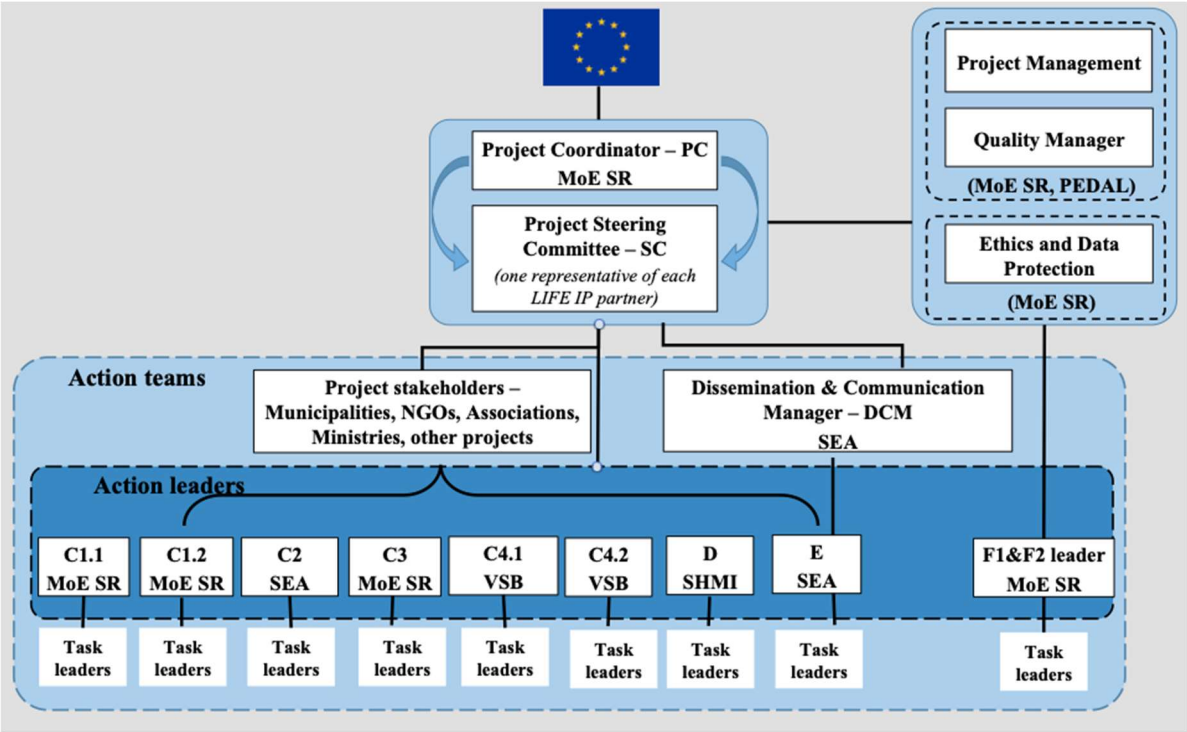

The various management levels, roles and responsibilities are briefly explained below.

Project Coordinator (PC)

Project Coordinator (MoE SR) is responsible for the coordination of project activities. The PC coordinates and manages those items that affect the contractual terms with the EC (which will be fixed at the outset of the project), as well as the technical and scientific activities of the consortium. The mandate of the PC is outlined (but not limited to) the following: (i) Accomplishment of project objectives within time schedule & budget constraints; (ii) Overall project planning and scheduling and chairing the Project Steering Committee; (iii) Coordination of partners and organisation of project meetings; (iv) Internal (among the consortium partners) and external (to the EC) reporting, documentation and financial management (all of them through the Project Steering Committee); (v) Representation of the LIFE IP project and partnership to external stakeholders and initiatives; and (vi) Communication with the EC.

Steering Committee (SC)

Mrs. Gabriela Fischerova (MoE SR), serves as the chair for the Steering Committee (central decision maker of the project. The Steering Committee (SC) consists of one representative per partner and is the formal decision-making body of the consortium dealing with all key

strategic decisions. Individually, SC members are responsible for the on-time delivery of results on behalf of the partner they represent, assure the quality of the work executed, monitor budgetary and technical results, and gather input for internal and external reporting and documentation. Finally, the SC also coordinates and manages items affecting the contractual terms with the EC.

Ethics and Data Protection

As the project involves data and user involvement, a data protection and ethics protocol will be developed for the consortium to agree upon and follow. MoE SR will be responsible for ensuring an efficient and effective implementation of the project's Ethical requirements and Data Management, by tracking and ensuring that the relevant rules are understood and not contravened (Action E, Task 4). An "Ethics Manager" will be appointed by the SC at the kick-off meeting, who will monitor the partners activities to ensure that any unforeseen ethical issues will be handled in the appropriate manner. Data collected during interviews, surveys or any other activity will only be made public with the consent of participants. Additionally, the Ethics Manager together with the SC will ensure that all necessary approvals (if any required) will be obtained from Data Protection authorities in due time.

Dissemination Manager (DM)

The Dissemination Manager will be responsible for the design and implementation of the "Dissemination and communication strategy", lead the partners' effort to increase awareness on the scope and activities of the LIFE IP, coordinate the dissemination and sharing of ideas with external stakeholders, and ensure the widest possible diffusion of LIFE IP' outcomes to its main target groups.

The Action Leader (AL)

The Action Leader (AL) will be responsible for the coordination of the partners collaborating under the specific Action to ensure the quality of the executed work as well as the accomplishment of the relevant project objectives and targets. The ALs will also be responsible for: (a) resolving day-to-day administrative, technical and resource problems within his/ her Action, (b) disseminating information relating to all aspects of the work to the other Actions ensuring smooth coordination of Action activities and (c) reporting to the upper levels of project management (PC, SC).

The selected management structure offers a good balance of the various elements that affect management design and operation (i.e. simplicity, flexibility, effectiveness, etc.). It is easily comprehended by every member of the LIFE IP team as it incorporates specific and clear roles.

TASK 2: Decision making mechanisms and procedures

Project Management Tools for planning, monitoring and reporting

The PC and PMO will utilize on-line Project Management Tools that facilitate project planning, monitoring, and information collection and reporting thus, ensuring that project information is always up-to-date, and can be reported in a timely and consistent manner. The respective tools will also feed the Periodic Reporting to the EC.

Information flow means and mechanisms

Project information flow will be channelled through: (i) mainstream electronic communication (e.g., emails, phone, online collaboration tool, internal web-site, etc.); (ii) bi-annually scheduled, and if necessary, ad-hoc SC meetings (online); (iii) ad-hoc virtual or physical technical meetings; (iv) internal semester progress reporting (from partners to PC); (iv) the

project workshops and other events; and (v) within the preparation context for the official reporting to the EC.

Consortium meetings

Apart from the Kick-off meeting, sixteen (16) consortium meetings are scheduled. These meetings will constitute major milestones for planning, exchanging information among partners, assessing project progress and success (financial and technical) and for taking major decisions about project execution. Minutes of all meetings will be kept and circulated to all partners, including relevant Action Lists. Project partners will have a week upon receipt of the minutes to comment on them, otherwise they will be considered as approved and form part of the project's implementation plan.

Management and Quality Plan (MQP)

A Management and Quality Plan (MQP) tailored to project's size, complexity and particularities will be developed at the beginning of the project. The MQP will operate as a tool for monitoring activities and measuring progress, reassuring both project smooth implementation and quality of deliverables.

Consortium Agreement (CA)

A Consortium Agreement (CA) between the coordinating beneficiary and each of the associated beneficiary respectively will be signed before any partner commences work on the project. By entering to the CA, LIFE IP partners will further regulate specific rights, obligations and operational aspects that are not explicitly defined in the EC contract. The CA will be based in line to LIFE rules, set specific decision mechanisms and procedures and clarify all financial, dissemination, administrative, knowledge management, IPR, and other issues that may arise in the project.

Risk management

An initial identification of risks and related contingency plans can be found in B6. Critical Risks for implementation and contingency plans. A more comprehensive list will be included in the Management and Quality Plan (MQP), accompanied with the relevant contingency plans. The MQP will also include the specific procedure to be followed (i.e. the exact steps and documentation for reporting the risk, analysing it, establishing and putting in place the contingency actions and verifying their efficiency and effectiveness etc.), together with the respective responsibilities, whenever a new risk is identified or an already identified risk occurs. The list of risks will be updated on ad hoc basis (whenever new risks are identified). For every new major risk identified (e.g., identification of potential hazards in relation to work, time scheduling and/or budget constraints, etc.), a contingency plan will be prepared to safeguard the proper implementation of project activities, the quality of project results and deliverables and the on-time execution of events. Contingency plans will be incorporated to the overall organizational work plan of the project and will be further specified on particularities. Risks will be assessed separately and will be reported at least on a semester basis in the project internal reports.

Resolving conflict and controlling changes

The SC members and the ALs will immediately notify the PC of any events or circumstance that may significantly affect the performance of the work executed (e.g., suggestions for considerable improvements and modifications – changes in the methodology, timetable and task allocation, potential delays, disputes among partners, etc.). The PC will be responsible for and will try to resolve any raised issue by consulting the responsible APL and any partner(s) directly involved. The PC will try to reach a compromise between conflicting parties based on consensus and taking also into account the conformity/ compliance to project

objectives and work plan. In the event of an unsuccessful mediation by the PC, he will then forward the conflict to the SC for the final decision to be taken. The SC will try to respond to changes or settle conflicts by achieving consensus among all parties. If consensus cannot be achieved or/ and conflicts remain unsolved, the SC will decide on the matter through vote. Further details with respect to the decision-making, conflict resolution as well as the management of internal administrative – financial issues will be incorporated in the Consortium Agreement of the project, which will be prepared and signed by all partners at the launch of the project.

Reasons why this action is necessary:
The above-mentioned decision-making procedures and mechanisms enable the consortium to effectively manage LIFE IP, retain full control over its resources, schedule and activities, and continuously assess progress so as to respond to changes and risks that may stem from the internal and external environment. Consequently, LIFE IP consortium becomes fully equipped to ensure consistency among its activities and objectives, seek for high quality and ambitious outcomes, and thus, safeguard overall project success.

Constraints and assumptions

The management of the LIFE IP implementation will be challenging due to the scale of actions planned and a significant number of partners and institutions involved. Therefore, the managerial staff should consist of persons experienced in project implementation and cooperation with municipal governments.

Expected results

The Project Management Structure and Decision-Making Mechanism successfully adopted and implemented.

Cost estimation

The relevant cost items related are already covered by F1.

Deliverable products

1) Partnership Agreements by 30/6/2020
2) Amendment to the Partnership Agreements with original partners signed by 30/03/2022
3) Partnership Agreements with new project partners signed by 30/03/2022
4) Interim report and request for payment for Phase 1 and Plan for Phase 2 (Deadline: 31/3/2022)
5) Interim report and request for payment for Phase 2 and Plan for Phase 3 (Deadline: 31/3/2024)
6) Interim report and request for payment for Phase 3 and Plan for Phase 4 (Deadline: 31/3/2026)
7) Final Report (Deadline: 31/3/2028)

Milestones

1) All 16 Steering committee meetings implemented
2) All project KPIs are achieved

DELIVERABLE, MILESTONES AND REPORTING SCHEDULE

MAIN DELIVERABLE PRODUCTS OF THE PROJECT

Name of the Deliverable	Code of the associated action	Deadline
1) Guidelines specifying necessary education, qualifications and experience for Air Quality Managers to be selected, including Terms of Reference and methodological instructions for the first year	C1.1	29/2/2020
2) Annual AQMP report (individual review of measurements implemented)	C1.1	31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
3) 8 annual reports produced by Air Quality Coordination Unit each year on the tasks and activities implemented, covering: a. Evaluation of their work and progress towards their objectives b. Reduction of per capita emissions of pollutants originating from home heating (PM10, PM2.5, benzo(a)pyrene) in targeted municipalities participating in the LIFE project c. Assessment of capacities Quality Managers to of regions employing Air effectively carry out the tasks envisaged in the AQMP. d. The status of all regions in terms of introducing an integrated system for air quality management and energy consumption planning. e. The degree of increased awareness and engagement of local residents in air protection and green behaviour	C1.2	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
4) Training materials, a forum and a manual for the Air Quality Managers ensuring that entities dealing with air quality are more competent and qualified to perform their duties (the Air Quality Managers in particular)	C1.2	30/4/2020
5) A report analysing different scenarios for low-stack emission abatement and energy efficiency improvement in the selected regions by 2030	C1.2	31/12/202
6) The knowledge base, website, good practices and services aimed at more effective AQMP updating process and more impactful practical assistance to mayors, municipal councillors, control bodies, neighbouring countries and other stakeholders.	C1.2	30/6/2020
7) A review of Slovak, Czech and Polish experience in the implementation of air quality plans	C1.2	31/12/2021
8) A report analysing the possibilities for increasing the effectiveness of the control system over atmospheric pollutant emissions in Slovakia	C1.2	31/12/2021

9) Indicators related to AQMs performance	C1.2	31/12/2021 31/12/2022 31/12/2023 31/12/2024 31/12/2025 31/12/2026 31/12/2027
10) Education and training plan for AQMs	C1.2	31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027
11) Web-application on ambient air quality in Air Quality Management Areas for the public information	C2	30/6/2020
12) Mobile application (MoE SR)	C2	31/12/2022
13) Training material for teachers and schools including: - Training manual for teachers - Worksheets for pupils and students - Information leaflet - Identification keys with methodology - Matching game - Poster - Safe routes to school mapping methodology	C2	30/11/2023
14) Methodological manual - “Sustainable mobility”	C2	30/11/2020 30/11/2022 30/11/2024 30/11/2026
15) A report summarizing the findings on the ultrafine particles’ pollution from traffic, residential heating and indoor pollution	C2	31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027
16) Recommendations to ultrafine pollution reduction from traffic and residential heating	C2	31/12/2027
17) Methodology of the informative monitoring of air quality	C2	31/12/2022
18) Informative AQ monitoring reports – close to reference stations	C2	31/12/2027
19) Informative AQ monitoring reports – UAV	C2	31/12/2027
20) Slovak Air Quality Index	C2	31/12/2021
21) Analysis and reports from the greenery planting	C2	31/12/2027
22) 2 feasibility studies for transport solutions to improve air quality in selected cities	C3	31/12/2027
23) Recommendations, published every two years, and input material to design regional and local policies, as well as legislation to improve the effectiveness of air quality measures. The reports will take into consideration: a. The number of replaced solid fuel boilers in Slovakia b. The level of streamlined administrative procedures for subsidy award in order to make sure that all the interested parties receive their subsidies in the same year in which they file applications. c. The number of engaged households, who had received support and/or advice from the Air Quality Managers.	C3	31/12/2021 31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027

d. Increased awareness of residents with regard to the needs and possibilities of energy efficiency improvement in their apartments and houses.		
24) Information and training materials for Ecoheating – educational program including: • Information leaflets and brochures about proper heating; • 11 video spots (1-3 minutes) • Training materials for the Ecoheating educational program; • Training for the government officials involved in air protection; • Training of the secondary and elementary school students;	C4	31/12/2022
25) Repeated one-time emission measurement and efficiency measurement at operators of combustion devices in households	C4	31/12/2026
26) Automatic monitoring system for measurement of operating parameters of small combustion devices (wireless data transmission)	C4	31/12/2021
27) Evaluation of measured operating and emission parameters of real heating sources in the time scale of individual heating seasons The aim of this part of the project is to measure the operating parameters of boilers (performance, operating temperatures, etc.) in real households, which will be carried out during the long term and with repeated measurements of emission parameters (CO, NOx, CO2 or O2, dust) in frequently repeated operating conditions. Current emission balances consider the heat loss of house basically only depending on the age of construction, but the reality is that each household has a different daily cycle of heat demand. This implies that the boilers are actually operated in different hours and in different modes. The aim is to determine the emission parameters of the actually operated boilers in their typical operating conditions, to evaluate which operating conditions of the boilers are the most common and also to evaluate which part of the season the boiler is operated at nominal output and which part is operated at reduced output. The deliverable will be the quantification of differences between label and real pollutant emissions, including the evaluation of which part of the heating season the emission parameters of the boilers are significantly worse. E.g. when the boilers are operated at minimum output at the start and end of the heating season, or when operating at nominal output during cold days of the heating season. The deliverable will also be the information obtained by the long-term measurement of operating parameters and the repeated measurement of emission parameters. This information will be processed into a research report that will be used to update emission balances. The emission balance works with emission factors at nominal and reduced boiler output. The question still remains for what part of the heating season the boilers are operated at the reduced output and what part of the heating season at the nominal output. The obtained information will also be communicated (presented) during the project as part of the educational actions outlined in Section C.4-1, in order to teach people to heat properly or possibly	C4	31/12/2026

explain to public to which inadequate operating modes they should avoid to minimize differences in emission parameters set at the certification and in the real operation.		
28) Emissions inventory at the selected regional level Emissions inventory represents the official submission of annual national emission data of 27 air pollutants under the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) Convention on Long-term Transboundary Air Pollution (LRTAP Convention) and 5 air pollutants under Directive 2016/2284 / EU (NEC Directive). Emission inventories are required to monitor progress towards compliance with emission ceilings and reduction commitments of member states EU. Emissions inventories are annually prepared according to the legislative requirements and EMEP/EEA Guidelines considering rules of transparency, consistency, comparability, completeness and accuracy. Reporting is performed in the common structure by categories NFR (Nomenclature for Reporting) that covers particular sectors the economy (energy, combustion in industry, fugitive emissions, households, transport, industrial processes, solvents, agriculture, waste management).	D	31/12/2021 31/12/2025 31/12/2027
29) Regional air quality assessment report and data base	D	31/12/2023 31/12/2027
30) Structured distribution of small combustion sources	D	31/12/2023 31/12/2027
31) Dissemination & Communication Plan	E	30/4/2020
32) Annual reports on Dissemination Activities including: a. Campaigns prepared and conducted in the territory of Slovakia (including spots, educational videos, miniboards, posters, leaflets, press advertising, advertorials, internet advertisements, internet mailing, Google and Facebook ads, ads on public transport vehicles in the municipalities). b. Campaign materials (spots, educational videos, radio spots, billboard, miniboard and poster creations, press advertising, advertorials, internet ads, other ads). c. Radio discussions d. Leaflets on air quality management in air quality management areas (around 350 printed leaflets per each of the 8 Slovak regions) e. Miniboards and posters 2020-2027	E	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027 31/1/2028
33) Notice boards, with the LIFE logo	E	31/3/2020
34) A Layman's report in Slovak and English language	E	31/12/2027
35) Report on Mutual learning workshops related to the OP 2021-2027 / 2028-2034	E	31/12/2027
36) Mechanism to involve other municipalities and regions	E	31/12/2027
37) Annual progress reports on project activities	F	31/1/2021 31/1/2022 31/1/2023 31/1/2024 31/1/2025 31/1/2026 31/1/2027

		31/1/2028
38) Code of conduct for operating LIFE IP Task Force	F	31/3/2020
39) Concept for creating synergies among different actors with utilisation of financial mechanisms	F	31/12/2027
40) Amendment to the Partnership Agreement with original partners	F	30/03/2022
41) The Partnership Agreement with new project partners	F	30/03/2022

MAIN MILESTONES OF THE PROJECT

Name of the Milestone	Code of the associated action	Deadline
1) Development of draft employment criteria for Air Quality Managers (obligatory and recommended)	C1.1	29/2/2020
2) Employment of Air Quality Managers	C1.1	30/4/2020
3) AQMPs are published by the end of Q2 2022 and updated every three years with the help of Air Quality Managers until 2027	C1.1	31/12/2022 31/12/2025
4) Establishment of Air Quality Coordination Unit	C1.2	31/3/2020
5) First training materials for the Air Quality Managers	C1.2	30/4/2020
6) Trainings for Air Quality Managers begin	C1.2	31/8/2020
7) Training material for teachers and schools	C2	30/11/2023
8) Educational programmes and public information accomplished	C2	31/12/2021 31/12/2023 31/12/2025 31/12/2027
9) Analysis of ultrafine particles from traffic and residential heating including indoor pollution	C2	31/12/2026
10) C4.1 campaigns finalised	C4.1	31/12/2026
11) Emission inventory for the selected regions available	D	31/12/2027
12) Comparison of regional air quality assessments and rate of air quality improvement	D	31/12/2027
13) Dissemination and communication plan prepared	E	30/4/2020
14) All dissemination KPIs are achieved	E	30/4/2027
15) A kick-off meeting initiating the project is organised	F	31/1/2020
16) Financial audit covering Phase 1 of the project is prepared	F	31/3/2022
17) Financial audit covering Phase 2 of the project is prepared	F	31/3/2024
18) Financial audit covering Phase 3 of the project is prepared	F	31/3/2026
19) Financial audit covering Phase 4 of the project is prepared	F	31/3/2028
20) All project KPIs are achieved	F	31/12/2027
21) All 16 meetings of Steering Committee are implemented	F	31/12/2027

ACTIVITY REPORTS FORESEEN

Type of report	Deadline
Interim report and request for payment for Phase 1	31/3/2022

Interim report and request for payment for Phase 2	31/3/2024
Interim report and request for payment for Phase 3	31/3/2026
Final Report	31/3/2028

TIMETABLE

List all actions ordered by number and using their numbers or names. Tick as appropriate.

Action	2019	2020				2021				2022				2023				2024				2025				2026				2027			
Number / name	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
A. Preparatory actions, elaboration of management plans and/or action plans:																																	
A.1																																	
C. Concrete (conservation/implementation) actions:																																	
C.1.1																																	
C1.2																																	
C2																																	
C2 - 1																																	
C2 - 2																																	
C2 - 3																																	
C2 - 4																																	
C2 – 5.1																																	
C2 – 5.2																																	
C2 – 5.3																																	
C2 – 5.4																																	
C2 – 5.5																																	
C2 – 6.1																																	
C2 – 6.2																																	
C3																																	
C4.1																																	
C4.4																																	
D. Monitoring of the impact of the project actions:																																	
D.1																																	
E. Public awareness and dissemination of results:																																	
E.																																	
Project webpage																																	

Conference for regions																																	
Information panels																																	
Broadcast and TV shots																																	
Broadcast discussion sessions																																	
Press campaign																																	
Leaflets																																	
F. Project management and monitoring of project progress:																																	
F1																																	
F2																																	

LIFE 2018 ENVIRONMENT INTEGRATED PROJECTS

Stage 2 - Full proposal

FINANCIAL APPLICATION FORMS

Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement

NOTES:
Please refer to guidelines for IP applicants when filling in these forms

FORM FA

Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement

Budget breakdown categories	Total cost in euro	Eligible Cost in euro	% of total eligible costs
1. Personnel		9,715,005	64.77%
2. Travel and subsistence		571,448	3.81%
3. External assistance		2,392,495	15.95%
4. Durable goods			
Infrastructure	0	0	0.00%
Equipment	718,199	718,199	4.79%
Prototype		0	0.00%
5. Land purchase / long-term lease		0	0.00%
6. Consumables		111,138	0.74%
8. Other Costs		510,412	3.40%
9. Overheads		981,303	6.54%
TOTAL	**15,000,000**	**15,000,000**	**100%**

Contribution breakdown	In euro	% of TOTAL	% total eligible costs
Requested European Union contribution	9,000,000	**60.00%**	**60.00%**
Coordinating Beneficiary's contribution	3,385,433	**22.57%**	
Associated Beneficiaries' contribution	2,418,798	**16.13%**	
Co-financers contribution	195,769	**1.31%**	
TOTAL	**15,000,000**	**100.00%**	

budget must

Please fill in the forms FC to F7 first. In these forms you are allowed to add lines but you cannot alter the formulas: please fill in only cells with yellow background.

Please check consistency of total amounts per cost category between form FB and forms FC to F7

Please refer to the relevant instructions given in the explanatory notes for filling in these forms

Important note: Please fill in manually overheads in this form: overheads cannot be above 7% of the total eligible direct costs excluding land purchase and the overhead costs themselves.

FORM FB **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Breakdown of costs for Actions in Euro (excluding overhead costs)

Action number	Name of action	1. Personnel	2. Travel and subsistence	3. External assistance	4.a Infrastructure	4.b Equipment	4.c Prototype	5. Purchase or lease of land	6. Consumables	7. Other costs	8. Overheads	TOTAL
C1.1	Air Quality Managers	3,744,720.00	0.00	66,000.00	0.00	47,190.00	0.00	0.00	0.00	60,000.00		**3,917,910.00**
C1.2	Air Quality Air Quality Coordination Unit	1,364,480.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**1,364,480.00**
C2	Educational programmes and public information	846,329.00	0.00	1,016,096.00	0.00	494,341.00	0.00	0.00	0.00	77,400.00		**2,434,166.00**
C3	Accelerating the implementation of measures to minimise negative impacts of household heating and transport on air quality	0.00	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**50,000.00**
C4.1	Support the exchange of heat sources (boilers) in households – an information campaign aimed at the operators of stationary combustion sources for solid fuel	170,794.00	7,700.00	72,563.00	0.00	21,243.00	0.00	0.00	51,833.00	46,875.00		**371,008.00**
C4.2	Support the exchange of heat sources (boilers) in households – diagnostics of real emission parameters	111,033.00	5,600.00	19,591.00	0.00	89,035.00	0.00	0.00	59,305.00	0.00		**284,564.00**
D	Monitoring of the effects of implementation Air Quality Management Plans	334,218.00	0.00	300,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	132,137.00		**766,355.00**
E	Public awareness, dissemination and exploitation actions	904,755.00	0.00	767,810.00	0.00	32,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**1,704,565.00**
F1	Project Management Activities	2,238,676.00	558,148.00	100,435.00	0.00	34,390.00	0.00	0.00	0.00	194,000.00		**3,125,649.00**
F2	Project Management Structure and Decision Making Mechanism	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**0.00**
												0.00
												0.00
												0.00
												0.00
												0.00
	Overheads										981,303.00	**0.00**
	TOTAL	**9,715,005.00**	**571,448.00**	**2,392,495.00**	**0.00**	**718,199.00**	**0.00**	**0.00**	**111,138.00**	**510,412.00**		**14,018,697.00**

FORM FC **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Coordinating Beneficiary's contribution

Country code	Beneficiary n°	Beneficiary short name	Total costs of the actions in euro	Beneficiary's own contribution in euro	Amount of EC contribution requested in euro
SK	1	MoE SR	5,024,052	3,385,433	1,638,619

Associated Beneficiaries' contribution

Country code	Beneficiary n°	Beneficiary short name	Total costs of the actions in euro	Associated beneficiary's own contribution in	Amount of EC contribution requested in euro
SK	2	SEA	3,962,336	1,554,429	2,407,907
SK	3	Banská Bystrica Region	432,000	43,200	388,800
SK	4	Trenčínn Region	432,000	43,200	388,800
SK	5	Trnava Region	432,000	43,200	388,800
SK	6	Žilina Region	432,000	43,200	388,800
SK	7	Prešov Region	432,000	43,200	388,800
SK	8	Košice Region	432,000	43,200	388,800
SK	9	SHMI	820,000	345,008	474,992
SK	10	PEDAL	1,409,384	140,938	1,268,446
CZ	11	VSB	652,563	65,256	391,538
SK	12	Bratislava Region	322,348	32,235	290,113
SK	13	CEPTA	217,317	21,732	195,585
TOTAL			**9,975,948**	**2,418,798**	**7,361,381**

Co-financers contribution

Co-financer's name	Amount of co-financing in euro
Ministry of the Environment of the Czech Republic	195,769
TOTAL	**195,769**

FORM F1 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Direct Personnel costs

		Calculation =>	A	B	A X B
Beneficiary short name	**Type of staff**	**Category/Role in the project**	**Daily rate**	**Number of person-days**	**Direct personnel costs**
1/1/2020 till 31/12/2027					
MoE SR	additional	Project Coordinator (1)	224	**2080**	**465,920**
MoE SR	additional	Project Manager senior (1) - previously one of "2 additional persons as project managers"	180	**2080**	**374,400**
MoE SR	additional	Project Manager Administrator (1) - previously one of "2 additional persons as project managers"	138	**2080**	**287,040**
MoE SR	additional	Communication Manager (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	180	**2080**	**374,400**
MoE SR	additional	Coordination Unit Leader (1) - previously as "action manager C1.2"	180	**2080**	**374,400**
MoE SR	additional	Coordination Unit Senior (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	158	**2080**	**328,640**
MoE SR	additional	Coordination Unit Junior (1) - previously one of "3 managers for the coordination unit"	138	**2080**	**287,040**
MoE SR	additional	Air Quality Managers (4)	138	**8320**	**1,148,160**
MoE SR	additional	Experts (4) - previously as "action manager (2xC3)", action manager (D), action manager (C1.1)"	138	**1522**	**210,036**
Trenčín	additional	Air Quality Manager	106	**1928**	**204,368**
Trencín	permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	106	**482**	**51,092**
Banská Bystrica	additional	Air quality manager	94	**1861**	**174,934**
Banská Bystrica	additional	Project Manager - Supervisor (part-time)	96	**462**	**44,352**
Trnava	additional	Air quality manager	100	**2080**	**208,000**
Trnava	additional	Project Manager - Supervisor (part-time)	83	**428**	**35,524**
Žilina	additional	Air quality manager	88	**1792**	**157,696**
Žilina	additional	Project Manager - Supervisor (part-time)	100	**352**	**35,200**
Košice	additional	Air quality manager	91	**1951**	**177,541**
Košice	permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	139	**521**	**72,419**
Prešov	additional	Air quality manager	125	**1692**	**211,500**
Prešov	additional	Project Manager - Supervisor (part-time)	128	**423**	**54,144**
Bratislava	additional	Air quality manager	158	**1290**	**203,820**
Bratislava	permanent	Project Manager - Supervisor (part-time)	160	**318**	**50,880**
PEDAL	additional	Project Manager	262	**1567**	**410,554**
PEDAL	additional	Project Manager	262	**1720**	**450,640**
PEDAL	additional	Dissemination and communication manager	262	**1720**	**450,640**
SHMI	permanent	Expert 1 (see section D for more info - one or more part-time workers)	106	**1433**	**151,898**
SHMI	additional	Expert 2 (see section D for more info)	106	**1720**	**182,320**
VSB	permanent	Smokeman roadshow specialists, Tradefair Smokeman show specialist, Household heating experts, TV spot specialist	130	**1313.8**	**170,794**
VSB	permanent	Household heating monitoring Experts	130	**854.1**	**111,033**
SEA	additional	Air Quality Managers (4)	141	**6490**	**915,090**
SEA	additional	Action manager 1 (more employees in one position - working on C2 and E)	150	**1680**	**252,000**
SEA	additional	Expert 1 (more employees in one position, working on C2 and E)	159	**1700**	**270,300**
SEA	additional	Expert 2 - specialist - air quality 1 (working on C2 and E)	154	**1600**	**246,400**

FORM F1 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Direct Personnel costs

		Calculation =>	A	B	A X B
Beneficiary short name	**Type of staff**	**Category/Role in the project**	**Daily rate**	**Number of person-days**	**Direct personnel costs**
SEA	additional	Expert 3 - project manager, specialist - air quality 2 (working on C2 and E)	169	**1590**	**268,710**
SEA	additional	Expert 4 - specialist - air quality 3 (working on C2 and E)	169	**1080**	**182,520**
CEPTA	additional	Expert (2)	144	**525**	**75,600**
CEPTA	additional	Project manager (1)	200	**225**	**45,000**
			TOTAL =>	**65199.9**	**9,715,005**

FORM F2

Travel and subsistence costs

			Calculation =>	A
Beneficiary short name	**Destination**	**number of trips**		**Total travel and subsistence costs**
1/1/2020 till 31/12/2027				
MoE SR	Inside SR	1800		**154,000**
MoE SR	Within Europe	140		**77,200**
MoE SR	Outside Europe	3		**3,600**
Trenčín	Inside SR	743		**22,300**
Trenčín	Within Europe	45		**5,400**
Trenčín	Outside Europe	3		**5,400**
Banská Bystrica	Inside SR	350		**10,600**
Banská Bystrica	Within Europe	30		**11,700**
Trnava	Inside SR	210		**14,000**
Trnava	Within Europe	8		**11,000**
Žilina	Inside SR	700		**7,000**
Žilina	Within Europe	45		**10,700**
Košice	Inside SR	150		**9,000**
Košice	Within Europe	8		**5,000**
Košice	Outside Europe (neighbouring region - Ukraine)	100		**2,000**
Prešov	Inside SR	36		**11,000**
Prešov	Within Europe	10		**6,000**
Prešov	Outside EU	5		**2,500**
Bratislava	Inside SR	300		**20,000**
Bratislava	Within Europe	20		**10,000**
PEDAL	Within Europe	8		**5,348**
VSB	Inside CR	200		**7,700**
VSB	Within Europe	40		**5,600**
SEA	Inside SR	1690		**135,200**
SEA	Within Europe	10		**4,800**
CEPTA	Inside SR	288		**14,400**
			TOTAL =>	**571,448**

FORM F3 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

External assistance costs

Beneficiary short name	Procedure	Description	Costs
1/1/2020 till 31/12/2027			
MoE SR	Public Tender	Organization of meetings (rental, catering, interpretation)	90,135
MoE SR	Public Tender	Feasibility studies (transport solutions, local heating)	50,000
MoE SR	Public Tender	Promotional materials (manufacturing, printing)	21,825
MoE SR	Public Tender	Mobile application on air quality for iOS and Android on air quality	72,000
MoE SR	Public Tender	Webinar fees, exhibition fees (tent rent, catering)	10,300
MoE SR	Public Tender	Methodology for informative air quality monitoring	5,000
MoE SR	Public Tender	Programming of Slovak Air Quality Index (development and adjustment)	2,000
Trenčín	Public Tender	Promotional materials	7,700
Trenčín	Public Tender/ Direct Treaty	Mural painting by special colors with a positive impact on air quality	6,600
Trnava	Public Tender/ Direct Treaty	Information and promotional materials, translations	9,700
Košice	Public Tender	Green measures - analysis, survey, planting plan	5,000
Košice	Public Tender	Green measures - planting greenery (approx. 220 trees)	33,779
Prešov	Public Tender	Mural painting by special colors with a positive impact on air quality	7,600
Prešov	Public Tender	Green measures	6,020
Prešov	Public Tender	Events (participation in conferences, competitions, participation fees, organization of few conferences/events)	13,109
Prešov	Public Tender	Promotional materials	15,000
Prešov	Public Tender	Digital boards (renting of digital information outdoor screen)	18,000
Bratislava	Public Tender	Promotional materials and promo related costs	15,060
Banská Bystrica	Public Tender	Green measures - project documentation and analysis	20,000
Banská Bystrica	Public Tender	Green measures - planting and after planting care (approx. 400 trees)	90,000
Banská Bystrica	Public Tender	Events organization (conferences, competitions)	8,500
Banská Bystrica	Public Tender	Promotional materials	14,500
Žilina	Public Tender	Green measures - project documentation and analysis	23,000
Žilina	Public Tender	Green measures - planting and after planting care (approx. 330 trees)	50,000
Žilina	Public Tender	Events organization (conferences, competitions, information campaings)	8,500
Žilina	Public Tender	Promotional materials	36,115
SHMI	Public Tender	Monitoring of the indicator related to the emissions reductions (survey - 2x)	300,000
VSB	Public Tender	Campaign on proper combustion in households: audio-visual equipment rental costs, animation, dubbing, video spot production, graphic services, subtitles, translations	51,563
VSB	Public Tender/ Direct Treaty	Ecoheating course education program, catering and accommodation service for participants	21,000
VSB	Public Tender/ Direct Treaty	Preparation of sampling and measuring points for monitoring in households. Data services. Validation, calibration of measuring devices. Maintenance and service of measuring equipment. Rental of a transport vehicle for the transport of measuring equipment. Services of a professionally qualified person for the inspection of boilers.	19,591
SEA	Public Tender	Budget for 4 quality managers for the organisation of meetings	66,000
SEA	Public Tender	Web-application on ambient air quality in Air Quality Management Areas for public information (design, development and maintenance)	0
SEA	Public Tender	Workshops on Air Quality for representatives of Self-Governing Authorities (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors). 6 workshops, max. 60 participants each	15,280
SEA	Public Tender	Workshops on the importance of central heat supply (CHS) in terms of improving air quality, (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors), 6 workshops, max. 60 participants each	20,000
SEA	Public Tender	Workshops on actions to reduce emissions from domestic heating (lunch, 2x coffee break, venue, technical equipment and assistance, accommodation, contractors). 4 workshops, max. 150 participants each	49,800
SEA	Public Tender	Education in the field of air protection - 1 and a half day (accomodation for max. 100 participants, 2x lunch, 1x dinner, 3x coffee break, venue, technical equipment and assistance)	18,000
SEA	Public Tender	Methodological manual "Sustainable mobility" (500 printed copies)	6,000

FORM F3 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

External assistance costs

Beneficiary short name	Procedure	Description	Costs
SEA	Public Tender	Contractors	1,650
SEA	Public Tender	Expert workshops "Sustainable Mobility – Guidelines, Ideas and Examples of Good Practice (lunch, coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractors) 32 half-day workshops (some of them online)	38,400
SEA	Public Tender	Study visits of good examples of good practise in theme of sustainable urban mobility (appx. 7 - 25 participants each year) and contractor	49,130
SEA	Public Tender	Metal pens, Lined notebooks in A5 size, Roll-ups	7,318
SEA	Public Tender	Sustainable urban mobility - promotion in the media (TV and Radio) (1st phase)	33,750
SEA	Public Tender	Spots and educational videos on sustainable mobility (rest of the project)	90,000
SEA	Public Tender	Education programme (gift items)	33,000
SEA	Public Tender	Education programme (Prizes for participating schools)	27,600
SEA	Public Tender	Education programme (printing of educational materials)	22,500
SEA	Public Tender	Education programme (methodological days)	2,160
SEA	Public Tender	Education programme (Contractor)	10,000
SEA	Public Tender	ŠIŠKA environmental education festival	50,000
SEA	Public Tender	Safe Routes to School (all activities associated with new activity)	30,000
SEA	Public Tender	Safe Routes to School (promotional items)	2,500
SEA	Public Tender	Information panels and leaflets (advertisement cost and production of posters) (rest of the project)	251,847
SEA	Public Tender	Broadcast and TV shots for improving air quality in air quality management areas (advertisement cost) (1st phase)	69,390
SEA	Public Tender	Spots and educational video on air quality (rest of the project)	90,000
SEA	Public Tender	Broadcast (TV, online) (rest of the project)	60,000
SEA	Public Tender	Leaflets on air quality management in air quality management areas (around 350 printed leaflets per each of the 8 slovak regions) (1st phase)	12,620
SEA	Public Tender	Press campaign, e-mail marketing, google (advertisement cost)	174,000
SEA	Public Tender	Interpretation of events, translation, printing of documents and graphic design (1st phase)	16,673
SEA	Public Tender	Interpretation of events, translation (rest of the project)	24,000
SEA	Public Tender	Conference for self-governing regions and selected municipalities and other stakeholders from Slovakia and Czech Republic (accomodation for appx. 160 participants, 2x lunch, 1x dinner, 3x coffee break, venue, technical equipment and assistance, contractor) 2 conferences planned during the project	37,080
CEPTA	Direct Treaty	Expert work including travel costs	52,200
		TOTAL =>	**2,392,495**

FORM F4 a **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Durable goods: Infrastructure costs

Beneficiary short name	Action number	Procedure	Description	Actual cost	Depreciation (eligible cost)
PHASE 1: 1/1/2020 till 31/12/2021					
PHASE 2: 1/1/2022 till 31/12/2023					
PHASE 3: 1/1/2024 till 31/12/2025					
PHASE 4: 1/1/2026 till 31/12/2027					
			TOTAL =>	**0**	**0**

FORM F4 b **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Durable goods: Equipment costs

Beneficiary short name	Procedure	Description	Actual cost	Depreciation (eligible cost)
1/1/2020 till 31/12/2027				
MoE SR	Public Tender	Measuring instruments (termocameras, wood moisture measuring senzors, close to reference monitoring stations, compact mobile appliance, pasive monitoring stations)	**82,890**	**82,890**
MoE SR	Public Tender	Laptop and office software for the LIFE IP team (12)	**26,990**	**26,990**
MoE SR	Public Tender	IT storage place	**2,400**	**2,400**
MoE SR	Public Tender	Software licences	**5,000**	**5,000**
MoE SR	Public Tender	Digital information outdoor screen on air quality (1)	**5,000**	**5,000**
MoE SR	Public Tender	Drone used for air quality monitoring including training for 4 AQM	**20,000**	**20,000**
MoE SR	Public Tender	Flying lab to be put on the drone	**18,000**	**18,000**
Trenčín	Public Tender	Laptop and office software for AQM (1)	**5,400**	**5,400**
Trenčín	Public Tender	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**37,979**	**37,979**
Trenčín	Public Tender	Digital information outdoor screen on air quality (2)	**11,000**	**11,000**
Trnava	Public Tender	Laptop, mobile and software	**5,000**	**5,000**
Trnava	Public Tender	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**64,315**	**64,315**
Trnava	Public Tender	Digital information outdoor screen on air quality (2)	**11,000**	**11,000**
Banská Bystrica	Public Tender	Laptop, mobile	**3,500**	**3,500**
Banská Bystrica	Public Tender	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment)	**25,653**	**25,653**
Žilina	Public Tender	Laptops with accessories - 3x during the project duration, dictaphone, data projector, etc.	**6,528**	**6,528**
Žilina	Public Tender	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment), including service	**52,000**	**52,000**
Žilina	Public Tender	Digital information outdoor screen on air quality (1)	**5,000**	**5,000**
Košice	Public Tender	Laptops with accessories (headphones with micro, keybord, mouse, etc.) for LIFE IP team (AQM, supervizor) - 3x during the project duration	**6,500**	**6,500**
Košice	Public Tender	Informative sensors - measuring instruments 10x (on solar power), acces to cloud Envitech or similar	**92,500**	**92,500**
Prešov	Public Tender	Laptop, mobile	**4,362**	**4,362**
Prešov	Public Tender	Measuring instruments (close to reference monitoring equipment) including servis	**54,504**	**54,504**
Bratislava	Public Tender	Laptop and office software for the Air Quality	**1,500**	**1,500**
VSB	Public tender/ Direct Treaty	Information campaign (equipment and tools for the implementation of information campaigns - such as functional models, props, models of combustion equipment, tables for road shows, transport boxes for transporting models, equipment needed to equip the studio for recording instructional videos, exercise bikes, peltier cell, demonstration stoves including flue gas routes, demonstration and teaching items, steam engine, flue gas temperature measuring system, dry ice thermobox, dewar vessel, portable boards, storage media, computer technology)	**21,243**	**21,243**
VSB	Public tender/ Direct Treaty	Storage media, computer technology, measuring modules, sensors, hand tools (such as drill, grinder, cutter, saw). Power sources voltage, backup sources. Converters, computer technology, heated sampling lines, controllers, temperature sensors and evaluation units, compensation lines, routers.	**3,835**	**3,835**
VSB	Public Tender	Flue gas treatment and analysis equipment (analyzer), auxiliary equipment (compressor, heated pump for sample transport to analyzers, etc.)	**85,200**	**85,200**
SEA	Public Tender	Laptop, mobile and office software for 4 Air Quality Managers	**14,400**	**14,400**

FORM F4 b **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Durable goods: Equipment costs

Beneficiary short name	Procedure	Description	Actual cost	Depreciation (eligible cost)
SEA	Public Tender	Education programme (monitoring tools with sensors for pollutants and other relevant information)	45,000	45,000
CEPTA	Public Tender	Laptop and office software for experts	1,500	1,500
		TOTAL =>	718,199	718,199

FORM F4 c **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Durable goods: Prototype costs

Beneficiary short name	Action number	Procedure	Description	Actual Costs
PHASE 1: 1/1/2020 till 31/12/2021				
PHASE 2: 1/1/2022 till 31/12/2023				
PHASE 3: 1/1/2024 till 31/12/2025				
PHASE 4: 1/1/2026 till 31/12/2027				
			TOTAL (sum above) =>	**0**

FORM F5 **oposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Land purchase or long-term lease of land / use rights

		Calculation =>	A	B	C	(A x B) + C
Beneficiary short name	Action number	Description of land purchase / long-term lease / one-off compensation	Estimated cost per hectare (rounded to the nearest euro)	Area (hectares)	Associated charges (euro)	Expected cost (euro)
PHASE 1: 1/1/2020 till 31/12/2021						
						0
						0
						0
						0
						0
						0
						0
PHASE 2: 1/1/2022 till 31/12/2023						
PHASE 3: 1/1/2024 till 31/12/2025						
PHASE 4: 1/1/2026 till 31/12/2027						
					TOTAL =>	0

FORM F6 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Consumables

Beneficiary short name	Procedure	Description	Costs
1/1/2020 till 31/12/2027			
Trenčín	Public Tender	Consumables for "Slovak Smokeman" needed for educational activities on correct heating techniques (gases, fuel, props)	**23,500**
Trnava	Public Tender	Consumables for "Slovak Smokeman" needed for educational activities on correct heating techniques (gases, fuel, props)	**22,200**
VSB	Direct Treaty	Consumables for the implementation of information campaigns such as: propane butane, hydrogen, batteries, flint and steel, packaging, dry ice, balloons, fuel, liquid alcohol, writing accessories, information materials, rewards, varnish, sprays, burners, strings, magnets, bubble blower, lighters, heat - resistant paints, thermometers, straps, portable lights, tools, tablecloths, personal protective equipment, markers, promotional clothing, printing of educational materials	**28,533**
VSB	Direct Treaty	Information campaign (equipment and tools for the implementation of information campaigns - props, tables for road shows, transport boxes for transporting models, equipment needed to equip the studio for recording instructional videos, peltier cell, demonstration and teaching items, flue gas temperature measuring system, dry ice thermobox, dewar vessel, portable boards, storage media, computer technology)	**23,300**
VSB	Direct Treaty	Fuel for combustion tests (eg wood, coal, briquettes, pellets). Consumables for monitoring, such as wires, sensors, connectors, transducers, connecting material, tools. Material for 3D printing. Fuel for a power plant.	**8,305**
VSB	Direct Treaty	Storage media, computer technology, measuring modules, sensors, hand tools (such as drill, grinder, cutter, saw), backup sources, converters, computer technology, heated sampling lines, controllers, temperature sensors and evaluation units, compensation lines, routers.	**5,300**
		TOTAL =>	**111,138**

FORM F7 **Proposal acronym: LIFE-IP SK AQ Improvement**

Other costs

Beneficiary short name	Procedure	Description	Costs
1/1/2020 till 31/12/2027			
MoE SR	Public Tender	Travel costs including accomodation for external experts presenting on workshops, conferences...	**5,000**
MoE SR	Public Tender	Financial audit	**18,000**
MoE SR	Public Tender	Renting the office space for the LIFE IP team under MoE SR (12)	**176,000**
Trenčín	Public Tender/ Direct Treaty	Installation of close to reference monitoring stations (including the reposition of sensors to other places)	**11,000**
Trenčín	Direct Treaty	Electricity bill for close to reference monitoring stations	**12,000**
Trnava	Public Tender/ Direct Treaty	Installation of close to reference monitoring stations (including the reposition of sensors to other places)	**11,000**
Trnava	Direct Treaty	Electricity bill for close to reference monitoring stations	**12,000**
Žilina	Public Tender/ Direct Treaty	Costs associated with lecturers in the implementation of events	**4,000**
Žilina	Public Tender/ Direct Treaty	Costs of installation and operation of sensors	**8,000**
SHMI	Public Tender/ Direct Treaty	Electricity bill (500 EUR per month per station).	**72,000**
SHMI	Public Tender/ Direct Treaty	Costs associated with the transport and installation of the mobile monitoring station – transport costs, calibration of monitoring devices before measurement, regular inspection of the equipment, calibration fuels, technical gases, administrative fees, revision of electrical connections, tapes, filters, data transfer, validation,...	**60,137**
VSB	Public Tender/ Direct Treaty	Rental and fees associated with information campaigns such as: rental of a tent, plot. Conference and training fees. Rental of a transport vehicle for the transport of material for the implementation of information campaigns.	**46,875**
SEA	Public Tender	Renting the office space for the 4 Air Quality Managers to be employed by SEA	**60,000**
CEPTA	Public Tender	Office rent	**14,400**
		TOTAL =>	**510,412**

LIFE Integrated Projects 2018 – FP

Financial Plan

Sources of financing	Actions/measures to be financed	Amount of funding EUR	Status/date of Funding granted/ to be granted/ to be requested	Authority/ entity managing the fund
LIFE PROJECT:				
EU contribution	NA	9000000	NA	NA
Contribution by beneficiaries	NA	6000000	NA	NA
Contribution by cofinancers	NA	0	NA	NA
TOTAL LIFE IP		15000000		
EU funds:				
OP Quality of Environment (OP QE)	*Replacement of obsolete solid fuel boilers in households*	30,000,000.00	***to be granted*** *(call launched in September 2019, applications for funding in the sum of EU contribution 20 mil. EUR, so far in the process of assessment)*	*MoE SR*

OP Quality of Environment (OP QE)	*Replacement of old boilers in public buildings*	30,000,000.00	***granted*** *(call launched in October 2018 and closed in September 2020, applications for funding in the total amont of 0,6 mil. EUR (from EU funds) are currently in various stages of assessment, approval and contracting procedure), contracted - 0,07 mil. €, disbursement - 0 mil. €*	*MoE SR*
OP Quality of Environment (OP QE)	*Support for the use of RES (national project Green for Households)*	40,800,000.00	***granted*** *(call launched in December 2018 and closed in February 2019)*	*Intermediate Body of OP QE - Slovak Innovative and Energy Agency on behalf of MoE SR as Managing Authority of OP QE*

OP Quality of Environment (OP QE)	*Improvement of energy efficiency (including the increase of renewable energy sources use in enterprises)*	100,000,000.00	***granted 19,1 (out of 40) mil. EUR*** *(call launched in September 2017 and closed in June 2019, applications requesting grant in the total amont of 1,5 mil. EUR (from EU funds) are currently in various stages of assessment/approval and contracting procedure), contracted - 19,1 mil. €, disbursement - 11,2 mil. €;* *to be granted 50 mil. EUR;* *(call launched in December 2018; applications requesting grant in the total amont of 6,7 mil. EUR (from EU funds) are currently in various stages of approval/assesment, the rest has still to be requested), contracted - 19,2 mil. €, disbursement - 1,6 €;* *to be granted 10 mil. EUR;* *(call launched in December 2019; applications requesting grant in the total amont of 2,9 mil. EUR (from EU funds) are currently in various stages of approval/assesment, the rest has still to be requested), contracted - 1 mil. €, disbursement - 0 €;*	*Intermediate Body of OP QE - Slovak Innovative and Energy Agency on behalf of MoE SR as Managing Authority of OP QE*

OP Quality of Environment (OP QE)	*Energy consumption reduction of public buildings (including insulations and modernization of heating systems, district heating)*	285,000,000.00	***granted 170,7*** *(out of 214) mil. EUR (call launched in February 2017 and closed in February 2018,contracted - 170,7 mil. €, disbursement - 140,5 mil. €;* ***granted*** *44,2 (out of 71) mil. EUR (call launched in December 2018 and closed in June 2019, applications requesting grant in the total amont of 7 mil. EUR (from EU funds) are currently in various stages of approval/assesment), contracted - 44,2 mil. €, disbursement - 5 mil. €;*	*Intermediate Body of OP QE - Slovak Innovative and Energy Agency on behalf of MoE SR as Managing Authority of OP QE*
OP Quality of Environment (OP QE)	*Improving information and providing advice on improving the quality of the environment in Slovakia*	3,466,391.90	***granted*** *3 mil. EUR (6 priority axes are addressed within the national project, one axis is thematically devoted to air protection)*	*Slovak Environmental Agency*
OP Quality of Environment (OP QE)	*Improvement of emission inventories and emission projections as well as development of methodologies for improvement of emission inventories and emission projections*	2,000,000.00	***to be requested*** *(call launched in december 2020)*	*MoE SR*

OP Integrated Infrastructure (OP II)	*Modernisation of public transport means and infrastructure*	219,096,405.13	***granted*** *77,89 mil. EUR (EU funds) out of 219 mil. EUR (available funds of PA3 OPII)* ***to be granted*** *86,35 mil. EUR (EU funds; calls to be launched within PA3 by the end of the 2021 - tram track in Petržalk, modernization of trolleybuses tracks and building of interception parking lots)*	*Ministry of Transport and Construction SR*
OP Integrated Infrastructure (OP II)	*Modernisation and electrification of railways*	57,135,451.73	***granted*** *1,9 mil. EUR (EU funds) call launched in May 2016* *to be requested 59 241 450,00 € (EU funds) call launched in October 2020* *(Electrification of railway track Haniska pri Košiciach - Moldava nad Bodvou)*	*Ministry of Transport and Construction SR*
Integrated Regional Operation Programme (IROP)	*Energy efficiency improvement in apartment houses*	223,000,000.00	***Granted*** *27, 8 mil. Eur* ***To be granted*** *108 mil. EUR* ***To be requested*** *48 mil. Eur*	*Ministry of Investments, Regional Development and Informatization of the Slovak Republic*
Integrated Regional Operation Programme (IROP)	*Urban transport improvement (traffic fluency, replacement of old buses, parking facilities, cycling roads etc.)*	215,500,000.00	***Granted*** *90,9 mil. Eur* *Calls launched in total sum 210 mil. EUR.* ***To be granted*** *51 mil. Eur (projects in evaluation for specific objectives 1.2.1 and 1.2.2).* ***To be requested*** *32,9 mil. Eur (available allocation in PA7, specific objective 7.1 and 7.2, expected call for projects released in August 2021)*	*Ministry of Investments, Regional Development and Informatization of the Slovak Republic*

Integrated Regional Operation Programme (IROP)	*Green infrastructure measures*	65,000,000.00	***Granted*** *25,6 mil. Eur* *Call launched in March 2017 and closed in April 2020. Call launched in total sum 40 779 584.* ***To be granted*** *17 mil. Eur (available allocation in actual call Nr. 65).* ***To be requested*** *13,3 mil. Eur (available allocation in PA7, specific objective 7.3, expected call for project released in September 2021)*	*Ministry of Investments, Regional Development and Informatization of the Slovak Republic*
Cross Border Programme SK-AT	*Green infrastructure and green mobility measures*	9,655,000.00	***contracted*** *5 025 880 €* ***to be granted*** *(contract in preparation) 3 073 041 €* *available allocation 1 155 120 € (the shifting unspent allocation from PA3 to the PA2_6c 2.1 Strengthen common approaches to valorise the natural and cultural heritage in a sustainable way in order to further develop the programme area as an attractive tourism destination and 6d 2.2 Strengthen the cross-border integration of functional ecological networks and green infrastructures in order to preserve biodiversity and to contribute to the stability of ecosystems)* *Proposed allocation after revision (decision of EC needed) 8 098 921 (from ERDF)* *No allocation at disposal at the moment*	*Ministry of Investmensts, regional development and Informatization*
TOTAL (eg. ERDF)		1,280,653,248.76		

TOTAL (eg. EAFRD)		0.00		
Subtotal EU:		1,280,653,248.76		
Other public funds				
Subtotal public:		***0.00***		
Private funds:				
Subtotal private:		***0.00***		
International funds:				
Total complementary:		**1,280,653,248.76**		

Notes (if applicable):

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Ms. Erika Jurinová

representing,

Žilina Self – Governing Region (ŽSGR)
Official legal status or form: regional public body
Official registration No: 37 808 427
Full official address: Komenskeho 48, 011 09 Žilina, Slovak Republic
VAT number: 202 162 66 95

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At ..... on.....

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory:

Ms. Erika Jurinová,
chairman of Žilina Self – Governing Region

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Miloš Veverka,

representing,

full official name of the future associated beneficiary [ACRONYM]:
Centre for Sustainable Alternatives [CEPTA]
official legal status or form: civic association
official registration No: 37921959
full official address: Bratská 25, 969 01 Banská Štiavnica, Slovakia
VAT number: 2022223192,

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Banská Štiavnica on

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory: Miloš Veverka, chairman of CEPTA

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Robert Miskuf,

representing,

PEDAL Consulting, s.r.o. (PEDAL)
Official legal status or form: SME
Registration number: 46 986 111
Bjornsonova 4807/5, 03601, Martin
VAT Number: SK2023677017,

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Bergamo, Italy on

Signature of the Associated Beneficiary·

Name(s) and status/function of signatory: Robert MISKUF (Chief Executive Officer)

---

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

RNDr. Martin Benko, PhD.

representing,

Slovak hydrometeorological institute (SHMI)
official legal status or form: **Public body**
official registration No: **00 156 884**
full official address: **Jeséniova 17, 833 15 Bratislava, Slovak Republic**
VAT number: **2020749852**

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At ..... on.....

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory:

---

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Ing. Rastislav Trnka

representing,

full official name of the future associated beneficiary: Košice Self-Governing Region /KSR/
official legal status or form: public body – self-governing region
official registration No: 35 54 10 16
full official address: Košický samosprávny kraj, Námestie Maratónu mieru 1, 042 66 Košice, Slovak Republic
VAT number: 2021624924

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.
I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Košice on.....

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory:

Ing. Rastislav Trnka

president of the Košice Self-Governing Region

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Mgr. Michal Maco

representing,

[full official name of the future associated beneficiary] *[ACRONYM]:* **Slovak Environment Agency (SEA)**
[*official legal status or form*]: Public body
[*official registration No*]: 00626031
[full official address]: Tajovskeho 28, 97590, Banska Bystrica, Slovak Republic
[*VAT number*]: 2021125821

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At ...Banska Bystrica..... on..... .....

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory:

Mgr. Michal Maco, Director General

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Jaroslav Baška

representing,

Trenčiansky samosprávny kraj

Official legal status or form: 803 – samosprávny kraj
Official registration No: 361 266 24
Full official address: K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín
VAT number: 202 161 3275

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Trenčín on

Signature of the Associated Beneficiary:

Ing. Jaroslav Baška
Chairman of the Trenčín Self-governing Region

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

PaedDr. Milan Majerský, PhD.

representing,
Prešov Self – governing Region (PSK)

Official legal status or form:	regional public body
official registration No:	378 704 75
full official address:	Námestie mieru 2, 080 01 Prešov, Slovak republic
VAT number:	202 162 6332

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate
Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*

official legal status or form:	public body
official registration No:	42181810
full official address:	Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number:	2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

In Prešov on

Signature of the Associated Beneficiary:

PaedDr. Milan Majerský, PhD.
Chairman of the Prešov &self – Governing Region

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Jozef Viskupič,

representing,

full official name of the future associated beneficiary: Self-Governing Region of Trnava *(TTSK)*
official legal status or form: regional public body
official registration No: 37836901
full official address: Starohájska 10, 917 01 Trnava, Slovak Republic
VAT number: 2021628367

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Trnava on

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory:

Jozef Viskupič

Chairman of Trnava Self-governing Region

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Mgr. Juraj DROBA, MBA, MA

representing,

full official name of the future associated beneficiary: Bratislava Self-governing Region
official legal status or form: Self-governing Region
official registration No: 36063606
full official address: Sabinovská 16254/16 82005 Bratislava
VAT number: SK2021608369

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At . on

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

prof. RNDr. Snášel Václav, CSc. of the legal representative of the future associated beneficiary signing this mandate,

representing,

full official name of the future associated beneficiary: **VSB - Technical University of Ostrava *(VSB)***
official legal status or form: **public body**
official registration No: **61989100**
full official address: **17. listopadu 2172/15; 708 00 Ostrava-Poruba; Czech Republic**
VAT number: **CZ61989100**

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Ostrava on

Signature of the Associated Beneficiary:

Name(s) and status/function of signatory: prof. RNDr. Snášel Václav, CSc./ rector

---

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

ASSOCIATED BENEFICIARY DECLARATION and MANDATE

I, the undersigned,

Mr. Ján Lunter

representing,

Banská Bystrica Self-governing Region (BBSK)

Official Legal Status or Form: regional public body
Official Registration No: 37 828 100
Full Official Address: Námestie SNP 23, 974 01 Banská Bystrica
VAT Number: 202 100 7021

hereinafter referred to as "the associated beneficiary",

for the purposes of the signature and the implementation of the grant agreement **LIFE-IP SK AQ Improvement** with the Contracting Authority (hereinafter referred to as "the grant agreement")

hereby:

1. Mandate

full official name of the coordinating beneficiary: Ministry of Environment of the Slovak Republic *(MoE SR)*
official legal status or form: public body
official registration No: 42181810
full official address: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35, Bratislava, Slovak Republic
VAT number: 2023106679

represented by **Mr. Ján Budaj, minister**

(hereinafter referred to as "the coordinating beneficiary")

to sign in my name and on my behalf the grant agreement and its possible subsequent amendments with the Contracting Authority.

2. Mandate the coordinating beneficiary to act on behalf of the associated beneficiary in compliance with the grant agreement.

I hereby confirm that the associated beneficiary accepts all terms and conditions of the grant agreement and, in particular, all provisions affecting the coordinating beneficiary and the associated beneficiaries. In particular, I acknowledge that, by virtue of this mandate, the coordinating beneficiary alone is entitled to receive funds from the Contracting Authority and distribute the amounts corresponding to the associated beneficiary's participation in the action.

I hereby accept that the associated beneficiary will do everything in its power to help the coordinating beneficiary fulfil its obligations under the grant agreement, and in particular, to

provide to the coordinating beneficiary, on its request, whatever documents or information may be required.

I hereby declare that the associated beneficiary agrees that the provisions of the grant agreement, including this mandate, shall take precedence over any other agreement between the associated beneficiary and the coordinating beneficiary which may have an effect on the implementation of the grant agreement.

I furthermore certify that:

1. The associated beneficiary has not been served with bankruptcy orders, nor has it received a formal summons from creditors. My organisation is not in any of the situations listed in Articles 136 (1) of the EU Financial Regulation[1] .
2. The associated beneficiary will contribute to the project in line with the amounts detailed in Form FC.
3. My organisation will participate in the implementation of the project as detailed in this proposal. The associated beneficiary will conclude with the coordinating beneficiary an agreement necessary for the completion of the work, provided this does not infringe on our obligations, as stated in the grant agreement with the Contracting Authority. This agreement will be based on the model proposed by the Contracting Authority. It will describe clearly the tasks to be performed by my organisation and define the financial arrangements.
4. I commit to comply with all relevant eligibility criteria, as defined in the LIFE Multiannual Work Programme 2018-2020 and the LIFE Call for Proposals including the LIFE Guidelines for Applicants.

This declaration and mandate shall be annexed to the grant agreement and shall form an integral part thereof.

I am legally authorised to sign this statement on behalf of my organisation.

I have read in full the LIFE Model Grant Agreement with Special and General conditions for integrated projects and the Financial and Administrative guidelines provided with the LIFE application files.

I certify to the best of my knowledge that the statements made in this proposal are true and the information provided is correct.

At Banská Bystrica on.....

Signature of the Associated Beneficiary:

Ján Lunter
President of the Banská Bystrica Self-governing Region

---

[1] Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012, OJ L 193, 30.7.2018, p. 1